فہرست ابواب کتاب مستطاب غایۃ المقصود

مقدمۃ الکتاب

بیان آن در ۳ بحث میشود

بحث اول

در تعریف امام است۔

بحث ثانی

در وجوب امامت است

بحث ثالث

در بیان عصمت است۔

بحث رابع

در بیان خصائص ائمہ اطہار اثنا عشر علیہم السلام

باب اول

بیان اختلاف مسلمین در وجوب مہدی در آن ۳ بحث اند۔

بحث اول

اختلاف حسب و نسب آنجناب است

بحث ثانی

در اسم پدر و مادر آنجناب است۔

بحث ثالث

در تعیین شخص مہدی است۔

باب ثانی

در بیان القاب و اسماء و تاریخ ولادت آنجناب است در آن دو بحث اند۔

بحث اول

در اسماء و القاب آنجناب مع اجوبہ اعتراضات است

بحث ثانی

اسماء قائلین بولادت از مخالفین مع اجوبہ اعتراضات۔

باب ثالث
درشمائل وخصائل مهدی موعود است در آن دو بحث اند۔
بحث اول
دربیان شمائل آنجناب است۔
بحث ثانی
درخصائل وخصایص آنجناب است۔
باب رابع
دربیان معاجز آنجناب است مع اجوبہ اعتراضات وردمدعیان
باب خامس
دربیان غیبت وظہور آنجناب است ودر آن چند بحث اند۔
بحث اول
بیان آنکہ آنجناب از وقت ولادت الی ماشاء اللہ زندہ است
بحث ثانی
وجود آنجناب لطف است وتصرف وے لطفے دیگر مع اجوبہ اعتراضات
بحث ثالث
بیان آنکہ غیبت آنجناب بے فائدہ نیست واجوبہ اعتراضات است
بحث رابع
بیان آنکہ ظاہر شدن آنجناب واجب است مع اعتراضات ہرملت
بحث خامس
دروقت ظہور آنجناب است مع اجوبہ اعتراضات۔
بحث سادس
دربیان علامات ظہور آنجناب مع اجوبہ اعتراضات است۔
خاتمۃ الکتاب
دراثبات رجعت از ادلہ عقلیہ ونقلیہ واعتراضات ہرملت و مذہب است۔

قوله تعالیٰ

ولہ اسلم من فی السموات والارض طوعا وکرہا
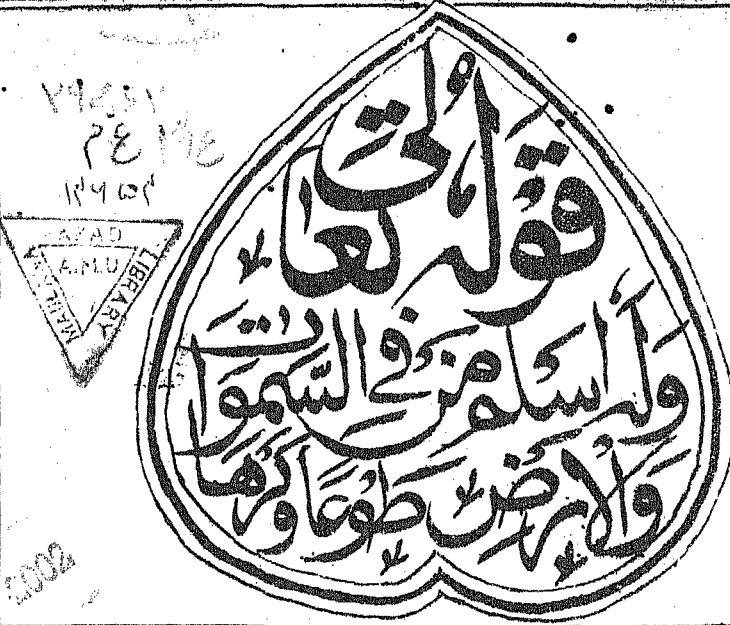
بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

الحمد للواحد المسجود واجب الوجود المنزہ عن الوالد والمولود تعالی اللہ عما یصفہ
النصاری والیہود العنود ولیس ہو کما یزعمہ المجوس والہنود الجحود والصلوٰۃ
علی نقطۃ دائرۃ الوجود ونکتۃ سر اللہ فی کل موجود محمد المحمود وآلہ المسعود
المتسلطین من رب الودود علی کل غوی وغبی نمرود وطاغی متمرد مردود و
ہذا ہو غایۃ المقصود فی وجود المہدی الموعود فارجو من الہادی الودود سیظہرہ اللہ
فی الزمان المعہود ہدایۃ المضل اللدود والشارد المطرود عن الصلاح والفلاح
الی بئس الورد المورود فعلی اعدائہم فی الدنیا من اللہ لعنۃ ویوم القیٰمۃ بئس الرفد
المرفود اما بعد چنیں گوید حقیر عباد اللہ القوی السید علی الحائری
الرضوی اللاہوری ابن العلامۃ الفہامۃ فخر الخاصۃ والعامۃ حجۃ الاسلام مرجع الاعلام

آیۃ اللہ فی الانام حضرۃ الحاج السید ابوالقاسم الرضوی القمی در این زمانہ بسبب خیالات آزادانہ بعضے از دین بیگانہ والناس علی دین ملوکھم بلکہ با آنہا متحد و یگانہ شدہ اند اکثر مشاہدہ گردیدہ کہ جاہلان سست عنصران از معاشرت جہال ابناء زمان در ورطہ ارتیاب افتادہ و از طریق صواب و سداد دور گذشتہ مسالک بدعیان مسیحیت و مہدویت زمان را سالک شدہ اند و بسبب عدم واقفیت بحقایق دین متین و شرع انور سید المرسلین خود را در مہالک انداختہ اند۔ و بخرافات و افسانہائے کتب آنہا اکتفا نمودند و چونکہ بسبب عدم معرفت و بصیرت دلیلے ندارند کہ بالمقابل رد دلیل آنہا بکنند لھذا فاسد العقائد میشوند علاوہ بر این در این زمانہ فن مناظرہ عام و رسیدن بغایت المرام ناتمام است بنحویکہ در خصوص خلافت مرتضے علی نہا کتب مستقلہ تصنیف شدہ اند لیکن در تحقیق احوال حضرت امام ہادی مہدی موعود کہ امام و سلطان دوران حجۃ اللہ الاکبر امام العصر خلیفۃ المنتظر است با وجود صدہا اشکال و اعتراضات ملل مختلفہ کہ از روئے تقصیر فہم و عقل خود در بارہ آنجناب میکنند کمے از علماء ہم در رد کردن ید آنہا و تحقیق حالات آنجناب علیہ السلام سعے خود را ببند دل نمیدارند تا کہ ہر کسے معرفت سلطان دوران و امام زمان خود را حاصل کند و بمفاد حدیث صحیح من لم یعرف امام زمانہ فقد مات میتۃ جاھلیۃ بسبب بے معرفت بودن از امام زمانہ خود مثل موت کفار جاہلیت نمردہ باشند در کمال الدین از ابان بن تغلب آوردہ کہ گفت گفتم بحضرت امام ابی عبد اللہ علیہ السلام من عرف الائمۃ ولم یعرف الامام الذی فی زمانہ امومن ھو قال لا قلت امسلم ھو قال نعم یعنے اگر کسی تمام ائمہ اطہار علیہ السلام را بالتفصیل بداند لیکن معرفت امام زمان خود را ندانستہ باشد وے مومن است فرمود نہ گفتم وے مسلم است فرمود آرے پس بنا بر این روایت مردم غالبا کہ از حالات تفصیلیہ بلکہ اجمالیہ امام زمان خود حضرت مہدی موعود علیہ السلام عاری و بے خبر اند و علماء ہم کہ غیر از فن مناظرہ چونکہ در بارہ آنجناب غالبا

بیان آنکہ بی معرفت احوال امام زمان مومن نیست

کم کتب می‌نویسند لہذا عوام انام اینطرف شغلے نہ کردند پس بمفاد احادیث معتبرہ کار عوام
انام بسیار مشکل میشد پس حقیر فقیر بغرض تحصیل زاد برائے یوم معاد و وسیلہ فوز در
مقام مرصاد و انسداد شکوک عباد کہ بعضے از شبہات و بعضے بعناد در وجود و غیاب و
ظہور موفور السرور حضرت امام عالیمقام جناب مہدی موعود علیہ السلام خلیفۂ آخر الزمان علیہ
صلوٰۃ اللہ المنان کردند و میکنند بعزم بالجزم نمود کہ اشکالات و اعتراضات ہر ملت کہ
در وجود و ولادت و فضایل و خصائل و شمائل و معاجز و مناقب و ظہور و غیاب آن امام
خاتم الائمۃ الاطیاب مد نظر دارند در این کتاب نوشتہ با وجود مرعے داشتن نظر اجمال و
اختصار اجوبہ کافیہ شافیہ عقلیہ و نقلیہ نوشتیم تا کہ جوانان این زمانہ با وجود خیالات آزادانہ
صدق و کذب حق و باطل عاطل ہر مدعی مسیحیت و مہدویت را تا ظہور شصت کذاب علیہم
اللعنۃ والعذاب من اللہ الوہاب از روئے ہمین کتاب مستطاب معلوم نمایند و بدام عوام
فریبی آنہا نیایند و عقائد صحیحہ سلیمہ قدیمہ خود را بگفتہ مزخرفات آنہا فاسد نکنند و حقوق خدا
و رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و صحابہ و سلم را ضائع نسازند و عند اللہ ضامن آن نباشند و خود را در
مفاد آیات افلا تعقلون و افلا تبصرون و افلا تنظرون قرار ندہند و در این چند روزہ
دار فانی بسبب شہوت نفسانی و غلبۂ شہوانی از جنت جاودانی بے بہرہ نگردند و فردائے
روز قیامت در جہنم در شعلہائے آتش قہر ربانی این ابدان نازپروردہ تمام ایام زندگانی
را عوض از ہیزم نسوزانند و بمفاد حدیث صحیح من لم یعرف امام زمانہ فقد مات میتۃ
جاہلیۃ بسبب بے معرفتی سلطان دوران و امام زمان ہادی انس و جان حضرت امام مہدی
موعود علیہ صلوٰۃ اللہ المعبود چون کفار جاہلیت نمیرند و اما بعد از ظہور شصت مفتری
و کذاب چون آن آفتاب عالمتاب خاتم ائمۃ الاطیاب امام آخر الزمان مہدی دوران
علیہ السلام ظہور فرماید البتہ تیرگی شکوک مرات بندگان را بصیقل دلالات و صحات
و معجزات باہرات قاہرات مرتفع نماید و قفل ارتیاب ضمائر عالمیان و خواطر

آو میان مائل بسجده انحراف ر امفتاح اشارات انگشت فرشگاف سید جیال منافے بلا
خلاف بگشاید پس بر تمام روئے زمین شوره و شیرین بلا وجود این اوصاف هر کس بر
طریقه کفر اسلاف باقی بماند برائے قتل آنها شمشیر را از غلاف بیرون آورده از قاف تا
بقاف پر از عدل و داد و انصاف فرماید حق سبحانه جل شانه باکرام عام والطاف تام
خود جمیع مومنین را از خلص انصار آنجناب علیه السلام گرداند و این کتاب مستطاب را
به غایۃ المقصود فی وجود المهدی الموعود موسوم نموده و ترتیب داده
آن را بر یک مقدمه و پنج باب و یک خاتمه **مقدمۃ الکتاب** غرض
اصلی حق تعالیٰ و علت غائی از تعیین امام انام و انزال کتب ارسال رسل هدایت
سبل و ابلاغ احکام حلال و حرام و اتمام حجت حضرت ملک علام بر خواص و عوام انام است
زیرا که بر عدالت حق سبحانه جل شانه قرآن مجید و فرقان حمید از اول تا آخر ناطق
صریح و صادق صحیح است **علاوه** بر آن راضی نیست که احدے
از مخلوقات بیک دیگر جبر و جور و ظلم بکنند چنانچه نبی صلی الله علیه وآله وسلم و امام
معصوم علیه السلام را منصف و حکم درمیان آنها قرار داده است بنحو
اختیار دون الاکراه والاجبار ایشان را ابلاغ اغراض المطیبه نمایند و اتمام
حجت فرمایند فمن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیکفر فردائے روز
قیامت احدے را بر خدا وند حجت باقی نماند چنانچه در عزیز کتاب خویش
مے فرماید لئلا یکون للناس علی الله حجۃ بعد الرسل احدے را
نمیتواند یوم قیامت بر خدا وند متعال حجتے باقی باشد زیرا که انبیاء و
رسولان و حضرات ائمه اطهار علیهم السلام راه هدایت نموده اند که اگر تمسک بصراط
المستقیم ایشان نمایند کناره آن جنت است بدانجا خواهند رسید و اگر
طریق ضلالت را تمسک نمودند کناره آن جهنم است و در آنجا بهلاکت خواهند

رسید وما علی الرسول الا البلاغ وپس از ابلاغ امت فاعل مختار است اما
شاکراً واما کفوراً ومن شاء فلیومن ومن شاء فلیکفر **خلاصہ**
ثابت است کہ بوجود نبی وامام علیہم السلام مخلوق قریب بطاعت وبعید از معصیت
میشود **ہذا** وجود نبی وامام علیہم السلام لطف است وتصرف ایشان در
امور لطفے دیگر است وبیان این مطلب در چند بحث میشود انشاء اللہ المتعال

بحث اول در تعریف امام علیہ السلام است

بدانکہ امام از ام یؤم امامۃ در اشتقاق است **ودر لغت**
بمعنے مقصود ومقتدا است **ودر شریعت** مطہرہ عبارت است
از ریاست عامہ تامہ من اللہ تعالے در عام امور دین ودنیا کافۂ بشر از برائے
انسانے معین بہ نیابت پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم **در شرح تجرید** ونیز در
کتاب مستطاب **شرح طوالع** فاضل اصفہانی آورده است الامامۃ
عبارۃ عن خلافۃ شخص من الاشخاص للرسول فی اقامۃ قوانین الشریعۃ
وحفظ حوزۃ الملۃ علی وجہ یجب اتباعہ علی کافۃ الامۃ یعنے امامت
عبارت است از خلافت شخصے از اشخاص از جانب خدا وند متعال بہ نیابت
حضرت رسول مختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از برائے بجا آوردن وقائم ساختن قواعد
شریعت وحفاظت حلقہ ملت بنحویکہ اتباع وپیروی آن شخص وانقیاد وے
بر تمام امت واجب باشد **ومولینا مجلسی** علیہ الرحمت را
در بحار الانوار **و** در مجلد حیوۃ القلوب در تعریف امامت تحقیقے است نظر بوعدۂ
اختصار درج نہ کردیم **واما نزد حکما** بتشریعین بعض نفوس انسانی
بالنسبت ببعض نفوس دیگر بذات خود کامل تر وقوائے شان از قوائے دیگران

بیان تعریف امام لغۃً وشرعاً

قوی تراند لهذا ور اخذ جمیع کمالات قابل تر میباشند پس این نفوس کیبه اگرچه متفاوتة الدرجه ور اکفا خود اند لیکن در ملک لاهوت بحسب استعداد خود جمیع فیوضات فیاض مطلق را دفعة مستفیض شده من الله العزیز المتعال موید و موفق میشوند و در عالم ناسوت برائے حفظ و تکمیل ناقصان نوعے و جنسے معین و مقرر میشوند **پس** در زمانه سلف همین نفس کامله زکیه را که موید و موفق است باسم نبی غالباً و باسم امام تارةً چون ائمة یهدون بامرنا تعبیر میکنند و در زمان مختوم همین نفس را مخصوص باسم امام و خلیفه رسول مینامند۔ **واما نزد اهل سنت** هر غبی و غوے و جاهل و کافر نزد ایشان هم امام میتواند شد چنانچه **غزالی** فرموده است کافر نبی و امام میتواند شد زیرا که نزد این فرقه نص خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم برائے تعیین لازم نیست بر هر شخصیکه اجماع هم رسد نبی و امام علیه السلام است کائنا من کان

بحث ثانی در وجوب امامت است

پس قرآن دو قول اند فرقه خوارج منکر محض اند **واما قائلین** بوجوب نیز اختلاف دارند که آیا عقلاً واجب است یا نقلاً **اشاعره** و اکثر معتزله بوجوب سمعی قایل اند **واما اصحابنا** الامیه و ابو الحسن بصری و کعبی **و** جاحظ **و** من تبعهم من العامه بوجوب عقلی و هم سمعی قایل اند **و بعد** از وجوب اختلاف کردند یا نصب امام علیه السلام بر خدا و ند منعام واجب است یا بر انام **اصحاب ما** قایل اند که نصب امام علیه السلام بر خداوند علام واجب است چنانچه ارسال نبی صلی الله علیه و آله و سلم بر وے واجب

است زیرا که مدخلیت نبی و امام در دین کلیت عیناً و جیب است بر امام ابلاغ
ما یجب علی النبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ابلاغ من اللہ سبحانہ **و ثابت** است
که غرض حق سبحانه جل شانه از ایجاد عباد امتثال و انقیاد ایشان است و این ممکن
نمیشود مگر بلطف و لطف بر خداوند متعال واجب است تا که مردم بطاعت
قریب و از معصیت بعید شوند **پس** بعد از انصرام زمانه نبوت وجود امام
علیه السلام بر است نام خواص و عوام لطف خداوند علام است **اگر موجود**
نباشد نقض غرض لازم می آید این محال است پس وجود امام علیه السلام در هر
زمان تا انصرام دنیا واجب است **و مؤید** است این را حدیث شریف
که ترجمه آنست خالی نمیماند زمین از حجه خداوند متعال اما ظاهر او مکشوف و اما
خائفاً و مستور خواه ظاهر باشد و آشکار یا مخفی باشد و پوشیده **دلیل دیگر**
آنست که بجهت قوه غضبیه و شهوه نفسانیه و اغوائے شیطانیه که غالب و قاهر قوة
عقلیه اند نفور از حسن و غافل از ممدوح و محامد و میلان بقبائح و مفاسد میکنند پس
بایں جهت و رحکمت و عدل واجب شد که سلطان عادل قاهر و زاجر و مرغب
و آمر در هر آن و هر وقت موجود باید باشد که میان خلق بین الحق والباطل میزان
عدل قائم سازد و اگر نه عبث و بطلان غرض لازم می آید و آن بر حکیم علیم مدبر متعال
هرگز جائز نیست **دلیل دیگر** آنست که بجهت عدم عصمت از ایشان وقوع
شر و فساد و ترک اوامر ممکن است پس بغرض صیانت ایشان گماشتن رئیسے میان
ایشان از جنس ایشان موصوف بعصمت و طهارت بر خداوند متعال واجب است و
اگر نه اغراء خلق لازم آید بر حق سبحانه جل شانه هرگز آن جائز نباشد **اما سمعاً** بسیارے
از آیات قرآن مجید و فرقان حمید علانیه دلالت میکنند که نصب امام علیه السلام برائے
انام خواص و عوام بر خداوند علام واجب است نه بر انام **منها** آیه شریفه انی جاعلک

لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ یعنے حق سبحانہ جل شانہ بحضرت ابراہیم خلیل الرحمن علیہ السلام فرمود بدرستیکہ من برگردانندہ ام ترا برائے مردم امام آنجناب علیہ السلام عرض کرد بیخواہم از ذریت من ہم امام گردان حق تعالے در ذریت بغیر ظلمہ قبول فرمود کہ عہد امامت من نمیرسد جمیع ظلم کنندگان را **اقول** درین آیہ شریفہ حق تعالے چندے از اہم امور را ثابت فرمود **اول** کلمہ انی جاعلک دلیل قاطع است برآنکہ امام ساختن مختص و منحصر بحضرت احدیت است خلق را مجال آن نباشد **ثانی** امامت اخص است از نبوۃ زیراکہ حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام راپس از نبوۃ و خلت امام گردانید چہ تحقیق خاص مستلزم تحقیق عام است اگرچہ نبوۃ افضل از امامت است قطعاً چنانچہ توحید افضل از نبوۃ است یقیناً **بنابرایں** ہر کسے ہرگز نمیتواند امام بشود پس باطل است قول کسانیکہ میگویند ہر کس مدعی امامت بشود امام است۔ **ثالث** در اینجا نزد جمہور محققین از ائمہ مفسرین چون مجاہد و علامہ جار اللہ و بیضاوی و فخر رازی و ابن عیینہ و غیرہم مراد از عہد امامت است نہ نبوۃ و میثاق **زیراکہ** در صدر آیہ شریفہ فرمودہ است انی جاعلک للناس اماما و معلوم است کہ آنحضرت علیہ السلام در آن وقت نبی بالقطع والیقین بود **پس** متعاقب این مژدہ حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام سوال امامت برائے ذریت خود کرد خداوند علام در جواب آنجناب علیہ السلام فرمود لا ینال عہدی ورنہ لازم میآید کہ جواب حکیم علیم ہذیر متعال مطابق سوال نباشد کہ حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام خواہش امامت بکند و حق تعالے جواب از نبوۃ و میثاق بدہد **رابع** معنے امام علیہ السلام نزد علامہ طبرسی دو چیز است و آنچہ علامہ **عبد الرزاق** لاہیجی و فاضل جلیل ملا **محسن فیض** در قرۃ العیون فے اعز الفنون فرمودہ

خلاصه اینست که **امام** در لغت مقتدای خلق در افعال و اقوال و اعمال است **و در** اصطلاح شرع تعبیر ریاست عامه تامه بالاصالت از جانب خداوند متعال در جمیع امور دین و دنیا است چنانچه سابق گذشت **برهان و** تقریر مطلوب حاصل است یعنے نبی که امام باشد ریاست عامه تامه بر تمام امت خود دارد چون حضرت **ابراهیم** خلیل الرحمن که امام لوط و امت خود بود **و هر نبی** واجب و لازم نیست که امام باشد چون **لوط** که تابع و ماموم حضرة ابراهیم خلیل الرحمن علیه السلام بودند **پس آنکه** نبی صلی الله علیه و آله وسلم مخبر عن الله المتعال است گاهے بنفس خود **و** گاهے بطرف جماعتے مبعوث میباشد **خامس** ثابت شد که امامت عهد خداوند متعال و امانت وے عز اسمه است و رنه در کلمه عهدی عهد امامت را بطرف یائے متکلم مضاف نمیفرمود **و بیضاوی** هم در ذیل همین آیه شریفه درج فرموده است **پس** در عهد خداوند متعال بدون اذن و اجازت وے احدے تصرف نمیتواند کرد **و** کسانیکه باجماع چند نفر جهال تصرف کرده بیعت کسی کردند وے خلیفه خود شان است نه خلیفة الله القهار و الرسول المختار **و** باوجود این خود کرده را اگر خلیفة الله و الرسول گویند علانیه کذب و بهتان برخدا و رسول صلے الله علیه و آله وسلم مینهند افسوس است مثل فرقه جبریه خود کرده را بنسبت بخدا میدهند و حجاب شرم و حیا را از رخ برافگنند **باوجود** آنکه خلیل الرحمن حضرت ابراهیم با این نبوة و خلت کذائی باختیار خود مرتکب و متصرف عهد الله که همین امامت و خلافت باشد برائے نفس خویش یا برائے نفوس ذریت مستحقه هم نتوانست بشود تا وقتیکه حق تعالے بذات مقدسه خویش این خلعت امامت وے را نپوشانید **پس البته** این اقطع و اجله ادله است بر آنکه امامت و خلافت منصوص است من الله و الرسول نه بالاجماع و الغلبة و القهر **و در خواهش**

بیان آنکه حضرت خلیل الرحمن با این خلعت نبوت نتوانست که متصرف امامت برای خود و ذریه خود شود

خلیل الرحمن حضرت ابراهیم ومن ذریتی بر این ساطع است که مراد آنجناب علیه السلام
بعض است زیرا که بالاتفاق نزد مفسرین لفظ مِن در آیه مذکوره بعضیه است
واگر فرضا ذریت عامه هم مراد گرفته شود پس در این جا دو صورت میشوند یکی
آنکه بجهت تبیان و اعلام بخلق سوال آنجناب علیه السلام بود که بجمیع ذریت من
خلعت امامت لطف و عطا فرما در جواب فرمود که عهد امامت من بذریت ظلمه
هرگز نمیرسد بلکه بذریت ابرار مستحقه میرسد هذا ابن عیینه و جار الله و بیضاوی
فرمودند خلاصه آنست که عدول و ابرار مستحق امامت اند نه ظلمه و فسقه چگونه ظالم
مستحق خلافت و امامت میتوانند شد و حال آنکه کلام و شهادة شان مقبول نمیشود
دیگر آنجناب علیه السلام دانسته بود که امامت بظلمه و فسقه نمیرسد ولکن آنجناب
خواست سمعا هم دریافت فرماید که امامت بظلمه و فسقه نمیرسد تا که نقل تاکید عقل نماید
سوال خواهش حضرت ابراهیم خلیل الرحمن از خداوند منان بنحو تعرف بود که
استفسار فرماید عقب وی ائمه هستند یا بصورت دعا و مسئلت بود که امامت
را در نسل آنجناب علیه السلام عطا فرماید جواب بنا بر هر دو تقدیر مطلوب
حاصل است لکن نزد طبرسی اوجه الوجهین دوم است سادس کلمه
الظالمین نفی امامت از جمیع اجناس ظلمه میکند زیرا که الف و لام استغراقی است
جامع جمیع جنس ظالمین است فائده از روی قاعده ظلم در لغت بمعنی وضع شی
در غیر موضع خودش میباشد لهذا عامل و فاعل هر گناه و معصیت صغیره و کبیره عمدا
و جهرا و خفیة و سهوا و جهلا و علما و نسیانا بجهت اتحاد ماده گناه ظالم نامیده شده است
خواه ظالم بر نفس خود باشد یا ظالم بالغیر پس غیر هم خداوند متعال باشد یا بندگان
و در اول عمر ظالم باشد یا در وسط عمر یا در آخر عمر یا از مهد تا لحد باشد و نیز
ظلم اکبر باشد چون بت پرستی و شرک باری یا کبیره باشد چون قتل مومن بنا حق

معنی ظلم و بیان اقسام ظلم و ظالم مستحق امامت نیست

یا صغیره باشد چون نظر شهوة بزن نامحرم یا اراده معاصی کند زیرا که مآل همه شقوق
یکیست **علی کل حال** ثابت شد غیر معصوم را عهد امامت هرگز نمیتواند رسید
ثامن لا ینال عهدی الظالمین دلیل ساطع و برهان قاطع است برآنکه
نبوة و امامت عاصی و مرید معاصی را قبل از بعثت و حین بعثت و بعد از بعثت
نمیرسد **زیرا که** علت سابقه نفی معلول لاحقه میکند **و نیز** بجهت آنکه کلمه مبارکه
لا ینال صیغه استقبال است و کلمه الظالمین اسم فاعل است و آن عمل میگیرد از
مضارع و مضارع صلاحیت حال و استقبال دارد پس از وقت ظلم تا بقاء دهر نبوة
و امامت از ظالم مسلوب است قطعاً **سابع** خواهش خلیل الرحمن حضرت ابراهیم
علیه السلام مستجاب و ایفاء وعده بر کریم علیم حکیم متعال واجب و تخلف آن
در هر حال از وے ممتنع و محال است پس حق سبحانه جل شانه ایفاء وعده خود فرمود
و این خلعت امامت را بذریت مستحقه معصومه مطهره آنجناب علیه السلام پوشانید
تنبیه - آن ذریت مستحقه معصومه مطهره حضرات ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السلام
از ذریت حضرت اسماعیل اند که باجماع اهل انصاب و ملل معلوم و ثابت است که
از ذریت حضرت اسحق و اسماعیل الی عصرهم احدے دعوائے امامت نکرد و
ایشان علیهم السلام معصوم و مطهر هم بودند گذشته از اول قرآن تا آخر آن بنصوص
بالخصوص و ادله اجله در کتب موالف و مخالف بر عدالت و طهارت **و** عصمت
و علو مرتبت **و** امامت **و** خلافت **و** وزارت **و** امارت **و** وصایت ایشان
علیهم السلام مصور اند انجیل و تورات و زبور هم برهمین حقیت مقال و حقیقت حال
ایشان علیهم السلام ناطق صریح و صادق صحیح اند و ما در کتاب مستطاب موسوم به
بشارات احمدیه همین مدعی مقال را بالاستقلال استدلال از انجیل و
تورات کرده هستیم و دراینجا هم عین عبارت تورات را ذیلاً مینگاریم **در تورات**

صحاح عاشر قرائت بیست و هفتم در بارہ اجابت حضرت خلیل الرحمن پیغمبر باید قد اجبت لك وفی اخری قد سمعت قولك فی اسماعیل وبرکته واکثرته وانمیته جدا جدا یولد وفی اخری سیولد له اثنا عشر عظیما وفی اخری شریفا وفی اخری ملیکا واجعله رئیسا لشعب عظیم وفی اخری واجعل منه امة عظیمة یعنی چون خلیل الرحمن حضرت ابراهیم علیه السلام برائے ذریت خود از حق سبحانه جل شانه طلب عهد امامت نمود خداوند تعالی اجابت دعا آنحضرت فرمود و در جواب آنجناب این بشارۃ بفرستاد که خلاصه ترجمه اش اینست قول ترا در بارہ اسماعیل شنیدم و اجابت فرمودم و در بارہ او برکت و کثرۃ و نمو و زیادتی دادم البتہ زود باشد که از اسماعیل دوازده عدد رئیس شریعت عظیم متولد خواهند شد و حضرت اسماعیل را نیز رئیس عظیم خواهم گردانید و نیز از اسماعیل امت عظیم را بهم خواهم رسانید **خلاصه** بحث طول کشید خلاف موعود شد لکن از خصوص نصوص و ادله اجله قرآن مجید و توریت بالقطع والیقین چون شمس رابعة النهار هویدا و آشکار گردید که مفهوم آیه مذکوره و بشارت مزبوره آنست کسانیکه از ذریت خلیل الرحمن حضرة ابراهیم علیه السلام هیچ وقتے هیچ قسمی یعنے عمداً **و** سهواً **و** نسیاناً **و** جهلاً **و** علماً **و** جهراً **و** خفیةً **و** صغیرةً **و** کبیرةً گناهے وظلمے ازانها بظهور نیامده باشد عهد امامت خداوند تعالی بانها خواهد رسید **وچونکه** چنین شخص جامع جز معصوم و مطهر کسے دیگر نتواند بود و معصوم و مطهر هم از نسل حضرت ابراهیم و اسماعیل غیر از ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السلام عترة طیبه طاهره محمدی صلی الله علیه واله وصحابه وسلم که وعده آن داده شده است احدے دیگر الی عصرهم مدعی امامت و مشهور بآن قطعاً بالاجماع بهم نرسیده اند **پس** از قرآن مجید و توریت از کلمه اثنا عشر عظیما و شریفا و ملیکا و رئیسا ریاست **و** امامت **و** خلافت **و** امارت **و** وزارت **و** وصایت **و** ولایت **و** عظمت **و** شرافت **و** عصمت **و** طهارت ائمه اثنا عشر علیهم السلام چون شمس

رابعۃ النہار چنان ہویدا و آشکار گردید کہ احدیرا مجال انکار آن نتواند بود و بنا
برایں خلافت جعلی خلائق باطل و عاطل گردید ❊

بحث ثالث در بیان عصمت ائمہ اطہار علیہم السلام

پس بدانکہ طہارۃ و عصمت مترادف یکدیگر اند پس مراد از عصمت در اینجا لطف خاص است نسبت بخواص اشخاص چون انبیاء و حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام و من شابہہم فی الاخلاص چون مریم و سیدۃ النساء علیہم السلام پس بجہت این لطف خاص جمیع انواع محاسن و قبائح مستمر از زیر نظر ایشان بوده ہرگز ارادہ ترک حسن و فعل قبیح نمیکنند زیراکہ قصد ارادہ فعل قبیح ہم قبیح است و ثبوت آن بدلیل عقل و نقل اجمالاً میشود **اما عقل** پس بدانکہ علت محوجہ الی الامام المعصوم نبودن امت است معصوم پس اگر خود امام ہم معصوم نباشد وے نیز چون آنہا محتاج بامام دیگر خواہد بود پس دور یا تسلسل لازم میآید و آن باطل است لہذا معصوم بودن امام علیہ السلام واجب است **واما عدم عصمۃ** امت و صحابہ پس معلوم است کہ من حیث الانفراد یا من حیث الاجتماع صدور خطاء و سہو و نسیان و ظلم و عدوان از جمیع ایشان بجہت عدم وجود علت مانعہ کہ عصمت باشد ممکن بلکہ ثابت است چنانچہ جماعتے از علماء چون **نظام و کلبی** وغیرہما در تخطیۂ صحابہ کتابہا نوشتہ ہستند **و اخبار** احاد چون لا یجتمع امتی علی خطاء جماعتے از محققین فضلاء چون **نووی** وغیرہ در شرح مسلم غیر صحیح و ضعیف بیشمارند و بفرض صحت خبر واحد را در اعتقادات دخلے نیست با وجود معاض آن **اقول** فی التحقیق اجماع صحابہ و امت غیر معصومہ حجت نمیتوانند شد زیراکہ بر متتبعین کتب رجال و تواریخ و سیر احوال صحابہ و علماء امت ثابت است کہ جمعے در عہد حضرۃ

بیان عدم عصمت امت و امکان صدور خطا از ایشان

نبوی صلی الله علیه و آله وسلم بعد از وفات آنجناب صلی الله علیه و آله وسلم نیز منافق بودند و
مرتد شدند و سوره منافقون و آیه شریفه و من اهل المدینة مردوا علی النفاق لا
تعلمهم نحن نعلمهم بر نفاق و ارتداد ایشان ناطق صریح و صادق صحیح است **ایضاً**
امام حافظ شریعت و هادی است است پس اگر معصوم نباشد شریعت مطهره از تزئید و
تنقیص و هست از ضلالت و هلاکت مصئون و محفوظ نمیمانند لهذا بایدا امام علیه السلام
معصوم باشد **ایضاً** امام اگر معصوم نباشد ناچار بجهت عدم وجود علت لانه خطائی
سر زده باشد اگرچه قبل از امامت باشد و به ضرورت تعظیم او از قلوب ساقط میشود و تنفر
بالیقین حاصل و حال آنکه انقیاد و امتثال او همیشه مطلوب است پس منافی غرض خدا وند
متعال حاصل میشود **و دلیل نقلی آیه تطهیر است** قوله تعالی انما
یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت ویطهرکم تطهیرا باتفاق مفسرین هر ملت
و جمهور محدثین هر مذهب ثابت است که آیه شریفه تطهیر در اصحاب کساء و آل عبا علیهم
السلام نازل گردیده است آنها حضرت رسالت مآب خاتم النبیین رسول آخر الزمان **و**
امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب **و** صدیقه طاهره سیدة نساء العالمین **و** سید اشباب اهل الجنة الحسن
المجتبی **و** الحسین الشهید بکربلا علیهم الصلوة والسلام اند **اشکال** عصمت و طهارت حضرات
ائمه خمسه طیبه علیهم السلام مسلم لکن عصمت از باقی ائمه تسعه الی آخرهم مهدی الهادی الموعود تا
ثبت نمیشود چه ایشان وقت نزول آیه شریفه تطهیر موجود نبودند **جواب** باقی حضرات ائمه تسعه علیهم السلام
هر چند در آنوقت موجود نبودند لکن بر طهارت و عصمت ایشان علیهم السلام هم دلائل عقلیه و
براهین نقلیه ناطق صادق اند اما **عقل** و جمیع براهین عقلیه مذکوره که مقتضی عصمت
و طهارت نبی و ائمه خمسه اند بعینه همه آنها مقتضی عصمت و طهارة باقی ائمه تسعه علیهم السلام
نیز میباشند زیرا که گفتیم علت موجبه لعصمة النبی الامام عدم عصمت امام است و بر ایشان هم
واجب است ابلاغ جمیع ما یجب علی النبی ابلاغها پس اگر باقی ائمه تسعه علیهم السلام معصوم

نباشد لازم میباید همان جمیع قبائح که در صورت عدم عصمت و طهارت نبی صلی الله علیه و آله
وسلم لازم میاید پس عصمت و طهارت باقی حضرات ائمه تسعه علیهم السلام هم عقلاً ثابت است
اما نقلاً پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم بر عصمت و طهارت ایشان
علیهم السلام بکرر نص فرموده است کتب احادیث اهل اسلام ازان مملو هست چنانچه
حموینی وغیره در ذیل همین آیه شریفه تطهیر از ابن عباس و سید علی همدانی شافعی
در مودة القربی در مودت عاشره بروایت عبدالله بن عباس آورده

است قال سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم یقول انا وعلی وفاطمة و

الحسن والحسین والتسعة من ولد الحسین علیه السلام مطهرون ومعصومون
یعنی آنجناب صلی الله علیه و آله وسلم فرمود من و علی و فاطمه و حسنین و نه فرزند حسین علیه السلام
از جمیع نجاسات و کثافات صوری و معنوی ظاهری و باطنی و از سهو و نسیان و معاصی
و افعال قبائح و اعمال شنایع و صفات رذیله و معاشرت و مصاحبت منفره حتی از
ترک اولی که این همه معانی کلمه رجس در لغت اند چنانچه **مصباح** و نیز **قاموس**
و نیز **مجمع البحرین** و نیز **صحاح** و نیز **صراح** و نیز **منتهی الارب** وغیره ناطق
براین اند که ایشان علیهم السلام از جمیع این امور معصوم و مطهر میباشند **و همچنین** هر
یکے از حضرات ائمه اطهار علیهم السلام یکے بعد دیگرے بر عصمت و طهارت جانشین
بعد از خود جملة و فرادی نص صریح کرده اند علم سیر بر آن ناطق است پس عصمت و طهارت
باقی ائمه تسعه هم عقلاً و نقلاً ثابت است **تا اینجا بود** مجملے از شرائط ائمه اثنا عشر
علیهم السلام و تفصیل احوال امامت و فضائل و مناقب و خصائل و شمائل یازده نفر از
ایشان در کتب کلامیه و احادیث بالتفصیل مذکور هست و چونکه این کتاب مستطاب
خاص در وجود حضرت مهدی موعود هست **پس** تفصیل احوال آنجناب بعد از این

انشاء الله تعالی ذکر خواهد شد وعلیه التکلان

بحث رابع در بیان خصائص ائمہ اطہار علیہم السلام است

پس بدانکہ امامت منزلۂ انبیاء و ارث اوصیا علیہم السلام است والامامة خلافة الله عزّ وجلّ وخلافة الرّسول ومقام امیر المؤمنین والامامة زمام الدین نظام المسلمین وصلاح الدنیا وعزّ المؤمنین والامامة اسّ الاسلام النامی وفرعه السامی بالامام تمام الصّلوة والزکوة والصّیام والحج والجهاد وتوفیر الفیٔ والصّدقات وامضاء الحدود والاحکام ومنع الثغور والاطراف الامام یحلّ حلال الله ویحرّم حرام الله ویقیم حدود الله ویذبّ عن دین الله ویدعو الی سبیل ربه بالحکمة والموعظة الحسنة والحجّة البالغة الامام کالشمس الطالعة للعالم وهی فی الافق بحیث لا تنالها الایدی والابصار الامام البدر المنیر والسراج الزاهر والنور الساطع والنجم الهادی فی غیاهب الدجی والبید القفار ولجج البحار الامام الماء العذب علی الظّماء والدال علی الهدی والمنجی من الرّدی الامام النار علی البقاع الحارة لمن اصطلی والدلیل علی الهالک المسالک من فارقه فهالک الامام السحاب الماطر والغیث الهاطل والشمس المضیئة والارض البسیطة والعین الغزیرة والغدیر والروضه الامام الامین الرفیق الوثیق والوالد الرقیق والاخ الشفیق ومفزع العباد فی الداهیة الامام امین الله فی ارضه وحجته علی عباده وخلیفته فی بلاده الداعی الی الله والذابّ عن حرم الله الامام المطهّر من الذنوب المبرّأ من العیوب مخصوص بالعلم موسوم بالحلم نظام الدین عزّ المسلمین وغیظ المارقین وبوار الکافرین الامام واحد دهره لا یدانیه احد ولا یعادله عدل ولا یوجد له بدیل ولا له مثیل ولا له نظیر مخصوص بالفضل کله من غیر طلب منه له ولا اکتساب واختصاص من المفضل الوهاب والامام عالم لا یجهل راع لا ینکل معدن القدس والطهارة والنسک والزهادة والعلم والعبادة مخصوص بدعوة الرسول وهو نسل مطهّرة البتول لا مغمز فیه فی نسب ولا یدانیه ذو حسب فی البیت من قریش والذروة من هاشم

والعترة من آل الرسول والرضا من الله شرف الاشراف والفرع من عبد مناف نامي العلم كامل الحلم مضطلع
بالامامة عالم بالسياسة مفروض الطاعة قائم بامر الله ناصح لعباد الله حافظ لدين الله الامام يكون اعلم الناس
واحكم الناس واتقى الناس واحلم الناس واشجع الناس واسخى الناس واعبد الناس ويولد مختونا ويكون مطهرا
ويرى من خلفه كما يرى من بين يديه ولا يكون له ظل واذا وقع الى الارض وقع على راحتيه
رافعا صوته بالشهادتين ولا يحتلم ولا ينام عينه ولا ينام قلبه ويكون محدثا ويستوي عليه
درع الرسول ولا يرى له بول ولا غائط لان الله وكل الارض بابتلاع ما يخرج منه وتكون
رائحته اطيب من رائحة المسك ويكون اولى الناس منهم بانفسهم واشفق عليهم من آبائهم
وامهاتهم ويكون اشد الناس تواضعا لله واخذ الناس بما يامر به واكف الناس عما ينهى
ويكون دعائه مستجابا ويكون عنده سلاح الرسول وسيفه ذو الفقار وتكون عنده صحيفة
فيها اسماء اعدائه الى يوم القيامة ويكون عنده الجامعة وهي صحيفة طولها سبعون ذراعا فيها جميع
ما يحتاج اليه ولد آدم ويكون عنده الجفر الاكبر والاصغر ومصحف فاطمة فمن ذا الذي يبلغ معرفة
الامام ويمكنه اختياره هيهات هيهات ضلت العقول وتاهت الحلوم وحارت الالباب
وحسرت العيون وتصاغرت العظماء وتحيرت الحكماء وتقاصرت العلماء وحصرت الخطباء و
جهلت الالباء وكلت الشعراء وعجزت الادباء وعييت البلغاء عن وصف شان من شانه وفضيلة
من فضائله فاقرت بالعجز والتقصير وكيف يوصف وينعت وهو كالنجم من ايدي
المتناولين ووصف الواصفين هل ظنوا ان ذلك الامام يوجد في غير آل الرسول احفاد المرتضى
والبتول خلاصة تا اینجا خصائص مشترکہ ائمہ اطہار بودند واما خصائص حضرت مہدی بعد میاید

باب اول در بیان اختلاف مسلمین در وجود مہدی موعود علیہ السلام

پس بدانکہ آنچہ مسلم نزد جمیع اہل اسلام است و احدی را در آن شک و شبہ نیست بلکہ بتواتر
و اتفاق ثابت است کہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و صحابہ و سلم مکرر و متواتر خبر دادہ اند

شخصے که او را مهدی میگویند و بنام آنحضرت علیه السلام است در آخر زمان میآید و دین
آنحضرت صلے الله علیه و آله وسلم را رواج میدهد بحویکه از مشرق تا بمغرب و از جنوب تا بشمال کلمه
طیبه لا اله الا الله جاری خواهد شد و تمام زمین را از عدل و داد پر کند مثل آنکه از ظلم و جور
پر شده خواهد بود و حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام منکرین وجود مبارک خود را به پسر
حضرة نوح علیه السلام تشبیه داده است چنانچه محمد بن یعقوب کلینی از اسحاق بن یعقوب
آورده است قال سئلت محمد بن عثمان العمری ان یوصل الی کتابا سئلت فیه عن مسائل اشکلت
علی فورد التوقیع بخط مولانا صاحب الزمان علیه السلام اما ما سئلت عنه ارشدک الله وثبتک
من امر المنکرین لی من اهل بیتنا و بنی عمنا فاعلم انه لیس بین الله و بین احد قرابة من انکرنی فلیس
منی و سبیله سبیل ابن نوح علیه السلام و اما سبیل عمی جعفر و ولده فسبیل اخوة یوسف الخ
یعنے خلاصه آنست که توقیع رفیع در جواب مسایل مشکله مهمه مستفسره بخط مبارک خود حضرت امام هادی
مهدی موعود علیه السلام صادر شد که بدان بدرستیکه درمیان خداوند علام و احدے از انام
قرابت نیست پس حکم و امر انکار کننده من از اهل بیت و بنی اعمام من آنست که هر کسیکه انکار بکند
وجود مرا از ما نیست و حکم او حکم پسر حضرت نوح نجی الله است اما سبیل عم من جعفر و اولاد او پس حکم
برادران حضرت یوسف است که بعد ایمان آورده بودند در اکمال الدین از حضرت صادق
آورده اند قال من اقر بجمیع الائمة و جحد المهدی کان کمن اقر بجمیع الانبیاء و جحد محمدا صلی الله
علیه و آله وسلم نبوته الخ خلاصه آنکه کسیکه اقرار با مامت جمیع ائمه کند و انکار نماید امامت مهدی موعود
را مانند کسی است که اقرار جمیع انبیاء و نبوة محمد را انکار کرده باشد و نتیجه تا اینجا بذکر در آمد خلافے در
فیما بین المسلمین نیست اما محل نزاع چند بحث اند اول اختلاف در حسب و نسب
آنجناب است پس نزد بعضے حضرت مهدی موعود همان عیسے مسعود است که از آسمان نازل
خواهد شد و میبذی در شرح دیوان آورده که روح عیسے علیه السلام در مهدی موعود علیه
السلام بروز کند و نزول عیسے عبارت از این بروز است و احتجاج و استدلال میکنند بحدیث

لا مهدی الا عیسی ابن مریم واین هردو قول مردود اند زیراکه نقل این هردو قول از بعضے اهل سنت شده است وناقلین خود این راضعیف شمرده اند پس چون نزد ناقل حجه نباشد نزد غیر حجیه چگونه ثابت بتواند شد **وحافظ ابونعیم** در رد کسانیکه گمان کرده اند ومیگویند ان المهدی الموعود هو المسیح المسعود بروایت ابی سعید خدری آورده است قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم یکون عند انقطاع من الزمان وظهور من الفتن رجل یقال له مهدی عطاؤه هنیئا **ونیز** از حضرت امیر علی ابن ابیطالب علیه السلام آورده است که گفت پرسیدم از حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وصحابه وسلم امنا ال محمد المهدی ام من غیرنا فقال رسول الله صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم لا بل منا یعنے آیا حضرت امام مهدی موعود از ما آل محمد صلی الله علیه آله وصحابه وسلم است یا از کسی دیگر حضرت رسول اکرم صلی الله علیه آله وسلم فرمود بلکه اے علی از آل محمد است مهدی موعود ثم قال بختم الله به الدین کما فتح بنا وبنا ینقذون کما انقذوا من الشرک وبنا یؤلف الله بین قلوبهم بعد عداوة الفتنة کما الف بین قلوبهم بعد عداوة الشرک وبنا یصبحون بعد عداوة الفتنة اخوانا کما اصبحوا بعد عداوة الشرک اخوانا فی دینهم قال هذا حدیث حسن صحیح ایں حدیث را ابونعیم **وطبرانی و** عبدالرحمن وغیرهم نیز آورده اند **ونیز** احمد حنبل در مسند خود وحافظ ابونعیم از ابن عباس آورده اند که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود لن تهلک امة انا فی اولها وعیسی فی اخرها والمهدی فی اوسطها یعنے هلاک نمیشود قومے که من در اوّل آنها باشم وعیسے مسیح در آخر آنها باشد ومهدی موعود در وسط آنها باشد پس در این حدیث هم علانیه اظهار فرمود که عیسے مسیح غیر از مهدی موعود است **واما مراد** از این فقره که گفته وعیسے فی اخرها مع اعتراضات وجوابات که بر این فقره مترتب میشوند بالتفصیل در بحث ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام خواهیم نگاشت انشاء الله تعالے **اما** درانکه حضرة مهدی علیه السلام از اولاد کیست نزد اهل اسلام چند قول اند **قول اوّل** حضرت مهدی علیه السلام از اولاد عباس بن عبدالمطلب است واحتجاج آنها روایتیست که حضرت رسول صلے الله

علیه و آله وسلم فرمود بعباس از نسبت مهدی علیه السلام در آخر زمان چنانچه طبرسی همین روایت را در ذخیرة العقبی آورده است **اقول** لیس بشیء زیرا که این روایت علانیه موضوع و مخالف متواترات است پس از حد اعتبار ساقط است **و اگر صحت** این روایت **با** مرویه ابوهریره که از عثمان در همین باره آورده فرضاً اگر تسلیم نمائیم هم لابد از احاد است و احاد حجت نمیشوند خاصةً در وقتیکه بالمقابل آنها متواترات ناطق صریح و صادق صحیح موجود باشند **و حال** آنکه بودن آنحضرت از اولاد رسول و احفاد بتول نزد فریقین ثابت است چنانچه ابرار اخیار اخبار متواترة الاسانید را در مسانید خود اختیار فرموده اند **و** بالمقابل آن متواترات اگر احاد مذکوره را فرضاً تسلیم نمائیم هم تاویل نموده خواهند شد بمعنی دیگر چنانکه **ابن حجر** وغیره نیز تاویل فرموده اند که عباس بجهت رضاعت ابوت است برای آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم باین معنی که جد امجد حضرت امام مهدی آخر الزمان علیه السلام شیر ام الفضل زوجه عباس را خورده بود و لهذا در حدیث اگر نسبت ابوت عباس را داده شده باشد ابوة حقیقی ثابت نمیشود **قول ثانی** فرقه کیسانیه قایل اند که مهدی موعود علیه السلام از اولاد امیر المومنین علی ابن ابیطالب علیه السلام محمد بن حنفیه است چنانچه **نوبختی** که از جمله علما غیبت صغری است در کتاب الفرق والمقالات فرموده است بعد از شهادت حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام فرقه قایل شد باینکه محمد بن حنفیه امام مهدی الهادی مطاع واجب الاتباع موعود با آخر الزمان میباشد **اقول** بطلان این قول نیز چون شمس رابعة النهار هویدا و آشکار است زیرا که فرقه کیسانیه نیز در فروع و اصول اختلافات کرده مذاهب مختلفه احداث کردند و فرق مختلفه گردیدند اکثر از آنها قایل بموت محمد بن حنفیه شدند و پسرش ابوهاشم عبدالله بن محمد را مهدی موعود میدانند و موت مهدی موعود معهود و این قسم خلاف اجماع و متواترات است پس بطلان ثابت است **قول ثالث** مهدی موعود علیه السلام از اولاد امام حسن مجتبی علیه السلام است و همین قول **ابن حجر** در صواعق نیز قایل است و احتجاج میکند که سر در این ترک کردن امام حسن بود خلافت را بجهت شفقت بر امت حق سبحانه

جل شانہ عوض این مہدی آخر الزمان را قایم بخلافت از اولاد آنحضرت علیہ السلام کرد و در روایت بودن او از اولاد حسین علیہ السلام واہیست **اقول** اگرچہ شعلہاے آتش تعصب ابن حجر در صواعق افروختہ مگر این قول ابن حجر از کثرت برودت چگونہ صواعق شدے راسر و خموش کرد زیراکہ در جمیع بین صحاح ستہ بلفظ حسین مرویست نہ بلفظ حسن پس یا صحاح ستہ از محل اعتبار ساقط یا صواعق بتعصب شدے غیر معتبر **بہرحال** لفظ حسین متواتر است در اخبار خاصہ عامہ و متفق علیہ است در سنی و شیعہ پس در مقام معارضہ تسلیم ہمین لفظ صحیح و اقدم است و خصم اگر منفرد باشد بحجت تمسک احاد بمقابلہ متواترات قولش البتہ مطرود و مقدوح است قطعاً **علاوہ** برین میگوییم چون این دو لفظ حسن و حسین در تلفظ بسیار قریب ہمدیگر اند ممکن است در کتابیکہ ابن حجر بلفظ حسن دیدہ سہو راوے **یا** غلط کاتب باشد زیراکہ بالمقابل این یک لفظ در صدہا کتاب ہزارہا روایات متواترہ متفقہ فریقین بلفظ حسین وارد شدہ است **پس** چگونہ ابن حجر رعایت این احادیث متواترہ متفقہ نکردہ بیک روایت کہ احتمال سہو راوی و غلط کاتب دارد تمسک جستہ است **یا** این **ہم** میگوییم کہ نسبت حضرت مہدی موعود علیہ السلام بحسن مثل نسبت خود امام حسن علیہ السلام است بحضرت رسول صلے اللہ علیہ وسلم باین معنے چنانکہ امام حسن علیہ السلام از طرف مادر بسبب فاطمہ زہرا منسوب است بحضرت رسول مہدی نیز بسبب مادر امام محمد باقر ام الحسن دختر امام حسن علیہ السلام منسوب است بامام مجتبے علیہ السلام۔ **پس** چنانکہ حق تعالے در قرآن مجید در آیہ شریفہ مباہلہ بسبب فاطمہ زہرا حسنین علیہما السلام را در کلمہ ابنائنا ابن الرسول خواندہ **و نیز** حضرت رسول بسبب دختر خود فاطمہ زہرا علیہا السلام امام حسن را ھذا ابنی الحسن **و** بروایت دیگر الحسن والحسین ابنائی خواندہ است ہمچنین در **حدیثی** بسبب مادر امام محمد باقر دختر امام حسن علیہ السلام مہدی را ابن الحسن خواندہ شدہ باشد یا ابن المجتبے خواندہ شود جائز است چنانچہ **حافظ ابو نعیم** وغیرہ در حدیث طویلے آوردہ است کہ سید الانبیا صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود یا فاطمہ والذی بعثنی بالحق

درمقام ابنائنا حسنین را بلفظ ابنا صواعق ابن اسرا حسن

ابنائنا ابن الحسن ... بلفظ حسن حسین

نبیًّا یکون من الحسن والحسین مهدی هذه الامة یعنی اے فاطمه سوگند بخدا و نبیا شد از حسن و حسین مهدی این امة پس معارض نمیشود بروایات متواتره متفقه که مهدی موعود علیه السلام ست اما آنچه ابن حجر احتجاج کرده که سر این ترک کردن امام حسن علیه السلام بود امامت را عوض آن حق سبحانه مهدی را از صلب مطهر آنجناب قرار داده است که این قول وی نیز محض و عولے است اعتبارے ندارد مگر آنکه بعداوت حسین یا از روئے تعصب با شیعه گفته بهر حال برائے قیاس گفته و مخالفت قرآن و حدیث کرده است در هیچ روایتی دعوائے وی وارد نشده است بلکه مطلب بعکس است باین معنے که قرار دادن مهدی علیه السلام در صلب مطهر امام حسین سریست از اسرار خداوندی که عوض شهادت آن مظلوم غریب شهید باشد و همین مضمون در احادیث متواتره وارد شده است چنانچه در مقتل بحار در باب ما عوضه الله بالشهادة روایت آورده از محمد بن مسلم قال سمعت ابا جعفر و جعفر بن محمد علیهما السلام یقولان ان الله عوض الحسین من قتله ان جعل الامامة فی ذریته و الشفاء فی تربته واجابة الدعاء تحت قبته ولا یعد ایام زائره جائیا و راجعا یعنی حضرت باقر و حضرت صادق آل محمد علیهم السلام فرمودند آنچه بعوض شهادت حسین شهید غریب مظلوم علیه السلام را من الله تعالے عطا شده است چهار چیز اند یکی آنکه امامت را خاص در ذریت آنجناب علیه السلام گردانید ثانی شفا در تربت قبر مطهر آنجناب علیه السلام قرار داد ثالث قبولیت دعا زد قبر تحت قبه منوره آنجناب علیه السلام رابع ایام آمد و رفت زائر عارف در عمر محسوب نمیشوند و بروایت اهل سنت بجائے چهارم وارد شده است و عیت الشفا فی امت جده و در اکمال الدین از مفضل بن عمر آورده که گفت سوال کردم حضرت صادق آل محمد را که خبر ده مرا از معنی آیه شریفه وجعلها کلمة باقیة فی عقبه فرمود ذلک الامامة جعل الله تعالے فی عقب الحسین الی یوم القیامة یعنی مراد از کلمه باقیه امامت است که حق تعالے آن امامت را در عقب و ذریت حسین غریب مظلوم مخصوصًا تا قیامت گذاشته است

مفضل عرض کرد کیف صارت الامامۃ فی ولد الحسین دون الحسن یعنی
چرا امامت در اولاد حسینؑ قرار دادہ شد و در اولاد حسنؑ نشد و حال آنکہ حسنؑ و حسینؑ ہر دو
ولد بتول و سبط رسول و سید شباب اہل الجنۃ اند فرمود ان موسیٰ و ہارون کانا نبیین
واخوین فجعل اللہ النبوۃ فی صلب ہارون دون صلب موسیٰ ولم یکن لاحد ان یقول لم جعل
اللہ فی صلب الحسین دون الحسن لان اللہ تعالیٰ ہو الحکیم فی افعالہ لا یسئل عما یفعل وہم
یسئلون یعنے حضرت فرمود موسےٰ و ہارون ہر دو نبی بودند و نیز برادر با وجود این حق تعالےٰ
نبوۃ را در صلب ہارون قرار داد نہ در صلب موسیٰ پس نمی رسد کسی را کہ بگوید چرا قرار داد
حق تعالےٰ امامت را در صلب حسین نہ در صلب حسن زیرا کہ خداوند مدبر علام حکیم است
و فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمۃ و نیز در کتاب مستطاب **اکمال الدین** بروایت
ہشام بن سالم آوردہ کہ گفت از حضرت صادق آل محمد علیہ السلام سوال کردم الحسن
افضل ام الحسین فقال الحسن افضل من الحسین فقلت کیف صارت الامامۃ
من بعد الحسین فی عقبہ دون ولد الحسن فقال ان اللہ تبارک و تعالیٰ یجعل سنۃ
موسیٰ و ہارون جاریۃ فی الحسن والحسین الا تری انہما کانا شریکین فی النبوۃ کما
کانا الحسن والحسین شریکین فی الامامۃ وان اللہ جعل النبوۃ فی ولد ہارون ولم
یجعلہا فی ولد موسیٰ وان کان موسیٰ افضل من ہارون الیٰ ان قال علیہ السلام کما
قال عز وجل وجعلہا کلمۃ باقیۃ فی عقبہ ای فی عقب الحسین ثم ہی جاریۃ فی الاعقاب
واعقاب الاعقاب الیٰ یوم القیامۃ خلاصہ آنست کہ پرسیدم امام حسنؑ افضل است یا امام
حسینؑ فرمود حسنؑ افضل است عرض کردم چگونہ امامت در ذریت حسینؑ گذشت نہ حسنؑ
فرمود حق تعالےٰ سنت موسےٰ و ہارون را در امام حسنؑ و حسینؑ جاری کرد مگر نہ بینی کہ موسیٰ
و ہارون در نبوۃ شریک بودند چنانکہ حسنؑ و حسینؑ در امامت شریک بودند و حق تعالےٰ نبوۃ را
در اولاد ہارون گذاشت نہ در موسےٰ با آنکہ موسےٰ افضل بود از ہارون ہمچنین قرار داد امامت را

در اولاد امام حسین نہ حسن پس فرمودہ است مراد از آیہ کہ قرار داد کلمہ باقیہ یعنی امامت در عقب
حسین تا قیامت **سبحان اللہ** چقدر حق را با باطل مشتبہ بسازند علانیہ در احادیث
وارد شدہ است کہ عوض شہادت منجملہ امامت را در ذریت حسین حق سبحانہ قرار دادہ است
مگر علانیہ چشم را از حق بپوشند **خلاصہ** بحث بطول کشید خلاف موعود شد لکن اگر جمہور اعلام
چنین باشند عوام چقدر متعصب خواہند بود **قول رابع** آنکہ امام مہدی موعود علیہ السلام
از اولاد حضرت امام حسین علیہ السلام است **قول** ہمین عقیدہ فرقہ حقہ ناجیہ امامیہ و
اکثر فرق شیعہ و بعض طوایف حضرات اہل سنت والجماعت است و ہمین طایفہ را کہ انحصار امامت
در ائمہ اثنا عشر میکنند کہ اولہم علی المرتضیٰ و آخرہم مہدی الہادی الموعود علیہم السلام باشد فرقہ
اثنا عشریہ گویند و چون کہ وجوب عصمت در امام و امتناع خلو زمان از امام ثابت است **لہذا**
مذہب ہر فرقہ شیعہ کہ قائل نباشند بعصمت امام مانند کیسانیہ و زیدیہ باطل باشد و البتہ
ہمچنین باطل باشد مذہب ہر کہ قائل باشد بعصمت لکن وقف کند بر امامیکہ معلوم باشد موت
او مانند ناؤوسیہ و اسمٰعیلیہ و فطحیہ و واقفیہ بنا بر آنکہ موت ائمہ مذکورہ متحقق و ثابت است
بتواتر پس باقی بماند غیر فرقہ اثنا عشریہ پس مذہب حق از مذاہب طوایف شیعہ مذہب
اثنی عشریہ باشد پس اتفاق فرقہ اثنا عشریہ اجماع و حجت است بنا بر آنکہ امامی معصوم کہ ممتنع
است خلو زمان از وجود وے البتہ داخل باشد در این فرقہ نہ در سائر فرق پس مخالفت
سائر فرق شیعہ با اثنی عشریہ قادح حجیت اجماع فرقہ اثنی عشریہ نمیشود چنانکہ مخالفت اہل
سنت با شیعہ قادح حجیت اجماع شیعہ نبود و اجماع فرقہ اثنی عشریہ متحقق است بر امامت
حضرات ائمہ اثنا عشر علیہ السلام پس امامت اثنا عشر ثابت و مقطوع بہ باشد و نیز متواتر است
نزد امامیہ اثنی عشریہ نص ہر سابقے بر امامت لاحق و نیز متواتر است نص پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
بر امامت اثنا عشر باعیانہم و نیز از ہر یک از ائمہ متواتر است نص بر مجموع ائمہ بعد او و نیز از پیغمبر
و از ہر یک از ائمہ متواتر است خبر بوقوع غیبت امام ثانی عشر علیہ السلام و نیز از جماعت کثیرے

کہ مشاہدۂ عین آنحضرت در زمان کودکی کردہ اند از ثقات اصحاب پدرش ابی محمد علیہ السلام
بلاشک و لاشبہ بحد تواتر و آنحضرۃ علیہ السّلام را وکلاء جلیل القدر در وقت غیبت صغری
بودہ اند ظاہر و معروف باسمائہم و انسابہم و اوطانہم کہ خبر میدادند از آنحضرت معجزات و کرامات
و جواب مشکلات و تفصیل این مقال بالاجمال بعد از این در محل خود بالاستقلال و الاستدلال
خواہیم نگاشت انشاء اللہ المتعال فی المناقب عن ابی الطفیل عامر بن واثلۃ
گفت کہ از یہود مدینہ یک یہودی خدمت امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ حاضر شد و گفت
چند سوال دارم جواب میخواہم حضرت امیر فرمود اگر جواب آنہا را گفتم پس مسلمان میشوی
گفت واللہ ہمان ساعت مسلمان خواہم شد پس علی فرمود سوال کن آنچہ خواہی پس یہودی
یک کتاب بیرون آورد و گفت این کتاب از ہارون اٰبا عن جد در وراثت بمن رسیدہ است
املاء کردہ آن را موسی بن عمران و نوشت آن را ہارون بن عمران تا اینکہ رسید باینجا اخبرنی کم
ہذہ الامۃ بعد نبیہا من امام و عن منزل محمد این ہو فی الجنۃ و اخبرنی من یسکن معہ
فی منزلہ یعنی ای علی خبر دہ مرا بعد از نبی در این امت چند امام و خلیفہ اند و نیز حضرت محمد
صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم در جنت کجا منزل داشتہ خواہد بود و نیز با حضرت رسول اکرم صلے اللہ
علیہ و آلہ و صحابہ وسلم در منزل او کیست کہ سکونت خواہد داشت فقال علی کرم اللہ وجہہ لہذہ
الامۃ بعد نبیہا اثنا عشر اماما لا یضرہم خلاف من خالفہم قال الیہودی صدقت یعنی
حضرت علی علیہ السّلام فرمود بعد از حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم در این امت مرحومہ
دوازدہ امام اند مخالفت کردن مخالفین ضرر بایشان نمیرساند یہودی گفت صدقت
یا علی قال علی ینزل محمد فی جنۃ العدن و ہی وسط الجنان و اعلاہا و اقربہا من
عرش الرحمان قال الیہودی صدقت یعنی حضرت امیر علیہ السّلام فرمود منزل حضرت رسول
اکرم در جنت عدن است و آن وسط جنان است و بہترین آنہا و قریب ترین آنہا بعرش است
فقال علی و الذی یسکن معہ فی الجنۃ ہؤلاء الائمۃ الاثنا عشر اولہم انا و آخرہم القائم

مسلمان شدن یہودی از شنیدن جواب سوال خود از جناب امیر علیہ السلام

المهدی من ولدی الحسین قال الیهودی صدقت یعنے حضرت امیر علیہ السلام فرمود۔ اما
کسانیکه با حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در جنت سکونت میکنند انها قطعاً ہمین حضرات
ائمہ اطہار علیہم السلام اند که اول انہا من علی ابن ابیطالب ہستم وآخر ہمہ انہا قایم مهدی موعود است
از پسر من ابی عبد اللہ الحسین متولد خواہد شد یہودی مسلمان گردید و نیز باسنا و حذیفہ وارد شدہ
است قال قال رسول اللہ لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول اللہ عز وجل ذلک الیوم حتی
یبعث رجلاً من ولدی اسمہ اسمی فقام سلمان فقال یا رسول اللہ من ای ولدک
ہذا فضرب بیدہ علی الحسین خلاصہ آنست که حذیفه گفت حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
فرمود اگر باقی نماند از دنیا مگر یک روز بدرستیکه حق تعالے طول دہد اینروز را بحدیکه برانگیزاند
حق تعالے شخصے را از اولاد من که اسم او اسم من باشد پس سلمان استادہ عرض کرد یا رسول اللہ
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از کدام پسر تو مهدی بہم میرسد حضرت رسول دست مبارک خود را بر شانہ
حضرت امام حسین علیہ السلام گذاشت و فرمود ازین پسر من حسین و قریب ہمین مضمون در
کتاب مستطاب ترمذی و نیز ابوداؤد از زر و ابن مسعود و ابو ہریرہ که روایت کردہ
اند لا تذہب الدنیا حتی یملک و فی اخری حتی یملک الدنیا رجل من اہل بیتی یواطی اسمہ
اسمی و قال ایضاً لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول اللہ ذلک الیوم حتی یبعث اللہ فیہ
رجلا و فی اخری حتی یلی رجل منی و من اہل بیتی یواطی اسمہ اسمی یملاء الارض قسطاً
و عدلا کما ملئت ظلما و جورا در اعلام الوری حارث بن مغیرہ بصری از منبع بن
نباتہ آوردہ که گفت داخل شدم بر حضرت امیر علیہ السلام فوجدتہ متفکرا ینکت فی الارض
رغبتہ فیہا فقال لا واللہ ما رغبت فیہا ولا فی الدنیا یوما قط لکنی فکرت فی مولود یکون
عن ظہر الحادی عشر من ولدی ہو المہدی یملاء الارض عدلا کما ملئت جوراً و ظلما
لہ حیرۃ و غیبۃ یضل فیہا اقوام و یہتدی فیہا اخرون فقلت یا علی و ان ہذا لکائن قال
نعم کما انہ مخلوق و انی لک العلم بہذا الامر یا اصبغ اولئک خیار ہذہ الامۃ مع ابرار ہذہ العترۃ

احادیث متواترہ از صحاح ستہ بر اثبات آنکه مهدی از اولاد حسین است

قلت وما یکون بعد ذلك قال ثم یفعل الله ما یشاء وان له ارادات وغایات ونهایات
در مقتضب احمد بن عیاش آورده است که حضرت حسین بن علی فرمود از ما دوازده
مهدی است **در هدایة السعداء** ملک العلماء شهاب الدین بن عمر دولت آبادی
آورده که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود بعد از امام حسین از پسران او نه امام اند که
آخر ایشان قایم علیه السلام است و در کتاب **موالید الائمه** ابن خشاب بغدادی آورده
از حضرت رضا علیه السلام که فرمود خلف وصالح ومهدی وصاحب الزمان فرزند ابی محمد
حسن بن علی است **وابن ماجه** در سنن خود در باب قول حضرت امام مهدی موعود
روایت کرده که آخرش اینست هو رجل من اهل بیتی فیملأها قسطا کما ملئوها
جورا فمن ادرك ذلك منهم فلیأتهم ولو حبوا علی الثلج یعنی حضرت رسول گرامی مرتبت
فرمود که مهدی موعود از اهل بیت من است پس پر میکند زمین را از عدل چنانکه پر کرده باشند
بستم وبیدادی پس هر کس که بیابد وی را بدرستیکه بیاید نزد او اگرچه بر روی برف با دست و
پا در راه رفتن بشود **وابن ماجه** نیز در باب ظهور حضرت امام همام مهدی موعود
علیه السلام از ثوبان روایت کرده آخرش اینست فقال صلی الله علیه وآله وسلم فاذا رأیتموه
فبایعوه ولو حبوا علی الثلج فانه خلیفة الله المهدی یعنی وقتیکه حضرت امام همام مهدی موعود
علیه السلام را ببینید بیعت وی کنید اگرچه شما را بر روی برف بدست وپا رفتن شود زیرا که او
خلیفه خدا مهدی است **در فصول المهمه** مالکی از محمد بن علی بلالی آورده که گفت بیرون
آمد ابی محمد حسن عسکری علیه السلام پیش از وفات و سال وخبر داد ما را بخلف بعد از خود آنگاه
صاحب الامر علیه السلام بیرون آمد بسوی من پیش از وفات پدرش به سه روز خبر کرد مرا بخلف باینکه او پسر
اوست **در مقتضب** از جابر انصاری آورده که گفت فرمود حضرت رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم حق تعالی برگزید از روزها جمعه را واز شبها لیلة القدر را واز ماهها ماه رمضان را وبرگزید
علی وحسن وحسین را وبرگزید از حسین حجة گمراها ذا که نهم ایشان قایم اعلم احکم ایشان است انتهی

واخطب آوردہ کہ امام حسین علیہ السلام بر ران آنحضرت نشستہ بود وا و رابیوسید
پس ازان فرمود انت سید بن سید واخو سید ابوالسادة انت امام ابن الامام
اخو الامام ابو الائمہ انت حجة بن حجة اخو حجة ابو حجج تسعة من صلبك تاسعهم قائمهم
ای حسین تو سید ہستی پسر سید برادر سید پدر سادات و تو ہستی امام ابن الامام برادر امام
پدر ائمہ و تو ہستی حجت خدا پسر حجة اللہ برادر حجة اللہ پدر حجتہاے نہ گانہ کہ از صلب تو بباشند
نہم از ایشان در آخر زمان **ابن ماجہ** آوردہ است قال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم المہدی
منا اھل البیت یصلحہ اللہ فی لیلة واحدة یعنے امام ہمام حضرت مہدی موعود علیہ السلام
از اہل بیت ما است حق سبحانہ جل شانہ وفقہ باصلاح میاورد تمام عالم وآدم را در یک شب
وابن ماجہ نیز از ام سلمہ زوجہ حضرت رسول مختار صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم آوردہ است قالت
سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ یقول المہدی من ولد فاطمة علیہا السلام یعنے حضرت
ام سلمہ فرمود کہ من از زبان مبارک حضرت رسول اکرم شنیدم کہ میفرمودہ است حضرت امام
آخر الزمان صاحب العصر حجة اللہ علے الانام مہدی موعود علیہ السلام از اولاد صدیقہ طاہرہ
فاطمہ زہرا علیہا السلام است **ودر عرائس ثعلبی** از انس روایت طویلی نقل فرمودہ
وآخر حدیث اینست **واما** النجوم الزاھرة فھم الائمة التسعة من صلب الحسین والتاسع
مھدیھم یعنے ستارہ زاہرہ ائمہ المہارنہ گانہ اند از پشت حضرت امام حسین علیہ السلام ونہم
از ایشان ہمان مہدی آخر الزمان علیہ السلام است **در کتاب النصوص** بروایت
انس آوردہ است قال قال رسول اللہ صلعم معاشر اصحابی من احبنا اھل البیت حشر معنا
ومن استمسک بالاوصیاء من بعدی فقد استمسک بالعروة الوثقی فقام ابو ذر
فقال یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فکم الائمة بعدک قال صلعم عدد نقباء بنی اسرائیل
فقال کلھم من اھل بیتی تسعة من صلب الحسین علیہ السلام والمہدی منھم یعنے حضرت
رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ای گروہ صحابہ ہر کس دوست داشتہ باشد اہل بیت

احادیث متواتر کہ حضرت مہدی از صلب حسین است

طہارت وعصمت مرا روز قیامت حشر وے بامن خواہد شد و ہر کس بحض و فات من شک
با وصیائی من نماید بدستیکہ تمسک جستہ ہست بریسمانیکہ محکم ہست پس ابوذر ایستادہ شد
وعرض کرد یا نبی اللہ اوصیائے شما بحض وفات شما کیستند حضرت رسول صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم فرمود عدد آنہا عدد نقبائے بنی اسرائیل ہست وہمہ آنہا اہلبیت اند نہ عدد آخر
آنہا از صلب حضرت امام حسین علیہ السلام اند و حضرت مہدی ہادی موعود علیہ السلام آخر
آنہا است **در مشکوٰۃ** روایت کردہ ہست قال صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اذا رایتم
الرایات السود قد جاءکم من قبل خراسان فاتوھا فان فیھا خلیفۃ اللہ المہدی یعنی
حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود وقتیکہ علمہائے سیاہ مے بنید کہ از جانب
خراسان میآیند در آن خلیفۃ اللہ حضرت امام مہدی موعود صاحب العصر والزمان ہست
رواہ ایضاً احمد فی مسندہ والبیہقی فی الدلائل و ابونعیم فی کتاب المہدی
وفی دلائل النبوۃ **و در مشکوٰۃ** از ابوداؤد روایت آوردہ ہست قالت ام سلمۃ
ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم یقول المہدی من عترتی من اولاد فاطمہ یعنی حضرت
رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود کہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام از عترۃ طیبہ طاہرہ
من از اولاد صدیقہ طاہرہ فاطمہ زہرا علیہا السلام است **در کتاب فرائد السمطین**
از ابن عباس آوردہ است کہ فرمود **نعثل** یہودی خدمت حضرت رسول صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم حاضر شد وعرض کرد اگر جواب چند سوال مرا دادے بتو ایمان خواہم آورد **اول**
اے محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بیان کن از برائے من خدائی خود را کہ چگونہ است فقال صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم لا یوصف الا بما وصف بہ نفسہ وکیف یوصف الخالق الذی یعجز العقول
ان تدرکہ والاوھام ان تنالہ والخطرات ان تحدہ والابصار ان تحیط بہ جل وعلا عما یصفہ
الواصفون نائی فی قربہ وقریب فی نائہ ھو کیف الکیف واین الاین فلا یقال این ھو و ھو
منقطع الکیفیۃ والاینونیۃ فھو الاحد الصمد کما وصف نفسہ والواصفون لا یبلغون

نعته لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احد قال صدقت یا محمد صلی الله علیه و آله وسلم

ثانی ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم خدای هم واحد است و انسان هم واحد است پس فرق چه

میباشد فقال صلی الله علیه و آله وسلم ان الله تعالی واحد حقیقی احدی المعنی ای لا جزء ولا ترکیب

له والانسان واحد ثنائی المعنی مرکب من روح و بدن قال صدقت ثالث ای محمد صلی الله

علیه و آله وسلم خبر ده مرا از وصی خود که خدا فان ما من نبی الا وله وصی و ان نبینا موسی بن عمران

وصی یوشع بن نون حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم در جواب وی فرمود بدرستیکه وصی من بعد

از من امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب است و بعد وی پسر وی حسن و بعد وی برادر وی

حسین تتلوه تسعة ائمة من صلب الحسین و پس از حسین علیه السلام نه فرزند از صلب مطهر

آنجناب علیه السلام اند پس منعثل یهودی عرض کرد اسم نه فرزند حسین چیست فقال

صلی الله علیه و آله وسلم اذا مضی الحسین فابنه علی فاذا مضی علی فابنه محمد فاذا مضی

محمد فابنه جعفر فاذا مضی جعفر فابنه موسی فاذا مضی موسی فابنه علی فاذا مضی

علی فابنه محمد فاذا مضی محمد فابنه علی فاذا مضی علی فابنه الحسن فاذا مضی الحسن

فابنه الحجة المهدی فهؤلاء اثنا عشر پس منعثل چون اسما طیبه طاهره اوصیاء آنحضرت صلی الله

علیه و آله وسلم را تا جناب حضرت مهدی هادی موعود علیه السلام شنید گفت اشهد ان لا اله الا الله

وانک رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم واشهد انهم الاوصیاء بعدک ولقد وجدت فی کتب الانبیاء

المتقدمة اذا کان آخر الزمان یخرج نبی یقال له احمد و محمد هو خاتم الانبیاء لا نبی بعده

یعنی بعد از اسلام و ایمان آوردن منعثل گفت که من در کتب انبیاء سابقه یافته هستم که در آخر

زمان نبی احمد و محمد صلی الله علیه و آله وسلم نام مبعوث خواهد شد که خاتم انبیاء باشد بعد از وی

نبی نخواهد آمد پس بعد از آن گفت و نیز در کتب انبیاء سلف یافته هستم که بعد از آن نبی آخر الزمان خواهند

بود اوصیاء وی دوازده نفر او هم ابن عمه والثانی والثالث کانا اخوین من ولده و

یقتل امة النبی الاول بالسیف والثانی بالسم والثالث مع جماعة من اهل بیته بالسیف و

یا لعطش فی موضع الغربۃ فهو کولد الغنم یذبح ویصبر علی القتل لرفع درجاتہ ودرجات

اهل بیتہ وذریتہ ولاخراج محبیہ من النار وتسعۃ الاوصیاء منهم من اولاد الثالث

فهؤلاء الاثناء عشر عدد الاسباط خلاصہ آنست کہ اول اوصیاء ان نبی آخر الزمان صلی اللہ

علیہ وآلہ وسلم ابن عم آن رسول مختار صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم است وثانی وثالث اوصیاء

دو برادر پسران آن وصی اول اند ہست ہمین نبی دیدہ ودانستہ اول اوصیاء را بضربت

شمشیر قتل خواہند کرد چنانچہ ہمچنین بوقوع آمد کہ امیر المومنین علی ابن ابیطالب علیہ السلام

را کہ اول الاوصیاء آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است در مسجد کوفہ ابن ملجم ملعون ضربت

شمشیر زدہ است وثانی اوصیاء را بسم خواہند گشت چنانچہ ہمچنین شد کہ حضرت

امام حسن مجتبیٰ را کہ ثانی اوصیاء آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم است جعدہ ملعونہ باشارت

واراده معویہ ملعون بزہر جفا کشتہ است وثالث اوصیاء را با جماعتے از اہل بیت خود در

موضع غربت در حالت جوع وعطش بشمشیر چون گوسفند ذبح خواہند کرد چنانچہ ہمچنین

شد وحال حضرت ابی عبد اللہ الحسین کہ ثالث اوصیاء آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم

است بر ہمہ کس ظاہر ومنکشف است کہ با عیال واطفال ویاران انصار در غربت در صحرا

کربلا معلے برکنارہ فرات کہ از جملہ مہر مادرش صدیقہ طاہرہ حضرت فاطمہ زہرا بود سہ

روزہ عطشان کشتہ وفریاد ہائے العطش العطش قد قتلنی شاہد آنست روحی ارواح

المؤمنین لہ الفداء ونہ وصی از اوصیاء اثنا عشر آنحضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از اولاد

وصی سوم خواہند بود چنانچہ در کتب احادیث اہل اسلام بالتفصیل مذکور است وقبل ازین

بعض از ان احادیث را نگاشتیم کہ حضرت رسول گرامی مرتبت مکرر مذکور فرمودہ است والتسعۃ

الطاہرۃ من ذریۃ الحسین پس منتل گفت انجملہ اثنا عشر علیہم السلام مطابق عدد اسباط اند

چون کلام منتل تا اینجا رسید حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود اتذکر الاسباط قال نعم

انهم کانوا اثنا عشر اولهم لاوی بن برخیاء وهو الذی غاب عن بنی اسرائیل غیبۃ ثم عاد

فاظهر الله بهشریعته بعد ان اندرسها حتی قتل الملوک یعنی نقل آیا میشناسی اسباط را گفت
آنها هم دوازده نفر بودند اول آنها لاوی بن برخیا بود وی از بنی اسرائیل مدتی غائب شد
پس عود کرد و مراجعت فرمود آنگاه حق تعالی شریعت مندرسه را از دست وی ظاهر گردانید
تا که سلاطین را قتل فرمود **فقال** صلی الله علیه وآله وسلم کائن فی امتی ما کان فی بنی اسرائیل
النعل بالنعل والقذة بالقذة وان الثانی عشر من ولدی یغیب حتی لا یری ویاتی فی
امتی بزمن لا یبقی من الاسلام الا اسمه ولا یبقی من القرآن الا رسمه فحینئذ یاذن الله تبارک
وتعالی له بالخروج فیظهر الله تعالی الاسلام به خلاصه آنست که پس حضرت رسول صلی الله
علیه وآله وصحابه وسلم فرمود خواهد شد در امت مرحومه من آنچه شده است در بنی اسرائیل قدم بقدم
پس مثل لاوی بن برخیا امام ثانی عشر از اولاد و اوصیاء من از میان امت غائب خواهد شد
و دیده نمیشود تا مدت طویلی و میاید بر امت من زمانه که باقی نمیماند از اسلام در آنوقت مگر
اسم آن و باقی نمیماند از قرآن مگر رسم آن پس در آنوقت وی علیه السلام ظاهر میشود پس حق
تعالی اسلام را از دست وی ظاهر و قوی میگرداند پس مقبل بسیار مسرور شد و از غایت
سرور این اشعار را خواند ـ

صلی الله ذو العلی علیک یا خیر البشر	انت النبی المصطفی والهاشمی المفتخر
بکم هدانا ربنا وفیک نرجو ما امر	ومعشر سمیتهم ائمة اثنا عشر
حباهم رب العلی ثم اصطفاهم من کدر	قد فاز من والاهم وخاب من عادی الزهر
آخرهم یسقی الظما وهو الامام المنتظر	وعترتک الاخیار لی والتابعین ما امر
من کان عنهم معرضا	فسوف تصلاه سقر

بحث ثانی بیان اسم پدر و مادر آنجناب است

اما اسم پدر آنحضرت علیه السلام پس نزد فرقه ناجیه امامیه بخصوص نصوص منقوله از حضرت

رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم و ائمہ اطہار علیہم السلام ثابت است کہ امام حسن عسکری علیہ السلام
بن علی بن محمد علیہ السلام است **اشکال** این چگونہ میشود اگر بقول شما نام پدر بزرگوار آنجناب
علیہ السلام حسن باشد و نام پدر حضرت رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم عبد اللہ باشد مخالفت
میکند با حدیثیکہ وارد شدہ است اسمہ اسمی و اسم ابیہ اسم ابی و نیز روایتیکہ در کتاب مستطاب
صحیح ابو داؤد مرویست لما نظر علی الی ابنہ الحسن قال ان ابنی ہذا سید کما سماہ النبی
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و سیخرج من صلبہ رجل یسمی باسم نبیکم یشبہہ فی الخلق ولا یشبہہ فی الخلق
و ذکر یملأ الارض عدلاً و قسطاً یعنے چون حضرت امیر المؤمنین علیہ السلام بطرف پسر
خود حسن علیہ السلام دید فرمود این پسر من سید است چنانکہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
نیز ویرا سید گفتہ است عنقریب است کہ از پشت وی بیرون میاید شخصے کہ ہم نام نبی شما باشد
کہ با حضرت رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم در خلق مشابہ باشد ولکن در خلق مشابہ نباشد پس بعد
از این ذکر فرمودہ است کہ حق تعالے زمین شورہ و شیرین را بوجود مبارک آنجناب پر
از عدل خواہد فرمود پس از این حدیث ہم تباین کلی ثابت است **جواب اوّل** آنکہ در اخبار
نبویہ بطریقہ امامیہ کلمہ اسم ابیہ اسم ابی وارد نشدہ است البتہ اینقدر ضرور وارد شدہ کہ
اسم او اسم من **و** کنیت او کنیت من است زیادتی این کلمہ در اخبار حضرات اہل سنت و الجماعت
است پس حجت بر امامیہ نمیشود **جواب ثانی** کلمہ اسمہ اسمی و اسم ابیہ اسم ابی موضوعہ
زائدہ باشد زیرا کہ جملہ محدثین اہل سنت این حدیث را از زر بن عبد اللہ باینقسم نقل فرمودہ
اند قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم لا تذہب الدنیا حتی یملک العرب رجل من اہل
بیتی یواطی اسمہ اسمی **و فی** اخری قال یلی رجل من اہل بیتی یواطی اسمہ اسمی رواہ الترمذی
فی جامعہ **و** اخرجہ ابو داؤد فی سننہ **و عن علی** علیہ السلام عن النبی صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم قال لو لم یبق من الدہر الا یوم لبعث اللہ رجلاً من اہل بیتی یملأہا عدلاً کما
ملئت جوراً اخرجہ ابو داود فی سننہ لکن اسم ابیہ اسم ابی احدی نیاوردہ است بلکہ در

کتاب المناقب شافعی این حدیث را آوردہ است و فرمودہ است و زاد زائدۃ
فی روایتہ لو لم یبق من الدنیا الخ و اسم ابیہ اسم ابی یعنے زائدہ زیادہ کردہ است فقرہ اسم
ابیہ اسم ابی را کنجی شافعی فرمودہ است وقد ذکر الترمذی الحدیث فی جامعہ ولم
یذکر اسم ابیہ اسم ابی وذکرہ ابو داؤد فی معظم روایات الحفاظ والثقات من نقلۃ
الاخبار اسمہ اسمی فقط والذی روی اسم ابیہ اسم ابی فھو زائدۃ وھو یزید فی الحدیث
یعنے ترمذی ہمیں حدیث را ذکر فرمودہ است لکن ذکر نہ کردہ است اسم پدرا و اسم پدر من است
و ابو داؤد در معظم روایات حفاظ و ثقات از نقلہ اخبار ذکر فرمودہ است کہ اسم آنجناب اسم
من است فقط و کسیکہ روایت کردہ است این فقرہ را کہ اسم پدر آنجناب اسم پدر من است
او زائدہ است و او در حدیث زیادہ میکرد پس این فقرہ زائدہ چگونہ حجت میتواند شد۔
جواب ثالث بر فرض صحت حدیث ما ول میشود بجہت جمع ما بین الاخبار بایں کہ در لسان عرب
اطلاق کلمہ اب بر جد علے جائز و سائغ و شائع است چنانچہ قرآن ہم بآن ناطق است قولہ
تعالیٰ ملۃ ابیکم ابراھیم و قال تعالیٰ حکایۃ عن یوسف واتبعت ملۃ اٰبائی ابراھیم
واسحق و در اخبار شب معراج است کہ جبرئیل بحضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
عرض کرد ھذا ابوک ابراھیم و اسحاق و فرزندان یعقوب بہ پدر میگوئید نعبد الھک والہ
اٰبائک ابراھیم واسحق مراد از پدر و این جا جد اعلے حضرت ابراہیم خلیل الرحمن است
نیز اینکہ علاوہ بر این لفظ اسم ہم بر کنیت و صفت در کلام عرب اطلاق میشود بلکہ فصحا استعمال
ہم فرمودہ اند چنانچہ بخاری و نیز مسلم بروایت سہل بن سعد ساعدی آوردہ
اند عن علی علیہ السلام واللہ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سماہ بابی تراب ولم
یکن لہ اسم احب الیہ منہ یعنے حضرت امیر علیہ السلام فرمود سوگند بخدا وند کہ رسول گرامی مرتبت
نام گذاشتہ است مرا ابو تراب و بغیر اسم ابو تراب ہیچ نامی دیگر محبوب تر نداشت پس
با وجود کنیت بودن لفظ ابو تراب در کلام عرب بلفظ اسم استعمال شدہ است ہمچنین

ز ابو داؤد و ترمذی و ابو داؤد و غیرہ ... نص حضرت امام رضا بر اسم و کنیت (margin, partly illegible)

چونکه حضرت مهدی موعود از اولاد امام حسین علیه السّلام است مراد از اسم کنیت آن شهید مظلوم
باشد که کلمه ابو عبد الله است بجهت مقابل بودن آن با اسم پدر حضرت رسول صلّی الله علیه وآله
وسلم که عبد الله است و چونکه امام حسین علیه السّلام جد اعلی حضرت مهدی موعود است جد را
بلفظ اب اطلاق فرموده باشد چنانچه کنجی شافعی هم قایل باین معنی باشد بقوله وان صح
فمعناه واسم ابیه اسم ابی الحسین علیه السلام وکنیته ابو عبد الله فجعل الکنیة اسما
کنایة منه انه من ولد الحسین دون الحسن علیهما السلام یعنی این روایت اگر صحیح باشد
معنی چنان میشود که از اسم مراد کنیت است و از اب مراد جد اعلی است یعنی کنیت جد حضرت
امام مهدی موعود علیه السّلام اسم پدر من است چه حضرت مهدی که حسین باشد کنیت
وی ابو عبد الله است و نام پدر حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم نیز عبد الله است
پس قرار دادن کنیت را اسم کنایه است از اینکه حضرت امام مهدی موعود از اولاد امام
شهید حسین علیه السلام است نه از اولاد حضرت امام حسن مجتبی علیه السّلام الخ وهمین
مقوله ابن طلحه شافعی وصاحب المرقات شارح مشکوة است که فرموده اند هر دو قسم خبر
صحیح اند زیراکه حضرت مهدی موعود با حسینی و با حسنی است وازین احتمال
دیگر هم پیدا میشود که درین روایت مراد از پدر امام حسن عسکری علیه السّلام باشد کنیت
آنحضرت ابو محمد است وکنیت حضرت عبد الله والد حضرت رسول صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم
نیز ابو محمد است وکنجی شافعی احتمال دیگر داده که شاید در اصل فقره اسم ابیه اسم ابنی
بوده یعنی اسم پدر حضرت مهدی موعود اسم پسر من است بجهت آنکه پدر حضرت مهدی علیه السّلام
امام حسن عسکری است و پسر آنجناب امام حسن مجتبی علیه السّلام است یحتمل ان یکون الراوی
توهم قوله ابنی فصحفه فقال ابی یعنی احتمال میرود که راوی ابنی را به ابی توهم و اشتباه
کرده باشد وخبر را تصحیف کردند اما اسم والد مجتهد حضرت امام مهدی موعود
علیه السّلام در بعض قاسم و در بعض حسن و در بعض ریحانه و در بعض صیقل و در بعض نرجس گفته شده

است لکن از روایات محمد بن علی ظاهر میشود که مسمے باین همه اسما ریک تن بود زیرا که ویرا
پرسیده شد از نام حضرت امام مهدی موعود علیه السلام گفت نام ویرا بعض ملیکه او را در بعضے
از روزها سوسن و در بعضے از ایام ریحانه میگفتند و صقیل و نرجس نیز از نامهای وی بود
پس چونکه بهر اسم نامیده میشد لهذا در بعض روایات یک نام و در بعضے دیگر نام دیگر وی
ذکر کرده شده است اشکالی ندارد

بحث ثالث در تعیین شخص مهدی موعود علیه السلام

پس شیعه را درین اختلاف است و هر فرقه کسی را متمسک جسته مهدی موعود و صاحب
الزمان امام مفترض الطاعة قرار داده اند اول کیسانیه که فرقه از آنها محمد بن حنفیه را
مهدی موعود میدانند و فرقه پسرش ابوهاشم عبدالله را و فرقه عبدالله بن معاویه بن
عبدالله بن جعفر بن ابیطالب را ثانی مغیریه اصحاب مغیره بن سعد که بعد از وفات جناب
امام همام حضرت محمد باقر علیه السلام مذهبے اختراع نموده محمد بن عبدالله بن حسن بن علی بن
ابیطالب علیهما السلام را مهدی موعود میدانند و میگویند که وے زنده و مقیم است در کوهی
در راه مکه معظمه که او را علمیه میگویند ثالث ناووسیه که وفات حضرت امام صادق علیه
السلام را منکر شدند و حضرت امام مهدی موعود همان جناب علیه السلام را میدانند رابع
اسمٰعیلیه که منکر وفات اسماعیل بن امام صادق علیه السلام گردیدند و مهدی
موعود و صاحب الزمان و امام مفترض الطاعة آنجناب علیه السلام را میدانند خامس
مبارکیه که فرقه ایست از اسمٰعیلیه که اسماعیل بن حضرت جعفر علیه السلام امام و پیغمبر و مهدی
موعود میدانند و میگویند که در آخر الزمان وی مبعوث برسالت خواهد شد مع شریعت تازه
که شریعت محمدی را ناسخ بود سادس واقفیه که حضرت موسے بن جعفر علیهما السلام را
مهدی موعود و صاحب العصر والزمان قائم بحق میدانند اگرچه بعضے از آنها بوفات آنجناب

اختلاف فرق شیعه در شخص مهدی

علیه السلام معترف شده اند ولے در آخر زمان بزنده شدن وی قائل اند **سابع محمدیه**
که بعد از وفات حضرت امام علی نقی علیه السلام پسرش محمد را مهدی هادی موعود و صاحب العصر
والزمان میدانند و حال آنکه وفات آنجناب در زمانه پدرش علیه السلام ثابت است **مؤلف**
گوید حقیر فقیر در زمانه تحصیل علم که ساکن بلده طیبه سُرّ من رأی بودم برائے زیارت
قبر منور سید محمد بن امام علی النقی علیه السلام که از سامره شاید بفاصله شش فرسنگ دور باشد
باتفاق جماعت کثیرے از علماء و طلاب رفتیم و تمام عربستان قایل بوفات وے میباشد
بلکه بسبب ظهور اکثر کرامات از قبر آنجناب تمام اعراب بادیه نشین نیز میترسند و هرگز قسم دروغ
باو نمیخورند **ثامن عسکریه** که حضرت امام همام حسن عسکری علیه السلام را مهدی هادی
موعود و صاحب العصر والزمان میدانند و آنجناب علیه السلام را زنده میدانند و آنهائیکه از
فرق قایل بوفات آنجناب اند میگویند بعد از وفات زنده شده است **تاسع فرقه**
ناجیه نامیه امامیه اثناعشریه است که ایشان مهدی موعود و امام عصر و الزمان
و خلیفة الرحمن علی الانس والجان قامع الکفر والطغیان دافع الظلم والعدوان حجة الله المنان
خلف صالح حضرت امام محمد بن الحسن العسکری علیهما السلام است **واحتجاج** و استدلال
میکنند بخصوص نصوص متواتره از حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و حضرت امیر المؤمنین علی
ابن ابیطالب علیه السلام و باقی حضرات ائمه اطهار علیهم السلام که توضیح و تشریح و تصریح باسم و
وصف و خصائل و شمایل آنجناب عجل الله فرجه فرموده اند چنانچه این همه امور قبل از ولادت
باسعادت آنجناب علیه السلام در کتب معتبره ثقات اصحاب ایشان علیهم السلام ثبت و ضبط است
و بسیارے مردم بعد از ولادت چون زیارت آنجناب کردند مطابق مذکور اسم و وصف
و نسب را یافتند **و در این** عقیده بسیارے از علماء حضرات اهل سنت والجماعت با ما
شریک هستند چنانچه اسم بعضے از فضلای این طایفه را در اینجا اجمالاً ذکر کنیم تا در مقام طعن
و ایراد و مجادله لامحاله از علماء و محدثین و اهل کشف و یقین و اقطاب روئے زمین خود

شمرم وچہار کنند منہا ابو سالم کمال الدین محمد بن طلحہ بن محمد قرشی نصیبی است کہ اینک در
کتاب مستطاب مطالب السئول فی مناقب آل الرسول در باب ثانی عشر اثبات این فرمودہ
است منہا ابو عبد اللہ محمد بن یوسف کنجی شافعی کہ کتابے بالاستقلال متضمن استدلال برہمین
مطلب مشتمل بربیست وچہار باب نوشتہ است منہا فاضل جلیل واعظ شمس الدین ابو المظفر
بن علی بن عبد اللہ بغدادی حنفی سبط واعظ ابی الفرج عبد الرحمن بن جوزی است ۵ منہا
شیخ نور الدین علی بن محمد بن صباغ مالکی مکی کہ اینک در کتاب مستطاب فصول المہمہ فی معرفۃ الائمۃ
اعتراف واقرار واثبات امامت ومہدویت حضرت حجۃ بن الحسن العسکری علیہما السلام را
کردہ است منہا شیخ ادیب ابو محمد عبد اللہ بن احمد بن احمد بن خشاب کہ در کتاب مستطاب
تاریخ موالید ووفات اہل بیت اطہار علیہم السلام توضیح وتشریح بالتفصیل والتصحیح ہمین
مطلب را فرمودہ است واقرار بمہدویت وامامت حضرت امام ہمام حجۃ بن الحسن العسکری
علیہما السلام کردہ است بلکہ اسم والدہ آنجناب را نیز نرجس وحکیمہ وصقیل نوشتہ است منہا
شیخ عبد الوہاب بن احمد بن علی الشعرانی عارف مشہور کہ در کتاب مستطاب یواقیت وجواہر
در عقائد اکابر در مبحث شصت وپنجم اقرار واثبات ہمین مطلب فرمودہ است منہا شیخ
حسن عراقی کہ خود آنجناب را حضرت امام ہمام مہدی موعود حجۃ بن الحسن العسکری علیہما السلام را
ملاقات کردہ است واین قصہ را شعرانی در کتاب مستطاب لواقح ذکر فرمودہ است
منہا سید علی خواص کہ تصدیق قصہ مذکورہ واقرار بمہدویت حضرت امام ہمام حجۃ ابن الحسن
العسکری علیہما السلام کردہ است منہا نور الدین عبد الرحمن بن احمد بن قوام الدین محمد
دشتی جامی حنفی معروف ملا جامی اینک در کتاب مستطاب شواہد النبوۃ حضرت امام
ہمام حجۃ ابن الحسن العسکری علیہما السلام را امام دوازدہم شمردہ وشرح غرائب ولادت
آنحضرت علیہ السلام را مطابق اخبار فرقہ ناجیہ امامیہ نقل فرمودہ است منہا محمد
بن محمد بن محمود حافظ بخاری معروف بخواجہ محمد پارسا در کتاب مستطاب فصل الخطاب

بحیوٰۃ و غیبت و امامت و مهدویت حضرت امام ہمام محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام
توضیح و تشریح فرمودہ است منہا شیخ عبدالحق دہلوی در رسالہ مناقب و احوال حضرات
ائمہ اطہار علیہم السلام گفتہ و ابو محمد حسن و والد او محمد رضی اللہ عنہما معلوم است نزد خواص اصحاب
و ثقات اصحابش و روایت کردہ اند کہ حکیمہ بنت ابی جعفر محمد جواد رضی اللہ عنہ کہ عمہ ابو محمد حسن
عسکری رضی اللہ عنہ باشد دوست میداشت و دعا میکرد و تضرع مینمود کہ او را پسری بوجود
بر بیند و بعد از این نوشتہ حسن عسکری التماس کرد کہ یا عمہ یک امشب نزد ما باش کہ کاری در پیش
است حکیمہ بالتماس حسن عسکری شب رخانہ ایشان بایستاد چون وقت فجر شد نرجس بدرد
زائیدن مضطرب شد حکیمہ نزد نرجس آمد مولود وی بوجود آمد ختنہ کردہ و فارغ از خستہ و
کار زیست و شوکہ مولود را گفتند نزد حسن عسکری آورد بگرفت و دست بر پشتش و چشمانش
فرود آورد و زبان خود را در دہنش در آورد و در گوش راست او اذان و در گوش چپ
او اقامت گفت و گفت یا عمہ او را پیش مادرش رسان پس حکیمہ او را بمادرش سپرد و
حکیمہ میگوید کہ بعد از آن پیش ابو محمد حسن عسکری علیہ السلام آمدم مولود را پیشش وی دیدم
در جامہائے زرد و او را نوری و عظمتی دیدم کہ دل من تمام گرفتار او شد گفتم سیدی ہیچ
علمی داری بحال این مولود مبارک کہ آن علم را بمن القا کنی گفت یا عمہ این مولود منتظر است
کہ ما را بدان بشارت دادہ بودند حکیمہ گفت پس من بر زمین افتادم و بشکرانہ آن بسجدہ رفتم
دیگر نزد ابو محمد حسن عسکری علیہ السلام آمد و رفت میکردم روزی نزد وی آمدم مولود او را ندیدم
پرسیدم یا مولائے من السید منتظر را چہ شد فرمود او را سپردیم بآنکس کہ مادر موسیٰ علیہ السلام پسر خود را
یعنی سپردہ بود انتہی کلامہ منہا سید جمال الدین حسنی محدث مؤلف کتاب مستطاب روضۃ
الاحباب بمهدویت و امامت حضرت امام ہمام محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام مقر
میباشد منہا عبدالرحمٰن صوفی در کتاب مستطاب مرآۃ الاسرار میگوید ذکر آن
آفتاب دین و دولت آن ہادی جمیع امم و ملت آن قائم مقام پاک احمدی امام

برحق ابوالقاسم محمد بن حسن مهدی رضی اللہ عنہ وی امام دوازدہم است از ائمہ اہل بیت مادرش ام ولد بود نرجس نام داشت منہا علی اکبر بن اسد اللہ مودودی کہ از متاخرین علمائے حضرات اہل سنت است در کتاب مستطاب مکاشفات کہ حواشی است بر کتاب نفحات الانس ملا جامی بوجود ذی جود امام ہمام حضرت مہدی موعود محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام تصریح فرمودہ است منہا احمد بن محمد بن ہاشم بلاذری خود از حضرت امام ہمام حجۃ اللہ القائم مہدی صاحب العصر والزمان حدیثے مسلسل نقل فرمودہ است و در آن بمہدویت و امامت و غیبت آنجناب علیہ السلام تصریح فرمودہ است منہا ملک العلما شہاب الدین بن شمس الدین بن عمر دولت آبادی صاحب تفسیر بحر مواج کہ از علمائے حضرات اہل سنت والجماعت است در کتاب مستطاب ہدایۃ السعداء فرمودہ است کہ اہل سنت میگویند خلافت خلفاء اربعہ بنص ثابت است فی عقیدۃ الحافظیہ کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود خلافت من سی سال است و آن تمام شدہ است بعلی علیہ السلام و ہمچنین خلافت دوازدہ امام بحدیث ثابت است از ایشان اول امام علی است کرم اللہ وجہہ و در حدیث الخلافۃ ثلثون سنۃ وارد است دوم امام شاہ حسن رضی اللہ عنہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود این پسر من سید است سوم امام شاہ حسین رضی اللہ عنہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم فرمود این پسر من سید است زود است کہ او را بکشند گروہ باغیہ نہ امام از فرزندان شاہ حسین رضی اللہ عنہم رسول خدای صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود پس از حسین بن علی از پسران او نہ امام اند کہ آخر ایشان قائم است پس بعد از نقل این قضیہ مذکورہ فاضل مذبور اقرار و اعتراف کردہ است بہ پسر حضرت امام ابومحمد حسن عسکری بودن امام مہدی علیہما السلام از جابر بن عبد اللہ انصاری روایتی نقل کردہ کہ گفت داخل شدم بر صدیقہ طاہرہ فاطمہ زہراء علیہا السلام دختر حضرت خاتم النبیین رسول خدای صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و در پیش آنجناب لوحی بود

در خصوص این شرح ... تحقیق کلیات و تدقیق جزئیات بتفصیل تمام و توضیح بالا کلام حجۃ الاسلام ... ینابیع ... السبیل ابو القاسم ... برهان البیان تصنیف فرمودہ ... ۱۹۱ ... ۱۳

و در آن نامهای امامان از فرزندان او بود پس شمردم یازده اسم که آخر ایشان قائم علیه
السلام بود انتهے کلامه منهما نصر بن علی جهضمی بصری که از جمله ثقات اهل سنت والجماعت است
در تاریخ موالید حضرات ائمه اطهار علیهم السلام بصاحب العصر والزمان ومهدویت
وامامت حضرت امام هادی مهدی موعود خلف حسن عسکری علیه السلام و نرجس بود دن
والده آنجناب علیه السلام اقرار کرده است منهما محدث جلیل فاضل نبیل ملا علی قاری که
از اکابر محدثین اهل سنت والجماعت است در مرقاة شرح مشکوة اسامی طیبه طاهره حضرات
ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السلام را شمرده است و آخر همه ایشان حضرت امام عصر و صاحب
الزمان حجة الله الرحمن علی الانس والجان مهدی موعود علیه السلام را نوشته است منهما ملا
جواد ساباطی که اول نصرانی بود و پس از ان سنی شد در کتاب مستطاب براهین ساباطیه که
رد بر نصاری نوشته است از کتاب شعیا نبی نقل فرموده است بعد از کلامی که این نص
صریحست در مهدی علیه السلام که او رضی الله عنه حکم نمیکند بمجرد سمع بلکه ملاحظه میکند بگر باطن را
واتفاق نیفتاده این از برای احدی از انبیاء و از اوصیاء تا آنکه میگوید و مسلمین اختلاف
کردند در مهدی موعود پس اصحاب ما از اهل سنت وجماعت گفتند که او مردیست از اولاد
فاطمه علیها السلام اسم او محمد است و اسم پدر او عبدالله و اسم مادر او آمنه و امامیه گفتند او محمد
بن حسن عسکری علیه السلام است که متولد شد سنه ۲۵۵ دویست و پنجاه از جاریه حسن عسکری
علیه السلام که نامش نرجس بود در شهر سر من رای و در زمان معتمد آنگاه غایب شد یک
سال آنگاه ظاهر شد آنگاه غایب شد و آن غیبت کبری است و بر نمیگردد بعد از ان مگر وقتیکه
خدا تعالی بخواهد و چون قول ایشان اقرب است از برای تاویل این نص و غرض من جمیع از
امت محمد صلی الله علیه و آله وسلم است با قطع نظر از تعصب در مذهب ذکر کردم برای تو
مطابقه آنچه ادعا میکنند از امامیه باین نص انتهے کلامه و حقیر فقیر میخواست که
عین عبارات هر یکے از این فضلای نامدار که اخیار ابرار از فرقه حضرات اهل سنت والجماعت

اند در این کتاب مستطاب درج کنم تا دیده حق بین عین عبارات ایشان را دیده برای دیده ربد
سینه انظار کشیده لهو مو فور السرور آنجناب ضیاء نور حقیقت حقیت امام مهدی موعود علیه
السلام را حاصل کنند و از اعتقاد بعدم وجود و قدم را بیرون آورند لکن نظر بوعده مرعی داشتن
نظر اختصار که در اول کتاب مستطاب کرده هستم عین عبارات این فضلا اخیار را درج کتاب
نکردم ورنه هرگز از این مجلد دیگر از آن درست خواهد شد و لعل حق سبحانه و تعالی اگر تائیدم
فرماید انشاء الله بعض از عبارات علماء ابرار و فضلاء اخیار که اسماء شان درج این کتاب کردم
و نیز اسماء آنها بکه گذاشتم بابعض کتاب را باقی برای آینده بعد از خودم در مجلد ثانی
بنویسم لیتحفظ کل ذی حظ حظه بقدر حظه پس از احباب الباب و اصحاب انجاب
امیدوار و مستدعی دعا میباشم والله یوفقنا و یؤیدنا والمؤمنین جمیعا انشاء الله الکریم المنان

باب ثانی در بیان القاب و اسماء و تاریخ ولادت مهدی موعود علیه السلام

و در آن چند بحث اند **بحث اول** در بیان اسماء و القاب حضرت امام همام صاحب
العصر والزمان خلیفة الرحمن علی الانس و الجان جناب مهدی موعود علیه الصلوة والسلام پس
بدانکه اسماء و القاب و کنیت آنجناب علیه السلام که در قرآن مجید و فرقان حمید و توراة و
انجیل و زبور و صحف منزله دیگر که بر انبیاء سلف نازل شده اند و اخبار حضرات ائمه اهل بیت
اطهار علیهم سلام الله الغفار الی تدویر اللیالی والنهار وارد شده اند علماء و متکلمین آنها را
ذکر فرموده اند و ما نیز در اینجا تیمناً و تبرکاً بعض القاب آنجناب علیه السلام را در این کتاب مستطاب
ذکر کنیم انشاء الله المتعال **پس بدانکه** فی الاصالت اسم حضرت امام مهدی علیه السلام
اسم حضرت رسول الثقلین یعنی محمد است **و کنیت** آنجناب نیز کنیت حضرت رسول صلی الله
علیه و آله و صحابه و سلم است که ابو القاسم باشد **و** غیر از این القاب آنجناب علیه السلام اند که همه
آنها اسم میتوانند شد منها احمد **و** اصل **و** ابو عبدالله **و** ابو جعفر **و** ابو محمد **و** ابو ابراهیم

وابوالحسن وابو تراب وابو صالح وامیرالامرہ واحسان وبلدالامین وبرہان اللہ
وباسط وبقیۃ اللہ وبقیۃ الانبیاء وتالی وثائر وجعفر وجمعہ وحجۃ اللہ وحق وحجاب
وحامد وحمد وحاشر وخاتم الاوصیا وخاتم الائمہ وخجستہ وخسرو وخداشناس
وخازن وخلف صالح وخلیفۃ اللہ وخلیفۃ الانبیاء ودابۃ الارض وداعی وراہنما
ورب الارض والسلطان المأمول وسدرۃ المنتہی وسبیل وساعۃ وسید وشہید
وصاحب الغیبۃ وصاحب العصر وصاحب الرجعۃ وصاحب الدار وصاحب الدولۃ الزہرا
وصاحب الامر وصاحب الزمان وصاحب الکرۃ البیضاء وصالح وصمصام الاکبر و
صدق وصراط وضیاء وضحی وطالب التراث وطرید وعالم وعدل وغائب و
غریم وغوث وغوث الفقراء وغایۃ الطالبین وفرد وسر الاکبر وفیروز وفرخندہ
وقابض وقسط وقوۃ وقاتل الکفرہ وقائم الزمان وقاطع وکاشف الغطا و
کمال وکلمۃ الحق ولواء الاعظم ولسان الصدق ومسیح الزمان ومیزان الحق و
منصور وبقیۃ الصابرین ومنتقم وعبداللہ ومومل ومنتظر وماء معین و
موعود ومطہر ومبدی الآیات ومحسن ومنعم ومفضّل ومنان وموتور
ومدبر ومامور ومقدر ومامول ومفرج الاعظم ومضطر ومن لم یجعل
اللہ لہ سمیا ومقتصر ومصباح الشدید وناطق ونہار ونفس ونور آل محمد و
نور الاصفیاء ونجم ونور الاتقیاء وناحیہ مقدسہ ووتر ووجہ وولی اللہ ووارث
ویداللہ الباسط ویمن وہادی ومہدی علیہ وعلی آبائہ الطاہرین واجدادہ الطیبین
صلوٰۃ اللہ وسلامہ ابدالآبدین ودہر الداہرین تا اینجا بود القاب حضرۃ امام جناب ہادی
مہدی موعود علیہ السلام وابرار اخبار بیشتر ازاین ہم ذکر فرمودہ اند ہرچند در وقت نوشتن
حقیر فقیر خیالے داشت کہ وجہ تسمیہ آنجناب بااین اسماء والقاب ذیل ہر لقبے
بنویسیم تا عرفاء را حظے وافر از آن حاصل شود کہ کدام لقب چہ معنے دارد وچہ امور

دلالت دارد و از کدام باب مشتق است یا آنکه جامد است و در علم لغت و اصطلاح چه معنی دارد و واضع هر لقب برای آنجناب کیست و در کدام زبان و از زبان کدام نبی یا امام علیهم السلام اول مرتبه جاری شده است مگر مطلب طول میکشید و خلاف موعود میشد خلاصه گذاشتم بیاض برای کسی که بعد ازین بیاید بعونه وصونه سبحانه جل شانہ تعالی **سوال** آیا ذکر کردن اسم و کنیت حضرت امام همام هادی مهدی موعود ارواح المؤمنین له الفداء جایز است یا نه زیراکه در بعض احادیث منع بنظر رسیده است **جواب** حرمت نام و کنیت آنجناب علیه السلام بردن ثابت است بچند دلیل **اول** آنکه در اخبار معراج در آنجاکه حق سبحانه جل شانہ اسمار اامامان برای حضرت رسول الثقلین صلی الله علیه و آله وسلم نام برده است همه را باسم خود او یاد فرموده است مگر حضرت امام مهدی موعود علیه السلام که وی را بلقب یاد فرموده است پس این اقطع واز اجله ادله بر ثبوت حرمت اسم و کنیت بردن آنجناب است **دوم** آنکه در تمام اخبار نبویه و علویه و باقریه و سجادیه و رضویه و کاظمیه و صادقیه وغیره علیهم السلام در آنجاکه حضرت رسول مختار و حضرات ائمه اطهار علیهم السلام اوصیای حضرت رسول الثقلین صلی الله علیه و آله وسلم را اسم گرفته یاد فرموده اند غیر از امام هادی مهدی موعود علیه السلام که وی را بلقب یاد فرموده هستند پس این جمله اجله ادله اثبات حرمت اسم کنیت گرفتن آنجناب است **سوم** آنکه در زیارت آنجناب علیه السلام بلقب یاد کرده شده است السلام علی المهدی الامم **چهارم** بجهت وارد شدن توقیعات رفیعه برای حرمت نام بردن آنجناب چنانچه در **اعلام الوری** آورده است عن محمد بن ابراهیم بن اسحاق قال سمعت ابا علی محمد بن ابراهیم قال سمعت محمد بن عثمان العمری یقول خرج توقیع بخط اعرفه من سمانی فی مجمع من الناس باسمی فعلیه لعنت الله یعنی راوی گفت توقیع رفیع بیرون آمد بخطیکه میشناختم از حضرت امام مهدی موعود علیه السلام است نوشته است کسیکه در مجمع مرا بنام خودم ذکر کند پس بروی باد لعنت خداوند

علامه در کافی بسند صحیح مرویست از جناب حضرت امام همام صادق آل محمد علیه الصلوة و
السلام فرموده صاحب این امر نیست که نام او را نمیبرد احدی مگر کافر و در عیون الاخبار
آورده است که حضرت امام همام علی النقی علیه السلام با بو هاشم داؤد بن قاسم جعفری فرمود
خلف بعد از من حسن پسر من است پس چگونه است حال شما با خلف بعد از خلف عرض کردم
چرا فرمود زیرا که شما نمی بینید شخص او را و حلال نیست برای شما ذکر او بنام او و در اکمال الدین
از ریان بن صلت مرویست که گفت شنیدم حضرت امام همام جناب رضا علیه السلام میفرمایند
در حال قایم آل محمد علیهم السلام جسمش دیده نمیشود و باسم نام برده نمیشود و بعض فضلا
در خصوص بحث تحریم تسمیه حضرت امام مهدی موعود علیه السلام رسایل مستقله ترتیب داده هستند
چون رساله تحریم التسمیه شیخ سلیمان ماحوری و کشف التعمیه فاضل باذل
شیخ حر و فلک المشحون سید باقر قزوینی و شرعة التسمیه میر محمد باقر داماد که در آن
ادعا اجماع بر حرمت اسم و کنیت بردن آنجناب علیه السلام فرموده است و سید نعمة الله
جزائری نیز در عیون الاخبار قول بحرمت را نسبت باکثر علما داده است پس حرمت
بردن اسم و کنیت حضرت امام مهدی موعود علیه السلام در مجالس و محافل بمقتضای اخبار
معتبره کثیره بلکه نزد فرقه ناجیه امامیه امامیه از فقها و متکلمین و محدثین ثابت و از خصایص
آنجناب علیه السلام است بلکه از کلام ابو محمد حسن بن موسی نوبختی که از علمای غیبت صغری
است و در ذکر عقیده فرقه دوازدهم شیعه منسوب است و لا یجوز ذکر اسمه و لا السوال عن مکانه
یعنی جایز نیست ذکر کردن اسم آنجناب و نه سوال کردن از مکان آنجناب که در کجا مقیم
میباشد بالاعلان ظاهر و ثابت میشود که این حکم از خصایص مذهب فرقه ناجیه امامیه امامیه
است و از احدی غیر از حجة الاسلام خواجه نصیر الدین طوسی که بتمسک بعض روایات
ضعیفه خلافی در این حکم نقل نشده است و بعد از آن مرحوم جناب شاه اربلی علی بن عیسی در
کتاب مستطاب کشف الغمه که فی معرفة الائمه تصنیف فرموده است از قائلین بحرمت

احادیث عدم جواز اسم و کنیت مهدی

بیان التسمیه

تعجب کردہ است قولہ ومن العجب ان الشیخ الطبرسی والشیخ المفید رحمہما اللہ قالا لا یجوز

ذکر اسمہ ولا کنیتہ ثم یقولون اسمہ اسم النبی صلی اللہ علیہ و آلہ واصحابہ وسلم وکنیتہ

کنیتہ وھما یظنان انہما لم یذکرا اسمہ ولا کنیتہ یعنے از عجائبات است کہ شیخ طبرسی و

شیخ مفید علیہما الرحمۃ فرمودند کہ جائز نیست ذکر کردن اسم وکنیت حضرت امام مہدی موعود

علیہ السلام بعد از انکہ میگویند اسم حضرت مہدی موعود اسم حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ

آلہ وسلم است وکنیت وے کنیت آنجناب صلے اللہ علیہ والہ وسلم است با وجود این گفتن

آنہا گمان کردہ اند کہ ما اسم وکنیت آنجناب علیہ السلام را ذکر نکردہ ہستیم لکن عجیب است از علی ابن

عیسے با این فضل وکمال چگونہ از کلام شیخین تعجب فرمودہ است وحالانکہ تعجب از

تعجب کردن خود این فاضل است کہ در تلفظ باسم وکنیت اشتباہ فرمودہ است

زیرا کہ شیخین مذکورین علیہما الرحمۃ ہمین قدر فرمودہ اند کہ اسم وکنیت حضرت مہدی موعود

علیہ السلام اسم وکنیت حضرت رسول اکرم است و در این فقرہ نہ اسم ونہ کنیت حضرت

مہدی موعود ذکر شدہ ونہ از حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم **اشکال** بیشک

تحریم تسمیہ حضرت امام مہدی ثابت شد مگر این اخبار کہ ابرار اخیار با سانید معتبرہ معتمدہ بسیار

در مسانید خود اختیار فرمودہ اند ناچار بر تقیہ محمول خواہند شد قطعاً **جواب** ہرگز بر تقیہ محمول

نمیشوند زیرا کہ محدثین فریقین در مسانید خود از حضرت رسول آوردہ اند کہ اسم حضرت امام

مہدی موعود علیہ السلام اسم من است چنانچہ بسیارے احادیث باین مضمون را سابقاً نوشتہ ہستیم

پس اسم وکنیت حضرت امام ہادی مہدی موعود علیہ السلام معلوم است مگر ذکر کردن وے بر

زبان آوردن آن حرام است پس این تقیہ نیست واگر نہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ

علیہ وآلہ وسلم از اسم وکنیت آنجناب علیہ السلام اطلاع ہرگز نمیفرمودند در احادیث

ذکر آن نمیبود **اشکال** بنا بر این اگر تقیہ نباشد پس البتہ خوف سلاطین باشد کہ

در قلع وقمع وقتل آنجناب علیہ السلام بودند زیرا کہ آنہا را معلوم شدہ بود کہ زوال

ملک ومال واسیر سے عیال واطفال خورد سال بر دست حق پرست آنجناب علیہ السلام
خواہد بود بخوف ایشان شاید حکم بمخفی گذاشتن البتہ خواہد بود **جواب** نیست چنین زیرکہ
اگر وجہ حرمت اسم وکنیت آنجناب بردن خوف ظالمین میبود پس بہتر آن بود کہ ہیچ اسمے
ولقبی ذکر نشود خصوص لقب مہدی و ہادی و قاتل الکفرہ وامثال آنہا کہ در آن
بالصراحت والعیان وعدہ ووعید ذکر شدہ است **پس وجہ حرمت خوف**
نمیباشد قطعاً بلکہ سریست از اسرار مکنونہ **سوال** پس آن سر چیست بیان آن
لازم ہست تا تسکین قلوب شود **جواب** اگرچہ حقیقۃً حقیقت اسرار الٰہی را بجز ذوات
مقدسہ و سے احدے از بشر نمیداند مگر تاہم کہ ورثۃ الانبیاء علیہم السلام اند عقلاً بعض
احتمالات مینویسند کہ شاید وجہ حرمت اسم گرفتن حضرت امام ہمام ہادی مہدی
موعود ابن حضرت امام حسن عسکری علیہما السلام آنست کہ اہل کتاب بشہادۃ
کتب منزلہ میگویند کہ بعد از حضرت عیسے علیہ السلام شخصے محمد نام وابو القاسم کنیت در
آخر زمان پیدا میشود لکن پیدا نشدہ است پس حضرت مہدی موعود علیہ السلام چونکہ ہمنام
وہم کنیت حضرت رسول است ودر آخر زمان ظاہر میشود نام وکنیت وے علیہ السلام را
تا ظہور مخفی باید داشت تا کہ مبادا عوام الناس کہ جہال اند بشنیدن آن تصدیق عقیدۂ
اہل کتاب کردہ ہمین اعتقاد آنہا را متمسک کنند وکافر بشوند واللہ تعالےٰ اعلم

بحث نادر وقت ولادت باسعادت مہدی موعود علیہ السلام

پس بدانکہ وقت زائچہ وقت ولادت باسعادت حضرت امام ہمام جناب ہادی
مہدی موعود علیہ السلام حسب تحریر فاضل باذل الشیخ سلیمان البلخی کہ در کتاب مستطاب
موسوم بہ **ینابیع المودۃ** مینویسد فالخبر المعلوم المحقق عند الثقات ان ولادۃ
القائم علیہ السلام کانت لیلۃ الخامس عشر من شعبان سنۃ خمس وخمسین ومائتین فی

بلدة سامرا عند القران الاصغر الذی کان فی القوس وهو رابع القران الاکبر الذی کان فی القوس وکان الطالع الدرجة الخامسة والعشرین من السرطان وزاحجبه المبارکه فی افق سامرا هذه وامّا حال ولادت آنجناب علیه السّلام بروایات معتبره مستنده چنانست که حکیمه خاتون گفت داخل شدم بر ابو محمد علیه السّلام پس دعا کردم برای او چنانچه میکردم پس بمن فرمود ای عمه آگاه باش آنرا که دعا میکردی که خداوند منان بمن روزی کند متولد میشود در امشب و آنشب نیمه شعبان بود سنه دویست وپنجاه یا فرمود که متولد میشود در امشب مولودی که منتظر او بودیم پس قرار داده افطار خود را در نزد ما و آن شب جمعه بود پس گفتم بآنجناب علیه السّلام از کدام خاتون خواهد متولد شد این مولود عظیم ای سید من فرمود از نرجس ای عمه گفت پس گفتم ای سید من نیست در کنیزان تو محبوب تر از او و نزد من و نه خفیف تر از او در قلب من ومن هر وقت داخل خانه میشدم مرا استقبال میکرد و دست مرا میبوسید و موزه را از پای من بیرون میآورد و چون داخل شدم بر او کرد با من آنچه میکرد پس افتادم بر دستهای او و او را بوسیدم و مانع شدم آنرا از اینکه بکند آنچه میکرد پس مرا بسیادت خاتونی خطاب کرد پس من او را نیز بمثل آن خطاب کردم پس بمن گفت فدای تو شوم پس باو گفتم من فدای تو شوم خداوند جل وعلا عطاء میکند در امشب بتو پسر یکه سید است در دنیا و آخرة و او فرج مومنین است پس شرمنده شد و چون در او تأمل کردم پس اثری از حمل نمی بینم پس تعجب کردم و گفتم بسید خود ابی محمد حسن العسکری علیه السّلام که در او اثر حملی نیافتم پس تبسّم کرد و فرمود که ما معاشر اوصیاء بر داشته نمیشویم در شکمها و جز این نیست که ما را حمل میکنند در پهلوها و بیرون نمی آئیم از ارحام و جز این نیست که بیرون میآئیم از ران راست مادران خود زیرا که ما ئیم نورهای خداوند که نمیرسد باو قذارات پس گفتم ای سید من مرا خبر ده که او متولد میشود در چه وقت امشب پس فرمود وقت طلوع فجر متولد خواهد شد پس چون نیم شب رسید برخواستم

بنماز و پس از فراغ دیدم هنوز نرجس خاتون خوابیده بود و او را حادثه نبود و تعقیب
نماز مشغول شدم پس خوابیدم بعد از آن بیدار شدم دیدم حضرت نرجس خاتون هنوز
خوابیده است پس وے نیز بیدار شد و نماز خواند و خوابید پس من بیرون رفتم جستجوی
فجر کنم دیدم که صبح کاذب طالع شده است و هنوز از نرجس خاتون اثرے ظاهر نیست پس
خیالاتی در خاطرم راه یافت حضرة ابو محمد حسن العسکری علیه السلام از آنجا که نشسته
بود مرا آواز داد و فرمود اے عمه محترمه تعجیل منما که اینک امر ولادت نزدیک شد پس نشستم و
الم سجده و یٰسٓ خواندم و در همین بین نرجس خاتون بیدار شد ترسان پس از جاے خود
برخواستم و با و خود را رسانیدم و او را بسینه خود چسپانیدم و گفتم نام خدای بر تو باد احساس
چیزے مینمائی گفت بلی اے عمه گفتم دل و جان خود را جمع دار اینست آنچه گفتم پس سستی فرو
گرفت مرا و نرجس خاتون را پس جامه از او برداشتم دیدم آن مولود مسعود موعود بوجود آمده
در سجده رفته است پس او را برداشتم و در بر گرفتم پاک و پاکیزه و بے آلائش ختنه کرده شده بوجود آمده
است و بروایتی حلیمه گفت در نرجس اضطراب مشاهده نمودم پس او را در بر گرفتم و نام
حق سبحانه و تعالے بروی خواندم حضرت ابو محمد حسن العسکری علیه السلام آواز داد که سوره
مبارکه انا انزلناه فی لیلة القدر بر او بخوان و چنان کردم دیدم آن طفل در شکم نرجس با
من همراهی میکرد و در خواندن این سوره مبارکه پس بر من سلام کرد ترسیدم حضرت آواز داد که
تعجب مکن اے عمه از قدرت الهی که حق تعالے صغار ما را بحکمت خود گویا میگرداند و ما را
در بزرگی حجت خود میگرداند در زمین خود پس سخن امام علیه السلام تمام نشده بود که نرجس از
نظرم غائب شد پس او را ندیدم گویا پرده آویخته شد میان من و نرجس پس بطرف حضرة
ابو محمد حسن العسکری علیه السلام فریاد کنان دویدم حضرت فرمود ای عمه محترمه بمقام خود برگرد
که نرجس را در جای خود خواهی دید پس مراجعت نمودم زمانے نگذشته بود که پرده برداشته
شد و نرجس خاتون را دیدم و بر او بود از لمعان انوار آنقدر که چشمم را خیره کرد و دیدم صاحب

الزمان حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را سجده الهی افتاده و انگشتان سبابه خود را
باسمان بلند کرده میگوید اشهد ان لا اله الا الله وحده لاشریک له وان جدی
محمداً رسول الله وان ابی امیر المؤمنین انگاه یک یک از حضرات امامان شمرد
وچون باسم خود رسید عرض کرد اللهم انجزلی ما وعدتنی واتمم لی امری وطالی
واملأ بی الارض قسطا وعدلا نسیم وماریه که هر دو خادم بودند میگویند
چون حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام متولد شد واز شکم مطهر مادر گرامی مرتبت
خود حضرت نرجس بیرون آمد و بر دو زانو نشست درحالتیکه هر دو انگشت سبابه خود را طرف
آسمان بلند کرده پس عطسه کرد و فرمود الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی محمد
واله بحبت تاسی بآنجناب هر کسی را بعد از عطسه گفتن کلمات مذکوره لازم است و مستحب
گفته شده است قالت نسیم عطست عند صاحب الزمان بعد مولده بلیلة
فقال لی یرحمك الله وقال للعطاس امان من الموت الی ثلثة ایام یعنی نسیم گفت
عطسه زدم در حضور امام مهدی صاحب الزمان بعد تولد بوقت شب پس فرمود برای
من یرحمك الله وگفت هر کسیکه عطسه کند از موت تا سه روز در امان باشد بحبت تاسی
بآنجناب هر عطاس را وقت عطسه کردن یرحمك الله گفتن مستحب است چنانچه این سنت
هم تا اینوقت در خواص وعوام اهل ایران وعراق جاری وساری است و در روایتی
حلیمه گفت که نورے از وی ساطع گردید و بآفاق سموات منتشر شد ودیدم جانوران
و مرغان سفید را دیدم که از آسمان بزیر آمدند و بالهای خود بر سر وروی وبدن آنجناب
علیه السلام میمالیدند و پرواز میکردند پس ابو محمد امام حسن عسکری علیه السلام مرا آواز داد
که فرزندم را بنزد من بیاور پس وے را بردم دیدم بر ذراع راست وی علیه السلام
نوشته بود جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا پس خدمت ذیحرمت
حضرت ابو محمد امام حسن العسکری علیه السلام بردم و بر پدر بزرگوار خود سلام کرد پس آنحضرت

حضرت حکیمه خاتون صاحبه امام حسن عسکری علیه السلام

علیه السلام وی را بر روی دست خود گرفت و پای حضرت امام مهدی موعود علیه السلام
بر سینه پدر بزرگوار خود بود پس حضرت ابو محمد امام حسن عسکری علیه السلام زبان خود را در دهان
آنجناب علیه السلام گذاشت و بر چشم و گوش و مفاصل وی دست مبارک خود را کشید و فرمود
بسخن در آی ای پسر من پس حضرت حجة امام آخر الزمان جناب مهدی موعود علیه السلام فرمود
اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و ان محمداً رسول الله صلی الله علیه
و آله وسلم پس بر امیر المومنین جد امجد خود و باقی حضرات ائمه اطهار علیهم سلام الله افضل صلوة
و سلام بفرستاد. مراوندی در خرایج آورده است اول کلامیکه حضرت امام مهدی
موعود علیه السلام تکلم فرمود استعاذه نمود بدین عبارت اعوذ بالله السمیع العلیم من
الشیطان الرجیم. بسم الله الرحمن الرحیم. و این آیه شریفه تلاوت فرمود و نرید ان
نمن علی الذین استضعفوا فی الارض و نجعلهم الوارثین و نمکن لهم فی
الارض و نری فرعون و هامان و جنودهما منهم ما کانوا یحذرون پس از این
فرمود و صلی الله علی محمد المصطفی صلی الله علیه و آله وسلم و علی المرتضی علیه السلام
و فاطمة الزهراء علیها السلام و الحسن المجتبی علیه السلام و الحسین الشهید علیه السلام
و محمد بن علی علیه السلام و جعفر بن محمد علیه السلام و موسی بن جعفر علیه السلام و علی
بن موسی علیه السلام و محمد بن علی علیه السلام و علی بن محمد علیه السلام و حسن بن علی
علیه السلام حکیمه خاتون روایت کند که در آنوقت که حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام تولد نمود مرغان سبز دیدم که باطراف آنخانه طیران مینمودند پس حضرت
ابو محمد امام حسن العسکری علیه السلام نظر بیکی از مرغان سبز کرد و او را نزدیک خود طلبید
و گفت این فرزند ارجمند را محافظت نما سپس تا آنوقت که بارادت یزدانی و مشیت
سبحانی روی زمین شوره و شیرین را بعدل و داد پر سازد و خرمن عمر عباد اهل ضلال و
عناد را بباد فنا دهد و زمین را پر از رشد و سداد تا یوم معاد نماید پس این آیه شریفه

را تلاوت فرمود ان الله بالغ امرہ قد جعل الله لکل شیٔ قدرا گفتم یا بن رسول الله عجب نماز
خوش آواز و طائران آہنگ اند فرمود این نحان سبز که می بینی ملائکه رحمت ہستند و آن عظمی که با و سفارش فرزند
دلبند خود نمودم حضرت جبرائیل امین است پس گفت ای عمه محترمه این فرزند را نزد مادرش
برسان لیتقر عینا ولا تحزن ولتعلم ان وعد الله حق ولکن اکثر الناس لا یعلمون
پس بامر آنحضرت علیه السلام آن نور حدقه امامت و رسالت و آن نور حدیقه نبوت و
جلالت را بمادرش رسانیدم۔ **ودر ینابیع المودة** آورده است که حکیمه میگوید
کنت اتردد الی ابی محمد الحسن فلا اری المولود فقلت یا مولای ما فعل سیدنا
ومنتظرنا استودعناہ الله الذی استودعته ام موسی علیهما السلام ابنها
اتاہ الله تبارک وتعالی الحکمة وفصل الخطاب فی طفولیته وجعله آیة للعالمین
کما قال الله تعالی یا یحیی خذ الکتاب بقوة وآتیناه الحکم صبیا وقالوا کیف نکلم
من کان فی المهد صبیا قال انی عبد الله آتانی الکتاب وجعلنی نبیا وطول الله تبارک
وتعالی عمرہ کما طول عمر الخضر علیهما السلام انتهی کلامه **محمد بن اسماعیل**
حسینی گفت ہمین تمام قصه تولد حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را از حکیمه شنیدم
ومحمد بن قاسم میگوید من با یک جماعت کثیرے از علویه بر حکیمه داخل شدم ہمے
ہمین قصه مذکوره ولادت حضرت مهدی موعود علیه السلام شنیدم **وعبد الله مطهر**
گوید من از حکیمه تمام قصه مذکوره ولادت حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را شنیدم
حسین بن حمدان گوید من نیز تمام قصه را از مشایخ موثقین از زبان حکیمه شنیدم
سوال۔ آیا ولادت باسعادت حضرت امام آخر الزمان خلیفة الرحمن علی الانس و
الجان جناب ہادی مهدی موعود علیه السلام از علمائے حضرات اہل سنت والجماعت ہم
کسی قائل است یا آنکه قائلین باین مطلب محض فرقه ناجیه امامیه اند **جواب**
این مطلب بین الفریقین ہرچند متفق نیست مگر تاہم بعضے از علمای این فرقه که مشہور

وسنند اند قائل بتولد آنجناب علیہ السلام میباشند اگرچہ بعضی ازولادت آنجناب قائل بوفات وے نیز باشند چنانچہ اینک ذخرم شواہد النبوۃ ملا عبد الرحمن جامی آوردہ است کہ راوی گفت برابو محمد زکی رضی اللہ عنہ در آمدم وگفتم یا ابن الرسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خلیفہ وامام بعد از تو کہ خواہد بود بخانہ درآمد پس آمد کودکی بردوش گرفتہ گویا ماہ شب چہاردہم بود درسن سہ سالگی پس فرمود یا فلان اگر نہ پیش خدا تعالی گرامی بودی این فرزند خود را بتو ہرگز نمی نمودمی نام این نام حضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وصحابہ وسلم وکنیت وی کنیت وی است ہو الذی یملاء الارض قسطا وعدلا کما ملئت ظلما وجورا انتہی کلامہ در تاریخ خمیس از احمد بن محمد معروف بعلاء الدولہ نقل کردند کہ او گفت در مقام ذکر ابدال واقطاب کہ رسید بمرتبہ قطبیت محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام واو چون پنہان شد داخل شد در دائرہ ابدال وترقی بتدریج از طبقہ بطبقہ تا آنکہ گردید قطب ودر آنوقت علی بن حسین بغدادی بود پس چون وفات کرد نماز کرد برا و محمد بن حسن العسکری ودر جای او نشست وباقی ماند در رتبہ قطبیت در آنوقت نوزدہ سال آنگاہ خدا تعالی او را از این جہان باروح وریحان برد وقایم مقام او شد عثمان بن یعقوب جوینی خراسانی نماز کرد برا و با جمیع اصحاب ویارانش پس دفن کردند ورا در مدینہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم انتہی دوم فصل نبوت وما یضاف الیہا بحوالہ رسالہ شریفہ بیان الاحسان لاہل العرفان مذکور ساختہ کہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام را جد خاتم النبیین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است از ہر سہ نطفہ یعنی صلبی وقلبی وحقی نصیبی اکمل وحظی اوفر من حیث لا اعتدال لا غالبا ولا مغلوبا بود اگر در حیات است وغایب سبب غیبت او تکمیل این صفات است تا چنان شود کہ در حد اوسط افتد واز افراط وتفریط این گروہ بر حق ثابت شود واگر ہنوز بوجود نیامدہ است بیشک بوجود خواہد آمد وبجائیکہ شان جناب مصطفے است

حاشیہ: ملا عبد الرحمن جامی — تاریخ خمیس

خواہد رسید و دعوت او شامل حال عالم خواہد شد و او قطب روزگار خواہد بود و در
مقام سلطنت خواہد بود بعد از امیر المؤمنین علیہ السلام انتہی **و ملا حسین شارح**
دیوان نیز ہمین مضمون گذشتہ را باختلاف بعض بعض کلمات و الفاظ نوشتہ است یعنی
قایل بتولد حضرت امام ہادی مہدی موعود علیہ السلام گردیدہ اگرچہ ازان بعد بوفات
آنجناب نیز قایل شدہ است بعید نیست کہ از عبارۃ مذکورہ ہمین علاء الدولہ سمنانی نقل
برداشتہ باشد **و قاضی نور اللہ** ہم در مقام معتقدین علاء الدولہ سمنانی بر آمدہ است و میگوید
کہ میتوان گفت کہ آن محمد بن الحسن العسکری کہ شیخ را بر گذشتن او یعنی بر وفات او اطلاع
حاصل شدہ است محمد بن الحسن العسکری نیست کہ در سامرہ متولد شدہ است بلکہ محمد بن
الحسن دیگری بودہ کہ در عسکر اہواز یا عسکر مصر بودہ **ذہبی** در تاریخ الاسلام در احوال
حضرت امام حسن عسکری علیہ السلام فرمودہ است اما پسر او محمد بن الحسن کہ مدعیند رافضہ
کہ او قایم و خلف و حجت است پس متولد شد سنہ دویست و پنجاہ و ہشت و بعضے گفتہ اند
سنہ دویست و پنجاہ و شش و دو سال بعد از پدرش زندہ بود و آنگاہ معدوم شد و معلوم
نیست چگونہ وفات کرد **اشکال** آنہا ئیکہ از علمای اہل سنت و الجماعت قایل بولادت
حضرت امام حجۃ مہدی موعود علیہ السلام ہستند قایل بوفات آنجناب نیز میباشند فرقہ ناجیہ
امامیہ چگونہ و بچہ دلیل بحیات و غیبت آنجناب علیہ السلام معتقد شدہ اند **جواب** این
مطلب ابعد ازین بمقام خودش بخوبی بتفصیل تمام بعون اللہ العلام بالاستقلال استدلال
خواہیم کرد مگر جواب اشکال شما بالاجمال اینست کہ تا اینجا باتفاق خاصہ و اقرار و اعتراف
حضرات عامہ وجود مسعود المہدی موعود و تولد آنجناب علیہ السلام را ثابت کردیم و بقا
و غیبت آنجناب علیہ السلام باتفاق امامیہ نیز ثابت بنحویکہ احدی از فرقہ حقہ ناجیہ امامیہ
قایل بوفات نمیباشد و کسانیکہ قایل بوفات آنجناب علیہ السلام اند علماء حضرات اہل
سنت و الجماعت اند فعلی المدعی اثباتہا و رنہ اعتقاد شان بوفات آنجناب علیہ السلام

ملا حسین شارح دیوان

قاضی نور اللہ

ذہبی در تاریخ

محض دعوای بے دلیل تصور نیدہ خواہد شد قطعاً **وحال آنکہ** نزد این فرقہ برائے
اثبات دعوائی خود کہ بعد از اقرار و اعتراف بولادت آنجناب علیہ السلام بوفاتش قایل
شدہ اند ہیچ دلیلے نیست غیر ازاینکہ میگویند معلوم نیست چگونہ وفات کرد **چنانچہ**
گذشت کہ ذہبی در تاریخ الاسلام وغیرہ بعد اقرار و اعتراف بوجود بوفات آنجناب
علیہ السلام قایل شدہ اند مگر چونکہ دلیلے بر وفات ندارند میگویند معدوم شد معلوم نیست
کہ چگونہ وفات کرد **اگر** آنجناب علیہ السلام وفات کردہ بود البتہ معلوم میبود **و** در تصویب
فاضل مذکور در فقرہ (معدوم شد) این مضمون را واضح تر سودہ **مگر وفات حجۃ**
خدا لنگر ارض و سماء شوخی نیست کہ مخفی بماند خاصہ امام عصر و الزمان کہ اہل زمین و آسمان و
حیوانات بر و بحر و جبل و سہل بر وفات وی باید بگریند **اینست** کہ چنین فضلا مینویسند
معدوم شدم و معلوم نیست چگونہ وفات کرد این خود بالاستقلال استدلال است بر غیبت
آنجناب علیہ السلام کہ احدی وفات وی را ندید مگر چونکہ اینہا قایل بالغیبت نیستند نمینویسند کہ
غائب شد بلکہ میگویند معدوم شد **اشکال** این ہمہ مسلم مگر اختلاف بسیار در ولادت آنجناب
علیہ السلام بوقوع رسیدہ است پس ضرور ولادت آنجناب مستور از اطلاع عوام شدہ است
کہ ہر کسے از ولادت آنجناب علیہ السلام مطلع نشد ورنہ مثل ولادت حضرات باقی ائمہ اطہار
علیہم السلام ہر کسے قایل بولادت آنجناب علیہ السلام نیز میبودند میبایست حق سبحانہ جل
شانہ حضرت ہادی مہدی موعود علیہ السلام را کہ امام عصر و الزمان من اللہ الرحمن علی
الانس و الجان است بالاعلان بدنیا متولد میگردانید تا ہر کسے علم بوجود مسعود امام عصر و زمان
خود میداشت و این اختلاف ہم بوقوع نمیرسید پس سر در ستر و پوشیدہ ولادت باقتضائے آنجناب
علیہ السلام چیست **جواب** بعون اللہ الوہاب در این شکے نیست کہ خداوند علام
ولادت باسعادت آن امام ہمام عالیمقام علیہ السلام را از انظار منافقین و ظالمین کہ
عوام اناس کالانعام بل ھم اضل سبیلا اند مخفی و پوشیدہ گردانید **و** سِرّ در این

جواب اشکال [illegible]

آنست که آباء و اجداد آنجناب علیه السلام هر کدامی در زمانه خود بمردم خبر از مهدی آخر زمان
میکردند که وے روی زمین شوره و شیرین را پر از عدل و داد خواهد فرمود و سلطنت
سلاطین کفره و ظلمه را قلع و قمع خواهد کرد تا اینکه اعدار خاندان نبوة و فتوة بعضے حضرات
ائمه اطهار علیهم السلام را تیغ جفا و بعضے را بزهر دغا کشتند و از آنجناب علیهم السلام که بالکل پُر
خطر بودند زیرا که میدانستند که بساط سلطنت وی تمام روی زمین شوره و شیرین را خواهد
گرفت لهذا شب و روز در فکر همین بودند که چون متولد شود آنجناب علیه السلام را بکشند چنانکه
فرعون ملعون چون بگفته منجمین میدانست که ذهاب مملکت من بر دست حضرت موسیٰ علیه
السلام است که در بنی اسرائیل متولد خواهد شد پس مردان را از مقاربت با زنان مانع گردید
یا بر زنان حامله موکل گذاشت تا هر زنے که پسر زاید بکشند پس حق تعالے حمل حضرت موسیٰ
علیه السلام را مع ولادت آنجناب از انظار فرعون مخفے داشت کما هو المشهود و
بعد از آنکه حضرت موسیٰ از دست فرعون فرار اختیار فرمود آنجناب چندین سال در اطراف
مصر مخفی بود مگر با این تسلط تام و سلطنت عام فرعون ملعون مطلع نگردید چنانچه در کتاب
مستطاب اکمال الدین از عبد الله بن سنان از حضرت ابی عبد الله علیه السلام آورده
است قال سمعته یقول فی القائم شبه من موسیٰ بن عمران فقلت وما شبه موسیٰ بن
عمران فقال خفاء مولده و غیبته عن قومه فقلت وکم غاب موسی بن عمران عن
قومه واهله فقال ثمان وعشرین سنة یعنے فرمود در قائم مهدی موعود علیه السلام
شباهت است از حضرت موسیٰ راوی عرض کرد چه شباهت موسے دارد فرمود در مخفی
ولادت یافتن آنجناب و در غیبت اختیار کردن از قوم خود راوی عرض کرد حضرت موسے
چند مدت از قوم و اهل خود غائب ماند فرمود بیست و هشت سال و نیز نمرود مردود
چون باخبار و اعلام مشاهیر منجمین زمانه دانست که زوال مملکت و سلطنت وی بر دست
حضرت ابراهیم علیه السلام است میان زنان و مردان تفرقه انداخت تا که سلسله تناسل

شباهت مهدی بموسی در اخفاء ولادت است

منقطع و ابواب توالد مسدود باشد پس حضرت ابوابراہیم در یک مقام غار مجامعت و تقاربت فرمود و بامر حق سبحانہ جل شانہ لئلے ماشاء اللہ تبارک و تعالےٰ مخفی و پوشیدہ ماند خلاصہ

ہر چند ملاعین ہر زمانہ در اطفاء انوار الٰہی بسیار کوشیدند مگر بمفاد واللہ متم نورہ و لو کرہ المشرکون خالق قادر حضرت مہدی موعود و حضرت موسےٰ و حضرت ابراہیم علیہم السلام را از انظار نجسہ چنین ملاعنہ مخفی و مستور در رونیاء متولد گردانید تا در سد و کشتن آنہا بر نیائید و حجۃ خدا بر آنہا ناتمام نماند کہ فرمودہ لئلا یکون للناس علی اللہ حجۃ بعد الرسل مگر با این ہمہ مخلص احباب الباب از ولادت حضرت امام ہادی مہدی موعود علیہ السلام مطلع شدہ بودند چنانچہ اسامی مطلعین و قائلین بولادت را ذکر کردیم۔

بر در پیر خرابات رہے باید کرد — تکیہ بر دولت صاحب کلہی باید کرد

ہر شب آہ ولی آنسوی روان باید داشت — عرض حاجات بہر صبحگہی باید کرد

ہدف تیر ملامت چو گدایان تا چند — خویشتن را ہدف تیر شہی باید کرد

تا شوی مورد بخشائش دریائے کرم — خویش را غرقۂ بحر گنہی باید کرد

پائی از بزم وف و بادہ نہ بایست کشید — دست در زلف بت سادہ گہی باید کرد

تا بپایان برسد قصۂ شبہائے دراز — قصۂ از سر زلف سیہی باید کرد

مہر اگر نور بہ داد و ہے کسب ضیا — بہر خود ہر روش از روے مہی باید کرد

از ازل تا بہ ابد وہ وہ رحمت باز است — پس بکاہم ز تن جسم نگہی باید کرد

گر طلبگار نہ جاوید و فنائے خواہی — بر در میکدۂ خانقہی باید کرد

در دل مظہر حق حجت قائم مہدی — از رہ طاعت و اخلاص رہے باید کرد

در تولد و مدح مہدی موعود علیہ السلام

چون نبودیم مر دمید انش — ہم نشستیم نقش ایوانش

زان دہان غنچہ پا بپا از غیرت
ز آفتاب رخ درخشانش

بہ پریشانیم عجب جمع است
بتماشائے آب دندانش

بغلامی و بندگیش ہستند
ہمہ کافر و مسلمانش

از جراحات دل نخوان دانست
از دل کوہ برق پیکانش

از سر شکم جہان چو دریا ہست
در غم روزگار ہجرانش

گر ز جود امام خاتم کرد
بہ ستم دیدگان ہجرانش

کرد از این جلوہ ختم نور ازل
بر شد از آسمان و کیوانش

زادہ عسکری سمی رسول
عترت خاص و عین قرآنش

دور دو شرک از روی زمین
شکوہ بیش بیش چوپانش

با قضائے خدائے تیرہ خلق
بیشتر از وجود پنہانش

جنت و دوزخ اندر روز جزا
تا بہ دامن درد گریبانش

باغبانے کہ تار پستان یافت
خاطر طرّہ پریشانش

حیرتے دارم از چنین رخسار
یوسف خویش پیر کنعانش

چند باشی ولا ز بے باکی
حدت تیرہائے مژگانش

عار دارد ز ملک اسکندر
لاشہ من اسیر طوفانش

داد جان را سروش عالم غیب
ختم حق بر زمانہ احسانش

پردہ از چہرہ برگرفت ز ہم
بر صفت کائنات جولانش

حجت اللہ مہدی موعود
نسل زہرا و نخل بستانش

ہمچو شیر خدا بہ پیکر کفر
ہمچو خاشاک و اس برانش

پیش آہو ز بیم او از عذر
جست جز شستہا بہ بندانش

عیسے و خضر از پیش ہمباز
مزد شکر و جزائے کفرانش

در گریبان کشید سر خورشید
چہ تعلق بتار بستانش

گوہر از قعر بحر مے آید
ہم از آنکس نیست حیرانش

مے پرستند چون صنم در دیر
ایمن از سحر چشم فتانش

تا چہ آید بدل چہ میگذرد
تشنۂ فیض آب حیوانش

بسکہ چون مرغ شب ز دم فریاد
مژدہ از وصال جانانش

چہرہ بنمود شاہد ازلے
ریخت سنگ جفا ز دامانش

سر فخر زمین از این مولود
مظہر دین حق و برہانش

جانشین محمد مختار
ضیغم ذوالفقار غرانش

گرگ با پاس او برد ہر روز
میکند شیر شرزہ دندانش

از خدا نفحتے بعالم نیست
بہر شاگردی دبستانش

کوئی این طارم بلند اساس

همچو گوئیست پیش چوگانش
از عدم کاروان هستی کرد
نار نمرود شد گلستانش
خیر پناهت نبرد یوسف را
خجلت ابر گاه بارانش
دست گیری کن از وفا ورنه
آنکه عام است لطف احسانش

نی نفاذش نبود روز ازل
عزم جنبش ز بحر فرمانش
دست لطفت ببرد آرامم
بغریبی ز ذل زندانش
غرقه را چه من به بحر گناه
سیل آفات کشت بنیانش
خاصه لطف کردگار بود

اثری از سپهر و سکانش
ایشهی کز ولایت ابراهیم
ذلت دست برد شیطانش
ای ذناب کفت فیاضی
لطف کن ورنه برد طوفانش
تا خدای کند خدای جهان
آنکه محکم بدوست پیمانش

ایضاً در تولد و مدح امام مهدی موعود علیه السلام

میخواند بصد شعف که گردید
بر خلق ز کردگار احسان
غوث دو جهان امام غائب
در سایه خود گرفت کیهان
آن گنج نهان که شد درین وقت
شد نور جلال حق فروزان
یا خود ز فروغ پرده را سوخت
از عالم امر تا به امکان
نور احد و سلیل احمد
راننده ابر و باد و باران
بر خاتم اوصیای او را
بر امر خدای فرد دیان

هنگام قدوم ماه شعبان
آن مه که بیار شد جهان را
والی زمن و ولی یزدان
بنهاد قدم بملک هستی
بر خلق ز لطف حق نمایان
یا نور ازل پی تجلی
تابنده رخش چو ماه کنعان
زین کون و مکان مراد باری
بر وحدت حق یگانه برهان
بابش حسن و درود نسبت
از خاتم انبیاست فرمان
روزیکه بانتقام خیزد

آن مه که بنیمه اش تمام است
از یمن تولد جهانبان
آن سایه کردگار امروز
تا هستی از او رسد بسامان
از بهر قصاص ظالمان را
آورده بکائنات جولان
او صاحب امر و آمر امر
بل از همه مایکون و ماکان
فرمانده سپهر و چرخ و انجم
تا فاطمه و علی عمران
شد ختم دوازده شه دین
از چرخ فتد ز بیم کیوان

تا تیشه زند به بیخ بیداد	تا ریشه کند ز غرس طغیان	تا سست کند ز جور بنیاد
تا سخت کند ز عدل بنیان	تا شرع نبی بهفت اقلیم	رایت کشد از جیوش بیان

باب ثالث در بیان بعض شمائل و خصائل حضرت مهدی موعود علیه السلام است

وبیان آن در دو بحث میشود **بحث اوّل** در شمائل آنجناب علیه السلام میانه خاصه و عامه روایات مختلفه وارد شده اند **در اکمال الدین** شیخ المشائخ علامه صدوق آورده است که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم فرمود حضرت مهدی موعود اشبه النّاس در خلق و خُلق و در شمائل و خصائل و اقوال و افعال با من است **ودر غیبت نعمانی** مرویست از کعب الاحبار که گفت قائم مهدی موعود علیه السّلام از نسل علی علیه السلام است شبیه ترین خلق است بعیسیٰ بن مریم در خلق و خُلق و سیما و هیئت وغیره **وبروایت** حضرات اهل سنّت والجماعت امام مهدی موعود در شمائل اشبه الناس است بحضرت عیسیٰ بن مریم علیه السّلام **هرچند** روایات مختلفه فریقین در شمائل آنجناب علیه السّلام وارد شده اند لکن تیمّناً و تبرّکاً درینجا حتی المقدور بطریق صحیح بیان کنیم **انشاء المنّان وارد شده** است که رنگ حضرت امام مهدی موعود علیه السّلام ابیض مشرب بالحمرة یعنی سفید یکه سرخی با آمیخته و بر آن غلبه کرده باشد **وفی اخری** اسمر یعتوره مع سمرته صفرة من سهر اللیل یعنی گندم گون که عارض شود آنرا با گندم گونگی زردی از بیداری شب **وفی اخبار** العامه لونه لون عربی وجسمه جسم اسرائیلی یعنی رنگش رنگ عربی است و جسمش چون جسم بنی اسرائیل است شاب مربوع یعنی جوانیست میانه قد اجلی الجبینین یعنی فراخ است پیشانی مبارکش مقرون الحاجبین یعنی ابروان مبارکش باهم پیوسته اقنی الانف یعنی بینی مبارکش بلند و باریک و در آن حسن

بیان حلیه حضرت مهدی موعود ع

الوجہ ونورہ وجہہ یعلو سواد لحیتہ ورأسہ یعنے نیکوروی است ونور رخسارش
چنان درخشان است کہ مستولی شدہ است بر سیاہی ریش وسر مبارکش وجہہ کالدینار
یعنے چہرہ مبارکش در صفائی وبے عیبی چون اشرفیست علی خدہ الایمن خال کانہ
کوکب دری یعنے بر رخسار راست آنجناب علیہ السلام خالیست کہ پنداری ستارہ ایست
درخشان افلج الثنایا یعنے میان دندانہای مبارکش کشادگی است حسن الشعر یسیل
شعرہ علی منکبیہ یعنے نیکوموے است موہائش بر کتف مبارکش ریختہ مشرف الحاجبین
یعنے میان دوابروانش بلندی است غائر العینین یعنے چشمان مبارکش میان کاسہ
مبارکش فرورفتہ بوجہہ اثر یعنے بر صورت مبارکش اثریست شامۃ فی رأسہ یعنے
درسر مبارکش علامتی است ملیح البطن وفی اخری ضخیم البطن وفی
اخری منتدح البطن این کلمات متقارب المعنے اند یعنے شکم مبارکش بزرگ و
فراخ وپہن است واسع الصدر مترسل المنکبین عریض ما بینہما یعنے سینہ
مبارکش فراخ است وکتفہای مبارکش عریض ودور است عظیم مشاش المنکبین
یعنے سر استخوانہای کتف شریفش بزرگ است وفی اخری عریض ما بین المنکبین
وفی اخری بعید ما بین المنکبین یعنے میان دو کتف مبارکش عریض ودور است
بظہرہ شامتان علی لون جلدہ وشامۃ علی شبہ شامۃ النبی صلی اللہ علیہ
والہ وسلم یعنے در پشت مبارکش دو نشانہ وعلامت است یکے برنگ بدن شریف
آنجناب ودیگرے شبیہ علامتیکہ در شانہ مبارک حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بود کث
اللحیۃ اکحل العینین براق الثنایا فی وجہہ خال فی کتفہ علامۃ نبوۃ صلی اللہ
علیہ وآلہ واصحابہ وسلم یعنے ریش مبارکش پر وانبوہ وچشمان مبارکش سیاہ
سرمہ کشیدہ ودر رخسار مبارکش خالیست ودر کتف مبارکش علامتہائے نبوۃ حضرت
رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم است یعنے مراد از علائم نبوۃ مہر نبوت است لکن در رنگ

وصورت وہیئت وشکل آن نقش اختلاف است **مؤلف گوید** در پشت حضرت
سلطان الانبیاء والمرسلین رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم علامت ختم نبوۃ بود وتا قیام
قیامت شاید بر پشت مبارک حضرت امام آخر الزمان علی الانس والجان من اللہ
المنان جناب ہادی مہدی موعود علیہ السلام نیز این علامت ختم وصایت باشد بجہت
ختم وصایت تا یوم قیامت واللہ اعلم عریض الفخذین یعنی رانہای مبارکش عریض
اند **وفی** اخری اذیل الفخذین علی فخذہ الیمنی شامۃ یعنی بر ران گوشت
زیادی است باآنکہ در گوشت استخوان ران مبارکش پنہانست ودر ران راستش
علامتی است احمش الساقین یعنی ساقہای مبارکش باریک است شامۃ
بین کتفیہ من جانب الایسر تحت کتفیہ ورقۃ مثل ورقۃ الآس یعنی علامتی
است میان دو کتف مبارک آنجناب از جانب زیر دو کتف مبارکش ورقیست مثل
برگ درخت مورد واسنانہ کالمنشار وسیفہ کحریق النار یعنی دندانہای مبارک
آنجناب علیہ السلام در تیزی وحدت یا در کشادگی از یک دیگر چون ارہ است وشمشیرش
چون آتش سوزان کان وجہہ کوکب دری فی خدہ الایمن خال اسود یعنی
رخسار مبارکش گویا ستارہ درخشان است ودر روی راستش خال سیاہ است **وفی**
اخری علی خدہ الایمن خال کانہ فتات مسک علی رضراضۃ عنبر یعنی بر
روی مبارکش بطرف راست خالیست کہ پنداری ریزہ مشکیست کہ بر زمین عنبرین
ریختہ است المہدی طاؤس اہل الجنۃ وجہہ کالقمر الدری یعنی حضرت
امام مہدی موعود علیہ السلام طاؤس اہل جنت است چہرہ مبارکش چون ماہ درخشندہ
است علیہ جلابیب النور یعنی بر بدن مطہر آنجناب علیہ السلام جامہایست
از نور **وفی** اخری علیہ جیوب النور تتوقد بشعاع ضیاء القدس یعنی
بر آنجناب علیہ السلام جامہائے قدسیہ وخلعتہائے نورانیہ ربانیہ است کہ متلألأ

است بشعاع فیض و فضل حضرت احدیت کغصن بان او کقضیب ریحان یعنی
قد مبارکش چون شاخ بان درخت بید یا شاخ ریحان است لیس بالطویل الشاهق
ولا بالقصیر الاذہق یعنی نہ دراز بے اندازہ و نہ کوتاہ بزمین چسپیدہ بل
مربوع القامة مدور الهامة یعنی قامتش معتدل و سر مبارکش مدور است صلت
الجبین یعنی پیشانی مبارکش فراخ یا تابان و زم ازہج الحاجبین یعنی ابروانش کشیدہ
چون قوس سہل الخدین یعنی گوشت روی مبارکش کم است واضح الجبین
ابیض لوجه دری المقلتین شثن الکفین معطوف الرکبتین یعنی پیشانے
مبارکش روشن و چہرہ مطہرش سفید و چشمان مبارکش درخشندہ و کف دست آنجناب علیه السلام
ستبر و غلیظ و زانوهای مبارکش بجہت بزرگی مایل است تقدم تمام شمل بالاختصار والاجمال فی شمایل حضرت امام
ہمام ہادی مهدی موعود علیه السلام والبته باید لنگر زمین و زمان حجة الرحمن علی الانس والجان الی بقاء
الدوران من الله المنان ہمین شکل و صورت و ہیئت و ترکیب باشد نہ مانند
بعض جہال مضل و ضال پنجابے کہ در این زمانہ بسبب جرأت تامہ و تخیلات عامہ
دعوای مهدویت و مسیحیت کردہ حشرات الارض راکہ عوام انام کالانعام
بل هم اضل سبیلا اند گمراہ کردہ است اگرچہ این عجیب است لکن اعجب
آنست کہ در این املاک و دیار و امصار خر بازار یست کسی تعقل نمیکند و رجوع
بکتب دینیہ نمینماید تا معرفت حاصل کنند کہ خدا کیست و احکام وی چیست و
نبی و خلیفہ و ولی و وزیر و وصی و امام علیهم السلام من الله العلام بچہ شرائط باید موصوف
باشد آیا ہر خرے کہ فاسق و فاجر و زانی و سارق و لوطی و نمام و کذاب و مفتری باشد میتواند
نبی و وصی و امام شد یا نہ مذهب ناجیۂ امامیہ را قدرے فکر
و تصور و ملاحظہ کن تا معلوم شود چہ خوب جامع و مانع است اولاً بغیر از نص خدا و
رسول اکرم کہ عالم ما فی الضمایر اند احدی را خلیفہ و امام نداند و ثانیاً در خلافت

وصایت و وزارت و امارت و امامت اصلیهم عصمت و طهارة و اعجازیت اشرط
میدانند چنانکه در نبوت شرط میدانند بجهت هینکه غیر معصوم و مطهر هرگز اجرائے کارخانه
خداوندی را کماحقه نمیتواند متحمل شد یقیناً زیراکه در وسے عدم عصمت و طهارة علت
موجبه است از برائ خواهش نفسانی و تسلط وساوس شیطانی چنانکه میدانی پس در
این صورت فرمان خداوند علام بصدق گفتن است و خواهش نفسانی بدروغ
گفتن و حکم حق تعالے امانت را بصاحبش رسانیدن است و خواهش نفسانی بخیانت کردن
آن و امر الٰهی بپاکی نفس است از هر قبیح و منکر و خواهش نفسانی بخباثت نفس از جهت
زنا کردن و لواطه باطفال کردن و دزدی نمودن و ادعار الوهیت و نبوت و مهدویت
و مسیحیت کردن و فرمان خداوند علام بحفظ جان و مال و آل و عیال و اطفال و دیار
محترمه است و خواهش نفسانی بسفک دماء محترمه است بمفاد والناس حریص علی ما منع
هرچند از هر فرد غیر معصوم این امور ممکن الوقوع اند لکن ازانها بالخصوص اشخاصیکه
نا ترس از خداوند علام و رسول عالیمقام اند و بسبب ظلمت جهالت و ضلالت که بنور
شعورشان از هرشش جهت فرا گرفته است حریص علی ما منع باوجود ممانعت
صریحه در قرآن و احادیث نبی آخر الزمان بیشتر از هر فرد غیر معصوم مرتکب خواهش
نفسانی میشوند پس همین خواهش نفسانی را بعضے بالهام ربانی و بعضے بوحی رحمانی
و بعضے بفیض سبحانی و بعضے بعقل سلیم و بعضے بطبع مستقیم و بعضے برویا رصادقه
و حشرات الارض جهال که عوام انام کالانعام بل هم اضل سبیلا اند تعبیر میکنند
و حال آنکه این خواهش نفسانی شان عین تسلط وساوس شیطانی است پس عوام
انام که چون انعام اند بگفته و فریب چنین شیاطین الانس عقیده صحیحه سلیمه قدیمه خود را
فاسد میکنند حق تعالے جمیع مومنین و مسلمین را از شر ضالین و مضلین بحرمت خاتم
النبیین و سلطان المرسلین و آله ائمة الطیبین الطاهرین ابدالآبدین الی یوم الدین

در بیان اطوار و خواهش نفسانی

محفوظ دارد آمین یا رب العباد و اکرم الاکرمین **و ائمہ معصومین** و مطہر قوت عصمت و جنبه طہارت علت مانعه است از وقوع جمیع اقسام قبیحه اعمال شنیعه **و** افعال رذیله و از خلل و زلل عمداً و سهواً و نسیاناً **بجهت همین** است که با وجود دشمنی با اہل بیت نبوۃ و فتوۃ سلاطین و عوام رعایا هم در عصر و زمانه هر کدامے از امام معصوم علیه السّلام در هر وقت شب و روز بعضے جہراً و بعضے خفیةً در عیب جوئی حضرات ائمه اطهار علیهم السّلام مشغول میبودند حتی آنکه ایشان علیهم السّلام را باقسام مختلفه اذیتها رسانیدند و در محبس قید کردند که قسمے از انها یک عیب هم اگر ظاهر شود برائی شهرت بدنامی تمام خاندان رسالت و نبوۃ و فتوۃ تا قیامت کافی است مگر چونکه قوۃ عصمت و طهارۃ در ایشان علیهم السّلام علت مانعه موجود است از فیضان فیاض ودود لهذا با وجود این که ظلمهائی نامعدود و اذیتهائی غیر محدود که بر آنها علیهم السّلام روا داشتند و از سفک دماء محترمه ایشان که از روی احادیث مسلمه فریقین عین خون حضرت رسول مکرم صلے الله علیه و آله وسلم بود باکے نکردند مگر احدی از پلی دینها هم با وجود این ظلم و تعدی یک عیب عمدی یا سهوی هم بحمد الله تعالےٰ نقل نکرده است بلکه گذشته از اہل اسلام قدری نظر کن تا لیفات نصارے و مجوس و یهود هنود بلکه هنود و مجوس هم در عجائب حالات و غرائب مقالات ایشان انگشت حیرت در دهان نهی در دون نهمی است

اینست نتیجه عصمت و طهارۃ نه مدعیان بعد از زمانه نبوۃ که کتب کلامیه مملو از مطاعن آنها است اگر خواهی که بالتفصیل مطاعن مدعیان غیر معصوم و بدعاتیکه از انها در خرابی دین متین رسول ذو المکارم و المحاسن بوقوع رسیده فلیرجع الی **تشیید المطاعن** پس این فرقه ناجیه امامیه چنانکه در امامت اصلیه عصمت و طهارت را شرط میدانند در امامت فرعیه عدالت را شرط میدانند **و اهل سنت** چنانکه در امامت اصلیه عصمت را شرط نمیدانند همچنین در امامت فرعیه هم عدالت را شرط نمیدانند و تمسک بحدیث صلوا خلف

کل بر و فاجر نموده اند **پس ما امامیه** چون عقب سر غیر عادل نماز بجماعت نخوانند
غیر معصوم مدعی مهدویت یا مسیحیت را چگونه متمسک میتوانند شد **علاوه** بر عصمت و
طهارة حضرت امام مهدی موعود علیه السلام نزد امامیه پسر ابو محمد حسن العسکری است
چنانچه گذشت **و نیز** شکل و صورت و هیئت امام مهدی موعود علیه السلام بنا بر
روایات نبویه **و** علویه **و** حسنیه و حسینیه و سجادیه **و** صادقیه **و** کاظمیه **و** باقریه
علیهم السلام بحدی ثبت که بندی ازان را نوشتیم **و نیز** خصائصیکه من الله برائے
آنجناب علیه السلام اند بعد ازاین خواهیم نگاشت **و این مدعی** مهدویت
بیک صفت هم از صفات مذکوره موصوف نیست چگونه عقلا فریب وے را میخورند
این همه نتیجه بے معرفتی و عدم تحصیل علوم دینیه است که از معرفت خدا و ند علام
و حضرت رسول مقبول عالی مقام و خلفاء برحق ائمه مطلق علیهم السلام بالمره عاری
میباشند **درین صورت** چنین کهول ضلول و جهول پر فضول هرگاه پوچ و بے
معنے و بیلے برائے انتاج مطلب خواهش نفسانی خود پیش میکنند از نزد بدان عاجز میشوند
و چونکه بسبب بے معرفتی و بصیرتی **دلیلی** که را دلیل آنها باشد ندارند مزخرفات آنها
در قلوب شان جای میگیرد و همان حجة دانسته فاسد العقیده میشوند **درین صورت**
گذشته از مهدویت اگر کسی دعوائے نبوت یا الوهیت بکند هم در تسلیم آن ایشان را
چه عذرے خواهد بود و ما را چه عجیبے حق سبحانه و تعالے جمله مومنین بحرمت حضرت محمد
صلے الله علیه و آله الطاهرین از شر شیاطین الانس و الجان در حفظ امان محفوظ و
مصئون دارا د بالنون و الصاد **اشکال** حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
که باعتقاد شما غائب است و هنوز ظاهر نشده است چرا خود را ظاهر نمیفرمایند تا که این
اختلافات کسی مهدی موعود و شخصے مسیح مسعود خود را اقرار میدهد و باین اسباب
تفسیق و تضلیل و تکفیر یکدیگر میکنند رفع فرمایند شما فرقه شیعه امامیه که متبع و مطیع آن مطاع

واجب الاتباع هستید اگر از سلاطین قاهره در خوف باشد از شما که خوفی ندارد پس چرا ظهور نمی فرماید
جواب نظاره کن قدرے بطرف تمام زمین شوره و شیرین که اکثر خلق از مشرکین و
منافقین و فاسقین اند و از مسلمین انها ئے هم که وجود ذات حضرت احدیت را معترف
اند در مراتب توحید و صفات و افعال جنابش اختلاف بسیار و فرق بیشمار گردیده اند
جز یک فرقه حقه ناجیه همه آنها باطل و قایلش ضال و برای اکثر سبب خلود نار است حق تعالی
در هیچ وقتی از چیزے نمیترسد و قدرتش در رفع اختلاف بیشتر است باضعاف غیر متناهی
از نبی و رسول و خلیفه و امام با وجود این هر عذر که در ترک آن برای حق تعالی است
مهدی موعود علیه السلام بآن عذر اولیست بر ترک رفع اختلاف والا جوابکم جوابنا
اشکال درجائیکه حضرت رسول مختار و حضرات ائمه اطهار علیهم سلام الله الغفار اوصاف
و شمایل حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السّلام را فرموده اند بغائب شدن آنجناب
علیه السّلام چرا اشاره نفرموده اند بلکه ذکر این حالت اولی و لازم تر از ذکر سایر صفات و
شمایل آنجناب علیه السّلام بود زیرا که غیبت باین طولانی البته از خوارق عادات است
و عقل سلیم و طبع مستقیم را از قبولیت آن استبعاد است **جواب** این اشتباه است که بروقت
آن صواعق ابن حجر را خاموش کرده است مگر میگوییم که سکوت فرمودن حضرت رسول
اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از ذکر غیبت آنجناب علیه السّلام باوصاف مذکوره دیگر
مضر نیست زیرا که در این وصف جز استبعاد چیزی دیگر نیست و شاید که مصلحت در خفاء
آن باشد هر چند ما علم آن بهم نرسانیم **جواب** ثانی عدم الوجدان لا یدل
علی عدم الوجود از کجا که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم یا کسی از حضرات
ائمه اطهار علیهم السّلام ذکر این وصف حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السّلام را نفرموده
اند البته و صورتیکه جزم و یقین حاصل میبود بر اینکه تمام آنچه از ایشان علیهم السّلام منقول و
وارد شده اند دست بدست رواة و ناقلین بدون اسقاط و تغیر و سهو و غلط رسانیده اند

جواب اشکال که حضرت رسول اکرم ذکر غیبت حضرت مهدی نفرمود

وهمه آن در طبقه صحابه ضبط وثبت است مگر ظهوا تغییر و تحریف و زیادتی و نقصان عمدے وسهوی فوق از حد احصا ثابت و معلوم است از بعض رواة ونقله اخبار وکافی است برای اثبات این مطلب حال ابوحنیفه که غزالی گفته ابوحنیفه وضع حدیث را بر وفق مذهب جائز میدانند وشافعی گفته نظر بکتاب اصحاب ابی حنیفه کردم صد و سی ورق در آن خلاف کتاب الله وسنت رسول الله بود وحالات ابو یوسف که برای چند صد درهم نکاح جاریه پدر سلطان را برای خود سلطان جائز گردانید وچون در وصولیت دراهم قدرے تاخیر شد گفت سبحان الله آبدن مادر های بسته یعنے فرج مذکور که شرعاً بسته بود کشوده شد ودر کشوده که دروازه خزانه باشد مسدود گردید این است حال بعضے فقهاء وهمچنین است حال بعض نقله اخبار در وضع وتحریف وتغییر احادیث واخبار از خدا ورسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم باکے نمیکنند چنانچه در بحث اسم وکنیت حضرت مهدے موعود علیه السلام گذشت که گنجی شافعی گفته فهو زائدة وهو یزید فی الحدیث پس کسانیکه در وضع خبر یا تغییر آن بر نصرت مذهب خود یا توهین مذهب غیر باکی ندارند چه عجب که این فقره را از بین کشیده باشند جواب ثالث بمنبد انم این راتجاهل گویم یا جهل فاضل مذکور نزد فرقه حقه ناجیه امامیه غیبت حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام از روایات متواتره منقوله از جناب رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم وحضرة امیرالمومنین وحضرات باقی ائمه اطهار علیهم السلام بالقطع والیقین ثابت است وبسیارے از علماء اخیار حضرات اهل سنت والجماعت نیز اخبار متواترة الاسانید را در مسانید خود متضمن غیبت آنجناب علیه السلام بعضے صریحاً وبعضے ضمناً نقل فرموده اند مانند اینکه حضرة رسالت مآب صلے الله علیه وآله وسلم فرموده است که فرزند نهم حضرت امام ابی عبدالله الحسین علیه السلام حضرت هادی مهدی موعود است ونیز روایت کرده اند خروج آنجناب علیه السلام را در آخر الزمان وجمع میان این دو صنف روایات نمیشود مگر بوجود وغیبت آنجناب

جواب استعجال اخراج رسول انجناب مقتضی آن فعل استاد صفحه

علیہ السلام موفق بن احمد کہ اخطب خطباء خوارزم است بسند خود از عبد الرحمن
بن ابی لیلی کہ او از پدر خود از حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم آوردہ است حدیث
طویلے دربارہ رایۃ یوم خیبر وحدیث غدیر وغیرہ و آخر حدیث اینست قال صلی اللہ علیہ
والہ وسلم یا علی اتق الضغائن التی فی صدور من لا یظہرہا الا بعد موتی اولئک یلعنہم
اللہ ویلعنہم اللاعنون ثم بکی صلی اللہ علیہ والہ وسلم وقال اخبرنی جبرئیل انہم
یظلمونہ بعدی وان ذلک الظلم یبقی حتی اذا قام قائمہم وعلت کلمتہم واجتمعت
الامۃ علی محبتہم وکان الشانی لہم قلیلا والکارہ لہم ذلیلا وکثر المادح لہم
وذلک حین تغیرت البلاد وضعف العباد والیاس من الفرج فعند ذلک یظہر
قائم المہدی من ولدی بقوم یظہر اللہ الحق بہم ویخمد الباطل باسیافہم
ویتبعہم الناس راغبا الیہم وخائفا۔ خلاصہ آنست کہ حضرت رسول صلے اللہ
علیہ و آلہ وسلم فرمود ای علی پرہیز کن از کینہائیکہ در سینہائی مردمانی است کہ ظاہر میکنند
آنہا را مگر بعد موت من لعنت میفرستد برآنہا خدا و لعنت میفرستد برآنہا یک فرقہ بعد
ازان حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم گریہ کرد و فرمود خبر داد مرا جبرئیل کہ آنہا حضرت
علی را بعد از موت من ظلم خواہند کرد و این ظلم باقی میماند تا آنکہ قائم و ظاہر میشود قائم
آل محمد و علو میگیرد کلمہ آنہا و جمع میشود امت بر محبت آنہا و این امور وقت متغیر شدن
بلاد و ضعیف شدن عباد و مایوس شدن از فرج آل محمد آنگاہ ظاہر میشود قائم مہدی
از اولاد من با جماعتی پس حق تعالے ظاہر میفرماید حق را بوجود آنہا و سرد میکند باطل را
بشمشیرہای آنہا و تمام مردم آنہارا امام و خلیفہ رسول خواہند دانست و آن ظلمہا کہ بعض مو
بنی بعلی و اولاد علی میکنند بوقت ظہور حضرت قائم مرتفع میشود پس ثابت شد کہ حضرت
رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم گذشتہ از خبر غیاب و ظہور مہدی از کینہائی مردم ہم خبر دادہ است فافہم
در فرائد السمطین از ابن عباس روایت طویلی نقل فرمودہ است و آخر روایت

آنست کہ منثل یہودی چند سوال کرد بر حضرت رسالت مآب صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم و جواب آنہا را از آنجناب صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم شنید پس شمر د اوصیا بر حق آنجناب صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم را و گفت کہ در کتب انبیاء سلف دیدم کہ حضرت رسول آخر الزمان احمد و محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نام را اوصیاء اثنا عشر علیہم السلام مطابق عدد اسباط خواہند بود پس حضرت رسول اکرم فخر عالم و آدم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم ویرا فرمود اتعرف الاسباط قال نعم انہم کانوا اثنا عشر اولہم لاوی بن برخیا وھو الذی غاب عن بنی اسرائیل غیبۃ ثم عاد فاظہر اللہ بہ شریعتہ بعد اندراسہا حتی قتل الملوک قال صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کائن فی امتی ما کان فی بنی اسرائیل النعل بالنعل والقذۃ بالقذۃ وان الثانی عشر من ولدی یغیب حتی لا یری و یاتی علی امتی بزمن لا یبقی من الاسلام الا اسمہ ولا یبقی من القرآن الا رسمہ فحینئذ یأذن اللہ تعالی لہ بالخروج فیظہر اللہ الاسلام بہ خلاصہ آنست کہ حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود ای منثل آیا میدانی اسباط کیستند گفت آری آنہا نیز اثنا عشر اند اول ایشان لاوی بن برخیا است وی غائب شد از بنی اسرائیل مدتی پس عود کرد آنگاہ شریعت مندرسہ ویرا از دست خود او حق سبحانہ و تعالے ظاہر و روشن فرمود تا آنکہ سلاطین را قتل کرد پس حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود ای منثل خواہد شد در امت من آنچہ شدہ است در بنی اسرائیل قدم بقدم بدرستیکہ دوازدہم از اولاد من غائب بشود و دیدہ نخواہد شد و خواہد آمد بر امت من زمانہ کہ باقی نمیماند از اسلام مگر اسم آن و باقی نمیماند از قرآن مگر رسم آن آنگاہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام ظاہر خواہد شد و حق تعالے اسلام را از دست آنجناب علیہ السلام خواہد ظاہر فرمود و بر جمیع ادیان باطلہ غالب خواہد آمد انشاء اللہ العزیز المنان مؤلف گوید حق تعالے در قرآن مجید فرمودہ است لئلا یکون للناس علی اللہ حجۃ بعد الرسل و تتمہ نیست کہ حضرت رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم باقی گذاشتہ باشند تا کہ بعد از رسول صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم احدی را بر خدا و ند

[illegible] لاوی بن برخیا

علائم حجتی باقی نباشد پس مطالعه کتب نفرمودن و چشم را بسته بر خدا و رسول صلی الله علیه و آله وسلم
اعتراض کردن معنی ندارد و بدیهی که در حدیث مذکور چگونه حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم
بغایب شدن حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام و پس از باقی نماندن اسلام
غیر از اسم آن و باقی نماندن قرآن غیر از رسم آن بظهور موفور السرور آنجناب علیه السلام تشریح
تمام و تصحیح مالا کلام فرموده است با وجود این اگر از نظر کسی نگذشته باشد یا دیده تجاهل کند مثال
وی البته مناسب است که چون خفاش باشد ❊ گر نه بیند بروز شپره چشم ❊ چشمه آفتاب را
چه گناه ❊ همچنین عدم الوجدان با یشان بر عدم وجود حدیث منقول مستند و دلالت و قدحی
نمیکند پس بنا بر این بر غیبت و ظهور آن آفتاب دین اشکالی لازم نمی‌آید اما آنچه
در حدیث مذکور اشاره شده بقوله صلی الله علیه و آله وسلم لا یبقی من الاسلام الا اسمه مراد
از آن ضعیف شدن اسلام است که بعضے از مدعیان در ابتدا زمانه غروب آفتاب
رسالت و نبوة بجهت ابداع عجیبه و اختراع غریبه از جانب خود در دین مسلم سایح نابخ تمام
مسلمین را در هفتاد و سه فرقه مختلف و متفرق گردانیدند پس بجهت این اختلاف و متفرق
گردانیدن یک فرقه مسلمه اهل اسلام در هفتاد و سه ملت ظاهر است که ضعف کلی در اسلام
واقع شده است و قوتے که در زمانه حضرت رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم بجهت یک
فرقه بودن تمام اهل اسلام حاصل بود بعد از وفات آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بجهت
این تفرقه و اختلاف یقیناً حاصل نیست هذا اسیة من صار سبب الاختلاف بین
الاسلاف و الاخلاف بالمذهب و الاخلاف و آنچه که بآن دست آنها رسیده
بود تا این زمان و آینده پس مریدان آنها تا بسے آنها ضعف در اسلام میکنند بعضی در
زنا و بعضے در لواطه و بعضے در فسق و فجور و بعضے در نمامی و دزدی و بعضے از
معاشرت و مصاحبت و ملابست و مواکلت و مشاربت از طریقه اسلام تنفر حاصل کرده در
شیع کفار مشغول اند و بعضے مدعی مسیحیت و بعضے مدعی مهدویت میشوند و این همه امور

تحقیق حدیث لا یبقی من الاسلام الا اسمه

اسلام را ضعیف مینمایند **واما آنچه** اشاره شده است در حدیث مذکور بقوله صلی الله علیه وآله وسلم ولا یبقی من القرآن الا رسمه بنا بر عقیده قائلین تحریف قرآن میتواند که این کلمه اشاره باشد بطرف تحریف قرآن شریف که بعد از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم از بعضے جا قرآن سوره مکمله را واز بعضے مقام بعض بعض آیات را تحریف کرده اند وبسیاری فضلا فرقه ناجیه نامیه امامیه در خصوص بحث تحریف قرآن مجید کتب ورسایل تصنیف فرموده اند وتحقیق این مسئله تحریف بالتفصیل از تفسیر **لوامع التنزیل** والد علامه ادام الله ایام افاداته معلوم خواهد شد **پس** بنا بر عقیده قائلین تحریف قرآن مراد از این فقره میتواند این باشد که در قرآن آنچه مخالف مطلوب ایشان بود آنرا در قرآن باقی نگذاشتند **ومیتواند** که فقره مذکوره اشاره باشد بطرف اینکه عمل بقرآن باقی نمیماند وآنچه باقی میماند از قرآن محض نام ورسم قرآن خواهد بود چنانچه بعیون الراس می بینیم که هرکسے از اهل قرآن میگویند من اهل قرآن هستم مگر عمل بقرآن نمیکند **خلاصه** بحث طول کشید خلاف موعود شد مگر بحمد الله المنان بالقطع واجلة ادلة ثابت شد که حضرت رسول اکرم بغیاب امام هادی مهدی وپس از آن بظهور موفور السرور آنجناب علیه السلام نیز توضیح مرام تشریح تمام وتصریح مالا کلام فرموده اند ❊

بحث ثانی در بیان بعض خصائص امام حضرت مهدی موعود سنت

پس بدانکه اکثر اخیار ابرار در خصوص خصایص آنجناب علیه السلام باخبار متواترة الاسانید منقول ومختار مسانید ایمه حدیث رسایل مستقلة نوشته اند **وما** نیز تبرکاً در اینجا بعض از آنها راخواهیم نگاشت **اول** امتیاز نور ظل وشبح آنجناب علیه السلام در عالم اظله میان انوار حضرات ایمه اطهار علیهم السلام که از انوار انبیاء وملائکه مقربین

بحث ثانی در خصائص امام عصر علیه السلام

ممتاز اند چنانچه احادیث معراج وغیره مفصل وارد اند **دوم** شرافت نسب آنجناب
علیه السلام چه آنجناب دارا است شرافت نسب همه آبا رطاهرین خود را که نسب ایشان
اشرف المناسبت **و از طرف** نادر سلسله منتهی بیشو و بجناب شمعون صفا وصی حضرة
عیسے علیه السلام **هذا** مساوات با حضرت سید المرسلین وارد الا ما اخرجه الدلیل که نبوة
باشد و حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم بالاتفاق افضل است از همه انبیاء چنانچه
از ایشان علیهم السلام مرویست که فرمودند اولنا محمد و اخرنا محمد واوسطنا
محمد وکلنا محمد **وایضاً** مرویست که علمنا واحد ونورنا واحد
وکلنا واحد وهما افضلهما یعنی اول ما محمد است وآخر ما محمد است و وسط ما نیز
محمد است وهمه ما محمد هستیم وعلم ونور ما همه یکیست و ما همه یکی هستیم هیچ فرقے در صغار ما وکبار ما
نیست **اما** محمد وعلی فضلے بر ما دارند که پدر وجد واصل ما اند وامثال این اخبار از اهل
بیت اطهار علماء ابرار وفضلاء اخیار بسیار وبیشمار احادیث باسانید معتمده در مسانید
خود آورده اند **سوم** بردن آنجناب است یوم ولادت بسراپرده عرش ورسیدن
خطاب حق سبحانه وتعالے که مرحبا بتو ای بنده من برائے نصرت من واظهار امر من و مهدی
عباد من **چهارم** بودن برای آنجناب بیت الحمد یعنے خانه که او را بیت الحمد میگویند
نعمانی آورده است ودر آن چراغیست که از یوم ولادت حضرت امام هادی
مهدی موعود علیه السلام تا ظهور موفور السرور روشن است **پنجم** جامع اسم وکنیت حضرة
رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم اشبه الناس فی الخلق والخلق برسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم است **ششم** حرام بودن ذکر اسم وکنیت آنجناب علیه السلام **هفتم**
بر روی زمین ختم ولایت ووصایت وامارت وخلافت وامامت وریاست وسلطنت
بر آنجناب علیه السلام **هشتم** غائب شدن از ولادت وتربیت یافتن در عالم نور
نزد روح القدس **نهم** عدم معاشرت ومصاحبت با کفار ومنافقین وفاسقین و

ظالمین **دهم** بیعت نکردن آنجناب علیه السلام احدی را از جبارین **یازدهم**
داشتن علامتی در پشت چون علامت پشت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم
دوازدهم بیان القاب آنجناب علیه السلام در کتب سماویه **سیزدهم**
ظهور آیات عجیبه و علایم غریبه سماویه و ارضیه بوقت ظهور آنجناب علیه السلام **چهاردهم**
بوقت ظهور آنحضرت علیه السلام ندای آسمانی شدن هذا هو المهدی الموعود فی آخر الزمان
فاتبعوه بنحویکه تمام اهل زمین شوره و شیرین آنرا بشنوند **پانزدهم** افتادن
افلاک از سرعت سیر یوم ظهور موفور السرور آنجناب **شانزدهم** ظهور مصحف حضرت
امیر علیه السلام که بعد از وفات حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم که خود جمع فرموده
بدون تغییر و تبدیل علی نهج التنزیل و بعض خودغرضان از انتشار آن قرآن مانع شده
بودند **هفدهم** سایه انداختن ابری سفید همیشه بر سر مبارک آنجناب علیه السلام
و ندا کردن منادی در آن ابر **هجدهم** بودن ملائکه و جن در عسکر و لشکر حضرت امام
هادی مهدی موعود علیه السلام و ظهور ایشان برائی نصرت آنجناب علیه السلام **نوزدهم**
تصرف و اثر نکردن طول روزگار و گردش لیل و نهار و سیر فلک دوار در بنیه مزاج و اعضاء
قوی و صورت و شکل آنجناب علیه السلام چون حضرت خضر و حضرت عیسی علیهما السلام
با این طول که تا اکنون هزار و چهل و چند سال از عمر شریف گذشته و خدائی داند که تا ظهور
بکجائی از سن رسد چون ظاهر شود در صورت مرد سی یا چهل ساله باشد **بیستم** بودن
نفرت و وحشت میان جمیع اقسام حیوانات و طیور بحری و بری وقت ظهور آنجناب
علیه السلام **بیست و یکم** بودن بعضی اموات در رکاب آنحضرت که بوقت
ظهور آنجناب علیه السلام زنده خواهند شد وارد شده است هفت نفر از قوم حضرت
موسی و هفت نفر از اصحاب کهف و یوشع بن نون و سلمان و ابو دجانه انصاری و
مقداد و مالک اشتر **بیست و دوم** ظاهر کردن زمین تمام گنجها و ذخیرهها را که در او پنهان و

با این طول زمان هنگام ظهور بسن چهل ساله باشند

پُر شده است **بیست و سوم** زیاده شدن باران وگیاه و درختان و زراعت
ومیوه‌ها و سایر نعم ارضیه در غیر موسم نیز **بیست و چهارم** تکمیل عقول مردم به برکت
وجود مسعود حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام و زوال حسد وکینه از دلهای جمیع مردم
که از وقت کشته شدن هابیل تاکنون گویا طبیعت ثانیه انسان شده است **بیست
و پنجم** عطا شدن قوت خارج از عادت در قوت باصره وقوت سامعه اصحاب
حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام **بیست و ششم** طول عمر اصحاب
و انصار آنجناب علیه السلام **بیست و هفتم** دور شدن بلایا و آفات از
ابدان انصار آنحضرت علیه السلام **بیست و هشتم** از جانب حق سبحانه
جل شانه عطا شدن قوت چهل مرد بهر یک از انصار و اعوان حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام **بیست و نهم** استغنای خلق بنور موفور السرور آنجناب علیه السلام
از نور آفتاب و ماه **سی ام** بودن رایت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم
با آنحضرت علیه السلام که در بدر و در روز جمل دیگر باز نشده است **سی و یکم** راست و درست
نیامدن زره حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم مگر بر قد مبارک حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام **سی و دوم** برداشته شدن تقیه و خوف از کفار و مشرکین وفساق فجره
ومنافقین **سی و سوم** فراگرفتن سلطنت حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
تمام روی زمین شوره و شیرین از مشرق تا مغرب بر و بحر معموره و خراب کوه و دشت
نماند مگر آنکه حکم آنجناب علیه السلام در آن جاری و امر وی نافذ و فرمان وی ساری باشد
سی و چهارم تمام روی زمین شوره و شیرین را از عدل و داد پر کند چنانچه از کفر
وظلم و ستم و فسق و فجور و نفاق پر شده باشد **سی و پنجم** این مذاهب مختلفه جمیعاً
یک مذهب حق خواهند شد احدی بغیر از خواندن کلمه طیبه لا اله الا الله محمد رسول الله
صلی الله علیه وآله وسلم باقی نخواهد ماند **سی و ششم** حکم فرمودن آنجناب علیه السلام
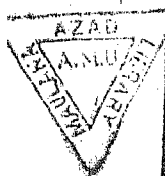
در میان مردم بعلم امامت بدون خواستن شاہد و بیّنہ **سی و هفتم** آوردن احکام
مخصوصہ کہ تا عہد آنحضرت علیہ السلام جاری نشدہ باشند چنانچہ در **اکمال الدّین**
و در کتاب مستطاب **کافی** از جناب حضرت صادق آل محمد علیہم السلام مرویست
دو خون در اسلام حلال است از جانب خدا زانی محصن را رجم کردن و ندہندۂ زکوٰۃ را
گردن زدن و در **خصال** از حضرت امام صادق آل محمد علیہم السلام مرویست کہ
حکم میکند قائم آل محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بسہ چیز کہ احدے قبل از آنحضرت علیہ السلام حکم بآنہا
نکردہ باشد میکشد پیر زانی را و مانع الزکوٰۃ را و میراث میدہد برادر را از برادرش در عالم
ذر یعنے ہر دو نفر کہ در آنجا درمیان ایشان عقد اخوت بستہ شد در اینجا از یک دیگر میراث میبرند
سی و هشتم ظاہر شدن جمیع علوم بیست و ہفت حرف کہ در دنیا کل علم دو
حرف بانبیا علیہم السلام دادہ شدہ بود و تا اینوقت احدی غیر از آنجناب علیہ السلام علم باقی
بیست و پنج حرف را ندانستہ است کمافی **خرائج** قطب الراوندی و از حضرت
امام ہمام **ابو جعفر** علیہ السلام مرویست کہ اسم اعظم ہفتاد و سہ حرف است یک حرف
از آن بآصف وزیر حضرت سلیمان عطا شد کہ بآن عرش بلقیس را از یک ماہ راہ بقدر
کمتر از چشم بر ہم زدنی آورد و ہفتاد و یک حرف بما اہل بیت عطا شدہ است و یکحرف
مخصوص جناب احدیت است و از حضرت ابی عبد اللہ علیہ السلام مرویست
کہ بعیسے بن مریم دو حرف از آن عطا شد کہ بآن میکرد ہر چہ میکرد و بموسے چہار حرف
و بابراہیم ہشت حرف و بنوح پانزدہ حرف و بآدم بیست و پنج حرف و جمع کرد
حق تعالے برائی محمد و آل آنحضرت علیہم السلام ہفتاد و دو حرف کہ آنہا ہمہ حروف از
یک امام علیہ السلام بعد دیگرے منتقل شدہ با امام حضرت مہدی علیہ السلام رسیدند
سی و نہم آوردن شمشیر ہائے آسمانی برای انصار و اصحاب حضرت امام ہادی
مہدی موعود علیہ السلام **چہلم** اطاعت کردن جمیع حیوانات بری و بحری انصار

قائم و اسم اعظم ہفتاد و سہ حرف نزد قائم موعود است

آنحضرت علیه السّلام را چهل ویکم بیرون آمدن دو نهر آب و شیر از سنگ حضرت
موسے علیه السلام در ظهر کوفه که مقر سلطنت آنحضرت علیه السلام است چهل ودوم
شناختن حضرت رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم در شب معراج آنحضرت علیه السّلام
وقتیکه حق سبحانه جل شانه اشباح نورانیه حضرات ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السّلام را بحضرت
رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم نمود چهل وسوم نازل شدن حضرت عیسے روح الله
پسر حضرت مریم علیها السّلام از آسمان برای نصرت و یاری حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام چهل وچهارم نماز بجماعت خواندن حضرت عیسے علیه السّلام
با امام حضرت هادی مهدی موعود علیه السّلام چهل وپنجم جایز نبودن هفت
تکبیر بر جنازه احدی بعد از حضرت امیر مومنان اسد الله الغالب حضرت علی ابن ابیطالب
علیه السلام بغیر از جنازه حضرت امام بحق جناب . هادی مهدی موعود علیه السّلام چهل و
ششم قتل کردن دجال لعین که در وادی بیدا از دست حق پرست حضرت امام
هادی مهدی موعود علیه السّلام قتل خواهد شد چهل وهفتم اتصال سلطنت حضرت
امام هادی مهدی موعود علیه السّلام بقیام قیامت چهل وهشتم حجر حضرت
موسی که چشمهای آب از آن روان میشد حضرت هادی مهدی موعود آنرا در سفر با خود میدارد و
امر میکند که هیچکس از لشکر آب و توشه برندارد و در هر منزل که نزول میکنند چشمه آب از آن روان
میشود هر کس از آن چشمه می آشامد اگر گرسنه باشد سیر آب میشود چهل ونهم
بودن عصای موسے و انگشتر سلیمان و پیراهن آدم و سلاح حضرت رسول نزد آنحضرت
علیه السّلام پنجاهم بودن جفر احمر و جفر ابیض و جفر جامعه و مصحف فاطمه نزد آنحضرت مهدی
موعود از حضرت صادق علیه السّلام مرویست جفر احمر ظرفیست که سلاح رسول
اکرم در آنست کشوده نمیشود مگر برای کسیکه از ما اهل بیت صاحب سیف و سلطنت باشد
این اشاره است بجهاد و اقامه حدود که حضرت مهدی خواهد کرد و جفر ابیض جمیع علوم انبیاء

واوصیاء و سایر علماء ما تقدم را گویند و جفر جامعه علم بجمیع احکام حلال و حرام را گویند و مصحف
فاطمه بقدر سه بار و کبیر بود جبرائیل می آمد برای تسلی خاطر او جمیع وقایع و احوال دوست و
دشمن برایش حکایت مینمود و حضرت امیر علیه السلام همه آنرا بخط خود نوشت و صحیفه کتابیست
باملای حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و خط حضرت امیر المؤمنین علیه السلام مشتمل بر همه
احکام حلال و حرام آنها همه نزد حضرت امام همام مهدی موعود است و نازل میشود بر
آنحضرت ملائکه و روح در لیلة القدر هر سال و خبر میدهند بجمیع اموری که در آن سال واقع شود
وغیر ذلک تا اینجا بود بالاجمال اجوال خصایص حضرت امام هادی مهدی موعود
علیه السلام و بالاستقلال استدلال بر ثبوت آنچه تا اینجا گفتم از خصایص آنجناب علیه السلام
باحادیث و اخبار متواترة الاسانید در مسانید ائمه حدیث بالتفصیل مسطور و بر السنه
جمهور مشهور و اگر خواهی که برای ثبوت این مقال بالاجمال این حقیر فقیر مشتت البال
بالاستقلال از روی استدلال مشاهده فرمائی پس رجوع کن بکتاب مستطاب کافی
کلینی و خرایج قطب راوندی و تفسیر علی ابن ابراهیم و بحار الانوار و اعلام الوری
للشیخ الطبرسی و غیبت نعمانی و اکمال الدین و ارشاد مفید و بصائر الدرجات و
عیون الاخبار و تفسیر عباسی و اختصاص شیخ مفید و غیبت شیخ طوسی و کفایة الاثر
شیخ طوسی و غیبت فضل شاذان و کامل الزیاره ابن قولویه و عقد الدرر و احتجاج شیخ
طبرسی و کشف الغمة فی معرفت الائمه و حق الیقین علامه مجلسی و خواص الامه نبیره جوزی
وغیرها که در هر کدامی از این کتب مزبوره و دیگر کتب کلامیه چند احادیث صحیحه متواتره در آنها
مندرج اند و فقیر حقیر هم میخواست که در این مجلد ذیل هر کدامی از خصایص مذکوره
آنجناب علیه السلام چند چند احادیث منقوله حضرت نبویه و علویه و صادقیه و باقریه و جعفریه
و کاظمیه و سجادیه علیهم السلام را ذکر کرده باجلا و ادله عقلیه بحث کنم و آنچه بعضی جهول فضول
و کهول ضلول بعقول ناقصه خود از امور استبعادیه و انسته اند رفع بعد از آنها نموده باشم لکن

بطول انجامید لهذا نظر بوعده مرعی واشتن اختصار که در اول این کتاب مستطاب کرده هستم فی الحال معذور هستم و اگر لطف حق شامل حال این مشتت البال شود و مؤید و موفق شوم چه عجیب که بعد از این در خصوص خصائص و خصائل و فضائل حضرت امام هادی مهدی موعود در مجلد ثالث بالاستقلال متضمن استدلال اجله ادله عقلیه و نقلیه بنویسیم ان شاء الله العزیز المنان و بالتفصیل این بحث را بتحقیق کافی و تدقیق شافی و بیان وافی سلطان المحدثین تاج المجتهدین مجلسی ثانی حاجی میرزا حسین نوری طبرسی در کتاب مستطاب نجم الثاقب بتسطیر آورده است ادام الله تعالی ایام افاداته ان شاء الله تعالی.

باب رابع در بیان بعض معاجز حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام

پس بدانکه معاجز آنجناب علیه السلام بحدیست که حصر آنها در این وجیزه نفیسه ممکن نیست زیرا که آنجناب علیه السلام جامع جمیع معاجز انبیاء و اوصیاء علیهم السلام است چنانچه در غیبت فضل بن شاذان از حضرت ابو عبد الله جعفر بن محمد علیهما السلام فرمود هیچ معجزه از معجزات پیغمبران و اوصیاء ایشان نیست مگر آنکه ظاهر خواهد گردانید حق سبحانه جل شانه مانند آن را بدست حضرت قائم با حجت تمام گردانیدن حجت خود برا عداء لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل و ما در اینجا بندی از معاجز آنحضرت علیه السلام را حسب وعده نظر اختصار مرعی داشته خواهیم نگاشت ان شاء الله تعالی **معجزه اولی** احمد بن اسحاق بن سعد الاشعری روایت میکند که روزی بخدمت حضرت حجة خدا امام ابو محمد حسن العسکری علیه السلام رفتم و میخواستم که از وی معلوم کنم که حجت خدا در روی زمین بعد از آنجناب علیه السلام کدام شخص خواهد بود پیش از آنکه من از آنحضرت علیه السلام استفسار کنم فرمود یا احمد حق تعالی هرگز روی زمین را یک لحظه از حجت خدا خالی نمیگذارد و تا یوم قیامت ناچار است از حجتی که بسبب او خیرات و برکات بر اهل زمین نازل شوند

معاجز جمیع انبیاء و اوصیاء از مهدی ظاهر میشوند

وبلاها و آفتها بسبب او دفع شوند من گفتم یا ابن رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم خلیفه و امام بعد
از شما کیست و اسم آنجناب چیست بمحض استماع این سخن آنجناب برخواسته بخانه تشریف
برد و پسری در سن سه سالگی چون ماه شب چهارده در بغل گرفته بیرون تشریف آورده و
فرمود ای احمد چون که نزد ما بسیار عزیز و محترم بودی این پسر را بتو نمودم این پسر هم نام و هم
کنیت جدم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم تمام روی زمین شوره و شیرین را
پر از عدل و داد خواهد کرد چنانکه پر از ظلم و ستم و بیداد شده باشد گفتم علامت امام علیه السلام
چه باشد که دل من بآن آرام گیرد و بینم آن پسر بسخن در آمد و فرمود انا بقیة الائمة
فی الارض وانا المنتقم وانا المهدی وانا القائم وانا الذی املائها عدلا
کما ملئت ظلما وجورا یعنی من هستم بقیه ائمه اطهار علیهم السلام بر روی زمین و من هستم
انتقام گیرنده از اعداء دین مبین و من هستم که دنیا بوجود من قائم است و من هستم پر کننده
زمین از عدل و داد و انصاف در وقتیکه از ظلم و جور پر شده باشد **اشکال** نطق آمدن
طفل صغیر که در سن سه سالگی باشد عقل مستبعد میداند پس نزد مخالف مسلم نباشد **جواب**
همین گویند که عقلاً و عادتاً از بنی نوع انسان ظهور آن ممکن نباشد و از همین معجزه و اعجاز که عاجز
کننده بنی نوع انسان است نبوة نبی و رسالت رسول صلی الله علیه وآله وسلم و امامت امام علیه
السلام بر هر موالف و مخالف ثابت میشود **معجزه ثانیه** فاضل باذل قطب الدین راوندی
در کتاب مستطاب **خرائج** از ابی نعیم محمد بن احمد انصاری از کامل بن ابراهیم که جماعتی از مفوضه
بخدمت امام حضرت حسن عسکری علیه السلام میرفتند من نیز برفاقت ایشان بمنزل آنجناب
علیه السلام در آمدم و با خود گفتم حدیثی که از آنحضرت علیه السلام مرویست که فرمود لا یدخل
الجنة الا من عرف معرفتی سوال نمایم چون بدرون سرای در آمدم جمیع حضرات مفوضه
پیش از من رفتند و من آنجا نشسته صبر مینمودم که بعد از انصراف ایشان از مجلس آنحضرت
علیه السلام مشرف خدمت باسعادت گردم ناگاه نظرم بحجره افتاد که پرده از دروازه آن

حجرهٔ فرو گذاشته بودند و خصوصیت درون آنخانه فیض کاشانه معلوم من نبود لبعد از
ساعتی بادی بوزید و دامن همان پرده از دروازه آنخانهٔ فیض کاشانه مرتفع گردید دیدم
طفلی در سن چهار سالگی چون بدر منیر جهان افروز و در ضیاء چون آفتاب عالمتاب نیمروز
در آنخانه فیض کاشانه نشسته بود و توجه تمام بجانب من نمود و فرمود یا کامل بن ابراهیم
از مهابت کلام معجز نظام او موئی بر بدنم برخواست و در غایت تحیّر مانده بودم بجواب ملهم شدم
و گفتم لبّیک یا سیدی و یا مولائی بابی انت و امّی پس فرمود آمده هستی که از ولی خدا
حجة الله علی اهل الارض والسّماء بپرسی آنحدیث شریف را که فرموده است لا یدخل
الجنة الّا من عرف معرفتی عرض کردم ای والله گفت بخدای سوگند که هرآینه درآیند
به بهشت جماعتی که ایشان را حقیّه خوانند گفتم یا سیّدی ایشان چه کسانند فرمود جماعتی
هستند که از کمال محبت و فرط مودت حضرت اسد الله الغالب امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب
علیهما السّلام که بحق او قسم یاد کنند و حال آنکه حق او را و فضل او را ندانند پس گفت کدام
قوم اند که بر ایشان بعد از معرفت خداوند علّام و حضرت رسول عالیمقام علیه و آله السلام معرفت
امیر المؤمنین حضرت علی ابن ابیطالب علیهما السّلام و باقی حضرات ائمه کرام علیهم السّلام واجب
عینی نباشد دیگر یا کامل میخواهی که سوال نمائی از آنچه مفوضه در حق ما گفتند که ایشان را
هرچه بخاطر خطور کند میگویند و تطییب نفس خود میکنند دروغ گفتند و بر ما افترا بستند بلکه دلهای
ما خزائن اسرار مشیت حق است و مرآت جمال مطلق آنچه او گوید بگوئیم و طریق که او خواهد پوئیم
و بجز از رضای آنحضرت بخوئیم بخطاب مستطاب وما یشاؤن الّا ان یشاء الله میطلبیم بدگمان
او از بندگان مقربیم چون حدیث آن طفل کامل بدینمقام رسید نظر حضرت ابو محمد حسن عسکری
علیه السّلام بر من افتاد و گفت چه نشسته که رفقا بتو منتظر اند برخیز پس از آنجا متوجه راه خود
شدم تا برفقا خود ملحق شدم اشکال از این حدیث و از حدیث من لم یعرف امام
زمانه فقد مات میتة جاهلیة تفسیر حضرت صادق آل محمد صلّی الله علیه و آله و صحابه و سلّم

مکالمه امام مهدی با کامل در سن چهار سالگی

که پیغمبر باید کسیکه بمیرد و معرفت امام زمان خود نداشته باشد بموت جاهلیت یعنی کفر و ضلالت و نفاق میمیرد پس در صورت غیبت امام زمان مهدی موعود علیه السلام احدی بر ایمان نباید بمیرد ورنه مخالفت حدیث لازم میاید **جواب** بدانکه مراد ازین حدیث و امثال این حدیث معرفت مجازی است بچند دلیل **اوّل** آنکه معرفت اطلاق میشود بر علم نه بر رویت ولو کان المراد من المعرفة المعاینة والمشاهدة لزم تکلیف ما لا یطاق **الثانی** باتفاق تمام اهل ملل و نحل معرفت حق سبحانه جل شانه واجب عینی است بر هر مکلف **پس** اگر مراد از معرفت رویت و معاینه و مشاهده باشد ذالک فی حق الله محال لانه لیس کمثله شیء بل تعالی الله عن وصول العقول والاوهام واحاطة العلوم والافهام بل عن وصول العقول الی حقیقة ذاته محال فحاصل المحصول عند العقلاء ان المراد من المعرفة العلم بحاله ولو بالصفات **واگر نه** جمیع مردم اوّلین و آخرین از انبیاء و اوصیاء و اصفیاء و اولیاء نیز نعوذ بالله العلی العظیم بموت جاهلیت بسبب عدم رویت حق تعالے خواهند مرد **پس** چنین است مراد در زمانه غیبت امام عصر علیه السلام کسیکه علم بوجود و تولد و صفات مخصوصه آنحضرت بهم رسانید البته معرفت آنحضرت را حاصل کرده است اشکالی ندارد **والثالث** در ازمنه سابقه تا زمانه حضرت رسول عربی صلی الله علیه و آله وسلم جمیع انبیاء و اوصیاء علیهم السلام در جهات مختلفه مشرق و مغرب و جنوب و شمال ساکن و متوطن بوده‌اند در تمام دنیا مردم در این جهات اربعه منقسم بوده‌اند و بیباشند ولم یتشرفوا کلهم بخدمتهم بل تحققوا حالهم واسلموا هم فی اعصارهم بمواضعهم اگر جمیع امم محض بجهت تحقیق احوال آنها و اسلام آوردن بآنها با وجود مشرف نشدن بخدمت آنها مسلمان باشند و بموت جاهلیت یعنی کفر و نفاق و ضلالت از دنیا نروند **پس** در خصوص زمانه غیبت حضرت امام مهدی موعود علیه السلام بسبب عدم رویت آنجناب علیه السلام چگونه کافر خواهند شد

پس ثابت شد که مراد از معرفت رویت نیست بلکه مراد ایشان دریافتن وجود و فضایل و خصایل و امامت و مراتب و مناقب امام زمانه خود است پس هر کسیکه معرفت حضرت مهدی موعود علیه السّلام که امام زمانه است ندارد بنص صحیح مذکور موت او چون کفار جاهلیت است در اکمال الدین از ابان بن تغلب آورده که گفت قلت لابی عبد الله علیه السّلام من عرف الائمة ولم یعرف الامام الذی فی زمانه امومن هو قال لا قلت امسلم هو قال نعم یعنی گفتم بحضرت ابی عبد الله علیه السّلام کسی که تمام ایمه را بالتفصیل بداند لکن معرفت امام زمانه خود را نداشته باشد آیا او مومن است فرمود مومن نیست عرض کردم آیا مسلم است فرمود آری وایضا در اکمال الدین از ابوذر و مقداد آورده که گفتند حضرت رسول اکرم صلّی الله علیه و آله وسلّم فرمود یا سلمان من مات من امتی ولیس له امام یعرفه فمات میتة جاهلیة فان جهله وعاداه فهو مشرک وان جهله ولم یعاده ولم یوال له عدوا فهو جاهل ولیس بمشرک معجزه ثالث در خرایج راوندی آورده از شیخ فرید ازابی عبد الله صفوی که گفت بصحبت باسعادت قاسم بن علا رسیدم و از موعظه و نصایح وی مستفید گردیدم عمرش بصد و هفت سال رسیده و تا زمان هشتاد سالگی صحیح العینین بود و ملازم مجلس حضرات عسکریین صلوات الله الملک الدارین بود و قبل از آنکه دیده ظاهرش از علت عمی متغیر گردد یکسال با وی حج کردم و بعد از مراجعت در یکی از شهرهای آذربایجان اکثر احیان در خدمت وی میبودم و در جمیع حالات توقیعات حضرت صاحب الزمان علیه و علی آبائه صلوة الله المنّان از او منقطع نمیشد مدتی مدید بدست ابی جعفر عمری توقیع آنحضرت ارسال میگردید و بعد از آن بوساطت قاسم بن روح میرسید تا آنکه مدت دو ماه مراسله منقطع گردید قاسم بن علا رحمة الله علیه از انقطاع توقیعات بغایت متحیر میبود روزی بواب درآمد و بشارت داد که الحال قاصد فرخنده فال از آن کعبه اقبال رسید شیخ قاسم بن علا

رحمة الله علیه سجده شکر بجا آورد و باستقبال قاصد متوجه گردید قبل از آنکه از خانه بیرون آید
مردی بسبت بالا و رسن کهولت جبه مصری در بر کرده و نعلین عربی پوشیده و توبره بر دوش
گرفته بمجلس شیخ قاسم رحمة الله علیه بعد از مصافحه و معانقه توبره از دوش قاصد فرو گرفت
و طشت و ابریق طلبید تا قاصد دست و روی از گرد راه شست و او را پهلوی خود نشانید
بعد از آن سفره حاضر کردند و شیخ و حضار مجلس با قاصد طعام خوردند و چون از طعام دست
شستند قاصد برخواست و توقیع همایون و نامه میمون حضرت صاحب الزمان علیه و
علی آبائه صلوات الله الرحمن بیرون آورد پس شیخ قاسم مکتوب سعادت مصحوب را
از قاصد گرفته بوسید و بر فرق سر نهاد و بعد از آن بکاتب خود داد که او را ابو عبد الله بن
ابی سلمی میگفتند کاتب فرمان لازم الاذعان را از شیخ گرفته بگشود و بعد از خواندن گریه و
افغان بسیار نمود شیخ قاسم چون احساس گریه کاتب را گفت یا ابا عبد الله خیر است
گفت ای شیخ ترا خبر خیر است و مرا که شیخ گفت چه خبر تواند بود که مرا خیر باشد و ترا مکروه
نماید گفت ای شیخ مضمون این مکتوب صدق مشحون که بعد از وصول مکتوب بچهل روز
ترا از شربت خمخانه کل نفس ذائقة الموت جرعه ممات باید نوشید و از جامه خانه کل من
علیها فان میباید پوشید و چون هفت روز از ورود این نامه عاقبت محمود بگذرد مریض
گردی و چون هفت روز موعود بچهل روز موعود بماند علت عمی از دیده ظاهر تو مرتفع
شود و تیرگی روزنه قصر حیات بنور بصارت تبدیل گردد شیخ پرسید در این نامه از سلامت
دین من در آن حین هیچ اشارتی واقع شده است گفت بلی صریحاً بشارتی مذکور گردیده
پس شیخ بے اختیار خندید و بغایت مبتهج شد و مسرور گردید و قاصد آزاری از حریر یمانی
و عمامه و دو پیراهن و مندیلی بیرون آورد و گفت حضرت صاحب الزمان و خلیفة الرحمن
جهت کفن شیخ ارسال نمود شیخ اسباب مذکوره را گرفت و با پیراهنی که حضرت امام علی نقی
علیه السلام بعد از آنکه مدتی بر بدن اطهر داشته بشیخ داده بود ترتیب کفن نمود گفت

[illegible] وفات شیخ قاسم صاحب [illegible]

ای یاران بعد از این هیچ خبری مرا محبوب تر و نعمتی مرغوب تر از وداع این دار فنا و خروج از
این سرای بی بقا نیست حضار مجلس همه گریان شدند و بر مفارقت صحبت شیخ متاسف گشتند
و در اثناء این حال مردی که او را عبد الرحمن سیر میگفتند بمجلس در آمد و این عبد الرحمن ناصبی بود
و بکمال تعصب و شدة و نهایت غلو و غلظت در آن طریقه نامرضیه داشت و او را سابقه آشنائی
بجهت امور دنیائی با شیخ بود بکاتب فرمود تا آن مکتوب سعادت مصحوب را برا و خواند
حضار مجلس گفتند ای شیخ این مرد ناصبی است او را از امثال این خط چه حظ **شعر**

اشقیا منکر کرامات اند ✤ بر بساط مناکرت مانند
اولیا را چه خویش پندارند ✤ سر باهل صفا فرو نارند

شیخ گفت شما راست میگوئید که او از اهل ناصبی است اما امید من بکرم الهی و روحانیت
حضرت رسالت پناهی آنست که نصیحت من در او تاثیر کند و از شنیدن مضمون این
صحیفه شریفه هدایت پذیر گردد و پس ابو عبد الله کاتب توقیع رفیع حضرت صاحب الزمان
علیهم السلام آن را بر عبد الرحمن خواند چون بموضع اخبار موت شیخ رسید عبد الرحمن گفت
ای شیخ تو مردی از اهل علم و فضل باشی عجب میدارم از تو که اعتقاد بامثال این سخنان میکنی
و در قرآن خوانده و حق تعالی جل و علا فرموده و ما تدری نفس بای ارض تموت
و در جائی دیگر فرموده عالم الغیب فلا یظهر علی غیبه احدا چون عبد الرحمن مضمون
این آیات را بطریق حجة و برهان اداء نمود شیخ فرمود که تتمه همین آیت وافی هدایت جواب
تست که فرموده الا من ارتضی من رسول و مولا و صاحب من مرتضی از جانب رسول صلی الله
علیه و آله و سلم است که ملک علام واجب الاحترام خود با و کرده است ای عبد الرحمن تو
میدانی که مرض و صحت و حیوة و ممات از امور اختیاری بنده نیست اگر خواهی که صدق
مضمون این مکتوب سعادت اسلوب بر تو ظاهر گردد تاریخ را محافظت کن و هر یک
از حادثات که در این عاقبت محمود و روشن شدن چشم من که مدت بیست و هفت سال

است که نور بصارت ظاهری از خانهٔ چشم مفارقت کرده و وفات در روز چهلم از وصول
همین توقیع رفیع جمیع امور را ملاحظه کن و اگر خلاف ظاهر گردد بیقین بدان که منتهای اعتقاد
ما بر کذب و افترا و منتهای روایات و حکایات ما دروغ و دغا بازی بوده است و اگر
بتمامه بلا زیاده و نقصان مطابق خبر واقع شود باید که خود را بعد از ظهور این دلالات از طریق
خلاف باز داری و در حالات و کرامات اهلبیت رسالت شک نیاوری بعد از آنکه شیخ
سخن خود تمام کرد حضار متفرق شدند و شیخ بروز هفتم در تب مبتلا شد پس از چند روز مرض اشتداد
یافت وقتی با جمعی کثیر بطریق عیادت به مجلس شیخ حاضر بودیم ناگاه قطرهٔ چند آب از
چشم شیخ روان گردید و عمی بالکلیه مرتفع گشت پس شیخ پسرش را گفت ای حسن نزدیکتر
آی و چشمان مرا که قبل از این بمدت مدید و عهد بعید نابینا بود و الحال در کمال نور و ضیاء
مشاهده نمائی پس حضار مجلس جمیعاً ملاحظه کردند و دیدند که حدقتین شیخ در غایت صفاء و
صحت است این خبر شایع شد و مردم بعد از وقوع این دلالت واضحه مکرر بخدمت شیخ
بیامدند و تعجب بنمودند چنانچه روزی ابو السایب عتبة بن عبد الله مسعودی که اقضی القضاة
بغداد بود به مجلس شیخ آمد و بجهت امتحان دست خود را در برابر شیخ داشت و سوال نمود که
این چیست و انگشتر را بالشیخ نمود شیخ گفت خاتم نقره است که نگین فیروزه دارد و در آن دو
سطر منقوش شده لکن بطریق خواندن آن معرفت ندارم آنگاه شیخ چون پسرش را در میان
سرای خود دید گفت قلم و دوات و کاغذ طلبید و بدست خود وصیت نامه نوشت و در باب
بعض ضیاع و عقار که در تصرف او بوکالت حضرت صاحب الزمان علیه السلام بود که والد
ماجد آنحضرت امام حسن عسکری علیه السلام بآنحضرت وقف کرده بود به پسرش برای محافظت
آن مبالغه بسیار کرد و بعد از ادای وصیت مترصد امر الهی می بود تا آنکه در روز چهلم داعی
حق را اجابت نموده از خمخانهٔ کل شیء سیغفرت جرعه چشید و متاع حیات از این دار غرور
بسرای سرور کشید رحمة الله علیه چون عبد الرحمن بر وقوع این حالات مطلع گردید باعتقاد

آوردن حقیقت آن کعبهٔ ارباب سداد چاره ندید و خود را در ماصدق یهدی الله لنوره من یشاء داخل گردانید و از شیعیان مخلص و معتقدان خالص گردید **اشکال** یک نشد و دو نشد زیراکه گذشته از مهدویت آنجناب علیه السلام شما امامیه قائل بغیب دانی ایشان نیز میباشید و حال آنکه غیر از ذات حضرت احدیت احدی اطلاع بر غیب ندارد چنانچه علاوه از عقل نقل نیز شاهد حال و ناطق برین مقال است و شما چگونه قائل باید بانیکه حضرت مهدی علیه السلام از غیب خبر وفات شیخ را فرموده است **جواب** ما هرگز بغیب دانی آنجناب و آباء و اجداد مطهرین وی بلکه بغیب دانی انبیاء کرام و رسل اولو العظام علیهم السلام هم قائل نیستیم زیراکه لا یعلم الغیب الا هو و عنده مفاتیح الغیب ناطق صریح و شاهد صحیح به انحصار غیب دانی ذات حضرت احدیت است **و صاحب الصدر** در توقیع رفیع نیز فرموده است که ما اهل بیت عصمة علم غیب نمیدانیم کسیکه این امر را بما نسبت دهد از وی بیزار هستیم و نحمد لیس نحن شرکائه فی علمه و لا فی قدرته بل لا یعلم الغیب الا هو

رباعی

علم غیبی کس نمیداند بجز پروردگار ✤ گر کسے گوید که من دانم از او باور مدار
مصطفی هرگز نگوید تا نگوید جبرئیل ✤ جبرئیلش هم نگوید تا نگوید کردگار

لکن قسمی از علم وحی و الهام که بخواص اشخاص حق تعالی بعضی امور مخصوصه را آگاه میفرماید **پس** وحی در لغت بمعنی اشاره و رسالت و پیام رسانیدن و کتابت چنانچه در **مصباح** و غیره آورده اند **و الهام** بمعنی در دل افگندن چیزی چنانچه در کتاب **قاموس** و غیره است الوحی الاشارة و الکتابة و الرسالة **و الالهام** الکلام الخفی و کل ما القیته الی الغیر پس در الهام و وحی نسبت عموم و خصوص است زیراکه وحی عام و الهام خاص است **در نهایه** فرموده الالهام هو ان یلقی الله فی النفس امرا یبعثه علی الفعل او الترک و هو النوع من الوحی یخص الله به من یشاء من عباده یعنی الهام عبارة است

ازانکہ حق سبحانہ جل شانہ القا میفرماید در قلب خواص اشخاص امر خاصے راکہ اراوہ و
برانگیزاند ایشان را بر فعلے یا بر ترک فعلی و الہام قسمی از وحی است تخصیص میفرماید حق نفع
بالہام کسی راکہ میخواہد از بندگان خود اما وحی بر چند قسم است چنانچہ در کلیات
ابوالبقار فرمودہ الوحی ہو الکلام الخفی یدرک بسرعۃ لیس فی ذاتہ مرکبا من حروف
مقطعۃ تتوقف علی تموجات و در تفسیر انوار تقسیم و تنویع فرمودہ است
الوحی تلقی الکلام تلقیا روحانیا ثم تمثل ذلک الکلام لبدنہ و انتقل الی
الحس المشترک فانتقش بہ من غیر اختصاص بعضو و جہۃ و ہو کما نص علیہ علی
ثلثۃ اوجہ بلا واسطۃ خلق اللہ فی قلب الموحی الیہ علما ضروریا بادراک
ما شاء اللہ تعالیٰ دراکہ من الکلام و ہذہ من حالۃ محمدیۃ صلی اللہ علیہ و
الہ وسلم بلیلۃ الاسراء او بواسطۃ خلق اصوات فی بعض الاجسام
کحال کلام الموسویۃ علیہ السلام او بارسال ملک و ما یدرکہ الملک
من النوع الاول و ہذا غالب احوال الانبیاء فالی الاول الاشارۃ
بقولہ تعالیٰ و ما کان لبشر ان یکلمہ اللہ تعالیٰ الا وحیا و الی الثانی بقولہ
تعالیٰ او من وراء حجاب و الی الثالث بقولہ تعالیٰ او یرسل رسولا
اما الثانی فقد یطلع علیہ غیر الموحی الیہ کما سمع السبعون من اصحاب الموسیٰ
حین مضوا الی المیقات کما سمعہ موسیٰ علیہ السلام و اما الثالث یشاہدہ فیہ
الملک تنبیہ چون اقسام وحی و فرق میان وحی و الہام بوضوح پیوست پس
آنچہ مختص و مخصوص انبیاء علیہم السلام است غیر انبیاء راہرگز ازان بہرہ نباشد و
آنچہ بلفظ وحی برای غیر انبیاء علیہم السلام چون ام موسیٰ و غیرہ وورآیہ اوحی الیہم
ان سبحوا بکرۃ و عشیا وارد شدہ است آنہا ہمہ من باب الالہام است و مراد
ازان در ہر جا ایما و اشارہ و اعلام است اما الہام من اللہ تعالیٰ قسمی زان

تقسیم و تنویع وحی در تفسیر انوار

مخصوص انبیاء علیهم السلام و اوصیاء ایشان ہست چنانچہ در عزیز کتاب خویش میفرماید
فتلقی ادم من ربه کلمات فتاب علیه که در قلب مبارک ابو البشر حضرت آدم اسمای
طیبه طاہره ائمه اثنا عشر علیهم السلام که کلمات الٰهی اند القا، و الهام فرمود که بشفیع آوردن
آن اسمای طیبه طاہره توبه حضرت آدم علیه السلام مقبول بارگاه حضرت احدیت جل و علاء
گردید چنانچہ ابن اثیر آنرا ذکر فرموده ہست دوم عام است که بجمیع انواع
حیوان نیک و بد و حشرات الارض و جانوران بری و بحری من الله تعالیٰ میشود پس
تمام خزائن علوم نبوی صلی الله علیه و آله وسلم که بوراوصیاء آنحضرت ائمه اثنا عشر علیهم السلام
دست بدست و سینه بسینه از یکی بعد دیگری بحضرت مهدی موعود رسیده اند در هر موقع
و هر وقت از جانب حضرت علام بآن امام عالیمقام علیه السلام الهام باظهار کردن آن
میشود خواه از امور آتیه باشد یا ماضیه تا که حقیت و حقیقت و عظم و جلالت و نبوة یا امامت
آن نبی یا امام علیه السلام در انظار خواص و عوام انام ثابت و ظاهر گردد چنانچه ہمین
خبر دادن حضرت مهدی موعود علیه السلام از وفات شیخ قاسم مذکور بعد از چهل یوم و
از منقع شدن علت عمای از چشم وی و مطابق واقع شدن آن حقیت و حقیقت امامت
و ولایت و مهدیت آنجناب علیه السلام در نظر عبد الرحمن ثابت و ظاهر گردید و بہمان یوم
وفات شیخ وی مسلمان و مؤمن گردید سبحان الله مهدویت چنین میباید
و معجزه آن چنان میشاید که ملہم شدن حضرت مهدی موعود وفات شیخ قاسم را در وقت
چهل یوم معین منحصر فرمود و چونکه فی الحقیقت بآنجناب علیه السلام الهام بوفات شیخ از
جانب خداوند جل و علا بود و مقدر موت و حیوة ہم خود حق تعالیٰ ہست لہذا بمفاد اذا
جاء اجلهم لا یستاخرون ساعة و لا یستقدمون برابر طرفة العین تقدیم و تاخیر
از وقت معین در وفات شیخ بوقوع و ظهور نرسید نه مانند الهام بعض مدعیان این
زمانه که سراسر پوچ و بی معنی میباشد اگر مسیح مسعود است پس چرا مثل آنجناب

احیاء اموات نیفرماید هرچه می‌بینیم مگر همت بکشتن مخلوق خدا بسته هست نهدانم حضرت عیسے
علیه السلام هر قدر مردم در زمانه خود بهزارها التماس در بارگاه حی لایموت بمعجزه قاهره خود
زنده فرموده است این مدعی مگر مقدار همان تعداد مردم را شاید کشته دست از سر این فلک
زدگان خواهد برداشت البته فیض مسیح صادق احیاء اموات است که شان انبیاء را
سزد زیرا که غیر نبی چگونه چنین اموریکه متعلق بقدرت قادر حقیقی اند میتوانند کند **والبته**
فیض مسیح کذاب بخلاف آن باید باشد تا فرق میان مسیح صادق و مسیح کاذب معلوم
باشد **این خوب** مسیحیت شد بهر کسی دست وی رسد بوفات او وبرا الهام شود و
بهر کسی که دست وی نرسد فی الباطن او مصدق مسیحیت وی باشد اگر مناط محض تصدیق
باطنی و قلبی باشد **پس** بخیال حقیر فقیر یکبار هنوز خدا ایش ویرا الهام نکرده است که تمام
مخلوق دنیا در باطن و قلب مرید وی شده اند هرچند بظاهر لسان ویرا فحش بد میدهد و بد
بگویند و تا الهام شدن این مطلب فرض کند و دست از سر اینها بردارد **واگر مهدی**
موعود است پس چرا مثل آنجناب علیه السلام سنه و ماه و روز و وقت وفات را
معین نمیکند چنانچه در معجزه مذکوره دیدید و آنرا که این مدعی میگوئید اگر الهام گوئید پس
بهر خری و سگے بلکه بمور چه و زنبور نیز بهتر از این الهام میشود و سابقاً گذشت که قسم
دوم الهام عام است بهر نیک و بد و حشرات الارض و جمیع جانوران بری و بحری و
هوائی وغیره را نیز میشود و مثلاً خانه که زنبور میسازد و هرگز کسی از صناعان روزگان مثل
آن در تمام عمر هم ساخته نمیتوانند و سے که خود را مسیح مسعود میگوید بدانیقدر هم ساخته نمیتواند
حیف صد حیف که معجزه و الهام زنبور و مگس عسل از معجزه و الهام وی افضل و اعلی و اولی
باشد که غیر نبی احدی از بشر را اتیان مثل خانه آنها ممکن نباشد و معجزه وی چنان پوچ
و بمعنے باشد که هر خری صد هزار معجزه بهتر از آن در یک ساعت بظهور آورد **افسوس**
است جای آن دارد که روغن قاز بمالی و بر خود ببالی زیرا که برای چند روزه در این

فانی بسبب غلبهٔ شهوانی وخواهش نفسانی ووساوس شیطانی چنانکه میدانی از رحمت رحمانی و بخشش سبحانی وجنت جاودانی ورباقی ودجهنم میانه شعلهای آتش قهربانی چرا ابدالآباد خودرا بسوزانی ودراین دارونیا نیز قدر خودرا ندانی واز انظار بنی آدم بسبب چنین هرزه گوئی وهجوی خودرا اندازی که آنها ترا ومفاد ولقد کرمنا بنی ادم علی کثیر ممن خلقنا هم ندانند بلکه بسبب بهتر بودن الهام ظهور از الهام تو وجود ظهور را بر وجود تو ترجیح دهند این نتیجه محبت مریدان ارادت کیش که از همه بیش وپیش تو بیافتند واظهار ارادت نسبت بتو میکنند چون از نزد تو بیرون میآیند میانه خوص وعوام امام بر تو سخریه کنند وبر تو مضحکه نمایند وحکایات عجیبه ومزخرفات غریبه را بطرف تو نسبت دهند لکن درحضور تو بعضے از انام بغرض گرفتن انعام وبعضے از عوام بجهت خوردن طعام این کلام ترا الهام قرار میدهند مراهیچ غرضے دراین نیست محض رضائی خدا وند جل وعلا ترا اعلام مینمایم که تصدیق بلا تصور این قوم جهال ضال که یقولون بافواههم ما لیس فی قلوبهم چرا خدا ورسول صلی الله علیه وآله وسلم را از خود نا رضا میسازی وتمام اهل دنیا را از خود بدگمان مینمائی براین حیوة مستعار که دراین روزگار ناپایدار باقی وبرقرار است تکیه مکن که فردای روز قیامت که کان مقداره خمسین الف سنة درعدالت پروردگار محشر صغار وکبار بیا ه روی خواهی بود وما علینا الا البلاغ **معجزه رابعه** صاحب کشف الغمة گوید که این حکایت را من از برادران ثقه صحیح القول شنیدم وآن کسیکه این حکایت براو واقع شده بود درحیات من درزمان وعصر من فوت شد ومن آنکس را خود ودیدم لکن چون شک در وقوع اینحکایت ندارم نقل صدور واقعه بیان کنم که درعهد مستنصر عباسی شخصے که اسمعیل بن حسن نام داشت از قریه که آنرا هرقل میگفتند واز توابع حله بود ودر ران چپ او بمقدار قبضهٔ آدمی که آنرا زخم توثه میگویند برآمده بود ودر هر فصل بهار عود میکرد واز ان خون وچرک میرفت والم ودرد آن اورا از هر شغلے باز میداشت بحدیکه نماز خواندن بروی مشکل میشد وقتی

از قریهٔ خود بحله آمد و بخدمت رضی الدین علی بن طاوس رفت و از آزار و درد خود شکوه نمود سید رضی الدین جراحان حله را حاضر نمود که بعلاج آن کوشند همگی گفتند که این را زخم توثه گویند که بر بالای رگ اکحل بر آمده است و علاجی ندارد مگر به بریدن و اگر او را ببریم شاید رگ اکحل بریده شود و قطع آن که شد اسمعیل خواهد مرد پس خطر عظیم در او باشد و کسی مرتکب آن نمیشود و سید رضی الدین اسماعیل را گفت من ببغداد خواهم رفت صبر کن تا ترا همراه خود ببرم و در آنجا اطباء و جراحان صاحب سررشته تمام هستند ایشان را بنمائیم شاید علاج کنند پس سید رضی الدین به بغداد در آمد و اسماعیل را با خود برد و اطباء و جراحان بغداد را طلبید و معالجه آن زخم خواست ایشان هم از عجز جواب گفتند که علاج در آن نیست مگر لطف حق شامل گردد و از قدرت کامله خود شفاء این درد را دهد اسماعیل از استماع این سخن بسیار محزون شد پس سید رضی الدین گفت حق تعالی نماز ترا با این نجاست که بآن آلوده قبول میدارد و صبر در این الم اجر ترا ضایع نمیدارد و اسماعیل گفت حال که اینست تن بقضاء در دهم و بزیارت سامره میروم و استغاثت بائمه هدی میبرم و متوجه سُرّ مَن رایٰ شد صاحب کشف الغمه گوید که من از پسرش شنیدم که چون پدرم بآن شهر منور رسید و بزیارت امامین همامین حضرت امام علی النقی و حضرت امام حسن العسکری علیهما السلام مشرف شد و در سرداب حضرت صاحب الزمان علیه السلام مشرف شد شب در آنجا بحق تعالی بسیار نالید و استغاثت بحضرت صاحب الزمان علیه السلام خواست تا صبح گردید باز بجهت زیارت بطرف دجله رفته و جامه خود را شسته و غسل زیارت کرده و ابریقی که داشت پر آب نمود و متوجه مشهد مقدس شد که زیارت دیگر کند پدرم گوید هنوز بقلعه نرسیده بودم چهار سوار دیدم که می آیند و من بگمان اینکه در حوالی مشهد جمعی از شرفاء خانه داشتند گفتم از اشراف آن خانها است تا بمن رسیدند ملاحظه کردم دیدم که دو جوان شمشیرها حمایل کرده اند یکی از ایشان خطش دمیده بود و از آن دو دیگری مُسِن بود پاکیزه وضع نیزه در دست داشت و دیگری شمشیری حمایل

کرده و فرجی بربالائی آن پوشیده و تحت الحنک بسته و نیزه نیز در دست داشت پس آمدند تا در میان
راه بر زمین گذاشت و ایستاد و آن دو جوان در طرف چپ او ایستادند و بر من سلام کردند چون
جواب سلام دادم فرجی پوش بمن گفت فردا روانه میشوی گفتم بلی فرمود پیش بیا تا ترا ببینم
چه چیز است که آزارت میدهد مرا بخاطر رسید که اهل بادیه احترازی از نجاست نمیکنند و حال آنکه
غسل کرده بودم و رخت خود را آب کشیده بودم احتراز داشتم که اگر دست او بتو نرسد بهتر باشد
در این فکر تامل داشتم که خم شد و مرا بطرف خود کشید و دست بر آن جراحت نهاد و فشرد چنانچه بدرد
آمد بعد از آن راست شد و بر زین قرار گرفت مقارن آن حال شیخ گفت یا اسمعیل افلحت
من گفتم افلحت و افلحتم پس در تعجب افتادم که آیا نام مرا چنان میدانند باز همان شیخ مرا گفت خلاص
شدی و رستگاری یافتی که دست بر زخم تو مسح شد و این فرجی پوش امام علیه السلام است
چون این شنیدم از شوق ران و رکابش را بوسیدم و امام علیه السلام راهی شد و من در رکابش
میرفتم و فزع میکردم پس بمن فرمود برگرد عرض کردم هرگز از تو جدا نمیشوم و با ایشان میرفتم
باز فرمود برگرد مصلحت تو در برگشتن است من تکرار کلام اول را نمودم آن شیخ گفت ای اسمعیل
شرم نداری که امام علیه السلام دو بار فرمود برگرد تو خلاف قول و نمایی این حرف در من اثر
کرد ایستادم و چون چند قدم دور شدند باز بمن ملتفت شدند و فرمودند چون به بغداد میرسی
مستنصر ترا خواهد طلبید و عطائی بتو خواهد کرد از وی قبول مکن و بفرزندم رضی الدین بگو که چیزی
در باب تو بعلی بن عوض بنویسد که من باو سفارش میکنم که هر چه خواهی دهد و من در آنجا ایستاده بودم
که از نظرم غائب شدند و بتاسف بسیار از فیض محرومی آن دیدار ساعتی در همانجا نشستم و
بعد از آن بشهر برگشتم چون اهل شهر مرا دیدند گفتند حالت چیست که متغیر الحال هستی گویا دردی
و آزاری داری گفتم نه گفتند شاید با کسی نزاعی کرده هستی گفتم نه اینست مگر مرا بگوئید که این سواران
کیان بودند که از اینجا گذشتند گفتند ما ندیدیم شاید که ایشان از شرفا این محل باشند گفتم که از شرفا
نبودند بلکه امام علیه السلام بود پس پرسیدند زخم جراحت خود را بوی نمودی گفتم بلی او را دست برد

وفشرد که مرا بسیار درد آمد پس ان مرا باز کردند اثری از ان جراحت ندیدند و در آن حال از
وحشت آنحالت حیران شدم و در دل گفتم شاید زخم در پای دیگر هست او را نیز گشودم و اثری
از جراحت ندیدم در آنحال خلق ریختند و بر من هجوم آوردند و لباس مرا پاره پاره کردند و اگر اهل
مشهد مرا محافظت نمیکردند در زیر دست و پا رفته هلاک شده بودم پس صدا و فریاد و فغان
مردم که ناظر بین النهرین بود رسید و آمده این مقدمه را از من شنید و رفت که واقعه بنویسد من و آن
شب در آنجا توقف کردم صبح جمعی مرا مشایعت نمودند و دو کس را همراه من کردند و باقی برگشتند
روز دیگر در بغداد رسیدیم که خلق بسیار بر سر جسر و پل جمع شده اند هر کس میرسید اسم و نسبش را میپرسیدند
چون بما رسیدند و نام مرا شنیدند بیک دفعه بر من هجوم آوردند و لباسیکه نوبت دوم پوشیده
بودم پاره کردند و بردند و نزدیک بود از کثرت هجوم مردم روح از بدنم مفارقت کند که سید رضی الدین با جمعی
رسیدند و مردم را از من دور کردند و مرا نزد مستنصر قمی بردند و حکایت را از من پرسید و
ما نیز بیان حال کردیم پس فرستاد تمامی اطبا و جراحان را حاضر کردند و مستفسر از ایشان
شد که زخم این شخص را شما دیده بودید گفتند بلی گفت بعلاج چرا نپرداختید گفتند چاره پذیر نبود گفت
بر فرض علاج آن زخم تا بصحت مندی چه قدر زمان طول میکشید گفتند اقل از دو ماه کمتر نمیشد
۱۳۳ و در آن موضع مغاک سفیدی پیدا میشد و موئی بآن نمیروئید گفت حال چند روز است
که زخم او را دیدید گفتند ده روز است پس بعد از این سخنان وزیر مرا برهنه نمود و آثاری از زخم
بر بدنم ندید یکی از اطبا نصاری که بسیاری حاذق و دانا بود چون او را دید فریاد برکشید هذا
عمل المسیح و سید نیز نعره زد از شوق و بیهوش شد پس وزیر گفت من میدانم این عمل از شما
هیچ یک نیست من نشنتم که این عمل از کیست پس بخلیفه خبر دادند و مرا در پیش او حاضر کردند و
از من احوال را نمودند همه واقعه فهمید بعد از ان کیسه هزار دینار با مرا او حاضر کردند من گفتم که
حبه از او نمیتوانم قبول کنم خلیفه گفت از که خائف هستی که رد احسان ما مینمائی گفت از آن کسی که
این قدرت و براست که علاج زخم من بمسح دست آنها است که امر فرموده اگر خلیفه بتو چیزی بدهد

قبول منما پس خلیفه تنها شروع بگریه نمود **اشکال** این زخم اسماعیل که اطبا ر حاذقین مسلمین و یهود و نصاری بالاتفاق والاجماع گفتند علاج پذیر نیست زیراکه بر رگ اکحل است و علاج آن منحصر بر بریدن آنست و اگر آنرا بریده شود بیم بریده شدن آن رگ است و اگر آن رگ بریده شود باعث هلاکت است پس مهدی موعود علیه السلام چنین زخم را چگونه خوب و صحیح کرده است عقل باور نمیکند زیراکه اگر علاج آن ممکن میبود این حاذقین ضرور فکری و سعی در علاج وی میکردند **جواب اوّل** اطبار اگرچه صد هزار یا بیشتر اتفاق بر امری کنند اجماع آنها حجت نمیشود ممکن است خطا و اشتباه باشد زیراکه غیر معصوم اند **جواب ثانی** خیال اطبار که متفق بر مردن اسماعیل شده بود بجهت بریدن رگ اکحل بود و آنجناب علیه السلام که بغیر از بریدن محض بفشار دادن خوب و صحیح کرده پس عقل عقلا را از تسلیم آن چه عجبی میتواند بود **جواب ثالث** بفرض تسلیم حجیت اتفاق اطبار را میگوییم که آنجناب علیه السلام از روی اعجاز صحیح و خوب فرموده است بیشک آن دمل قابلیت اندمال نداشت ازینکه تمام حذاق اطبار زمان مایوس از صحت آن گردیده دست از علاج کشیدند چونکه آنجناب علیه السلام من الله العلام امام انام بود لهذا بمعجزه خود آنرا خوب و صحیح کرده است تاکه امامت و خلافت و مهدویت آن مهدی موعود ثابت گردد **چنانچه** مسیح مسعود حضرت عیسیٰ علیه السلام برای اثبات نبوة خود تصبیر اعمیٰ و تصحیح امراض کهنه که از حذاق اطبار آنزمان آنها را صحیح کرده نمیتوانستند آنجناب علیه السلام خوب کرده معجزه خود قرار میدادند و چون مردم و اطبار همان مریضهای را صحیح و سالم میدیدند تسلیم نبوة حضرت مسیح مسعود مینمودند چنانکه جمیع اطبار بغداد و دجله اسماعیل را صحیح و سالم دیده تسلیم امامت و مهدویت جناب حضرت مهدی موعود علیه السلام کرده هذا اجمل المسیح و یهود و نصرانی مسلمان شدند **عزیز من** این چنین امور افاضه خاصه از جانب حضرت باری جلت عظمت است که بر دست انبیار و ائمه هدی علیهم السلام بجهت تصدیق نبوة و امامت ایشان درمیان خلق بعضی همه آنها جاری و ساری میکند **و کسیکه** دعوای مسیحیت یا مهدویت نماید

نباشد حق تعالی بجهت تکذیب و تفضیح و تذلیل آن بخلاف پیشگوئی وی ظاهر میکند مثلاً اگر مهدی یا مسیح کذاب
چون مدعی این زمانه دعوای تصحیح مریض کند که ام مریض کند عوض از صحت یافتن آن مریض خواهد مُرد
تا کذب آن کذاب ظاهر و ثابت و هویدا شود فافهم **تنبیه** معاجز قاهره ظاهره حضرت مهدی
موعود علیه السلام افزون از آنست که در این وجیزه بگنجند چنانچه متقدمین و متاخرین محدثین پیشتری
از آنها را در مسانید خود باسانید معتبره معتمده ذکر فرموده اند حقیر فقیر انشاء الله العزیز در مجلد ثالث این
کتاب مفصل خواهد نگاشت **اشکال** از این مناقب و معاجز و احادیث نبویه و علویه و باقریه و صادقیه
و کاظمیه و سجادیه علیهم السلام بالاتفاق و الاجماع ثابت و معلوم شد که حضرت مهدی موعود علیه السلام
از اولاد رسول و احفاد بتول همنام و کنیت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم است در اینقدر
مضمون نزاعی نداریم لکن محل کلام آنست که از تمام دلائل مذکوره ثابت نمیشود که مهدی موعود
موصوف بصفات و علامات مذکوره همان حضرت مهدی موعود خلف صالح حجة بن الحسن علیهما السلام
است زیرا که اولاد حضرت رسول و احفاد بتول بسیار اند هر کسیکه تا یوم قیمة از نسل و ذریت ایشان
متولد شود گفتن اینکه وی از اولاد بتول و عترة طاهره و اهلبیت رسول صلی الله علیه و آله و سلم است
جایز بلکه صادق است پس در اینصورت **علاوه** بر ادله اجله مذکوره احتیاج به بیان دلیلی
دیگر است که بوجه اتم دلالت کند بر اینکه حضرت مهدی موعود علیه السلام موصوف همان حجة بن
الحسن است **جواب** چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم متعدد صفات و علامات و
از سر تا پاء حلیه حضرت مهدی موعود علیه السلام را مع حسب و نسب و اسم و کنیت و القاب و بودن
آنجناب علیه السلام از اولاد رسول صلی الله علیه و آله و سلم و احفاد بتول مفصلاً بیان فرموده و این همه
امور را علامت شناخت وی علیه السلام قرار داد **پس در هر کس** که این علامات و صفات
مجهوله موجود باشند بنحویکه یک صفت هم باقی نماند مگر آنکه در وی موجود باشد همان حجة بن الحسن
امام عصر و الزمان حجة الرحمن علی الانس و الجان است **اشکال** سلمنا لکن تا وقتیکه حاصل نشود
باینکه آن تمام صفات و علامات و دلالت مخصوص بجهت حضرت مهدی علیه السلام است و غیر از

چگونه ثابت میشود که مهدی همان است که صفات او مذکور شدند.

آنجناب علیه السلام در احدی یافته نمیشوند تسلیم و عمل بآن دلائل و علامات و صفات جایز نیست زیراکه هرگاه بخاص بودن این صفات و علامات در آنجناب علیه السلام علم حاصل نمیشود بلکه احتمال یافته شدن این صفات در غیر آنجناب نیز باشد حکم بصادق آمدن این صفات بر آنجناب علیه السلام نمیشود پس درایتکه از زمانه حضرت رسول تا ولادت حضرت مهدی موعود علیه السلام از اولاد حضرت صدیقه فاطمه زهرا احدی موصوف بصفات مذکوره متولد نشده است نزاعی نداریم لکن کلامیکه هست در وقت بعثت و ظهور حضرت مهدی موعود است که در آخر زمانه وقت ظهور دجال و نزول حضرت عیسی بن مریم علیه السلام ظاهر خواهد شد و تا آن وقت ظهور آنجناب در عترت طاهره حضرت رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم توالد و تناسل بوقوع خواهد رسید ممکن است که مستقبلاً از این سلسله جلیله طیبه مطیبه طاهره مطهره کسی موصوف بصفات مذکوره متولد شود و درینصورت این جمیع صفات و علامات دلیل مخصوص و مختص برائی مهدویت آنجناب علیه السلام چگونه میتواند بود جواب اوّل آنکه ظن و خیال و احتمال را در شریعت مطهره اعتباری نیست باید بر وقوع و عدم وقوع هر فعل علم و یقین حاصل شود و در اینجا شما را بر پیدا شدن چنین شخصیکه موصوف بجمیع صفات مذکوره و از این سلسله طیبه باشد یقین حاصل نیست پس احتمال و ظن شما سودی نمی بخشد و دلیل بودن این صفات و علامات بر وجود مهدی موعود ظاهر و ثابت است جواب ثانی چون اعتراف شما باینکه تا زمانه ولادت حضرت مهدی علیه السلام بلکه الی زماننا هذا غیر از آنجناب احدی از سلسله طاهره فاطمیه متصف و موصوف بصفات و علامات مذکوره موجود و متولد نشده است ثابت باشد پس همین دلالت موجوده در ثبوت این صفات و علامات خاص برائی آنجناب علیه السلام کفایت میکند امّا احتمال شما بتولد شخصے موصوف بصفات مذکوره مستقبلاً در این سلسله طاهره هرگز بمخصوص بودن صفات و علامات برائی آنجناب علیه السلام قادح نمیشود زیراکه اوّلاً اگر کسے مثلاً و بالفرض موصوف باین صفات متولد نشود هم صفت عصمت و طهارة در وی نخواهد بود زیراکه ذریت عامه حضرت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم معصوم و مطهر نیست بلکه بعد از نزول آیه تطهیر

جواب اشکال تا وقت نزول [illegible]

سید علی ہمدانی شافعی در مودة القربیٰ **و حموینی** وغیرہ از ابن عباسؓ روایت کردہ اند قال سمعت

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یقول انا وعلی وفاطمۃ والحسن والحسین والتسعۃ من

ولد الحسین مطہرون معصومون یعنی من و علی و فاطمہ و حسنین علیہم السلام ونہ فرزند از اولاد

حسین از جمیع نجاسات و کثافات صوری و معنوی ظاہری و باطنی و سہو و نسیان و معاصی

و افعال شنایع و اعمال قبایح و صفات رذیلہ و معاشرت و مصاحبت منفرہ حتی از ترک اولیٰ

معصوم و مطہر ہستیم معلوم شد کہ عصمت و طہارت منحصر در چہاردہ معصوم است **پس شخص**

مذکور کہ آیندہ مستقبلاً است فرضاً اگر موصوف بہمہ صفات مذکورہ باشد **معصوم و مطہر**

نخواہد بود پس معارض نمیشود **و ثانیاً** ثبوت مہدویت برہمین نیست بلکہ با این خصائص آنجناب

ظہور معاجز قاہرہ باہرہ رافع شکوک و مزیل اوہام برای مہدویت و اثبات امامت خود است

ہرچند ظہور دجال بطال و نزول عیسیٰ بن مریم علامت خاصہ برای اثبات غیبت کافی و برہانی شافی

است **ثالثاً** اگرچہ قریب آخر زمان بعد ظہور آثار ان زمان خروج دجال **اولاً** و نزول عیسی مریم

ثانیاً و بالاتصال ظہور حضرت مہدی **ثالثاً** و تصدیق حسب و نسب و اسماء و القاب و اوصاف و

شمائل و خصائل مخصوصہ مزبورہ آنجناب علیہ السلام کافی و برہانی شافی خواہد بود **ولی** با این ہمہ

میگوئیم کہ جائز نیست ہمہ اوصاف مذکورہ مختصہ مجتمع در غیر آنجناب بودہ باشند زیرا کہ اجتماع ہمہ

اوصاف مخصوصہ در شخص دیگر غیر جائز است **رابعاً** بسبب ظہور دلالت این صفات و

علامات برای آنجناب علیہ السلام وقت ولادت رجحان آن ثابت است **و احتمال تجدد ما**

بعارض این دلالت مرجوح است **و ترک** راجح و اخذ مرجوح جائز نیست قطعاً **زیرا کہ**

اگر جائز باشد بنا بر آن عمل باکثر ادلہ شرعیہ ممتنع خواہد شد زیرا کہ ما من دلیل **الا و احتمال تجدد ما**

یعارضہ منتطرق الیہ و این مانع از عمل بر آن دلیل نمیشود **پس معارض شدن شخص**

آیندہ ہمچنین قادح در دلالت و علامات مذکورہ در آنجناب علیہ السلام ہرگز نمیشود زیرا کہ وقت

ولادت در آنجناب علیہ السلام این صفات موجود بودند **علاوہ** بر این وقت ظہور حضرت

مهدی موعود علیه السّلام معجزهٔ قاهرهٔ ظاهر میفرماید ودر آنوقت احدیرا شک در مهدویت آنجناب باقی نمیماند زیراکه بعیون الراس جمیع شمایل وخصایل وخصایص ومعاجز وعلامات بدنی ومکانی وزمانی در آنجناب علیه السّلام خواهند دید وندا رسمانی خواهند شنید که هذا هو المهدی الموعود وخود حضرت عیسے علیه السّلام ودجال بطال بعیون الراس خواهند ملاحظه کرد پس جمیع شکوک و شبهات هرکس در آنوقت بالکلیه مرتفع خواهند گردید انشاء الله تعالے

باب خامس دربیان غیبت وظهور حضرت مهدی موعود علیه السّلام

وبیان آن درچند بحث میشود **بحث اوّل** بدانکه آنجناب علیه السّلام از وقت ولادت تا اینوقت وازاینوقت تا قریب قیامت موجود وزنده است زیراکه حجت خدا بر زمین است زمین درهیچ وقت خالی از حجت خدا نمیتواند بود چنانچه از احادیث مشهوره است ودر اعلام الهدی است لکمیل بن زیاد اللّهمّ انک لا تخلی الارض من قائم بحجتک اما ظاهر مشهورا وخائف مغمورا لئلا تبطل حججک وبیناتک یعنی خداوندا نگذاشتی زمین را از قائم حجت یا ظاهر مشهور ویا خائف مستور تا که بطلان حجج وبینات تو لازم نیاید وازاین حدیث مشهور ثابت است که حجتهای خداوند علاّم از انبیا واوصیا علیهم السّلام بعضے بوجوه شتّے ظاهر بودند وبعضے غائب واز عیون مردم مستور بودند وبیان ولالتش آنست که در طول عمر وبقاء آنحضرت علیه السّلام استبعادی نمیتواند بود واین معلوم است زیراکه حجت خدا بر جمیع خلق است اگر موجود نباشد اتمام حجت برخلق من الله نمیتواند بود وحال آنکه بمفاد آیهٔ شریفه لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل حجتی برای مردم برخدایتعالی باقی نمانده است ونیز هم بسیاری از بنی نوع انسان از اتقیاء واشقیاء بهزارها سال عمر کرده هستند امّا ازجمله اتقیاء چون حضرت نوح وحضرت شعیب وحضرت لقمان است وامّا ازجمله اشقیاء چون عاد وعوج بن عنق است وبسیاری از اتقیاء واشقیاء تا روز قیامت

زنده خواهند ماند **اما** از جمله اتقیا چون حضرت خضر **و** حضرت الیاس **و** حضرت ادریس و حضرت عیسی که بالاتفاق این انبیا علیهم السلام بحیات اندو تا یوم قیامت بحیات خواهند بود **واما** از جمله اشقیا چون ابلیس **و** دجال بطال است وی نیز پیش از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم موجود بود و در جزیره از جزائر طرف مغربیه محبوس و زنده اند و بالاتفاق زنده خواهند ماند تا بدست حضرت عیسی علیه السلام بفرمان حضرت مهدی موعود علیه السلام کشته شود و در طول عمر و غیبت با انحضرت علیه السلام شریک اند اگر وجود وی طول عمر و غیبت وی بی حکمت نباشد و بعدی ندانسته باشد غیبت انحضرت چگونه بی حکمت تواند بود **و نیز** باعتراف مخالفین وارد است که حضرت خضر موجود است **و نوح** علیه السلام دو هزار و پنجصد سال عمر کرده است و حضرت **لقمان** سه هزار سال و غائب بود حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مدتی در شعب ابو طالب **و** مدتی در طائف **و** مدتی در غار **در اکمال الدین** از ابی عبدالله علیه السلام آورده قال اکتتم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بمکة مختفیا خائفا خمس سنین لیس یظهر امره و علی علیه السلام معه و ثم امره الله ان یصدع ما امر فظهر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فاظهر امره **و فی** خبر آخر انه صلی الله علیه و آله و سلم کان مختفیا بمکة ثلث سنین **و بروایت** دیگر آنکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بعد از نزول وحی کل سیزده سال در مکه معظمه مکث فرمود و در ابتدا سه سال مخفی بود پس از آن اظهار نبوة و مردم را دعوة باسلام کرد **و در توراة** است که ذوالقرنین زندگی کرد سه هزار سال و اهل قبله گویند که زنده بود یک هزار و پنجصد سال و محمد بن اسحاق گوید که **عوج** بن عنق زندگی کرد سه هزار و سه صد سال و کشته شد از دست حضرت موسی و عنق نام مادر وی است و اما اسم پدر او سیحان است **و ضحاک** زندگی کرد یک هزار سال **و طهومرث** نیز یک هزار سال عمر کرده است **و قتیانه** صد سال عمر کرده است **و مهلائیل** هشت صد سال **و نفیل** بن عبدالله هفت صد سال **و** **سطیح** الکاهن که نام اصلی وی ربیعه بن عمر است شش صد سال **و عامر** بن الضرب پنجصد

سال و وی در عرب حاکم بود و سام بن نوح نیز پنجصد سال و حریث بن مضاض جرہمی چهار صدسال و ارفخشد نیز چهار صدسال و قس بن ساعده سه صد و هشتاد سال و کعب بن جمجمه دوسی سه صد و نود سال و سلمان فارسی دو صد و پنجاه سال و بعضی گفته اند سه صدسال پس اگر در طول اعمار و غیبات حضرات انبیا سابقین که بروایت موالفین و مخالفین ثابت است هیچ استبعادی نباشد در غیبت امام مهدی موعود علیه السلام چگونه استبعاد خواهند شمرد و چه بالفعل حجۃ الله الحی علی الارض است و شیخ ابو عبد الله محمد بن یوسف بن محمد الگنجی الشافعی در کتاب البیان فی اخبار صاحب الزمان آنچه فرموده خلاصه ترجمه اینست که حیوة و وجود و بقا حضرت امام مهدی علیه السلام از وقت ولادت تا اینوقت زنده و موجود است وانه لا امتناع فی بقائه کبقاء عیسی بن مریم والخضر والیاس من اولیاء الله تعالی و بقاء الاعور الدجال وابلیس اللعین من اعداء الله بقاء این اتقیا و اشقیا از روی کتاب الله و سنت رسول الله ثابت است اما عیسی پس دلیل بر بقا او قول خداوند است وان من اهل الکتاب الا لیومنن به قبل موته و حال آنکه از یوم نزول این آیه تا امروز احدی بوی ایمان نیاورده است پس لا بد در آخر زمان خواهد شد اشکال در این آیه شریفه از فقره الا لیؤمنن به چیست آیا تصدیق اہل کتاب بدین منسوخ و نبوة حضرت عیسی ازین مراد است یا تصدیق آنها بدین اسلام ظاہر آیت که قسم اول دلالت صریحه دارد جواب ہرگز مراد ازین فقره قسم اول نیست زیرا که زمانه نبوة آنجناب منقطع گردیده است و این تصدیق کردن آنها ہم چونکه در آخر زمان یعنی آخر الزمان خواہد بود در انصورت اگر مراد قسم اول باشد البته تبدیل دین اسلام بدین و ملت منسوخه نصرانیت لازم می آید و بطلان آن ثابت است ورنه کفر قرآن و سنت و اجماع اہل قبله لازم میاید پس ناچار مراد از فقره مذکوره صورت ثانیه است که عیسی در حضور اہل کتاب بدلائل و براہین اثبات و تصدیق دین اسلام میکند و اہل کتاب بمشاہده آنکه نبی ما عیسی چون تمام و تصدیق دین اسلام مینماید و اقتدا در نماز بمهدی موعود میکند و کارگذار آنجناب در حضور ایشان

دراثبات ان من اهل الکتاب الا لیومنن به مراد از فقره لیومنن به حضرت عیسی

میباشند خود را برای تسلیم این ہمہ امور و تصدیق دین اسلام تا سی نبی زمانہ خود خواہند دانست **امّا سنت** پس روایت است کہ در مسلم از ابن سمعان آوردہ است حدیث طویلی در قصۂ دجّال

الی ان قال فینزل عیسی بن مریم عند المنارۃ البیضاء شرقی دمشق بین مھرودتین واضعا کفیہ علی اجنحۃ ملکین یعنی فرود میآید عیسےٰ از آسمان نزد منارہ سفید شرقی دمشق میان دو لباس یا دو جامہ زرد رنگ پوشیدہ در حالتیکہ عیسےٰ دو دست خود را بر دو بال دو ملک گذشتہ خواہد بود یعنی وقت نزول بدو بال ملک آویختہ خواہد بود **و قولہ** صلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ وسلم کیف انتم اذا انزل ابن مریم فیکم و امامکم منکم **امّا خضر و الیاس** پس در بارہ بقاء و حیوۃ آنہا ابن جریر طبری فرمودہ است الخضر و الیاس باقیان یسیران فی الارض **و مسلم** در صحیح خود از ابی سعید خدری آوردہ کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در بارہ آنکہ دجال حضرت خضر را قتل میکند پس از آن زندہ میکند او را حدیث طویلی فرمودہ قال یاتی

وھو محرم علیہ ان یدخل نقاب المدینۃ فینتھی الی بعض السباخ التی تلی المدینۃ فیخرج الیہ یومئذ رجل ھو خیر الناس او من خیر الناس فیقول لہ اشھد انک الدجال الذی حدثنا رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم حدیثہ فیقول الدجال ان قتلت ھذا ثم احییتہ اتشکون فی الامر فیقولون لا قال فیقتلہ ثم یحییہ فیقول حین یحییہ واللہ ما کنت فیک قط اشد بصیرۃ منی الان قال فیرید الدجال ان یقتلہ ثانیا فلا یسلط علیہ

ابو اسحق بن ابراہیم بن سعد میگوید این شخص حضرت خضر ہست و گفتہ این لفظ مسلم ہست کہ در صحیح خود آوردہ است **در اکمال الدّین** از حضرت امیر المؤمنین علی بن ابیطالب علیہ السلام آوردہ کہ اصل نام حضرت خضر خضرونہ بود و وی پسر قابیل بن آدم است لکن خضرون **و** چہار گفتہ بیشود و انما سمی الخضر لانہ جلس علی ارض بیضاء فاھتزت خضراء فسمی الخضر لذلک **امّا** اصح آنست کہ اسم او بلیا است و وی پسر ملک بن عامر بن ارفخشد بن سام بن حضرت نوح نجی اللہ است علی ما اخرجہ النجیہ فی ذلک مسندا فی کتاب **علل الشرائع والاحکام**

اثبات حیات حضرت خضر و الیاس

وحضرت خضر او را ہمست وجہ تسمیہ ئیکو میگویند آنجناب اطول العمر از تمام بنی انسان است اما دلیل

بر بقاء دجال بطال فانہ اورد حدیث تمیم الداری والجساسۃ الدابۃ التی تکلم وهو حدیث

صحیح ذکرہ مسلم وقال ھذا صحیح فی بقاء الدجال اما دلیل بر بقاء ابلیس لعین پس

غرض کتاب خداوند است قال اللہ تعالی حکایۃ عن ابلیس فانظرنی الی یوم یبعثون قال فانک

من المنظرین اما بقاء حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام از قرآن وحدیث ثابت است

اما از قرآن پس آیہ شریفہ لیظہرہ علی الدین کلہ ولو کرہ المشرکون سعید بن جبیر در تفسیر

این آیہ گفتہ ھو المہدی من عترۃ فاطمہ اما کسیکہ میگوید مراد از آیہ عیسی است منافات بین

القولین نیست زیرا کہ بعد از این ثابت میشود کہ عیسی ناصر آنجناب علیہ السلام خواہد بود و مقاتل

بن سلیمان وجماعتی از مفسرین دیگر در تفسیر قول خداوند علام وانہ لعلم للساعۃ گفتہ ھو المہدی

یکون فی آخر الزمان وبعد خروجہ یکون قیام الساعۃ وامارا تہا واما احادیث بر

بقاء حضرت امام ہادی مہدی از حد احصا خارج اند بعد از این بتفصیل ذکر خواہند شد

اشکال آنچہ تا اینجا بحث شد بنا بر آن وجود وبقاء حضرت امام مہدی وحضرت عیسی ودجال

بطال مسلم لکن وجہ وعلت وداعی بقاء حضرات ثلثہ چہ باشد جواب بعون اللہ الوہاب بدانکہ

داعی بقاء این دو نفر صالح ویک مردود طالح نصوص وعلل اند اما نصوص پس بعض

از آنہا مذکور شدند وبعضے او در مقامات مقتضیات خود ہم بیان کرد ولکن در اینجا بیان کنیم کہ

بقاء این ہر سہ نفر خالی از دو حال نباشد بقاء آنہا یا مقدور تعالی ہست یا نیست اما نبودن آن

مقدور تعالی فعلاً محال وممتنع ہست زیرا کہ خداوند علام کہ ابتداء تکوین وتخلیق از کتم عدم فرمودہ

آنہا را فنا نماید وپس از فناء ثانیاً آنہا را اعادہ کند واین چنین تکوین وتخلیق چون مقدور خداوند

باشد چارہ نیست از اینکہ ابقاء این سہ نفر نیز در مقدور خدا میباشد پس چون بقاء آنہا مقدور

خدا ثابت باشد گوہیم این نیز از دو صنف خالی نباشد این باقی بودن یا باقی گذاشتن در اختیار خدا

باشد یا در اختیار امت اما در اختیار امت بودن قطعاً باطل ہستند زیرا کہ در انصورت ہر کدامی

جواب اشکال بقاء ائمہ تا بحث حکمت بقاء ایشان

از امت نبیو نیست اختیار بقاء برای نفس خود یا اولاد خود بکند و لو بصرف مال باشد و ذلک غیر حاصل لنا

غیر داخل بحث مقدوریت ما پس لاریب ناچار این مطلب نیز از جمله مقدورات خاصه ربوبیه است **پس بعد**
از اثبات آنکه ابقای اینها از مقدورات باری تعالی است گوئیم این از دو حال خالی نیست یا ابقاء این
سه نفر بجهت سببی و علتی و وجهی است یا بدون اسباب و علل **اگر بغیر** سبب و علت باشد
هر آینه و البته از حکمت خارج میشود و آنچه از حکمت خارج شود در افعال خداوند دخل نیست لهذا
چاره نیست که ابقاء این ۳ نفر بجهت سببی و علتی قطعیه که حکمت بالغه الهی مقتضی آنست باید باشد
پس علل و اسباب هر کدامی از این سه نفر در اینجا بنگاریم **اما علت** بقاء حضرت عیسی
مسیح مسعود ایمان آوردن اهل کتاب است زیرا که آنها چون بعیون الراس مشاهده میکنند که
نبی ما پیروی نبی این امت را میکند خود را به پیروی این نبی آخر الزمان اولی خواهند دانست و

و قول خدا بر مدعی ما شاهد است که در عزیز کتاب خود میفرماید وان من اهل الکتب الا لیؤمنن به
قبل موته و حال آنکه از اهل کتاب از وقت نزول این آیه شریفه تا اینوقت ایمان بوی احدی نیاورده
است پس لا بد در آخر زمان وقت ظهور امام مهدی علیه السلام بوقوع خواهد آمد و جمیع اهل کتاب تابعی
نبی زمانه خود حضرت عیسی مسیح تصدیق نبوة حضرت رسول عربی خواهند کرد و خود حضرت عیسی مصدق
امامت حضرت مهدی موعود نزد اهل ایمان و مصدق دعوای آنجناب نزد اهل طغیان خواهد بود و
نصرت آنجناب خواهد کرد و مردم را دعوة نصرت مودة آنجناب بطرف دین حضرت رسالت مآب صلی الله
علیه و آله و سلم خواهد کرد و کفایت میکند برای ثبوت این همه امور اقتداء کردن حضرت عیسی مسیح مسعود در
نماز بجماعت با مهدی موعود و این تصدیق و نصرت و ترغیب و تحریص کردن است خصوص کلماتیکه
در وقت اقتدا بحضرت مهدی میگوید علی ما رواه مسلم و غیره فی صحیحه چنانکه بمقام خود ذکر کنیم انشاء الله تعالی
اما علت بقاء دجال بطال ملعون حدیث رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است که فرموده است

انه خارج فیکم الا عور الدجال وان معه جبالا من خبز یسیر معه الی غیر ذلک از اینکه بقاء او
موجب مفاسد عظیمه است بجهت ادعاء او بربوبیة و ضلال امت پس این ابتلا است برای مردم تا که بوجود

بیان علت بقاء حضرت عیسی مسیح مسعود

آنملعون کافر از مومن و عاصی از مطیع و مسیٔ از محسن و مفسد از مصلح و ظالم از عادل و دشمن از دوست و
بد از نیک متمیز و ممتاز باشند زیرا که آنکس که نور خرد بر جبهه استعدادش تافته وار بابکیه پرتو آفتاب عقل در
روزنه قابلیتش راه یافته بمقتضای افلا تعقلون و افلا تبصرون و افلا تنظرون بعقل مستقیم و
طبع سلیم حق را از باطل تمیز داده رجوع بحضرت امام مهدی موعود علیه السلام خواهند کرد و اما آنهائیکه حجاب
ظلمت جهالت و ضلالت از همه شش جهت بنور شعورشان احاطه کرده است و از فرط جهالت تعقل
و تدبر و تبصر نمیکنند بلکه عقل را قاهر قوای نفسانیه است بجهت مانع شدن آن از نفسانیت و جهالت و ضلالت
مخل از عیش و عشرت و جمله معترضه میدانند از نفسانیت رجوع بدجال بطال خواهند کرد پس بقاء
دجال بجهت این حکمت است و اما علت بقاء حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
بجهت آنست که تمام روی زمین شوره و شیرین را از عدل و داد پر خواهد کرد و تمام ملل مختلفه را بر
ملت واحده حقه جمع میفرماید و احدی بغیر از خواندن کلمه لا اله الا الله باقی نخواهد ماند پس وجود وی
برای عباد لطفی است و تصرف وی در امور لطفی دیگر است و خبر متفق علیه بر این ناطق است هو
یملاء الارض قسطاً و عدلاً کما ملئت ظلماً و جوراً از وقت غیبت آن حجة خدا و بقیة الله
علی الارض تا اینوقت تمام روی زمین از عدل و داد پر نشده است و این وعده در آخر الزمان است
و نیز بروایت ابن عباس آورده اند قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم
ان الله فتح هذا الدین بعلی و اذا قتل فسد الدین و لا یصلحه الا المهدی یعنی حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم فرمود بدرستیکه حق تعالی گشود و فتح داد این دین اسلام را بر دست امیرالمومنین
علی ابن ابیطالب علیه السلام پس وقتیکه آنجناب قتل کرده میشود این دین هم فاسد میشود و احدی غیر از حضرت
امام مهدی موعود علیه السلام اصلاح این دین فاسد نمیکند و این وعده قطع هم در آخر زمانست و هنوز
فساد دین بیشتر شده میرود و انحصار اصلاح این دین خاص بر وجود مسعود مهدی موعود است چنانچه
بالاستقلال استدلال اینکه چرا در اول زمان صلاح دین مبین نمیفرماید بلکه در آخر زمان میفرماید بالتفصیل
بعد از این خواهد شد لهذا بجهت ابقاء این وعده قطعیه ابقاء امام تا آخر زمان واجب است

بعد از قتل شدن علی احدی غیر از مهدی اصلاح دین نمیکنند

وہمین ہین وصل حکمت بقاء آنجناب علیه السلام است فعلی هذا اتفقت اسباب بقاء الثلثه

فلابد ان یکون ذلک لمصلحة امر معلوم فی وقت معلوم وهم صالحان نبی و امام و طالح من اعداء الله

وهو الدجال البطال پس ازینجہ تا اینجا ذکر شد بثبوت رسید که بقاء حضرت مهدی علیه السلام

اصل است برای بقاء این دو نفر زیرا که منفرداً بقاء عیسی صحیح و مفید نیست ناصر ملت اسلام مقتدی

امام نیست ورنه لازم میآید که مرحوم را بدولت و دعوة مستقله داعی باشد پس متبوع میشود تابع و اصل

میشود فرع و حال آنکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود لا نبی بعدی و نیز فرموده الحلال

احلّ الله علی لسانی الی یوم القیامة والحرام ما حرم الله علی لسانی الی یوم القیامة پس عیسی تابع

و ناصر و مصدق است برای مهدی و هرگاه منصور و متبوع نباشد تا تیز برای وجود مصدق هرگز نباشد

پس ثابت شد که وجود مهدی موعود اصل است و وجود مسیح مسعود فرع است و همچنین است وجود دجال

که لا یصح وجوده فی اخر الزمان ثم لا یکون للامة امام یرجعون الیه و به یعولون علیه لانه لو کان

کذلک لم یزل الاسلام مقهورا و دعوته باطلة فصار وجود الامام اصلا و وجوده ایضا علی ما قلنا

پس چون ثابت شد که بقاء مهدی موعود اصل است بقاء این هر دو نفر فرع است بر آن چگونه میشود که بقاء

این دو فرع با وجود عدم بقاء اصل بالاتفاق و بلا نکیر صحیح باشد و اگر بقاء این دو فرع بدون اصل با ثبوت

آنکه فرع هرگز بدون اصل خود مثمر و مفید نیست قدحی نداشته باشد صحیح باشد لازم میآید که وجود مسبب

بدون وجود سبب هم صحیح باشد و ذلک مستحیل فی عقول الفحول بل یعترفون به الجهول والضلول

پس اصلیت بقاء حضرت مهدی و فرعیت بقاء این دو نفر با جلی ادله صحیحه چون شمس رابعة النهار چنان

هویدا و آشکار گردید که احدی را مجال شبهه و انکار نتواند بود و علاوه برین از جمله فوائد یکه در حالت

غیبت آنجناب مترتب میشود ایمان آوردن مومنین است بغیب که مدح کرده است آنرا حق تعالی

در عزیز کتاب خویش بقوله تعالی هدی للمتقین الذین یؤمنون بالغیب در اکمال الدین

از داؤد بن کثیر الرقی آورده که گفت سوال کردم من از حضرت ابی عبد الله علیه السلام از آیت

شریفه مذکوره فرمود من امن بقیام القائم انه حق یعنی مراد از یؤمنون بالغیب کسی است که ایمان آورد

چونکه آنجناب بنفسه اصل عیسی است پس وجود مسیح بغیر حضرت مهدی ممکن نباشد

بقیام حضرت مهدی موعود و آنرا بر حق اند و نیز در اکمال الدین از یحیی بن ابی القاسم آورده
که گفت سوال کردم حضرت صادق علیه السلام را از آیه الٓمّٓ ذلک الکتٰب لا ریب فیه هدی للمتقین
الذین یومنون بالغیب فرمود مراد از المتقون شیعه علی علیه السلام اند و مراد الغیب هو الحجۃ
الغائب و الشاهد و ذلک قول الله عز و جل یقولون لولا انزل علیه اٰیۃ من ربه فقل انما
الغیب لله فانتظروا انی معکم من المنتظرین و آیاتیکه در حق حضرت امام هادی مهدی موعود نازل
شده اند بعضی از آنها بعد از این خواهیم نگاشت انشاء الله تعالیٰ و فی المناقب عن واثلة
بن الاصقع بن قرخاب عن جابر بن عبد الله الانصاری قال دخل جندل بن جنادة بن
جبیر الیهودی علی رسول الله صلی الله علیه و اٰله وسلم فقال یا محمد اخبرنی عما لیس لله و عما لیس
عند الله و عما لا یعلمه الله فقال صلی الله علیه و اٰله وسلم اما ما لیس لله فلیس لله
شریک و اما ما لیس عند الله فلیس عند الله ظلم للعباد و اما ما لا یعلمه الله فذلک قولکم
یا معشر الیهود ان عزیر ابن الله والله لا یعلم انه له ولد بل یعلم انه مخلوقه و عبده فقال
الجندل اشهد ان لا اله الا الله و انک رسول الله حقا و صدقا خلاصه آنست که جندل یهودی
عرض کرد یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم خبر ده مرا از آنچه نیست برائی خداوند علام و از چیزیکه نیست
نزد خداوند منان و از چیزیکه نمیداند او را خداوند جهان پس حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم
فرمود اما چیزیکه نیست برائی خدا پس نیست برائی خداوند شریک احدی و اما چیزیکه نیست نزد خداوند
پس نیست نزد او ظلم برائی بندگان و اما چیزیکه نمیداند خداوند پس آن قول شما که شما معاشر یهود میگوئید
حضرت عزیر پسر خداوند است و حال آنکه خدا او را پسر خود نمیداند بلکه حق تعالیٰ وی را که مخلوق و عبد خود
میداند پس جندل یهودی کلمه طیبه شهادتین بر زبان جاری کرد و مسلمان گردید ثم قال انی رأیت
البارحة فی النوم موسی بن عمران علیه السلام فقال یا جندل اسلم علی ید محمد خاتم الانبیا
واستمسک اوصیائه من بعده فقلت اسلم فلله الحمد اسلمت و هدانی بک یعنی پس مسلمان شدن
عرض کرد یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم دیروز در عالم منام حضرت موسی کلیم الله علیه السلام را دی

خواب دیدن جندل یهودی موسی کلیم را که گفت بر دست محمد مسلمان شو

خوابی یارت کردم مرا فرمود ای جندل بحضرت محمد رسول آخر الزمان صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اسلام بیاور
وبعد از آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اوصیاء حقہ او را تمسک بنما ومن عرض کردم ای نبی اسلام خواہم آورد
پس الحمد للہ کہ مرا ہدایت کرد ومسلمان گردیدم ثم قال اخبرنی یا رسول اللہ عن اوصیائک من بعدک
لاتمسک بہم قال وصیائی الاثنا عشر قال جندل ھکذا وجدناھم فی التوراۃ وقال یا رسول اللہ سمہم
لی فقال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اولہم سید الاوصیاء ابو الائمۃ علی ثم ابناہ الحسن والحسین فاستمسک
بہم ولا یغرنک جہل الجاھلین فاذا ولد علی ابن الحسین زین العابدین یقضی اللہ علیک فیکون آخر
زادک من الدنیا شربۃ لبن تشربہ فقال جندل وجدنا فی التوراۃ وفی کتب الانبیاء علیہم
السلام ایلیا وشبرا وشبیرا فھذہ اسم علی والحسن والحسین یعنی خلاصہ آنست کہ پس از آن جندل
عرض کرد یا رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خبر دہ مرا از اوصیاء برحق خود کہ بعد از تو جانشین مسند رسالت
اند تا من تمسک آنہا بنمایم پس حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود بعد از من اوصیاء برحق
وجانشین مطلق دوازدہ اند جندل گفت ای رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در توراۃ ہم ہمین دیدہ
ہستیم پس عرض کرد اسم آنہا چیست حضرت رسول صلعم فرمود اول اوصیاء من ابو الائمہ امیر المومنین حضرت
علی ابن ابیطالب است پس از وی دو پسر او حسن وحسین علیہم السلام اند پس ای جندل تمسک کن
ایشان را و مغرور نکند جہل جہال پس چون حضرت امام علی بن الحسین حضرت زین العابدین علیہ السلام
متولد خواہد شد آخر زاد تو در دنیا شربت لبن پس جندل گفت در توراۃ وکتب انبیاء سلف ہم ہمچنین
یافتہ ہستیم اول اوصیاء تو ایلیا وبعد از وی شبر وبعد از وی شبیر است پس آنہا کہ علی وحسن وحسین شدند
فمن بعد الحسین وما اسامیہم قال اذا انقضت مدۃ الحسین فالامام ابنہ علی ویلقب بزین العابدین
یعنی خلاصہ ترجمہ آنست کہ جندل عرض کرد یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بعد از حضرت امام حسین علیہ السلام باقی
اوصیاء برحق چہ نام دارند آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود چون مدت زندگی حسین منقضی
شود پس امام بعد از وی پسر وے علی ملقب بزین العابدین است پس بعد از وی پسر وی محمد ملقب
بہ باقر است پس بعد از وی پسر وی جعفر ملقب بصادق آل محمد است پس بعد از وی پسر وے موسی

اقرار کردن یہودی باسمای ائمہ اثنا عشر در کتب انبیاء سلف ہم اند

ملقب به کاظم است پس بعد از وی پسر وی علی ملقب به رضا است پس بعد از وی پسر وی محمد
ملقب به تقی و زکی است پس بعد از وی پسر وی علی ملقب به هادی و نقی است پس بعد از وی پسر وی
حسن ملقب به عسکری است پس بعد از وی پسر وی محمد ملقب به مهدی موعود است و همان را قایم
آل محمد و حجة الله نیز گویند فیغیب ثم یخرج فاذا خرج یملاء الارض قسطا و عدلا کما ملئت ظلما
وجورا طوبی للصابرین فی غیبته طوبی للمقیمین علی محبتهم اولئك الذین وصفهم الله فی کتابه
وقال هدی للمتقین الذین یؤمنون بالغیب ثم قال الله تعالی اولئك حزب الله الا ان حزب الله
هم الغالبون خلاصه آنست که پس از آنکه حضرت رسول ولقب حضرت امام مهدی علیه السلام بیان فرموده گفت
وی غایب میشود مدتی پس از آن خارج میشود و خروج و ظهور فرماید روی زمین شوره و شیرین را
پر از عدل و انصاف خواهد فرمود چنانکه از جور و ظلم پر شده باشد خوشا برای کسانیکه صبر کنند در حالت
غیبت آنجناب علیه السلام و باقی برقرار مانند بر محبت و مودة ایشان و البته چنین کسانیکه وصف میکند
آنها را حق تعالی در عزیز کتاب خویش که آنها ایمان آورده اند بغیب فقال جندل الحمد لله وفقنی بمعرفتهم
پس جندل تا زمانه حضرت امام سید الساجدین علیه السلام تعیش در اسلام کرد پس بطایف رفت و ناخوش
و بیمار شد و شربت لبن آشامید و یاد آورد خبری را که حضرت در وقت اسلام آوردن وی فرموده بود
مر ان یکون اخر زادی من الدنیا شربة لبن پس مرحوم شد و دفن شد در طایف در موضع مشهور
به کوزاره حشره الله تعالی مع النبی و الائمة الاطهار ان شاء الله الغفار و در اعلام
الوری آورده است روی عبد العظیم بن عبد الله الحسنی عن ابی جعفر الثانی عن آبائه
عن امیر المؤمنین علیه السلام قال للقائم منا غیبة امدها طویل کانی بالشیعة یجولون جولان
النعم فی غیبته یطلبون المرعی فلا یجدونه الا فمن ثبت منهم علی دینه ولم یقس قلبه لطول مدة غیبة امامه
فهو معی فی درجتی یوم القیمة در اینجا نیز علما بعد امام علیه السلام توضیح فرمود که برای غایب با غیبتی است
طویل کسیکه در حالت غیبت آنجناب علیه السلام بر دین آنها باقی و ثابت ماند و بسبب طول مدت
غیبت امام خود در قلب خود قیاسی نکند وی در روز قیامت با من و در درجه من خواهد بود خوشا حال

کسیکه در بقاء حدیث شریف مذکور شریک باشد **و نیز در اعلام الوری** شیخ طبرسی آورده

عن یونس بن عبد الرحمن قال دخلت علی موسی بن جعفر فقلت له یا ابن رسول الله انت القائم

بالحق قال نعم ولکن القائم الذی یطهر الارض من اعداء الله ویملؤها عدلا کما ملئت جورا هو

التاسع من ولدی الحسین لہ غیبۃ یطول امدها خوفا علی نفسہ یرتد فیها قوم ویثبت فیها

اخرون وقال طوبی لشیعتنا المتمسکین بحبلنا فی غیبۃ قائمنا الثابتین علی موالاتنا والبرائۃ

من اعدائنا اولئک منا ونحن منھم قد رضوا بنا ائمۃ ورضینا بھم شیعۃ فطوبی لھم ھم واللہ معنا فی

درجتنا یوم القیمۃ یعنے از یونس بن عبد الرحمن گفت داخل شدم بر حضرت امام موسیٰ علیہ السلام و

عرض کردم یا ابن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تو قائم بحق ہستی فرمود آری ولکن قائم کہ طاہر

میکند زمین را از اعداء خدا و مملو میکند آنرا از عدل وداد چنانچہ پر شدہ باشد از جور وظلم او پسر نہم

است از صلب پدرم حسین برای وی غیبتی است طویل بجہت خوف بر نفس خود و در زمانہ غیبت وے

قومی مرتد میشود و قومی ثابت میمانند بر جمیع عقائد خود و فرمود خوشا برای شیعیان ما کہ متمسک اند

در حالت غیبت قایم بحبل اللہ و ثابت اند بر موالات ما و از برائت جستن از اعداء ما آنہا از ما

ہستند و ما از آنہا بدرستیکہ آنہا راضی ہستند با امامت ما و ما راضی شدیم بشیعہ بودن آنہا پس خوشا بحال

آنہا است واللہ آنہا در یوم قیامت با ما در درجہ ما خواہند بود **وطبرسی** نیز آوردہ است از

صقر بن ابی دلف قال سمعت ابا جعفر محمد بن علی الرضا یقول ان الامام بعدی علی امرہ

امری وقولہ قولی وطاعتہ طاعتی والامام بعدہ ابنہ الحسن العسکری امرہ امر ابیہ وقولہ قول

ابیہ وطاعتہ طاعۃ ابیہ ثم سکت فقلت لہ یا ابن رسول اللہ فمن الامام بعد الحسن فبکا بکاء شدیدا

ثم قال ان الامام من بعد الحسن ابنہ القائم بالحق المنتظر فقلت لہ یا ابن رسول اللہ ولم سمی القائم قال

لانہ یقوم بعد موت ذکرہ وارتداد اکثر القائلین بامامتہ فقلت لہ ولم سمی المنتظر قال لان لہ غیبۃ

یکثر ایامھا ویطول امدھا فینتظر خروجہ المخلصون وینکرہ المرتابون ویستھزئ بذکرہ الجاحدون

ویکذب فیھا الوقاتون ویھلک فیھا المستعجلون وینجو فیہ المسلمون یعنے محمد بن امام رضا علیہ السلام

خبر دادن امام محمد تقی از بقای امام مهدی موعود

فرمود بعد از من امام انام علی النقی است که امر و حکم و فرمان و اطاعت وی از من است و بعد از وی
امام انام پسر وی امام حسن عسکری است که امر و حکم و فرمان و اطاعت وی چون از پدر وی است
پس از ان آنجناب علیہ السلام ساکت شد عرض کردم یا ابن رسول اللہ صلی اللہ علیہ آلہ وسلم بعد از وی
امام انام کہ باشد پس آنجناب گریہ بسیاری کرد و فرمود بعد از وی پسر وی کہ قائم و منتظر است امام انام
میباشد عرض کردم وجہ تسمیہ بقایم چہ باشد فرمود آنرا قایم گویند بجہت آنکہ قایم خواہد شد بعد از آنکہ ذکر
وی از قلوب مردم مردہ و محو شدہ باشد و اکثر قائلین بامامت وی مرتد شدہ باشند پس عرض کردم
وجہ تسمیہ بمنتظر چہ باشد فرمود بجہت این منتظر گویند کہ برای آنجناب غیبتی است کہ کثیر میشوند ایام او و طویل
میشود کشیدگی آن پس خروج آنجناب علیہ السلام را مخلصین انتظار میکشند و مرتابین انکار میکنند و
منکرین بذکر آن استہزا میکنند و وقت معین کنندگان دروغگو میشوند و عجلت کنندہ در این ہلاک
میشوند و مسلمون در این نجات مییابند در **اکمال الدین** از ابی آوردہ کہ گفت شنیدم حضرة
امام ابی عبد اللہ علیہ السلام فرمود ان سنن الانبیاء علیہم السلام بما وقع بہم من الغیبات حادثة فی القائم
منا اہل البیت حذو النعل بالنعل والقذة بالقذة قال ابو بصیر فقلت یا ابن رسول اللہ ومن القائم
منکم اہل البیت فقال یا ابا بصیر ہو الخامس من ولد ابنی موسی ذلک ابن سیدة الاماء یغیب غیبة
یرتاب فیہ المبطلون ثم یظہرہ اللہ عز وجل فیفتح اللہ علی یدہ مشارق الارض ومغاربہا وینزل
روح اللہ عیسی بن مریم علیہما السلام فیصلی خلفہ فتشرق الارض بنور ربہا ولا تبقی فی الارض قطعة
عبد فیہا غیر اللہ الا عبد اللہ عز وجل فیہا ویکون الدین کلہ ولو کرہ المشرکون صح آنکہ مطابق النعل
بالنعل سنت انبیاء سلف و آنچہ از غیبات در امم ایشان بوقوع رسیدہ در حضرت امام ہادی مہدی موعود
ضرور حادث و واقع خواہند شد و در این کتاب مطابقہ بعض سنن انبیاء سلف را با حضرت مہدی
موعود بعون اللہ المعبود مینمایم چنانچہ **ابو بصیر** از حضرت محمد بن علی الباقر علیہما السلام
آوردہ قال فی صاحب ہذا الامر اربع سنن من اربعة انبیاء سنة من موسی وسنة من عیسی و
سنة من یوسف وسنة من محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فاما من موسی فخائف واما من یوسف

فالسیف و اما من عیسیٰ فیقال انه مات ولم یمت و اما من محمد صلی الله علیه و آله وسلم فالسیف

خلاصه آنست که آنجناب علیه السلام فرمود صاحب این امر را چهار سنت است از چهار نبی سنتے از حضرت موسی علیه السلام و سنتے است از حضرت عیسیٰ و سنتے است از حضرت یوسف و سنتے است از حضرت محمد رسول صلی الله علیه و آله وسلم اما از موسیٰ پس خائف بودن آنجناب است و اما از یوسف پس مسجون بودن آنجناب است تا وقت معلوم و اما از عیسیٰ پس آنکه گفته شد آنجناب مرده و حال آنکه نمرده است و اما از حضرت محمد رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم پس شمشیر است که بذریعه آن تمام دنیا را بریک ملت واحده حقه جمع میکند و نظیر همین روایتیست که از محمد بن مسلم ثقفی آورده

انه قال دخلت علی ابی جعفر علیه السلام وانا ارید ان اسئله عن القائم من آل محمد صلی الله علیه و آله

وسلم فقال لی مبتدیا یا محمد بن مسلم ان فی القائم من آل محمد شبها من خمسة من الانبیاء یونس بن

متی و یوسف بن یعقوب و موسی بن عمران و عیسیٰ بن مریم و محمد بن عبد الله فاما شبهه

الذی من یونس فرجوعه من غیبته وهو شاب مع کبر السن و اما شبهه من یوسف فلغیبته من

خاصته وعامته واختفائه من اخوته واشکال امره مع ابیه یعقوب مع قرب من المسافة بینه و بین ابیه و

اهله و اما شبهه من موسیٰ فدوام خوفه وطول غیبته وخفاء ولادته وتعب شیعته و اما شبهه

من عیسیٰ فاختلاف من اختلف فیه حتی قالت طائفة ما ولد و طائفة قتل و صلب و اما شبهه

عن جده المصطفیٰ فتجریده السیف وقتل اعداء الله و اعداء رسوله والجبارین خلاصه آنست که

راوی گفت داخل شدم بحضرت ابی جعفر علیه السلام و میخواستم که از حالات قائم آل محمد علیهم السلام از آنجناب استفسار کنم که ناگاه خود آنجناب فرمود ابتداءً ای محمد بن مسلم بدرستیکه در قائم آل محمد شباهت به پنج نبی علیهم السلام است و آنها حضرت یونس بن متی و یوسف بن یعقوب و حضرت موسی بن عمران و حضرت عیسیٰ بن مریم و حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم اما شباهت آنجناب علیه السلام با حضرت یونس علیه السلام رجوع کردن آنجناب است از غیبت درحالتیکه باوجود کبر سن جوان باشد و اما شباهت آنجناب با حضرت یوسف

بجهت غائب شدن آنجناب است از خاصه و عامه مردم و مخفی ماندن آنجناب است از برادران و از
مشکل شدن امر وی است با پدر خود حضرت یعقوب با وجود قریب بودن مسافت که عبارة از مسافت
چهارده یوم باشد علی روایة در میان آنجناب و میان پدر و اهل و دوستان آنجناب **واما شباهت**
آنجناب با حضرت موسی کلیم بجهت همیشه خوف داشتن بر نفس و طول غیبت و مخفی شدن ولادت از
انظار منافقین و در تعب بودن دوستان در حالت غیبت **واما شباهت** آنجناب با حضرت
عیسی روح الله بجهت خلاف پیدا کردن کسیکه اختلاف کرده است در وجود مبارک آنجناب علیه السلام
تا اینکه طایفه قایل شد که هنوز متولد نشده است **و** طایفه قایل شد که آنجناب قتل و صلب شده
واما شباهت آنجناب با جد امجد خود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بجهت کشیدن
شمشیر و قتل کردن اعداء خداوند علام و اعداء رسول عالی مقام فانتصر بالسیف والرعب **و**
روایت شده است از حضرت امام علی ابن الحسین علیه السلام که راوی سعید بن جبیر میگوید

سمعته یقول فی القائم منا سنن من سنة من الانبیاء علیهم السلام سنة من نوح **و** سنة من ابراهیم
سنة من موسی و سنة من عیسی و سنة من ایوب **و** سنة من محمد **فاما** من نوح فطول العمر **واما** من
ابراهیم فخفاء الولادة **واما** من موسی فالخوف والغیبة **واما** من عیسی فاختلاف
الناس فیه **واما** من ایوب فالفرج بعد البلوی **واما** من محمد فالخروج بالسیف

است که راوی مذکور میگوید که شنیدم امام علیه السلام فرمود در قائم ما اهلبیت شباهتی هست
شش نبی است از حضرت نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و ایوب و حضرت محمد علیهم السلام **اما**
از نوح علیه السلام بجهت طویل بودن عمر آنجناب علیه السلام بحدیکه اگر کسی در دنیا عمر زیادی از عمرها
میکند عمر نوح علیه السلام کرده است و حضرت امام مهدی از وقت ولادت تا اینوقت زیاده از
هزار و دویست سال عمر کرده و خدای داند که تا وقت مردن بکجای رسد **اما از ابراهیم**
علیه السلام بجهت مخفی شدن ولادت آنجناب علیه السلام از انظار نجسه ملاعین چنانچه ولادت حضرت
ابراهیم علیه السلام از نظر نمرود مخفی گردید **اما از موسی** علیه السلام بجهت خوف داشتن

وغیبت اختیار کردن است چنانچہ حضرت موسیٰ بجہت خوف فرعون ملعون مدتی مخفی در اول امر او
گذشتہ شد امّا از عیسیٰ بجہت اختلاف کردن مردم در وجود مبارک آنجناب تا آنکہ بعضے گفتند
ہنوز پیدا نشدہ است وطایفہ قایل شد کہ بعد از متولد شدن وفات کردہ است وزندہ خواہد شد
چنانچہ در حضرت عیسیٰ علیہ السلام گفتند کہ قتل شد یا صلیب کشیدہ شد امّا از ایوب علیہ السلام
بجہت ظاہر شدن بعد از غیاب آنجناب چنانچہ حضرت ایوب علیہ السلام را فرج حاصل شد بعد از بلوے
وامّا از محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بجہت خارج شدن آنجناب است با شمشیر بر قتل منافقین و
جمیع کفار واعداء دین مبین چنانچہ حضرت رسول با شمشیر آمدہ است واین خبر از انجیل و توراۃ ہم
ثابت است در اعلام الوریٰ از حضرت امیر المومنین علیہ السلام بروایت اصبغ بن نباتہ آوردہ
است کہ گفت داخل شدم بر حضرت امیر علیہ السلام فوجدتہ متفکراً ینکت فی الارض لرغبتہ فیہا فقال
لا واللہ ما رغبت فیہا ولا الدنیا یوماً قط لکنی فکرت فی مولود یکون من ظہر الحادی عشر من
ولدی ہو المہدی یملاء الارض عدلاً کما ملئت ظلماً وجوراً الحیرۃ وغیبۃ یضل فیہا اقوام
ویہتدی فیہا آخرون فقلت یا امیر المؤمنین وان ہذا الکائن قال نعم انہ مخلوق وانی لک العلم
بہذا الامر یا اصبغ اولئک خیار ہذہ الامۃ مع ابرار ہذہ العترۃ قلت وما یکون بعد ذلک قال
یفعل اللہ ما یشاء وان لہ ارادات وغایات ونہایات خلاصہ در این حدیث ہم ذکر غیبت آنجناب
شدہ است کہ فرمود در زمانہ غیبت گمراہ میشود قومی وہدایت میشود قومی را و در ینابیع
المودۃ آوردہ است از سدیر صیرفی قال دخلت انا والمفضل بن عمر ابو بصیر ابان
بن تغلب علی مولانا ابی عبد اللہ جعفر الصادق علیہ السلام فرأیناہ جالساً علی التراب
ویبکی بکاءً شدیداً ویقول سیدی غیبتک اسلبت منی راحۃ فؤادی قال سدیر تصدعت
قلوبنا جزعاً فقلنا لا ابکی اللہ یا ابن خیر الوریٰ عینیک فقال نظرت فی کتاب الجفر الجامع صبیحۃ
ہذا الیوم وہو الکتاب المشتمل علی علم ما کان وما یکون الی یوم القیٰمۃ وہو الذی خص اللہ
بہ محمداً صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم والائمۃ من بعدہ صلوات اللہ علیہم وتأملت فیہ مولد قائمنا

خبر دادن حضرت امیر ع از غیبت حضرت امام مہدی موعود

المهدی وطول غیبته وطول عمره وبلوی المؤمنین فی زمان غیبته وتولد الشکوک فی قلوبهم
من عدم ظهوره علیه السلام فاخذتنی الرقة واستولت علی الاحزان **وقال** قدره الله مولده
تقدیر مولد موسی **و** قدر غیبته تقدیر غیبت عیسی **و** ابطاءه کابطاء نوح **و** جعل عمر العبد
الصالح الخضر دلیلاً علی عمره خلاصه آنست که سدیر صیرفی میگوید که من با جمعی که همانی شان
مذکور شدند خدمت حضرت جعفر صادق علیه السلام داخل شدیم پس دیدیم ویرا بر خاک نشسته
درحالتیکه میگریست بصدا بلند ومیفرمود ای سید من غیبت تو سلب کرده است راحت
دل مرا سدیر گفت جزع شما قلوب ما را بدر آورده است پس گفتیم ای پسر خیر الوری نگریاند
حق تعالی شما را **پس** فرمود دیدم در کتاب جفر جامع که جمیع علوم ماکان ومایکون تا قیامت
در آنست که حق تعالی آن علم را مخصوص گردانیده است بحضرت محمد وآل محمد که ائمه اطهار
اثنا عشر علیهم السلام اند در صبح این روز دیدم که مولد قائم یا حضرت مهدی موعود علیه السلام
وطول غیبت وطول عمر وبلوا مومنین در زمان غیبت ووقوع شکوک در قلوب آنها بجهت
عدم ظهور آنجناب علیه السلام پس بسماع این کلام رقت بر من حاصل شد واحزان مستولی شدند
پس مقدر کرد حق تعالی مولد حضرت مهدی موعود علیه السلام را تقدیر مولد موسی **و** مقدر کرد
غیبت ویرا تقدیر غیبت عیسی **و** متاخر شد ظهور آنجناب چون متاخر شدن حضرت نوح علیه السلام
از نزول عذاب بر قوم وی **و** قرار داد عمر حضرت خضر را دلیل بر عمر آنجناب علیه السلام **اما**
مولد حضرت موسی علیه السلام پس بدرستیکه فرعون چون واقف شد که زوال مملکت وی
از دست مولود بنی اسرائیل است حکم کرد بقتل هر مولود مذکر که در خانهای بنی اسرائیل متولد شود
تا اینکه کشته شدند زیاده از بیست هزار مولود پس محفوظ داشت حق تعالی حضرت موسی را از قتل
همچنین بنی امیه وبنی عباسیه واقف شدند که زوال سلطنت ظلمه ومملکت فسقه از دست قائم
آل محمد علیهم السلام خواهد شد پس قصد قتل آنجناب کردند لکن حق تعالی مخفی داشت ولادت آنجناب
علیه السلام را از انظار ظلمه **اما** غیبت آنجناب علیه السلام چون غیبت حضرت عیسی است

بیان مشابهت قائم با انبیاء
بیان مشابهت قائم با موسی

بجهت آنکه جمیع یهود و نصاری متفق شدند براینکه حضرت عیسی علیه السلام قتل کرده شد پس حق تعالی
تکذیب ایشان کرد بقوله وما قتلوه وما صلبوه ولکن شبه لهم **همچنین** است غیبت آنجناب
علیه السلام که مردم بجهت طول کشیدن ظهور آنجناب علیه السلام انکار وجود مبارک وی کردند بعضیکه
بعضی قایل شدند که آنجناب علیه السلام هنوز متولد نشده است **و بعضی** قایل شدند باینکه متولد شد
و از دنیا رفت **و بعضی** قایل شدند که امام حادی عشر حضرت حسن العسکری علیه السلام عقیم بود
هیچ ولدی بهم نرسانید **و بعضی** قایل شدند که روح حضرت مهدی موعود علیه الصلوة والسلام
در هیکل غیر خودش ناطق میشود و حال آنکه این جمیع مذاهب باطل محض اند و از محل اعتبار ساقط اند

امّا ابطاء یعنی تاخیر یافتن ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام چون ابطا حضرت نوح
نجی الله علیه السلام بجهت آنست که حضرت نوح چون از برای قوم خود طلب نزول عقوبت کرد
حق تعالی عز اسمه حضرت روح الامین بطرف آنجناب علیه السلام بفرستاد و گفت ای نبی الله
حق سبحانه جل شانه میفرماید که اینها مخلوق و بندگان من اند هلاک نمیفرمایم ایشان را مگر بعد از
تکرار دعوة و الزام حجت غرس کن و بنشان در زمین تخم را و بروقت ثمر دادن آن درخت بجهت
تو خلاصی حاصل خواهد شد پس چون آن درخت ثمره حاصل کرد حق سبحانه جل شانه فرمود ثانیاً در زمین
غرس کن تخم آن ثمر را و صبر کن پس حضرت نوح نجی الله علیه السلام از مطلب خبر مؤمنین قوم خود مطلع
گردانید پس از آن از جمله مؤمنین سه صد نفر مرتد گردیدند پس حق سبحانه جل شانه هر مرتبه وقت
ثمر درخت حضرت نوح نجی الله علیه السلام را بغرس کردن درخت امر میفرمود تا اینکه آنجناب علیه السلام
هفت مرتبه چنین کرد و در هر مرتبه بسیاری از مؤمنین مرتد میگردیدند تا آنکه باقی ماندند اهل ایمان
هفتاد و نفر پس وحی کرد حق تعالی بطرف آنجناب که حال حق را از کدورت ارتداد کسیکه طینت و
خبیثه است صاف کن **همچنین** است حال قایم آل محمد علیهم السلام که ممتد و کشیده شد
غیبت آنجناب علیه السلام و مردم فرامین حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و حضرات ایمه
عدول علیهم السلام را تکذیب نمودند و انکار کردند وجود مسعود موعود آنجناب علیه السلام را

[illegible] ابطاء نوح و شباهت مهدی موعود با آنجناب

[illegible] طول عمر حضرت مهدی [illegible] استدلال ... است

و حق تعالی در عزیز کتاب خویش میفرماید اذا استیاس الرسل وظنوا انهم قد کذبوا جاءهم نصرنا و

اما طول عمر حضرت خضر علیه السلام پس نه بجهت آنست که مقدر فرموده است برای وی نه بجهت کتابست که نازل کرده باشد بروی و نه بجهت شریعت است که ناسخ باشد شرایع سابقه را و نه بجهت پیروی است است که لازم باشد نهارا اقتدا کردن آنجناب و نه بجهت طاعت است که بر وی فرض باشد اطاعت آنجناب **بلکه** طول عمر آنجناب بالاستقلال استدلال است بر طول عمر حضرت مهدی موعود قایم آل محمد علیهم السلام تا که حجت معاندین از روی همین استدلال منقطع شود لئلا یکون الناس علی الله حجة **اشکال** طول عمر آنجناب مسلم مگر هر قدر عمر شخص طویل شود در قوی و نفوس حواس فهم و عقل ضعف حاصل شده میرود و بنا بر این نقص در وجود امام علیه السلام لازم میاید و حال آنکه امام باید در هر شئی از رعیت اکمل و افضل باشد **جواب** بیشک همچنین است مگر در غیر انبیا و ائمه علیهم السلام و ملائکه که حکم ایشان غیر از حکم بنی آدم است **و** نیز اهل جنت و نار که قرآن مجید ناطق است که همیشه آنها در آنجا زنده خواهند ماند لکن در حواس و عقل و فهم و قوی ایشان ذره از ضعف حاصل نخواهد شد این مطلب متعلق بقدرت است پس هر کس بین المقدور و المحال فرق نماید البته میگوید آنجناب هر قدر مدت عمر کند نباید در هیچ از اجزاء و اعضاء وی علیه السلام ضعف حاصل شود چنانچه در احادیث هم همین مضمون وارد شده که وقت ظهور آنجناب علیه السلام جوان سی ساله بود و طول زمانه هیچ اثر بر آنجناب نخواهد کرد **بحث ثانی** در بیان غیبت حضرت مهدی موعود علیه السلام است پس بدانکه وجود امام علیه السلام لطف است و تصرف آنجناب در امور لطفی است دیگر **ولی** آنحضرت علیه السلام در آنوقت از انظار خلایق غائب و مستور است **و** علت غیاب آنحضرت علیه السلام نه از جانب حق سبحانه جل شانه است زیرا که لطف بر خدا تعالی واجب و اخلال در واجب کردن فعلیت قبیح و صدور فعل قبیح از حق سبحانه جایز نباشد **و** نیز چنین است که غیاب آنحضرت برضاء و رغبت خویش باشد زیرا که آنحضرت علیه السلام معصوم است و عصمت مانع است از اینکه خلاف امر حق سبحانه نموده باشد **پس** علت غیاب آنجناب علیه السلام شقیا

بحث ثانی در بیان غیبت مهدی موعود

است اند اشکال غیبت آنحضرت مسلم لکن در بارهٔ اجرا حدود در حالت غیبت چه حکم است اگر ساقط شوند صریحا نسخ شریعت ناسخه لازم آید و اگر در اینحالت هم اجرا آنها ثابت است پس جاری کننده آن کیست زیرا که امام زمان علیه السلام غائب است جواب حدود مستحق در حین حیوة وی ثابت اند چون امام زمان علیه السلام ظاهر شود و آنها زنده باشند بطلب بینه و اقرار بر آنها جاری خواهد فرمود و اگر بوقت ظهور مستحقین مرده باشند پس گناه فوت شدن اقامه حدود و ایشان بر کسانی است که آنها سبب غیبت آنجناب گردیدند و این موجب نسخ شریعت ناسخه نمیشود زیرا که اقامه حدود مع التمکن و زوال الموانع واجب است و در صورت وجود موانع و زوال تمکن فرض حدود ساقط است و بجهت شرعی بودن این حکم هم نسخ شریعت چگونه لازم میاید علاوه برین میگوییم در زمانه که اهل حل و عقد بنصب امام و خلیفه متمکن نشوند و در همین مقدار زمانه اجرا و اقامه حدود چه حکم دارد ثابت میماند یا باطل میشود و همین مقدار زمانه مقتضی نسخ شریعت میشود یا نه فجوابکم جوابنا سوال در زمانه غیبت آنجناب کسی حضرت علیه السلام را دیده است یا نه جواب غیبت آنجناب علیه السلام دو قسم است چنانچه وارد شده است که حضرت ابوجعفر علیه السلام فرمود للقائم آل محمد غیبتان احدیٰهما طویلة والاخری قصیرة الخ یعنی برای قائم آل محمد صلی الله علیه و آله وسلم دو قسم غیبت است غیبت قصیره و غیبت طویله اما در زمانه غیبت قصیره که غیبت صغری آنرا نیز گویند آنجناب علیه السلام وکلا و نواب مخصوص داشت که اموال و نزد ایشان جمع میشد و حسب دستور العمل آنجناب ایشان صرف میکردند و نیز آنجناب علیه السلام بایشان امر و نهی میفرمود و توقیع رفیع میفرستاد و در اماکن مخصوصه آنها و غیر آنها نیز خدمت ذی میمنت آنجناب علیه السلام میرسیدند چنانچه اسامی وکلاء آنجناب علیه السلام مع آنها که دیدند آنحضرت را بروایت محمد بن ابی عبدالله کوفی در اینجا ذکر کنیم العمری وابنه و حاجز و البلالی و العطار آنها از وکلاء بغداد بودند و عاصمی از کوفه و محمد بن ابراهیم بن مهزیار از اهل اهواز و محمد بن اسحق از اهل همدان و بسامی و اسدی از اهل ری و قسم بن علاء از اهل آذربایجان و محمد بن شاذان از اهل نیشاپور و غیر

جواب سوال در غیبت کبری کسی حضرت علیه السلام را دیده یا نه

غیبت صغری و غیبت کبری

وکلاء از بغداد ابو القاسم بن ابی حلیس وابو عبد الله الکندی وابو عبد الله الجنیدی وهارون القزاز
والنیلی وابو القاسم بن رئیس وابو عبد الله بن فروخ ومسرور الطباخ مولی ابی الحسن واحمد
ومحمد پسران حسن واسحق کاتب از نبی نوبخت وصاحب الفراء وصاحب الصرة المختومه واز
همدان محمد بن کشمرد وجعفر بن حمدان واز دینور حسن بن هارون وبرادر وی احمد واز
اصفهان ابن باذشاله واز ضیمر زیدان واز قم حسن بن نصر ومحمد بن محمد وعلی بن محمد بن
اسحق وپدر وی وحسن بن یعقوب واز اهل ری قسم بن موسی وپسر وی وابن محمد
بن هارون وصاحب الحصاة وعلی بن محمد ومحمد بن کلینی وابو جعفر الرفاء واز قزوین
مرداس وعلی بن احمد واز فارس دو نفر بودند واز شهرزور ابن الجمال واز قدس
مجروح واز مرو صاحب الالف دینار وصاحب المال والرقعة البیضاء وابو ثابت
واز نیشابور محمد بن شعیب بن صالح واز یمن فضل بن یزید وپسری حسن و
جعفری وابن الاعجمی وشمشاطی واز مصر صاحب المولودین وصاحب المال
ابو رجاء واز نصیبین ابو محمد بن الوجنا واز اهل اهواز حصینی واما در غیبت
کبری محل استقرار آنجناب علیه السلام بر همه کس مخفی است ولکن در موسم حج حاضر میشوند وتیز در
شدائد وتنگیها از موالیان خود دستگیری میفرمایند اشکال در زمانه غیبت چگونه ادراک حق میشود
اگر میگوئید ادراک حق نمیشود پس مردم را بسبب غیبت در حیرة وضلالت انداختید واگر میگوئید
ادراک حق با دله منصوصه هم میشود کرد پس استغناء از امام علیه السلام حاصل میشود جواب
حق بر دو قسم است عقلی وسمعی اما عقلی پس از عقل میشود ادراک آن کرد بلکه میشود گفت که
وجود وعدم امام علیه السلام موثر هم در آن نیست اما سمعی پس آنهم از ادله منصوصه باقوال
حضرات رسول وائمه طاهرین طیبین معصومین ادراک کرده میشود زیرا که آنها در ابلاغ رسالت
وامامت وشریعت واحکام الهی دقیقه باقی نگذاشته اند مگر آنکه توضیح وتبیین آن فرموده اند
پس چه حاجت مستمره بودن مارا در هر عصر وزمان بطرف امام علیه السلام بودن آنجناب است

لطف خدا بمردم در افعال واجبه عقلیه از انصاف و عدل و از اجتناب ظلم و بغی و عدوان و این امور نیست که غیر امام معصوم مطهر نمیتواند مقام آن بایستد (۱۵) احتیاج ما بطرف آنجناب شرعاً نیز ظاهر و ثابت است زیرا که وراوکه منقوله وارده از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم ممکن است که ناقل بجهت عدم عصمت و طهارة غفلت نماید عمداً یا اشتباهاً پس اوله منقوله بسبب عدم اعتبار منقطع خواهند شد پس احتیاج ما بطرف امام شرعاً باین جهت میباشد که در چنین امور کشف حقیقت حال و بیان حقیقت مقال فرماید تا که مکلف را وثاقت حاصل شود پس استغنا از امام و ضلالت مردم حال نمیشود

نیست آندم که سوی ما نگهت تنگی نیست
هر زا جبر بی نغمای وی آهنگی نیست
اندمم آنکه بر تنگی ببری صبر و قرار
شوق هیچم که مرا ز تو فرهنگی نیست
زنگ شمشیر ز خونم بپیرا این باشد
غیر من زین همه شهر تو دل تنگی نیست
کام هر نام شه اول و آنگاه براه
از در عشق تو تا بتکده فرسنگی نیست
همه هنر از کل و پیش هنر گوی نبال
تا بدانند هنر او صبا او رنگی نیست

یا که اندر دل تنگت هوس جنگی نیست
هر دم از رنگ گرمی برم عقل و ترا
گو بدم عقل که بالاتر ازین رنگی نیست
واعظم خواند که ز خون همه تن خیال غلط
که مرا از تو بر آیینه دل زنگی نیست
در همه کوه و بیابان گری سنگین دل
کاندرین بادیه مجنون نام دلتنگی نیست
ساقیا بوسه باده بده زان لب قند
کاندرین باغ وفا چون تو شباهنگی نیست

شاهد از همه آهنگ سماع است و نشاط
نیست هیچ از حرکات که زنیرنگی نیست
دم دیگر که ز رنگ دگر آهنگ کنی
نتوان رفت به ترکی دف و چنگی نیست
من نتیجم غم و یاران سوی صحرا نشاط
تا شکسته سپر از دست غمت سنگی نیست
قدمی پیش نباشد ز هوس تا ره عشق
که شیرینی تنگ شکرت تنگی نیست
حاضری عود محمد شاهان بدهید

همچو کلب الدوم بر آستان ابوالحسن
دین جعفر حق از مذهب پیدا
پیشوا موسیٰ آسمان است سلطان
همچو یک سپهسالار در عالم کجا

من همه حیدرم هر لحظه اندر دل صفاست
خاک نعلین حسین بر سر و چشم توتیاست
ای علی همه سلطان خراسان شنو
از تقی راه دست از همه مذهب است
قلعه خیبر گرفت آن شه شهنشاه عرب

از پی حیدر حسن با شبیر امام و رهنماست
عابدین تاج سر و باقر و چشم روشنم
ذره از خاک قبر شه رضا ناز او است
عسکری نور چشم عالم است او مهدی است
زانکه در بازو حیدر نامدار آفتاب است

شاعران از سیم و زر سخنها گفته اند
احمد جامی غلام خاص شاه اولیاست

ایضاً

صد هزاران اولیا روی زمین
تا در جهان عدل گردد آشکار
ای ولی الله تو معین آمده
وز همه معنی نهانی جان جان

از خدا خواهند مهدی الیقین
مهدی هادی است تاج اتقیا
پر دل و جانها همه روشن شده
ای تو هم پیدا و پنهان آمده

یا الهی مهدیم از غیب آر
بهترین خلق برج اولیا
ای تو ختم اولیای این زمان
بنده عطارت ثنا خوان آمده

و قصاید دیگر از مخالف و موالف در این جلد و مجلد ثانی و ثالث ذکر میشود

بحث ثالث بیان علل غیبت است

چون غیاب آنجناب علیه السّلام معلوم شد باید دانست که غیبت آنجناب علیه السلام بیفایده نیست چنانچه آفتاب در حال استتار تحت سحاب بیفایده نیست و شیخ طبرسی در احتجاج روایت کرده که توقیعی از آنجناب بیرون آمد بدست محمد بن عثمان و در آنجا مرقوم فرموده بودند که اما وجه انتفاع مردم بمن مانند انتفاع خلق است با آفتاب در وقتیکه ابر آنرا گیرد و از نظرها غایب گرداند بدرستیکه من امانم برای اهل زمین چنانکه ستارگان امان اند از برای اهل آسمان و بروایت دیگر مذکور است که سلیمان گفت من بحضرت صادق علیه السّلام عرض کردم که چگونه مردم منتفع میشوند بحجت غایب مستور فرمود چنانچه منتفع میشوند با آفتاب وقتیکه ابر آنرا ستر نماید شیخ صدوق در اکمال الدین روایت کرده از جابر از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم که آنحضرت ذکر فرمود اسامی یک یک ائمه اطهار علیهم السلام تا آنکه فرمود پس هم اسم و هم کنیت من حجة الله فی ارضه و بقیته الله فی عباده پسر حسن بن علی علیهم السّلام است و این کسی است که فتح میکند خداوند عالم بر دست او مشارق زمین و مغارب او را و این کسی است که غیبت میکند از شیعه و اولیای خود غیبتی که باقی نمیماند در آن قائل به امامت او مگر کسیکه امتحان کرده است خداوند دل و را برای ایمان جابر عرض کرد یا رسول الله پس آیا منتفع میشوند شیعه با و در غیبت او فرمود آری قسم به آنکه مرا به پیغمبری مبعوث کرده که ایشان

هر آینه منتفع میشوند باو و استضائه میکنند بنور ولایت او در غیبت او مثل انتفاع مردم بآفتاب هرچند پوشانده باشد او را ابر **مؤلف گوید** مخفی نماند که از برای آفتاب جلوه و ارتفاع و انفراد و نور و شعاعی است که مردم به آن اهتدا می یابند در امور دنیاوی و تاثیر و تربیتی است در عناصر و مرکبات و قمر و غلبه البیت بر سائر کواکب نیره **بلکه جماعتی** نور تمام کواکب را از آفتاب دانسته اند و برای آن برهان اقامه نموده اند **و اتم** و اکمل تمامی این صفات و خصائص و زیادتی تربیت عقول و ارواح و نفوس و دین و آئین ایمان و صفات حسنه و سبب بودن از برای حیات و دوام و رسیدن بمقام انسانی در وجود امام عصر حجة الله القائم علیه السلام است **و در وجه تشبیه** وجود مقدس آنجناب علیه السلام در احادیث مذکوره بآفتاب عالمتاب چند وجه منقول است **اول** آنکه نور وجود و علم و هدایت و سایر فیوض و کمالات و خیرات برکت آنجناب است که بخلق در هر زمان و هر آن بلا انقطاع میرسد و ببرکت و شفاعت و توسل به آنجناب حقایق و معارف بر موالیان آنجناب ظاهر میشود و بلاها و فتنها از ایشان رفع میشود چنانچه در عصر هر حجتی چنین میشد و حق تعالی در عزیز کتاب خویش میفرماید و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم یعنی خداوندی چنین نیست که خلق را عذاب کند و حال آنکه تو رحمت عالمیان در میان ایشان باشی و متواتر از آنجناب صلی الله علیه و آله و سلم رسیده که فرمود اهل بیتی امان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء **و** فی اخری قال صلی الله علیه و آله و سلم النجوم امان لاهل الارض من الغرق و اهل بیتی امان لامتی من الاختلاف یعنی اهلبیت من از برای اهل زمین امان اند از هلاکت و ضلالت و خلاف چنانکه ستارگان برای اهل آسمان امان اند در **روضة المحبین** که مصنف وی از علمای عامه است بعد از نقل همین روایت مذکوره مینویسد و استدل علیه بقوله تعالی و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم و اشار صلی الله علیه و آله و سلم الی وجود ذلک المعنی فی اهل بیته انهم امان لاهل الارض کما کان هو امانا لهم یعنی استدلال کرده میشود بر این مطلب بقول حق تعالی که میفرماید رسم خداوند نیست که خلق را عذاب کند و حال آنکه ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم تو رحمت عالمیان در آنها

وجه اول تشابه مهدی با آفتاب تحت سحاب

باشی و حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بطرف همین معنی اشاره میفرمایند و اهلبیت طهارت خود که شبان
علیهم السلام مثل خود حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم برای اهل زمین امن و امان از هلاکت و ضلالت
میباشند **پس** هر که دیده دلش از نور ایمان منور شده میداند که هرگاه ابواب فرج بر کسی مسدود گردد
و چاره کار خود را نداند یا مطلب دقیقی و مسئله غامضه بر او مشتبه گردد چون متوسل شود بآنجناب اندازه
توسل البته ابواب رحمت و هدایت مفتوح میگردد **دوم** وجه تشبیه آنجناب با آفتاب بجهت آنست که
چون آفتاب زیر ابر محجوب شد با وجود انتفاع خلق بضوء او در هر آن منتظر رفع سحاب و کشف حجاب از رخ آفتاب
عالمتاب میباشند همچنین محبین مخلصین و مومنین موقنین پیوسته در ایام غیبت آن امام عالیمقام علیه
السلام منتظر فرج ظهور هستند و مایوس نیستند و به آن انتظار ثواب عظیم میبرند **سوم** وجه تشبیه
آنجناب با آفتاب آنست که منکر وجود ذیجود آنحضرت با وجود سطوع انوار امامت و ظهور آثار ولایت
مانند منکر وجود آفتاب است هرگاه محجوب شد بسحاب **چهارم** وجه تشبیه آنجناب با آفتاب بجهت آنست
که چنانکه محجوب بودن آفتاب بسحاب گاه باشد که از برای عباد اصلح و انفع است همچنان غیبت آنجناب
علیه السلام برای شیعیان با وجود انتفاع به آثار او شاید اصلح باشد از برای بسیاری مردم از ظهور
آنجناب **در اکمال الدین** شیخ صدوق علیه الرحمة روایت کرده است از عمار ساباطی که
گفت بخدمت حضرت صادق آل محمد علیه السلام عرض کردم که عبادت کردن با امامی از شما که ظاهر
نباشد در زمان دولت و سلطنت باطل افضل است یا عبادت کردن در زمان ظهور حق و دولت
و سلطنت حق با امام ظاهر از شما حضرت فرمودای عمار چنانکه صدقه در پنهانی افضل است از صدقه آشکار و علانیه همچنین
عبادت شما در پنهان با امام غیر ظاهر در دولت و سلطنت باطل افضل و بهتر است از آنکه عبادت
خدا کنید در زمان ظهور حق با امام ظاهر **بدانید** هر که از شما نماز کند یک نماز واجب را در پنهانی از
دشمن خود و آن نماز را در وقت آن بجا آورد و تمام کند بنویسد حق تعالی از برای او ثواب بیست
و پنج نماز **و** اگر یک نافله را در زمان آن بجا آورد بنویسد حق تعالی برای او ثواب ده نافله **و** هر که
از شما حسنه بجا آورد بنویسد حق تعالی از برای او بیست و پنج حسنه **عرض کردم** بخدا هم

بدانم که چگونه اعمال ما افضل اند از اعمال اصحاب ظاهر و دولت و سلطنت حق با آنکه ما و ایشان همه بر یک دین رسول بپا باشیم **فرمود** بدرستیکه شما ایشان را پیشی گرفته اید در داخل شدن در دین و سبقت گرفته اید ایشان را در ادا کردن نماز و روزه و حج و زکوٰة **و** بدانستن سایر امور دین و اطاعت امام پنهان میکنید و با امام خود شریک اید در صبر کردن در سلطنت باطل و میترسید از پادشاهان بر امام خود و بر جانهای خود و حق امام و حق خود را بر دست ظالمان می بینید که شما را از حق شما منع کرده اند و مضطر گردانیده اند **باین** اسباب حقتعالی ثواب اعمال شمار اضعاف مضاعف گردانیده است پس گفتم فدایت شوم پس ما چرا آرزو کنیم که از اصحاب حضرت قائم باشیم با وجود ظاهر بودن حق با آنکه ما امروز در زمان امامت تو مشغول طاعت تو باشیم و اعمال ما بهتر باشد از اعمال اصحاب صاحب سلطنت و دولت حق **حضرت فرمود** سبحان الله آیا نمیخواهی که خداوند عالم حق و عدل را در بلاد خود ظاهر گرداند و حال همه مردم نیکو گردد و کلمهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه جمع گردد و مردم همه اجتماع نمایند بر دین حق و الفت و التیام در میان قلوب مختلفه بهم رسد و کسی در زمین معصیت خدا نکند و حدود خداوند در میان خلق جاری گردد و حق بسوی اهلش برسد و حق را اظهار نمایند و چیزی از حق بجهت خوف خلق پنهان نگردد **بدان واللّٰه** ای عمار که احدی از شما نمیرد با اینحالت و در مثل این حالی مگر آنکه او افضل است نزد خداوند متعال از بسیاری آنها که در جنگ بدر و احد حاضر شد ند پس بشارت باد شما را **پنجم** از وجه تشبیه آنجناب با آفتاب آنست که نظر بقرص آفتاب اکثر دیده ها را ممکن نیست و بسا باشد که باعث کوری چشم نظر کننده یا خیره و تار شدن آن شود همچنین دیدن شمس جمال بیمثال آنحضرت علیه السلام بسا باشد که باعث کوری بصیرت ایشان گردد چنانچه از مردم پیش از بعثت انبیا علیهم السلام ایمان بایشان می آوردند و بعد از بعثت بسبب بعضی از اغراض فاسده چون کاستن از جاه و اعتماد و جلالت و اعتبار و دست برداشتن از ریاست ظاهریه که داشتند انکار میکردند مانند بسیاری از یهود و مدینه **و بعید** نیست که بسیاری و بنا پرستان شیعیان هم چنان باشند و بهمین وجه و جه فخر فرقه ناجیه علامه **مجلسی** علیه الرحمة نیز قائل است **ششم**

وجه تشبیه آنجناب با آفتاب آنکه در روز ابر بعضی مردم آفتاب عالمتاب را از سوراخهای ابر می‌بینند و بعضے
نمی‌بینند همچنین در ایام غیبت ممکن است که بعضے از شیعیان بخدمت آنحضرت برسند و بعضے نرسند کما
قال الصادق علیه السلام للقائم منا غیبتان قصیرة وطویلة فالاولی لا یعلم بمکانه الا
الخواص من شیعته وفی الثانی لا یعلم بمکانه الا المخصوصون من موالیه یعنے برای قائم ما دو غیبت بود
غیبت صغری و غیبت کبری در صغری غیر از خواص شیعه احدی مکان و مقام آنجناب نمیدانند
و در غیبت کبری غیر از مخصوص چند نفر احدی مقام آنجناب را نخواهد دانست و در روایت دیگر
است له بدل عنده ثلثون من خواصه یعنے نزد آنجناب همیشه سی نفر میباشند اگر یکی میمیرد دیگری بجای
وی قایم میشود والله اعلم **هفتم** وجه تشبیه آنجناب با آفتاب آنست که در عموم نفع رسانیدن
بهر چیز بحسب قابلیت و استعداد و سوال بلسان حال یا مقال آن و نه طلبیدن اجر و جزائی پس جحد
و انکار کردن مردم با وجود رسیدن اینقدر خیرات از وجود آنحضرت علیه السلام ضرری نمیرساند و
قادح نمیشود بدامن عصمت و طهارة و امامت و جلال آنحضرت علیه السلام چنانچه از منکر
رسیدن نفعی از آفتاب در زیر سحاب ضرری باو نمیرسد و از تربیت خود و نفع رسانی بمنکران هم دست
نمیکشد **هشتم** چنانکه هر قدر سوراخها و رخنه باشند ضوء و روشنی آفتاب از تمام آن رخنه‌ها
داخل میشود و صاحب خانه از آن منتفع میشود همچنین حال مردم از انوار علوم آنحضرت است بقدریکه
از ابواب قلوب رفع حجاب نمودند و پرده‌ها و قفلها که از روی شهوات و شبهات و معاصی بر دلهای خود
زدند همه آنها را برداشتند بنور انوار هدایت و علم آنحضرت چون آفتاب در قلوب آنها میتابد و آنها از آن
منتفع میشوند **تا اینجا** ذکر شباهت آنجناب با آفتاب بود **اما وجوه غیبت** در **علل الشرایع**
و نیز در کتاب مستطاب **اکمال الدین** آورده اند که از برای صاحب این امر غیبتے است که
چاره از آن نباشد **راوی** عرض کرد فدایت شوم چرا فرمود حکمت غیبت آنجناب حکمت غیبتهائی است که
پیش از آنحضرت علیه السلام بودند از حجتهای خداوند بدرستیکه وجه حکمت غیبت آنجناب واضح نمیشود
مگر بعد از ظهور آنجناب چنانچه واضح و منکشف نشد وجه حکمت آنچه حضرت خضر علیه السلام کرد از سوراخ

کردن کشتی و کشتن غلام و بپا داشتن دیوار از برای حضرت موسی علیه السلام مگر بعد از جدائی ایشان ای ابن الفضل بدرستیکه این امریست از امور الهیه و سریست از اسرار خداوندی و غیبی است از غیوب حق تعالی هرگاه دانستیم که حق سبحانه جل شانه حکیم علیم مدبر است تصدیق نمائیم که فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة جمیع افعال وی از روی حکمت بالغه است هرچند وجه آن برای ما منکشف نباشد هرگز چون و چرا نباید بلکه تسلیم و رضا شاید چنانچه مثلاً طبیب حاذقی برای بیمار حسب مصلحت نسخه تجویز مینماید و مریض نسخه مجوزه وی را استعمال میکند و حال آنکه از وی وجه تجویز این نسخه را استفسار نمیکند با وجود آنکه از طبیب و حکیم احتمال وقوع خطا است لکن حکیم علی الاطلاق عز اسمه و جل شانه که علمش لا زوال و قدرت و حکمتش محیط هر چه بالست عقلا با وجود قصور عقول خود شان نتوانند فعلی از افعال وی خالی از حکمت و یا عبث دانند و آنچه شریف مرتضی قدس الله روحه در همین مطلب بحث لطیف فرموده خلاصه اینست که چون بدلالت عقل سلیم و طبع مستقیم وجوب امامت ثابت و مسلم باشد و بسبب صدور حسن و قبیح و طاعت و معصیت از هر مکلف در هر زمانه چاره از امام مطهر معصوم نباشد تا آنها را بطاعت و جنت و ثواب قریب نماید و از معصیت و جهنم و عقاب و عذاب بوعده و وعید بعید گرداند و ثابت است که این صفت عصمت و طهارة در غیر آنکس که فرقه ناجیه امامیه مدعی امامت وی علیه السلام هستند یافته نمیشود پس بعد از ثبوت و تقرر امامت آنجناب علیه السلام دریافتن سبب علت غیبت وی معنی ندارد زیرا که چون بامامت وی علیه السلام علم یقین حاصل نمودیم لکن از نظر غائب بدیم دانستیم که آنجناب علیه السلام با وجود تعیین امامت و قوه عصمت که علت مانعه از صدور خواهش نفسانی است غائب نشده است مگر بجهت سببیکه اقتضای آن وارد و مصلحتی که استدعاء آن نماید و ضرورتی که داعی آن باشد اگرچه وجه آن علی التفصیل نه دانسته باشیم زیرا که دانستن وجه آن بر ما واجب نیست مانند آنکه دانستن مراد و مقصود معبود بحق در قرآن از آیات متشابهات که ظاهر آنها بر جبر و تشبیه دلالت دارد بر ما واجب نیست بلکه همینقدر میگوئیم

جواب اشکال در حالت خوف مخفی ماندن بر انبیاء و ائمه جایز نیست پس مهدی چرا مختفی است

چون دانستیم علم حق تعالی را اینکه جایز نیست خبر دادن و وصف کردن آن ذات اقدس بخلاف صفاتیکه
ذات مقدسش را سزد و دانستیم که برای چنین آیات متشابهات وجوه صحیحه اند مطابق عقل بخلاف
ظاهر آنها اگرچه علم آن وجوه مفصلاً برای ما حاصل نباشد پس تکلف کردن ما بجواب دادن این
آیات متشابهات فضل منا غیر واجب علینا همچنین است جواب کسیکه سوال از وجه ایلام
اطفال و مصلحة طواف و رمی جمار وغیره کند اینکه از عبادات حکیم قدیم علیم اند که از وی هرگز صدور
قبیح ممکن نتواند بود پس ضرور در هر یکے از آنها وجوه حسنه اند و اگر ما بر آن وجوه علم بهم نرسانیده بایم
بیان کردن آنها بر ما واجب نیست علاوه برین بعض روات چون سوال از حکمت غیبت
میکردند در جواب شان چیزی میفرمودند که راوی ساکت میشد و ما در اینجا بعضے از فواید
و حکمتهای غیبت مهدی موعود علیه السلام را بیان کنیم منها بجهت ابتلا و امتحان خلایق است تا
هر کسی موافق و مطابق اعمال خود بجزا برسد چنانچه در اکمال الدین از زراره بن اعین آورده
است که گفت شنیدم حضرت صادق آل محمد صلی الله علیه وآله وسلم میفرمودند ان للقائم غیبة قبل ان یقوم قلت
ولم ذلک جعلت فداک قال یخاف و اشاره بیده الی بطنه و عنقه ثم قال علیه السلام وهو المنتظر
الذی یشک الناس فی ولادته فمنهم من یقول اذا مات ابوه مات و لا عقب له ومنهم یقول قد
ولد قبل وفات ابیه بسنتین لان الله عز وجل یحب ان یمتحن خلقه فعند ذلک یرتاب المبطلون
پس ثابت شد که احسن الوجوه و الفواید در غیبت آنجناب است که حق تعالی دوست دارد که بغیبت
آنجناب امتحان ایمان خلایق نماید منها ضعیف الایمان و الاعتقاد از مومن مصدق بالفواد متمیز شود
منها مطیع از متمرد و محق از مبطل و مقر از منکر و مومن از کافر و جنتی از جهنمی میان خود شان ممتاز باشند
و آنچه شریف اجل المرتضی در وجه غیبت افاده فرموده اینست که الوجه فی غیبته هو خوفه علی
نفسه و من خاف علی نفسه احتاج الی الاستتار یعنی وجه غیبت آنجناب خوف بر نفس بود و
کسیکه بر نفس خوف داشته باشد احتیاج بطرف استتار لازم دارد اشکال در حالت خوف مخفی ماندن
بر انبیاء و ائمه علیهم السلام جایز نیست چنانچه حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم با وجود خوف بر نفس

در بدو زمان اسلام هم در ابلاغ کلمهٔ طیبه دقیقهٔ باقی نگذاشت **و** حسین شهید علیه السلام **و** حضرت امیر المؤمنین **و** باقی ائمه اطهار علیهم السلام با وجود دانستن شهادت خود و قاتلان مخفی نماندند تا که تکلیف در زمانه تکلیف امور تکلیفیه خود را دریافت نمایند زیرا که تکلیف عباد من الله لطف است و اگر این صورت وجود این علت موجبه خوف بر نفس حجة نمیتواند شد **جواب** اگرچه تکلیف من الله لطف است و آن علت موجبهٔ بلا ظهور است مگر بالمقابل آن علت مانعه موجود است و آن اینست که انبیاء و ائمه اطهار علیهم السلام حجج الله تعالی اند که باید یکی از این حججها ضرور بر زمین باشد و از انبیاء و ائمه اثنا عشر علیهم السلام اگرچه خوف بر نفس داشتند بلکه علم بر شهادت و قتل خود آنها را حاصل بود و با وجود این ابلاغ رسالت و امامت میکردند زیرا که اگر یکے از آنها شهید میشد حجة الله دیگر موجود بود **بخلاف** زمانه مهدی موعود علیه السلام که خاتم حجج الله است اگر کشته میشد حجتے دیگر نبود که بجای وی علیه السلام قائم میشد بجهت همین قائم لقب خاص آنجناب علیه السلام میباشد بلکه اعداء چونکه میدانستند آنجناب بساط عدل و داد را در تمام روی زمین شوره و شیرین خواهد گسترانید و سلطنت جمیع ظلمه و کفره را قلع و قمع خواهد فرمود در صدد اذیت و کشتن آنجناب هر وقت بیشتر میبودند همینکه متولد شود بکشند پس حق تعالی ولادت آنجناب علیه السلام را هم از انظار اعداء مخفی داشت چنانچه ولادت موسی علیه السلام را از نظر فرعون ملعون مخفی داشت **و** ولادت حضرت ابراهیم علیه السلام را از نظر نمرود مردود مستور گردانید **و** **شیخ طوسی** علیه الرحمة در کتاب الغیبة بر همین حکمت اعتماد فرموده است **اشکال** سلمنا اگر سبب و علت غیبت آنجناب علیه السلام خوف بر نفس و کشته شدن هم باشد غیبت لازم نبود چرا حق سبحانه جل شانه ظالمین را از قتل آنجناب مانع نشد **جواب** چرا حق تعالی مانع نشد قدری نظر کن بآیات قرآنی که در عزیز کتاب خویش عموماً و خصوصاً از قتل ناحق و عمداً چگونه مانع شده است و بآیه شریفه من قتل مؤمناً متعمداً فجزائه جهنم خالداً فیها ابداً و غیر از این در آیات دیگر چقدر توعید شدید فرموده است مگر منزجر نشدند و فرامین الهی را اعتنا نکردند گذشته از جناب حضرات ائمه اطیاب علیهم السلام را دیده و دانسته عمداً کشتند و از سفک ما محترمه که عین خون

حضرت رسول بود باکی نکردند اما اگر اسباب مانع بیشد چون قلوب آنها را جبر او قهرا
میگردانید آن موجب الجاء و منافی غرض و تکلیف است بحق تعالی آن جائز نباشد هذا
غیبت و استتار در حکمت واجب شد اشکال این عجب سر نیست اگر نبی صلی الله علیه و آله
وسلم یا امام بر امت هدایت است اگر غرض از وجود حضرت مهدی موعود علیه السلام هدایت
خلق است چرا در آخر زمان است از اول زمان چرا نباشد خوف نفس چه معنی که حجت خدا است قلع و قمع
سلطنت کفار و مشرکین که در آخر زمانه میکند چرا در اول زمانه نمیکند و بساط عدل و داد را که در آخر
زمانه میگسترانند در اول زمان چرا نگسترانند بوقت ظهور که احدی وی را نمیتوانند بکشند در اول زمان چگونه
وی را خواهند کشت جواب بیشک و لاشبه حضرت مهدی موعود علیه السلام در اول زمان غائب
نمیشد بلکه جمیع کفار و مشرکان میکشت و البته بساط عدل و داد را میگسترانید مگر وجه نکردن در
اول زمانه آنست که بسیاری کفار بودند که در اصلاب شان نطفه مومنین بود اگر آنها را در آنوقت
نمیکشت هدایت و ایمان بتمام اهل دنیا نمیشد کرد زیرا که کفار از کفر خود دست بردار نمیشدند و اگر
در همان وقت آنها را میکشت این مومنین که بعد از مدتی بوجود می آمدند نیز تلف میگردیدند و این
مخالف حکمت خداوند جل و علا بود چنانچه نظیر همین در کتاب مستطاب علل الشرائع
و نیز در کتاب مستطاب اکمال الدین از حضرت صادق آل محمد علیه السلام روایت کرده اند که
راوی عرض کرد چرا حضرت امیر علیه السلام با مخالفین خود در وقت اولین غاصب خلافت مقاتله
نه فرمود آنجناب علیه السلام در جواب فرمود که حق تعالی در عزیز کتاب خویش میفرماید لو تزیلوا لعذبنا
الذین کفروا منهم عذابا الیما یعنے اگر جدا شوند هر آئینه عذاب میکنیم کافران را عذاب شدید راوی
عرض کردم او از جدا شدن چه باشد حضرت علیه السلام فرمود ودائع للمومنین فی اصلاب قوم
کافرین و منافقین و قائمنا لن یظهر حتی یخرج ودائع الله فاذا خرجت ظهر فیقتل الکفار و المنافقین
و ودایع مومنین که در صلاب کفار هست بهمین جهت خدا آنها را عذاب نکرد و مهدی موعود قائم هرگز
ظاهر و خارج نمیشود تا وقتیکه خارج نشوند ودایع خدا از صلاب کفار پس چون خارج شوند ودایع

هلاک ... کفار ... موجب تضییع ودائع مومنین ... اصلاب کفار

ظہور مینفر باید حضرت مہدی موعود پس قتل میکند جمیع کفار و منافقین را و ہمچنین حضرت ابی عبداللہ
الحسین علیہ السلام در روز عاشورا اکثر کفار را بقتل نرسانید چنانچہ فاضل باذل **قطب الدین**
اشکوری در کتاب محبوب القلوب آورده است کہ حضرت امام حسین علیہ السلام یوم عاشورا چون
حملہ میکرد بعضی را میکشت و بعضی را با وجود امکان کشتن وامیگذاشت پس از آنجناب علیہ السلام
استفسار کرده شد حضرت فرمود از پیش چشمم من جمیع حجاب برداشتہ شد پس دیدم کفار را کہ در اصلاب
شان نطفہ ہای مومن بود وامیگذاشتم ونمیکشتم و دیدم از انہا یکہ نطفہ مومنی بیرون نمی آید میکشتم
اینست کہ قائم آل محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آخر حجج اللہ تعالی اگر غائب نمیشد پس صورت
بساط عدل نبود مگر بکشتن جمیع کفار و شرار دہر پس اگر قتل میفرمود کفار را کہ این ذراری صالحہ
مومنہ از اصلاب ایشان در حکمت غیبت شامل و امریست مطلوب ہر آئینہ موجب فوت ایشان
ہم میشد و آن خلاف حکمت الہی بود **و اگر** آنہا را باقی میگذاشت پس آنہا باعث قلع و قمع آنجناب
میشدند و ضرر چون باقی ائمہ اطہار علیہم السلام در صدد کشتن آنحضرت علیہ السلام برمی آمدند و حجتی دیگر
نبود کہ بجای وی می نشیند **لہذا** ناچار غیبت اختیار فرمود **اشکال** آنچہ تا اینجا ذکر شد بسیار مسلم
لکن حال کہ آنجناب علیہ السلام از انظار غائب است بنحویکہ احدی از خلق بخدمت وی نمیتواند رسید و
نفع نمیتواند برداشت پس فرق در وجود و عدم آنجناب چہ میباشد و درینصورت ممکن است کہ آنجناب
علیہ السلام مرده باشد و در آخر زمان وقت موعود حق تعالی زنده گرداند چنانچہ بخیال شما امامیہ از
انظار مستور است و در وقت موعود حق تعالی وی را ظاہر میگرداند **جواب** ابن تیمیہ حنبلی کہ مؤسس
طریقہ وہابیہ است و شیخ عبد الوہاب آنمذہب را از کتب او برداشتہ است وی نیز ہمین خیال کرده
است چنانچہ در کتاب **منہاج السنۃ** کہ رد بر کتاب منہاج الکرامۃ آیۃ اللہ علامہ حلی
است میگوید مہدی الرافضۃ لا خیر فیہ اذ لا نفع دینی ولا دنیوی لغیبتہ **پس** بدانکہ
گفتن شما اینکہ احدی از خلق نزد وی علیہ السلام نمیرسد یقینی و قطع براین ہیچ قسمی حاصل نمیتواند شد
زیرا کہ توقیعات آنجناب علیہم السلام نزد بسیاری مرحوم میرسید چنانچہ **طبرسی صاحب**

احتجاج در جائیکه چندی از توقیعات آنجناب علیهم السلام را نقل میفرماید میتویسید انا لا نقطع علی ان الامام

علیہ السلام لا یصل الیہ احد من الخلق ھذا امر غیر معلوم ولا سبیل الی القطع بہ فمن ادعی

المشاھدۃ قبل خروج السفیانی والصیحۃ فھو کذاب مفتر والذی یراہ انہ کان یراہ احد

فقد علم منہم انہم لا یدعون رؤیتہ ومشاھدتہ وان الذی یدعیہا کذاب فلا مناقضۃ اذا واللہ

اعلم یعنی این را اینکه نزد مهدی موعود علیه السلام احدی نمیرسد ما را قطع و یقین حاصل نمیشود این امریست عیان

حاجت بیان ندارد پس هر کسیکه قبل از خروج سفیانی و قبل از ندا شدن سماوی هذا هو المهدی

الموعود مدعی مشاهده وی علیه السلام باشد کذاب و مفتری کسیکه تنها خود آنجناب علیه السلام را

دیده است معلوم شد وی مدعی رویت و مشاهده حضرت مهدی علیه السلام قبل آن نبوده است

پس مناقضه در بین نمیباشد **اقول** پس تا حال که خروج سفیانی و ندا سماوی نشده است و

قبل از خروج و ظهور این امور مدعی مهدویت و مسیحیت این زمانه را چرا کذاب مفتری نمیدانند و تصدیق

بلا تصور جہال عوام انام که بمفاد آیه شریفه انهم کالانعام بل هم اضل سبیلا خود را مسیح مسعود و مهدی

موعود دانستن حماقت وی کمتر از حماقت مصدقینش نیست البته مسیح چنین انعام همچنین کسانے

میبایست باشد که آنها نیز در مفاد همین آیه شریفه اندر زیرا که الجنس الی الجنس یمیل پس چنانکه در دنیا

این مدعی مقتدا و مصدق مقتدی بمفاد انهم کالانعام بل هم اضل سبیلا محکوم بیک حکم اند در آخرت

نیز بمفاد و یحشر کل اناس باماهم **و نیز** بموجب فرموده رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم المرء مع من احب یعنی

شخص محب یوم قیامت با محبوب خود محشور خواهد شد **و نیز** فرموده است من احب قوما حشر فی

زمرتهم یعنی هر که دوست دارد قومی را یوم قیامت در زمره آنها محشور خواهد شد پس این مقتدا و

مقتدی یکجا محشور خواهند شد و چنانکه در دنیا از احکام الهی بسبب عدم تعقل و تدبر و تبصر اعمے

بودند در آخرة نیز بمفاد و من کان فی هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی خواهند بود **اما فرق**

میان وجود و عدم آنجناب علیه السلام در صورت غیبت ظاهر و معلوم است که اگر میرود از دنیاء

فعلاً معدوم شود در انصورت بسبب اعدام حضرت مهدی علیه السلام حق تعالی هیچ حجت خلق

ادعای مهدویت و مسیحیت این زمانه

باقی میماند بر خدا و ند جل و علا باین معنی که مردم میتوانند عرض کنند خدا و ند تقصیر با غیبت زیراکه مهدی موعود زنده و باقی نبود که تمکین بوی میدادیم پس درینصورت حرمان آنها از انتفاع و الطاف عامه و آنچه فوت میشود از مصالح تامه آنها همه منسوب خواهند شد بطرف حق تعالی و حال آنکه حق تعالی فرموده است لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل از کرده این کدام حجتی بر خدا و ند تو میتوانند بود و این ممکن نیست و درصورت غائب بودن آنجناب علیه السلام حجة باقی میماند بر خلق باین معنی که بسبب تمکین ندادن مردم و خوف داشتن بر نفس خود آنجناب علیه السلام غیبت اختیار فرمود و در اثنا غیبت هم آنجناب علیه السلام منتظر است که اگر تمکین دهند ظاهر شود و تصرف فرماید پس درینصورت چونکه سبب غیبت مردم خواهند شد پس آنچه از مصالح فوت شوند الزام آنها منسوب خواهد شد بطرف آنها و مستحق مذمت و ملامت و مواخذه خواهند گردید **اشکال** بلاشک و لاشبه ثابت شد غیبت آنجناب علیه السلام از انظار اعدا لکن از ابصار اولیا و محبان خود چرا مخفی باشد علت موجبه غیبت که خوف از اعدا است مگر از دوستان که باکی و خوفی ندارد پس واجب است که نزد ایشان خود را ظاهر بگذارد زیراکه بیخوف بودن نزد دوستان علة مانعه است از برای غیبت **جواب** این اشکال چند قسم است **اول** آنکه آنجناب علیه السلام از دوستان مخفی نیست بجهت علتیکه از اعدا مخفی است زیراکه از انها خوف ضرر دارد و از دوستان اگرچه خوف ندارد مگر میداند همینکه برای آنها ظاهر شوم لابد و ناچار با عدا اطلاع خواهد رسید پس در سد و سفک خون محترم آنجناب علیه السلام خواهند بر آمد لهذا از انها هم مخفی گردید **ثانی** غیبت آنجناب از اعدا بجهت تقیه است از انها و از اولیا بجهت تقیه است بر آنها و این نظر بشفقت است زیراکه اگر برای آنها ظاهر بشود این امری نیست که مخفی تواند ماند و در انوقت اعدا دین چون خود آنجناب علیه السلام را اذیت برسانند دوستان وی را چگونه اذیت نخواهند رسانید **ثالث** بجهت غیبت اختیار فرمودن آنجناب علیه السلام میان مردم در وجود و مهدویت و امامت وی علیه السلام اختلاف عظیم بوقوع رسیده است پس قائل شدن

واقرار کردن دوستان بعد از تحقیق بامامت ومهدویت آنجناب علیه السلام با این شبهات عجیبه و اختلافات غریبه مشقت شدیده دارد پس ثواب آن اعظم است از اقرار وتصدیق کردن امامت ومهدویت وی درحالت ظهور ومشاهده بالعیون پس وجه غیبت از دوستان رسانیدن ثواب عظیم است بایشان نه تقیه از انها ومؤید این است آیه شریفه الذین یؤمنون بالغیب **رابع** ما اوّلاً قطع ویقین حاصل نداریم که برائی احدی از خلص دوستان هم ظاهر نمیشود وممکن است فی وقت دون وقت خالص احباب دوستان بزیارت مشرف باشند ونمیشوند زیراکه هرکس حال خود میداند احوال جمیع دوستان احدی بتمامه واقف نیست **علاوه** براین دوستان وشیعه وی علیه السلام در حالت غیبت آنجناب نیز منتفع از وی علیه السلام میشوند زیراکه چون بر وجود وغیبت آنجناب علیه السلام علم ویقین حاصل دارند وآنحضرت علیه السلام را واجب الطاعة میدانند لهذا بسبب وجود وزنده دانستن خوف وی علیه السلام آنها را از ارتکاب قبایح مانع وبعید وبعمل کردن محاسن قریب مینماید وهمین انتفاع را در شریعت لطف گویند پس آنچه میگویند وجود امام لطف است و تصرف وی در امور لطفیست دیگر از برائی دوستان وی هر دو لطف درحالت غیبت هم حاصل اند وهمین وجه جمیع فقرا فاتیه مرتضویه شریف **المرتضی** قدس الله روحه نیز قایل است

سوال سلاطین جور وظلمه اگر بخواهند توبه کنند حق آنجناب علیه السلام را باید بوی بدهند چاره ندارند واین نمیشود زیراکه دسترسی بوی ندارند که حقش را تسلیم کنند وخود را فارغ نمایند پس توبه این جماعت چگونه مقبول میتواند شد **جواب** کفایت میکند او را در توبه دست کشیدن از آنچه مشغول است بآن وپشیمان شدن از عمل در مقامیکه جائز نیست ونیز داشتن نیات وعزم بر عدم معاودت وآنجناب علیه السلام حسب امر الهی تکلیف خود را میداند که درینحال ظاهر شود یا نشود **اشکال** در اینوقت غیاب حضرت امام زمان مهدی موعود علیه السلام در کدام جائی مقیم میباشند ونام آن سرزمین چیست **جواب** از روایات ثابت است که محل اقامت آنجناب علیه السلام در اینحالت غیبت جزیره خضرا است که همان را جزیره اخضر وبحر ابیض

[illegible]

نیز گویند و آن در سرزمین ولایت بربر میان دریای اندلس است قدری نظر کن نظر
تاریخ جهان آرا که از تواریخ معتبره است و نیز در ریاض العلماء وغیره مذکور
است که جزیره خضراء و بحر ابیض جزیره ایست در سرزمین ولایت دریا اندلس که آنحضرت علیه
السلام و اولاد و اصحاب او در آنجا می باشند و معمور و آباد است و در ساحل آن دریا موضعی
است بشکل جزیره که اندلسیان آنرا جزیره رفضه میگویند و ساکنان آن ساحل همگی شیعه امامیه اند
و احتیاج ایشان از جزیره خضراء که مقام آنحضرة علیه السلام است در سالی دو بار دلیل آنحضرت حفیهها
از راه بحر ابیض که محیط آن ناحیه مقدسه است می آورد و بر اهل آن جزیره قسمت کرده مراجعت
می نماید قاضی نور الله در مجالس المومنین فرموده که مخالف و موالف بنا بر روایات
صحیحه صریحه متفق اند بر اینکه در زمانه ظهور تمام دفائن و گنجها که از نظر مستور و در تحت زمینها مدفون
هستند بروی زمین آمده بر صاحب الامر علیه السلام ظاهر خواهد شد و ظلم و جبار بروی زمین
مقهور او خواهند گردید و ملک عالم بقبضه اقتدار و حوزه اختیار آنحضرت علیه السلام خواهد آمد
و جهان بنور عدل و داد آنحضرت منور خواهد شد و جمیع این تمکین و قدر ثابت که حضرت رب العزة
العقیدة بآنحضرت ارزانی فرماید که بآن تواند که جائی چند بتصرف خود در آورد که احدی را بی اشاره
علیه آنحضرت بآن راه نباشد و بمناسب حال در آنجا بجهت خود و بلا زمان خاص سراپرده اختصاص
ترتیب فرماید و بلوازم مراسم هر امری چنانچه مقتضای مصلحت دینی آنحضرت باشد در آنجا قیام
و اقدام نماید چنانکه از قصه بحر ابیض و جزیره اخضر مستفاد میشود در کفایة المهتدی
فی معرفة المهدی علیه السلام میر محمد لوحی معاصر علامه مجلسی رح مینویسد که این کمترین خبر معتبر نزد شیعه
و جزیره اخضر و بحر ابیض را که در آن مذکور است که حضرت صاحب العصر و الزمان علیه السلام را چند
فرزند است با نجدیث صحیح در کتاب ریاض المومنین توفیق نموده الخ در کشف القناع
در ضمن شواهد رویت بر امکان رویت در غیبت کبری و رسیدن احکام از جانب آن امام
عالیمقام علیه السلام میفرماید از انجمله است قصه جزیره خضراء معروف که مذکور است در بحار و

اقامت حضرت خضر و بودن مهدی علیه السلام در کتب معتبره

تفسیر الائمہ علیہم السلام **اشکال** از کجا معلوم شد کہ آنجناب علیہ السلام در جزیرہ خضرا مقیم
است **جواب** مردم مخلصان بخدمت آنجناب علیہ السلام در خضرا کہ آنجناب مقیم
در آن جزیرہ است رسیدہ اند از انجملہ **علی بن فاضل** است کہ در خضرا رسیدہ است
و تمام قصہ رفت و آمد وے و تمام واقعات را کہ درین راہ و در آنجا خود دیدہ است در یک
رسالہ مستقلہ کہ از خزانہ حضرت امیر علیہ السلام یافتہ شدہ است نوشتہ دیدند چنانچہ **علامہ مجلسی**
وغیرہ از ان رسالہ نقل کردہ اند کہ نوشتہ بود در آن رسالہ **بعد** چنین گوید نیازمند بسوے
عفو خداوند سبحانہ فضل بن یحیی بن علی طیبی کوفی امامی عفی اللہ عنہ کہ من شنیدہ بودم از
دو شیخ فاضلان عالمان عاملان شیخ شمس الدین بن نجیح حلی و شیخ جلال الدین عبد اللہ بن
حرام حلی در مشہد منور حسین علیہ السلام در نیمہ ماہ شعبان سنہ ۶۹۹ ہجری کہ روایت کردند از
شیخ صالح شیخ زین الدین علی بن فاضل مازندرانی مجاور نجف اشرف کہ حکایت کرد برائے
ایشان این قصہ را آنگاہ کہ مجتمع شدہ بودند با او در مشہد امامین علیہما السلام سر من راے
پس نقل کرد برائے ایشان آنچہ دیدہ بود در بحر ابیض و جزیرہ خضرا پس شوق تمامی در من
پیدا شد برائے دیدن شیخ مذکور کہ اینخبر را از دہان او بشنوم **پس** بعد ازین تمام
قصہ رفتن شیخ و آمدن وی و آنچہ در آنجا دیدہ و در آن رسالہ ضبط بودہ مجلسی علیہ الرحمۃ
نقل فرمودہ است تفصیل از بحار ملاحظہ فرمایید **اشکال** اگر آنجناب در جزیرہ
خضرا است پس کسانیکہ از مخلصان آنحضرت را زیارت کردہ اند چگونہ در جزیرہ خضرا نا
رفتہ زیارت میکنند یا در ہر جا آنحضرت را می بینند **جواب** اگرچہ آنجناب مقیم در خضرا اند
لیکن مظہر الغرایب از فرزندان مظہر العجایب صاحب معاجز قاہرہ و خوارق باہرہ است در ہر
جا میآیند چنانچہ گذشت کہ در احادیث متواترہ وارد شدہ است کہ در ہر جا آنجناب
میرسد و ہر کسے آنحضرت را می بیند و بر فرشہای مردم قدم میگذارد **و نیز** از علی

بن **احمد** کوفی آوردہ اند کہ وی از ازدی آوردہ قال انا فی طواف فاذا شاب

حسن الوجه طیب الرائحه یتکلم الیّ فقلت یا سیّدی من انت قال انا المهدی وانا

صاحب الزّمان وانا القائم الذی املأ الارض عدلا کما ملئت جوراً وان الارض

لاتخلوا من حجّة ولایبقی الناس فی فترة فهذه امانة ثم القی حصاة الیّ فاذاً سبیکة

ذهب وقال بعضهم انه یظهر فی کل سنة یوماً للخواص بعید ثم خلاصه آنست که از وی

میگویند من درحالت طواف بودم که دیدم جوانے راکه خوش روی وخوش موی وخوش بوی

بود ومخاطب بمن کلامی فرمود عرض کردم ای سیّد من شما کیستید فرمود من مهدی صاحب

الزمان قائم آل محمد هستم که زمین راپر ازعدل خواهم فرمود چنانچه ازجور پر شده باشد وزمین

هرگز از حجت خدا خالی نخواهد بود وپس بطرف من چند سنگ ریزه انداخت که آنها را

چون برداشتم دیدم سکه طلا یعنی اشرفی است بعضے گفته اند آنحضرت هر سال برائی خواص

احباب طیاب یک روز ظاهر میشود وحدیث میگوید آنها را **ودر ینابیع المودة**

نقل فرموده است عن ابی عبد الله بن صالح قال رایت المهدی علیه السّلام عند حجر الاسود

بعد غیبت الکبری والناس یزدحمون علیه وهو یقول ما بهذا امروا خلاصه آنست

که ابی عبد الله بن صالح گفت دیدم حضرت امام مهدی موعود علیه السّلام را نزدیک حجر الاسود

در زمانه غیبت کبری درحالیکه ازدحام کرده بودند بر آنحضرت علیه السّلام وآنجناب میفرمود

باین امر مامور نشده هستید **وعن غانم الهندی** قال اتیت بغداد فی طلب

المهدی وقد مشیت علی الجسر متفکراً این اجده اذا تانی ات فیمشی معی حتی

ادخلنی داراً وبستاناً فاذا مولائی قاعد فلما نظر الیّ قال غانم اهلاً وسهلاً

فکلمنی بالهندیة وسلم علیّ قال انت ترید الحج فی هذه السنة مع اهل قم فلا تحج

فی هذه السنة وانصرف الی خراسان والقی الی صرة وقال اجعل هذه نفقتک

ولاتخبر بشیء مما رایت خلاصه آنست که غانم هندی میگوید به بغداد رفتم در طلب دیدار

حضرت امام مهدی موعود علیه السّلام ودر جسر راه میرفتم ومتفکر بودم که چگونه کجا آنجناب

علیه السلام را خواهم یافت تا آنکه آمد نزد من آینده وراه میرفت با من تا آنکه داخل کرد مرا در یک خانه و بستانی که در آنجا مولائی من حضرت امام مهدی موعود نشسته بودند پس چون آنجناب علیه السلام بطرف من نظر کرد و فرمود ای غانم خوش آمدی پس مکالمه کرد با من در زبان هندی و سلم کرد بر من و فرمود ای غانم میخواهی در این سال با اهل قم حج بروی رای آنست که امسال حج نرو و مراجعت کن بطرف خراسان و بطرف من یک کیسه پول نداخت و فرمود این را نفقه خود قرار داده و آنچه دیدی عوام را از آن مطلع نگردان وعن محمد بن شاذان الکابلی قال کنت لم ازل اطلب المهدی علیه السلام واقمت فی المدینة ولا ذکرته لاحد الا استهزء بی فلقیت شیخا من بنی هاشم وهو یحیی بن محمد العریضی فدخلت فی الدکان فزجرنی غلام اسود وقال قم من هذا المکان فقلت لا اخرج فدخل الدار ثم خرج وقال لی ادخل فدخلت فاذا مولائی قاعد بوسط الدار وسمانی باسم لم یعرفه احد الا اهلی بکابل واخبرنی باشیاء ثم الصرفت عنه ثم اتیت السنة الثانیة فلم اجده خلاصه آنست که محمد بن شاذان کابلی گوید داخل شدم در مدینه و همیشه در طلب امام هادی مهدی علیه السلام بودم هر احدی این خواهش مطلب خود را ظاهر نکردم مگر آنکه بمن استهزا کردند پس با شخصی از بنی هاشم یحیی بن محمد عریضی ملاقات کردم پس داخل شدم در دوکانی پس غلام حبشی بمن زجر و توبیخ کرد و گفت بر خیز از این خانه گفتم بیرون نمیشوم پس وی داخل خانه شد و بیرون آمد و گفت مرا داخل شو چون داخل شدم دیدم مولائی خودم صاحب الامر علیه السلام در وسط خانه نشسته است و ندا داد مرا باسمیکه نمیشناخت آن اسم مرا احدی غیر از اهل خودم در کابل و از چند چیز مرا اطلاع داد پس مراجعت نمودم و سال دوم چون باز رفتم سال دوم نیافتم در آنجا آنجناب را و از عبد الله بن جعفر حمیری آورده اند که گفت سوال کردم محمد بن عثمان عمری را از رویت

صاحب الامر گفت دیدم آنجناب علیه السلام را در بیت الحرام میگفت اللهم انجز لی ما وعدتنی

وانظر لی یعنی ابی نصر آورده اند گفت داخل شدم بر صاحب الزمان علیه السلام فرمود که

ظریف من کیستم عرض کردم انت سیدی ابن سیدی پس فرمود من خاتم اوصیا هستم بوجود

مسعود من حق تعالی رفع میکند جمیع بلایا را از اهل زمین وعن عبد الله المسوری

قال دخلت فی بستان بنی هاشم فرأیت غلمانا یسبحون فی غدیر ماء وفتی جالس

علی مصلی فقلت لهم من هذا فقالوا محمد بن الحسن العسکری وکان فی صورة ابیه

علیهما السلام یعنی عبد الله مسوری گفت داخل شدم در بستان بنی هاشم پس دیدم چند

غلمان را که تسبیح میکنند در غدیر آب و در آن بستان و یک جوانی بر مصلی نشسته پس گفتم

بجهت آنها این جوان کیست گفتند حضرت حجة الله القائم است بسیار در صورت با پدر

بزرگوار خود مشابه بود و غیر از اینها بسیاری مردم اند که آنجناب علیه السلام را دیده هستند چنانچه

از محمد بن عبد الله کوفی اسدی آورده اند ذکر عدد من رأی صاحب

الزمان وکراماته علیه السلام من الوکلاء یعنی وی ذکر کرده است اسمای کسانیکه حضرت

صاحب الامر علیه السلام و کرامات آنجناب را دیده هستند در بغداد پنج نفر و یک نفر از کوفه و

از اهواز یک نفر و از بلاد قم یک نفر و از همدان یک نفر و از ری یک نفر و از آذربایجان

یک نفر و از نیشاپور یک نفر پس دوازده نفر از وکلاء آنجناب اند که رویت آنحضرت کرده

اند و اسمای آنها در این دفتر درج ننمودیم بالتفصیل واما از غیر وکلاء که رویت آنجناب کرده

اند پنجاه و سه نفر اند اسمای آنها در کتاب الغیبت مفصلا نوشته اند من شاء فلیرجع الیه

بحث خامس در بیان ظهور امام مهدی موعود

چون غیاب آنجناب علیه السلام و فواید و حکمت غیبت ثابت شد گوئیم ظاهر شدن آنجناب علیه السلام

واجب است تا حق مظلوم را از ظالم بگیرد و زمین را پر از عدل و انصاف و داد فرماید چنانچه در

پنجاه و سه نفر غیر وکلاء امام مهدی را بعد غیاب دیدند

فرائد السمطین از حسن بن خالد آوردہ است قال قال علی بن موسی الرضا رضی اللہ
عنہ لا دین لمن لا ورع له وان اکرمکم عند اللہ اتقاکم ای اعملکم بالتقوی ثم قال ان
الرابع من ولدی ابن سیدة الاماء یطهر الارض من کل جور وظلم وهو الذی یشک الناس
فی ولادته وهو صاحب الغیبة فاذا خرج اشرقت الارض بنور ربها ووضع میزان العدل
بین الناس فلا یظلم احد وهو الذی تطوی له الارض ولا یکون ظل له وهو الذی ینادی
مناد من السماء یسمعه جمیع اهل الارض الا ان حجة اللہ قد ظهر عند بیت اللہ فاتبعوه
فان الحق فیه ومعه وهو قول اللہ عز وجل ان نشأ ننزل علیهم آیة من السماء فظلت
اعناقهم خاضعین وقوله تعالی یوم ینادی المنادی من مکان قریب یوم یسمعون
الصیحة بالحق ذلک یوم الخروج ای خروج ولدی القائم المهدی علیه السلام انتهی و
علاوہ برایں نیز حق تعالی عز اسمہ جل شانہ در عزیز کتاب خویش خبر میدہد ونرید ان نمن
علی الذین استضعفوا فی الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم الوارثین ونمکن لهم
فی الارض ونری فرعون وهامان وجنودهما منهم ما کانوا یحذرون و نیز
قوله تعالی فلا اقسم بالخنس الجوار الکنس ذیل آیہ شریفہ از ام هانی آوردہ اند کہ گفت
سوال کردم از ایں آیہ جناب حضرت باقر علیہ السلام را حضرت فرمود الخنس امام یخنس ی
یرجع من الظهور الی الغیبة سنة ستین ومائتین ثم یبدو کالشهاب الثاقب و
نیز قوله تعالی والسماء ذات البروج ذیل آیہ شریفہ از اصبغ بن نباتہ آوردہ اند کہ
گفت ابن عباس گفت حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود انا السماء واما البروج
فالائمة من اهل بیتی وعترتی اولهم علی وآخرهم المهدی و نیز قوله تعالی
فی سورة آل عمران وله اسلم من فی السموات والارض طوعا وکرها ذیل تفسیر
آیہ شریفہ از رفاعہ بن موسی آوردہ اند گفت از جعفر صادق رضی اللہ عنہ شنیدم کہ فرمود ایں
آیت در حق مہدی موعود نازل شدہ است وفرمود اذا قام القائم المهدی لا یبقی ارض الا

نودی فیہا شہادۃ ان لا الہ الا اللہ وان محمداً رسول اللہ **ونیز قولہ تعالیٰ یوم یاتی بعض آیات ربک** لا ینفع نفساً ایمانہا لم تکن آمنت من قبل او کسبت فی ایمانہا خیراً قل انتظروا انا منتظرون ذیل تفسیر آیہ شریفہ از علی بن رباب آوردہ اند کہ گفت امام جعفر صادق علیہ السلام فرمودہ مراد از آیات در آیہ مذکورہ الائمۃ من اہل البیت ومراد فقرہ بعض آیات ربک القائم المنتظر علیہ السلام فلا ینفع نفساً ایمانہا لم تکن آمنت من قبل عند قیامہ بالسیف وان آمنت بمن تقدم من آبائہ علیہم السلام **ونیز قولہ تعالیٰ فی الانفال وقاتلوہم حتی لا تکون فتنۃ ویکون الدین کلہ للہ** ذیل تفسیر آیہ شریفہ از محمد بن مسلم آوردہ اند گفت پرسیدم از حضرت باقر رضی اللہ عنہ تاویل آیہ مذکور چہ باشد قال لم یجیٔ تاویل ہذہ الآیۃ فاذا جاء تاویلہا یقتل المشرکون حتی یوحدوا اللہ عز وجل وحتی لا یکون شرک وذلک فی قیام قائمنا یعنی فرمود نیامدہ است ہنوز تاویل این آیہ پس ہر وقت تاویل این آیہ بیاید مشرکین قتل کردہ میشوند تا آنکہ جمیع دیار خدا را بوحدانیت بپرستند و ذرۂ از شرک باقی نماند و این ہمہ امور در وقت قیام قائم یا حضرت مہدی موعود علیہ السلام خواہند شد **ونیز قولہ تعالیٰ قاتلوا المشرکین کافۃ کما یقاتلونکم کافۃ حتی لا یکون شرکاً ویکون کلہ للہ** ذیل آیہ شریفہ از زرارہ آوردہ اند گفت سوال کردم از حضرت باقر علیہ السلام از تاویل آیہ مذکورہ فرمود ہنوز نیامدہ است تاویل این آیہ شریفہ وقتیکہ قائم شود قائم یا مہدی موعود پس کسیکہ درک میکند آنحضرت را مے بیند چہ میشود تاویل آیہ شریفہ **ونیز قولہ تعالیٰ ہو الذی ارسل رسولہ بالہدیٰ ودین الحق لیظہرہ علی الدین کلہ ولو کرہ المشرکون** ذیل تفسیر آیہ شریفہ از ابی بصیر و از سماعۃ آوردہ اند کہ آنہا از حضرت جعفر صادق علیہما السلام آوردہ اند کہ آنحضرت فرمود واللہ ما یجیٔ تاویلہا حتی یخرج القائم المہدی علیہ السلام فاذا خرج القائم لم یبق مشرک الا کرہ خروجہ ولا یبقی کافر الا قتل یعنی سوگند بخدا و ندظاہر نخواہد شد تاویل

آیہ وقاتلوہم و آیہ قاتلوا المشرکین و آیہ ہو الذی ارسل رسولہ در حق مہدی نازل شدہ است

این آیہ شریفہ تا آنکہ خروج کند حضرت امام مہدی موعود پس وقت خروج آنجناب باقی نمیماند
مشرکے مگر آنکہ مکروہ میدارد خروج آنجناب علیہ السّلام را و باقی نمیماند کافری مگر آنکہ قتل کردہ خواہد
شد و از حضرت امیر علیہ السّلام است کہ فرمود والذی نفسی بیدہ لا تبقی قریۃ الّا
نودی فیہا بشہادت ان لا الٰہ الّا اللہ وان محمّداً رسول اللہ بکرۃ وعشیا و
از حضرۃ امام زین العابدین و امام محمد باقر علیہما السّلام منقول است قالا ان الاسلام
قد یظہرہ اللہ علی جمیع الادیان عند قیام القائم علیہ السّلام یعنی بدرستیکہ اسلام را
ظاہر میفرماید حق تعالیٰ بر جمیع دینہا وقت قیام قائم ما حضرت مہدی موعود علیہ السّلام و
عن مجاھد عن ابن عباس فی ھذہ الایۃ الشریفۃ قال لا یبقی صاحب ملۃ
الا صار الی الاسلام حتی تامن الشاۃ من الذئب والبقرۃ من الاسد والانسان من
الحیۃ لا تقرض الفارۃ جرابا وذلک عند قیام القائم علیہ السّلام و نیز
قولہ تعالیٰ ویقولون لولا انزل علیہ ایۃ من ربہ فقل انما الغیب للہ
فانتظروا انی معکم من المنتظرین (سورۃ یونس) در ذیل آیہ شریفہ از یحیی بن ابو القاسم
آوردہ اند کہ گفت حضرت امام جعفر صادق علیہ السّلام فرمود الغیب فی ھذہ الایۃ ھو الحجۃ
القائم علیہ السّلام یعنی مراد از کلمہ غیب کہ در آیہ مزبورہ مذکور است حجت قائم مہدی
موعود علیہ السّلام است کہ حق تعالیٰ امر فرمود کہ انتظار برید فرج مرا من انتظار میبرم آن وقتے را
کہ برائی ظہور حجت غائب مصلحت دانستم و نیز قولہ تعالیٰ ولئن اخرنا عنہم العذاب
الی امۃ معدودۃ از حضرت باقر و حضرت صادق علیہم السّلام منقول است کہ ذیل تفسیر
این آیہ شریفہ فرمودند الامۃ المعدودۃ ھم اصحاب المہدی فی اخر الزمان ثلثمائۃ
وثلثۃ عشر رجلا یعنی در آیہ شریفہ مراد از امت معدودہ اصحاب حضرت امام مہدی موعود
علیہ السّلام است در آخر زمان کہ سہ صد و سیزدہ نفر اند یجتمعون فی ساعۃ واحدۃ کما
یجتمع قزع الخریف و نیز قولہ تعالیٰ لو ان لی بکم قوۃ او اوی الی رکن

شدید لا تمنیا ذیل تفسیر این آیہ شریفہ از ابی بصیر آوردہ اند کہ گفت حضرت صادق
علیہ السلام فرمود القوة القائم المہدی و شدة اصحابہ فان الرجل منہم یعطی قوة
اربعین رجلا الخ یعنی این آیہ برای قوت قائم حضرت امام مہدی و اصحاب آنجناب
علیہ السلام نازل شدہ است بدرستیکہ ہر یکے از اصحاب آنجناب علیہ السلام را عطا بشود
من اللہ قوت چہل مرد فتے شجاع و از حضرت صادق علیہ السلام ذیل آیہ مذکورہ ایضا
منقولست کہ فرمود این آیہ در قوت حضرت قائم مہدی موعود نازل شدہ و الرکن الشدید
اصحابہ ثلثمائة و ثلثة عشر رجلا و در آیہ شریفہ مراد از رکن شدید اصحاب آنحضرت
میباشند کہ سہ صد و سیزدہ نفر شجاع اند و نیز قولہ تعالی ولقد کتبنا فی الزبور
من بعد الذکر ان الارض یرثہا عبادی الصالحون از حضرت امام محمد باقر و
حضرت امام جعفر صادق علیہما السلام منقولست قالا ہم القائم و اصحابہ یعنی
فرمودند آنہا حضرت امام مہدی موعود و اصحاب آنحضرت اند و نیز قولہ تعالی
الذین ان مکناہم فی الارض اقاموا الصلوة و اتوا الزکوة و امروا بالمعروف
و نہوا عن المنکر و للہ عاقبة الامور و در ذیل آیہ شریفہ از ابی جارود آوردہ اند کہ گفت
حضرت باقر علیہ السلام فرمود ہذہ الآیة نزلت فی المہدی و اصحابہ یملکہم اللہ
مشارق الارض و مغاربہا و یظہر اللہ بہم الدین حتی لا یری اثر من الظلم
والبدع یعنی این آیہ شریفہ نازل شدہ است در حضرت مہدی موعود و اصحاب آنجناب
علیہ السلام حق سبحانہ و تعالی در آخر زمان مالک تمام مشارق و مغارب زمین ایشان را
خواہد فرمود و بوجود ایشان دین را ظاہر بگرداند تا آنکہ ہیچ اثری از ظلم و بدع دیدہ نشود
و نیز قولہ تعالی وعد اللہ الذین امنوا منکم و عملوا الصلحت لیستخلفنہم
فی الارض کما استخلف الذین من قبلہم و لیمکنن لہم دینہم الذی ارتضی
لہم و لیبدلنہم من بعد خوفہم امنا یعبدوننی لا یشرکون بی شیئا در تفاسیر

ایہ الذین ان مکناہم فی الارض و ایہ وعد اللہ الذین امنوا در مہدی نازل شد

منهاو در تفسیر تبیان و نیز تفسیر عیاشی و نیز در تفسیر قمی و نیز در تفسیر مجمع البیان
و نیز در تفسیر روض الجنان و نیز در تفسیر مبانی البیان و نیز در تفسیر صافی
و نیز در جمع الجوامع و نیز در نور الثقلین و نیز در منهج الصادقین و نیز در
برهان وغیره قالوا انها نزلت فی القائم من آل محمد هو المهدی فی آخر الزمان یعنی
این آیه شریفه در قائم آل محمد حضرت مهدی موعود در آخر زمان علیه السلام نازل شده است
از اسحاق بن عبد الله آورده اند که گفت حضرت امام زین العابدین علیه السلام فرمود
هذه الآیة نزلت فی القائم المهدی علیه السلام یعنی این آیه خاص در حضرت قائم مهدی
موعود در آخر زمان علیه السلام نازل شده است در تفسیر عیاشی از حضرت
امام زین العابدین آورده است انه قرء هذه الآیة وقال والله هم شیعتنا اهل
البیت یفعل ذلک بهم علی یدی رجل منا وهو مهدی هذه الامة وهو الذی
قال فیهم رسول الله لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول الله ذلک الیوم یلی
رجل من عترتی اسمه اسمی یملاء الارض عدلا و قسطا کما ملئت ظلما
وجورا و در ینابیع المودة ذیل آیه مذکوره بروایت حضرت امام باقر و امام
صادق علیهما السلام آورده که فرمود نزلت هذه الآیة فی القائم و اصحابه و حجة
الاسلام والد ماجد حضرت الحاج السید ابو القاسم صاحب لوامع التنزیل
در خصوص تشریح همین آیه شریفه استخلاف رساله مستقله موسومه به برهان البیان تصنیف
فرموده اند من شاء التفصیل فلیرجع الیها و نیز قوله تعالی و یومئذ یفرح
المؤمنون بنصر الله (سوره روم) ذیل تفسیر آیه شریفه از ابی بصیر آورده اند که
گفت حضرت امام صادق آل محمد فرمود عند قیام القائم یفرح المؤمنون بنصر
الله یعنی وقت قیام قائم آل محمد حضرت مهدی موعود علیه السلام بسبب نصرت کردن
حق سبحانه مؤمنین بسیار مسرور و فرحناک میشوند و نیز قوله تعالی قل یوم

الفتح لا ینفع الذین کفروا ایمانهم ولا هم ینظرون ذیل آیہ شریفہ از ابن دراج آوردہ

اند گفت سمعت جعفر الصادق یقول فی هذه الآیة یوم الفتح یوم تفتح الدنیا

علی القائم علیہ السلام ولا ینفع احداً تقرب بالایمان مالم یکن قبل ذلک مومناً و

اما من کان قبل هذا الفتح موقناً بامامته ومنتظراً بخروجه فذلک ینفعه ایمانه

ویعظم الله عنده قدره وشانه وهذا اجر الموالین لاهل البیت خلاصہ آنست کہ

حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام فرمود کہ درین آیہ مراد از فقرہ یوم الفتح روزیست

کہ بدست حضرت قائم مہدی موعود تمام دنیا فتح بشود نفع نمیرساند ایمان آوردن کسیکہ

قبل از فتح دنیا ایمان نداشت اما کسیکہ قبل از فتح دنیا مومن بود و موقن بامامت آنجناب

و منتظر خروج آنحضرت بود پس ویرا ایمان البتہ نفع میرساند **ونیز قولہ تعالی** و

لتعلمن نبأہ بعد حین ذیل آیہ شریفہ از عاصم بن حمید آوردہ اند قال الباقر علیہ السلام

لتعلمن نبأہ ای نباء القائم علیہ السلام عند خروجه **ونیز قولہ تعالی**

سنریهم آیاتنا فی الآفاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق ذیل آیہ شریفہ از

ابی بصیر آوردہ اند کہ گفت سوال کردم حضرت امام محمد باقر علیہ السلام را از آیہ شریفہ

مذکورہ قال یرون قدرة الله فی الآفاق وفی انفسهم الغرائب والعجائب حتی

یتبین لهم ان خروج القائم علیہ السلام هو الحق من الله عز وجل یراہ الخلق

لا بد منه **وعن الصادق** علیہ السلام ایضاً نحوہ یعنی حضرت صادق و حضرت باقر علیہما

السلام فرمودند در معنی آیہ مذکورہ کہ مردم را چارہ نیست ازینکہ جمیع مخلوق خواہند دید قدرت

خدا را در آفاق و در انفاس خود عجائبات و غرائبات را خواہند دید تا آنکہ ظاہر و ثابت شود

از برای آنہا کہ خروج قائم مہدی موعود علیہ السلام حق است از جانب خدا **ونیز قولہ**

تعالی هل ینظرون الا الساعة ان تاتیهم بغتة وهم لا یشعرون ذیل آیہ شریفہ از

زرارہ بن اعین آوردہ اند کہ گفت از حضرت امام محمد باقر علیہ السلام ازین آیہ شریفہ سوال

آیہ سنریهم آیاتنا و آیہ هل ینظرون الا الساعة در ظهور مهدی نازل شد

وم فرمود هی ساعة القائم علیه السلام تأتیهم بغتة یعنی مراد از این ساعت قیام
هدی موعود علیه السلام است که بغتة بر ایشان میرسد **و نیز قوله تعالی** لو تزیلوا العذبنا
ذین کفروا منهم عذابا الیما ذیل آیه شریفه از حضرت صادق علیه السلام آورده اند قال فی
ذه الآیة ان لله ودائع مؤمنین فی اصلاب قوم کافرین ومنافقین وقائمنا
ن یظهر حتی تخرج ودائع الله فاذا خرجت ظهر فیقتل الکفار والمنافقین خلاصه آنست
آنحضرت فرمود در معنی این آیه که برای خداوند علام ودایع مومنین اند در صلاب کفار ومنافقین
قائم ما مهدی موعود علیه السلام خارج وظاهر نمیشود تا وقتیکه این ودایع خداوند از صلاب آنها
رون نشوند وهمینکه تمام این ودایع خارج شوند آنحضرت ظهور فرماید پس تمام کفار ومنافقین
قتل خواهد فرمود وبساط عدل وداد را در تمام روی زمین خواهد گسترانید **وقوله تعالی**
رب السماء والارض انه لحق مثل ما انکم تنطقون ذیل آیه شریفه از اسحاق بن عبدالله
ورده اند که حضرت امام زین العابدین علیه السلام فرمود فی هذه الآیة ان قیام القائم علیه
سلام لحق وفیه نزلت وعد الله الذین امنوا وعملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض
نیز **قوله تعالی** واعلموا ان الله یحیی الارض بعد موتها ذیل آیه شریفه از سلام بن
ستیر آورده اند که حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود یحییها الله بالقائم فیعدل فیها فیحیی
لارض بالعدل بعد موتها بالظلم یعنی زنده میفرماید حق تعالی زمین را بوجود حضرت قائم
هدی موعود پس آنجناب عدالت میکند پس بعدالت زنده میکند زمین را بعد از آنکه بکثرت ظلم
رده باشد **و نیز قوله تعالی** یریدون لیطفؤا نور الله بافواههم والله متم
وره ولو کره الکافرون ذیل آیه شریفه از محمد بن فضیل آورده اند که امام زین العابدین فرمود
فی هذه الآیة الامامة والله متم الامامة عند قیام القائم یعنی مراد از نور در این
یه امامت ائمه اطهار است خداوند علام تمام کننده امامت است وقت قیام قائم مهدی
موعود علیه السلام **و نیز قوله تعالی** حتی اذا راوا ما یوعدون فسیعلمون

آیه فورب السماء و آیه یحیی الارض و آیه متم نوره در مهدی نازل شد

من اضعف ناصرا واقل عددا ذیل آیه شریفه محمد بن فضیل از حضرت امام زین العابدین
آورده که فرمود ما یوعدون فی هذه الآیة القائم المهدی واصحابه وانصاره واما
اعلانه تکون اضعف ناصرا واقل عددا اذا ظهر القائم علیه السلام تا اینجا بود
آیات قرآنی که دلالت بر امامت و وجود وغیاب وظهور حضرت مهدی موعود دارند بالاختصار
نوشتیم واگر حضرات دعا فرمایند چه عجب که خاص از آیات قرآن مستقل بالاستقلال باستدلال وتحقیق
کلیات وجزئیات در مجلد ثانی خواهیم نگاشت واما احادیث در انتظار کشیدن ظهور
آنجناب علیه السلام بسیار اند چنانچه از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام پرسیدند کدام عمل
محبوب تر است نزد خدا حضرت علیه السلام فرمود انتظار فرج در فرائد السمطین
محدث فقیه شافعی شیخ محمد بن ابراهیم الجوینی الخراسانی الحموینی بروایت جابر بن عبدالله انصاری
آورده است قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم من انکر خروج المهدی فقد کفر
بما انزل علی محمد ومن انکر نزول عیسی فقد کفر ومن انکر خروج الدجال فقد کفر یعنی
جابر گفت که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود کسیکه انکار کند خروج وظهور حضرت امام مهدی
موعود را پس وی کافر شده است از چیزیکه نازل بر حضرت محمد شد وکسیکه انکار کند نزول حضرت
عیسی را پس وی نیز کافر است وکسیکه انکار کند خروج وظهور دجال بطال را وی نیز کافر است
واز دایره اسلام خارج است در فرائد السمطین ایضا از ابن عباس آورده است
قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم ان خلفائی واوصیائی وحجج الله علی
الخلق بعدی الاثنا عشر اولهم علی وآخرهم ولدی المهدی فینزل روح الله عیسی بن مریم
فیصلی خلف المهدی وتشرق الارض بنور ربها ویبلغ سلطانه المشرق والمغرب یعنی ابن عباس
گفت که حضرت رسول صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم فرمود که خلفاء واوصیاء من وحجتهای خداوند
بر خلق بعد از من دوازده نفر اند اول آنها علی وآخر آنها پسر من مهدی موعود است پس نازل
میشود حضرت عیسی ونماز با جماعت میخواند عقب مهدی موعود علیهما السلام و در آنوقت زمین بنور

جزای منکر ظهور مهدی و نزول عیسی و خروج دجال

خداوند روشن بشود و در زمین مشرق و مغرب سلطنت حضرت مهدی موعود فرا بگیرد و صفا حسب

اربعین بروایت ابن عباس آورده است قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم

لن تهلک امة انا فی اولها و عیسی بن مریم فی آخرها والمهدی فی وسطها یعنی ابن عباس گفت هرگز هلاک نمیشود امت که در اوّل آن من باشم و در آخر میان آنها عیسی علیه السلام باشد و در وسط میان آنها حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام باشد **و از امام** سجاد علیه السلام منقولست که فرمودند غیبت امام ثانی عشر علیه السلام ممتد خواهد شد و اهل زمان غیبت او که قایل باشند با مامت وی علیه السلام و انتظار ظهور آنجناب علیه السلام کشند بهترین اهل زمان خواهند بود زیرا که حق تعالی از عقل و فهم و معرفت آنقدر بایشان عطا فرموده است که غیبت نزد ایشان بمنزله مشاهده گردیده است و خدای عزّ و جلّ ایشانرا در آخر زمان بمنزله جماعتی گردانیده که جهاد کنند در پیش روی حضرت رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم بشمشیر و ایشان اند مخلصان بحق و شیعیان ما بند براستی و دعوت کنندگان اند خلق را بسوی دین خدا در پنهان و آشکار و فرمود که انتظار فرج کشیدن از بزرگترین فرجها است **و نیز** از آنجناب علیه السلام منقولست هر که ثابت باند بر ولایت ما در غیبت قایم ما عطا کند بوی حق تعالی ثواب هزار شهید از شهیدان بدر و احد **و از امام** حضرت جعفر صادق علیه السلام منقولست هر که انتظار حضرت قایم علیه السلام کشد و بمیرد بمنزله کسی است که در خیمه حضرت قایم علیه السلام با آنحضرت باشد **و از امام** صادق علیه السلام منقولست که بر مردم زمانی خواهد آمد که غایب شود از ایشان امام ایشان پس خوشا حال آنها که ثابت بمانند بامر ما در آن زمان و کمتر ثوابی که برای ایشان خواهد بود آنست که ندا کند حق تعالی ایشانرا که ای بندگان من ایمان آوردید بسرّ من و تصدیق نمودید بغیب من پس بشارت باد شما را بثواب نیکو از جانب من بدرستیکه شمائید بندگان من و کنیزان من از شما قبول میکنم عبادت را و بسبب شما عفو میکنم گناهان را و از غیر شما و شما را میآمرزم و بسبب و ببرکت شما باران

میفرستم از برای بندگان خود و بسبب شما دفع میکنم بلاها را از ایشان اگر شما نبودید عذاب خود را بر
ایشان میفرستادم **راوی** گفت یا ابن رسول الله چه چیز است بهتر کاری که مردم در آن زمان کنند فرمود
زبان را نگاه داشتن **امّا احادیث در ظهور** پس نیز بسیاری وارد شده اند
منجمله در جامع الاصول از بخاری **و** مسلم و ابوداؤد **و** ترمذی بروایت ابوهریره آورده
انه قال قال رسول الله صلعم والذی نفسی بیده لیوشکن ان ینزل عیسی بن مریم حاکماً عادلاً
فیکسر الصلیب و یقتل الخنازیر و یضع الجزیة یعنی ما یقبل منهم غیر الاسلام و یکثر المال
حتی اذا اعطی احد لم یقبل قال فقال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و کیف بکم اذا
نزل ابن مریم بینکم و امامکم منکم یعنی المهدی علیه السلام **منجمله** از صحیح مسلم روایت شده
است از جابر که گفت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود لم یزل طائفة من امتی
یقاتلون علی الحق و یغلبون الی یوم القیمة فینزل عیسی بن مریم فیقول له امیرهم اصل
معنا فیقول لا ان بعضکم علی بعض امراء تکرمة الله تعالی اکرم هذه الامة یعنی همیشه یک
طایفه حقه از امت من مقاتله میکنند بر حق تا روز قیامت آن طایفه همیشه غالب میشوند پس نازل
میشود از آسمان حضرت عیسی پسر مریم علیهما السلام پس امیر آن طایفه حقه که مهدی موعود باشد
بحضرت عیسی خواهد گفت من با تو نماز با جماعت میخوانم در جواب حضرت عیسی خواهد گفت
این نمیشود شما امراء هستید بعضی بر بعض دیگر زیرا که حق تعالی بوجود شما اهلبیت رسالت و طهارت
این امت آخر زمانه را اکرام و تکریم داده است **گنجی شافعی** نیز همین روایت را نقل فرموده
و بعد از نقل حدیث میگوید هذا حدیث حسن صحیح یعنی این حدیث مذکور حسن و صحیح است **منجمله**
روایت است که در صحاح ستة و غیره آورده اند یعنی حضرت رسول صلی الله علیه و آله و صحابه وسلم
کلامی فرمود که آخرش این است و کیف بکم اذا نزل ابن مریم و امامکم منکم یعنی چگونه خواهد
بود حال شما وقتیکه نازل شود پسر مریم و امام شما از خود شما حاکم میان شما خواهد بود **منجمله** در
اکمال الدین ابن داؤد بن کثیر رقی آورده که گفت سوال کردم امام موسی بن جعفر علیه السلام

را از مهدی موعود فرمود وهو الطريد الوحيد الغريب الغائب عن اهله الموتور بابيه عليه السلام

منجمله در مودة عاشره رساله مودة فی القربی وغیره آورده اند عن ابن عباس قال قال

رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ان الله فتح هذا الدين بعلی فاذا هلك علی فسد ولا يصلحه

الا المهدی بعده یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود خداوند علام کشود و فتح داد

این دین اسلام را بر دست حضرت امیر پس بعد از وفات حضرت امیر علیه السلام این دین فاسد

میشود و احدی بغیر از حضرت مهدی موعود در آخر زمان صلاح آن دین فاسد شده نمیتواند کرد **اشکال**

چگونه دین بعد وفات علی فاسد میشود و مراد از فساد دین چیست **جواب** تخریب و فساد دین بعد

از علی بچند قسم شده است قلم ری بزبادتی و قلم دی بکمی که صحاب بغرض بخواهش نفسانی

و تسلط وساوس شیطانی فاسد کردند **و** اجمالاً بعض اسباب فساد را مینگاریم منها بعض خلیفه

رسول و امیر المؤمنین خود را نامیدند **و** اهل بیت نبوة را بقتل آوردند **و** باقی ائمه اطهار در مجالس

و محافل ذلیل و خوار کردند و کشتند **و** سه طایفه خروج کرده کار را بر مردم مشتبه ساختند **و** قضایای

شرعیه را بشوری تنقیح میکردند **و** بخلاف نصوص فتاوی میدادند **و** میراث جده پدری در

حین حیوة او بجده مادری دادند **و** جابر انصاری را از مال بیت المال بجوتن **و** نیز عباس بن عبد المطلب

را از بصره بدون بینه و طلب کردن شهادت دادند و گفتند هر چه بخواهید بردارید و جبا مای

خود را پر از طلا کردند **علاوه** بر آن آنها بدو دستهای خود مکرر زر انداختند **و** فاطمه

طاهره زهرا را راندادند و برای اثبات دعوای از آنجناب شاهد و بینه خواستند **و** شهادت

معصومین مطهرین را رد کردند **و** بر صلوة غیر مشروعه مردم را جمع کردند **و** تحریم متعه نکاح و حج

تمتع نمودند **و** در نماز جنازه چهار تکبیر مقرر کردند **و** در میراث عول معین نمودند **و** کعبه محترمه را

از قواعد ابراهیم مؤخر کردند **و** مقام ابراهیم را که ملصق بکعبه بهشت برکن حجر بود پست تر از آن در دست

کردند **و** بروایت ما اکثر حی علی خیر العمل را ترک کردند **و** بجای آن الصلوة خیر من

النوم داخل کردند و از خالد ولید رعایت حد ترک کردند **و** وضو بخلاف ظاهر قرآن قرار

دادند و خفض صوت در تکبیر نماز قرار دادند و در جمعه دو اذان مقرر کردند و خطبه عیدین را
مقدم از نماز مقرر کردند و شراب خوار را در حالت سکر و فاجر و فاسق و زانی را امام جماعت
مقرر کردند و مردودین رسول خاتم النبیین را بعد از رسول اکرم حکام و ولاة امر و املاک
ساختند و دربان بدار الاماره مقرر کردند و ابن مسعود صحابی جلیل القدر را ناحق زدند و
کشتند و ابوذر مقدس را ناحق زدند و تشهیر و اخراج از مدینه منوره کردند و مناقب گویان اهل بیت
نبوة را میکشتند و حرمین رسول اکرم را شهر بدر فرمودند و اهلبیت نبوة را خمس ندادند و حضرت
امام حسن علیه السلام را نزد قبر جد خویش پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم جای ندادند و اغیار را بدون
اذن و رضا نه حضرت رسول اکرم جای دادند و علم فقه برای و قیاس خود نوشتند و قرآن
و حدیث را دیده و دانسته ترک نمودند امام غزالی در کتاب منخول میفرماید که شریعت محمدی
صلی الله علیه و آله وسلم ده عشر بود ما فلاتی نه عشر از آن را اخراج کرده است و عشر عاشر آنرا هم
خالی از خلل و دلیل و تغییر و تبدیل نگذاشتند خلاصه طول میکشد ورنه تحریر فسادات
مجلد بسیطے خواهد شد از علم سیر مفصل حالات معلوم میتوانند شد اینچنین امور اسباب تخریب دین
مبین و موجب فساد اسلام و شرع متین شده اند که خود غرضان بعد از علی فاسد کردند اصلاح
همه این امور غیر مهدی موعود احدی نمیتواند کرد منجمله عن ابی هریره عن النبی صلی الله
علیه و آله و اصحابه وسلم قال لا تقوم الساعة حتی یملك رجل من اهل بیتی یفتح
القسطنطینیة وجبل الدیلم ولو لم یبق الا یوم لطول الله ذلك الیوم حتی یفتحها
یعنی حافظ ابو نعیم از ابو هریره آورده که گفت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و
اصحابه وسلم فرمود قائم نمیشود ساعت قیامت تا آنکه مالک تمام روی زمین شود شخصے از اهلبیت
من فتح میکند قسطنطنیه را و جبل دیلم را و اگر باقی نماند بقیام قیامت مگر یومی بدرستیکه طول دهد
حق تعالے آن روز را تا آنکه فتح این بشود بعد از این گفته هذا هو المهدی بلا شك و فقا
بین الروایات منجمله عن جابر بن عبد الله ان رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم قال

سیکون بعدی خلفاء ومن بعد الخلفاء امراء ومن بعد الامراء ملوک جبابرة ثم یخرج

المهدی من اهل بیتی یملأها عدلا کما ملئت جورا یعنی حافظ ابو یعلیٰ و طبرانی

در معجم الکبیر از جابر آورده که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود عنقریب است که بعد از وفات

من خلفا و بعد از خلفا امرا و بعد از امرا ملوک جبابره خواهند بود و پس از آن ظاهر و خارج میشود

مهدی موعود از اہل بیت من که مملو میکند زمین را از عدل چنانکه مملو شده باشد از ظلم و جور میجله

قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم لن تهلک امة انا فی اولها و عیسیٰ فی آخرها و

المهدی فی وسطها یعنی احمد حنبل در مسند خود و حافظ ابو نعیم بروایت ابن عباس آورده

اند که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود هرگز هلاک نمیشود امتی که در اول آن

است من باشم و در آخر حضرت عیسیٰ و در وسط آن حضرت امام مهدی موعود علیه السلام

باشد و پس از نقل این حدیث فرمودند هذا حدیث حسن صحیح اشکال مراد از قول آنحضرت

و عیسیٰ فی آخرها چیست البته از حدیث ثابت میشود که حضرت عیسیٰ بعد از مهدی زنده و باقی میمانند جواب مراد از آن

این نیست که عیسیٰ علیه السلام بعد از مهدی باقی میمانند زیرا که عدم جواز این بحیثیت وجہ است منها نظر بحدیثیکه حضرت

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود لاخیر فی الحیوة بعده و فی سہوا یتہا لاخیر

فی العیش بعدہ یعنی بعد از حضرت مهدی موعود در عیش و زندگی دنیا خیری نیست پس

جائز نیست که حضرت عیسیٰ در قومی باشد که در آنہا خیری نباشد منہا نظر بحدیث شریف

که از احد ائمه علیهم السلام منقولست ان المهدی علیه السلام اذا کان امام آخر الزمان

ولا امام بعدہ یعنی حضرت امام مهدی موعود امام آخر زمانہ است و بعد از آنجناب

امامی نیست پس حضرت عیسیٰ که بعد از آنجناب باقی میمانند اگر گفته شود که حضرت عیسیٰ مسعود

بعد از آنجناب علیه السلام امام امت خواهند بود گوئیم جائز نباشد بدو سبب احدہما

جهت آنکه اگر مراد شما از امامت حضرت عیسیٰ در این امت مرحومه بعد از حضرت امام مهدی

موعود بطریق نیابت باشد خلاف معقول و منقول است قطعا زیرا که منصب حضرت مسیح مسعود

که نبوة باشد افضل واجلّ است از امامت ثانیهما که مراد شما از امامت مسیح مسعود بعد از مهدی موعود علیهما السلام بطریق نیابت نباشد بلکه بطریق استقلال بدون تبعیت این قسم نیز خلاف معقول ومنقول غیر مقبول بحذ الفحول باشد قطعاً زیرا که در صورت انتقال ملت محمدیه صلی الله علیه وآله وسلم بطرف ملت عیسویه لازم میاید وحال آنکه وهم وگمان این هم موجب کفر است پس واجب شد حمل کردن حدیث مذکور بر معنے دیگر اما تاویل آن مطابق معقول و منقول چنانست که انا اوّل داع الی ملة الاسلام والمهدی اوسط داع والمسیح آخر داع یعنی من اوّل دعوة کننده مردم بطرف اسلام هستم ومهدی موعود اوسط دعوة کننده ومسیح مسعود آخر دعوة کننده این امت مرحومه است باسلام اما صحت این تاویل بجهت آنست که معلوم است حضرت رسول از همه اوّل مردم را دعوت باسلام فرمود پس تاویل فقره انا فی اولها بلا اشکال صحیح است وهیچ قدحی بنا بر این معنی لازم نمیاید ومهدی موعود علیه السلام چونکه تابع حضرت رسول در شریعت واز ملت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بود بجهت این قرب آنجناب را اوسط دعوة کننده مردم بطرف اسلام قرار فرمود پس تاویل فقره والمهدی فی وسطها بر معنے مذکور باقتضای دلیل مزبور قدحی لازم نمیاید ومسیح مسعود چونکه صاحب ملت دیگر بود ونیز چونکه دعوة کردن آنجناب مردم را در آخر زمان بطرف غیر شریعت خود بود هذا آنجناب را آخر داعی این امت قرار دادن بطرف اسلام احسن وانسب دانست پس تاویل فقره وعیسے فی اخرها بر معنے مذکور باقتضائی دلیل مزبور قدحی ندارد وبعض فضلاء که احتمال دیگر داده اند ویحتمل ان یکون معناه المهدی اوسط فی هذه الامة یعنی خیرها اذهو امامها وبعدها ینزل عیسی مصدقاً للامام وعوناً له فعلی هذا یکون المسیح اخر المصدقین علی وفق النصّ یعنی محتمل است که معنے المهدی اوسط هذه الامة بهترین از امت باشد زیرا که وی امام این امت است وبعد آنجناب عیسی مسیح که برائی تصدیق ونصرت امام از آسمان نازل میشود مسیح آخر

مصدقین خواهد بود وهذا لیس بشئی زیرا که اوسط است را به بهتر است معنی گرفتن معنی ندارد
بنابراین معنی لازم می‌آید که حضرت مهدی موعود از جد خود حضرت علی هم اعلیٰ و بهتر باشد اشکال
نزول عیسےٰ از آسمان و بسلامت رسیدن آنجناب بر زمین با این بُعید عند العقل مستبعد است
جواب اول هرگز عند العقل مستبعد نیست آنکس که قائل بصعود آنجناب الی السماء هست
قائل بنزول بسلامت هم باید باشد والا جوابیکه برسلامتی وقت صعود بآسمان نزد شما باشد
برسلامتی وقت نزول هم همان جواب میباشد **جواب ثانی** جائز است که بامر الٰہی ہوا یا تختۂ ابرے
یا ملکی آنجناب را از آسمان بسلامتی بر زمین برساند چنانچه در مرویه **مسلم** از نواس بن سمعان در
حدیث طویلی در قصۂ دجال بطال روایت کرده است فینزل عیسی بن مریم عند المنارة البیضا
شرقی دمشق بین مهرودتین واضعا کفیه علی اجنحة ملکین یعنی فرود می‌آید عیسےٰ از آسمان
نزد مناره سفید شرقی دمشق میان دو جامه زرد رنگ پوشیده در حالیکه عیسےٰ دو دست خود گذاشته
باشد بر دو بال دو ملک فرود آرند یعنی معلق و آویخته خواهد بود بدو بال دو ملک **تذکرة** مهرودتین
آیا بدال مهمله است یا بذال معجمه در آن دو لغت اند چنانچه در **نهایه** و نیز در **صراح** فرموده
مهرودتین بمعنی ممصّرتین فالممصرتین من الثیاب التی فیها صفرة خفیفة **اما** الدال فهو
الثوب الذی یصبغ بالورق ویقال لها الهرد **پس** بعض مدعیان که بتاویلات رکیکه
مصداق حدیث مذکور خود را قرار میدهند کذب و بطلان آنها ثابت است **مجمله** در ترمذی وغیره آورده اند قال
رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیه وآله واصحابه وسلم لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول اللّٰہ ذلک
الیوم الی ان یبعث اللّٰہ رجلا من اهل بیتی اسمه اسمی یملاء الارض قسطا و
عدلا کما ملئت ظلما وجورا یعنی حضرت رسول صلی اللّٰہ علیه وآله واصحابه وسلم فرمود هرگاه
نماند از دنیاء مگر روزی هر آئینه برانگیزاند خداتعالی مردیرا از ذریت طاهره طیبه من که نام
وی نام من و کنیت وی کنیت من است زمین را از داد و عدل پر کند همچنانکه از ظلم
وجور پر شده باشد **مجمله** وارد شده است که حضرت رسول فرمود یا فاطمه والذی بعثنی بالحق

جواب اشکال نزول عیسےٰ بر زمین بعد صعود معقول است

نبیا یکون من الحسن والحسین مهدی هذه الامة یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم سوگند یاد فرمود بحق کسیکه مبعوث فرموده مرا بنبی برحق میباشد از اولاد حسن وحسین مهدی این امت منجمله ابن ماجه روایت کرده است قال صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم المهدی منا اهل البیت یصلحه الله فی لیلة واحدة یعنی حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از اهل بیت ماست حق تعالی وفقه باصلاح میآرد تمام عالم وآدم را در یک شب منجمله ایضاً ابن ماجه از حضرت ام سلمه زوجه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم روایت کرده است قالت سمعت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم یقول المهدی من ولد فاطمة علیها السلام یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که امام مهدی موعود از اولاد صدیقه طاهره فاطمه زهرا است منجمله در مشکوة از ابوداؤد روایت آورده قالت ام سلمه رضی ان رسول الله صلعم یقول المهدی من عترتی من اولاد فاطمة یعنی حضرت ام سلمه فرمود بدرستیکه جناب رسول اکرم پیغمبر فرموده است که حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از عترة طاهرهٔ من از اولاد صدیقه طاهره فاطمه زهرا علیها السلام است منجمله وارد شده است قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم منا مهدی هذه الامة یصلی خلفه عیسی بن مریم فضرب بیده علی کتف الحسین وقال یکون من هذا مهدی هذه الامة یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود از ما مهدی این امت است که حضرت عیسی علیه السلام عقب سر آنحضرت علیه السلام نماز خواهد خواند پس آنحضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم دست خود را بر کتف مبارک حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام بگذاشته فرمود از این است مهدی این امت منجمله ابن ماجه در سنن خود در باب قول حضرت مهدی روایت آورده است که آخرش نسبت هو رجل من اهل بیتی فیملأها قسطاً کما ملئوها جوراً فمن ادرک ذلک منهم فلیأتهم ولو حبوا علی الثلج یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از اهلبیت من است پس زمین شوره وشیرین را پر از عدل سکینه چنانچه بستم وبیدادی پر کرده باشند پس هر کس بیابد وی را البته بیاید نزد او اگرچه بر روی برف بدست ویا رفتن باشد

منجمله ابن ماجه در باب ظهور حضرت امام مهدی علیه السلام از ثوبان آورده و آخر روایت اینست فقال صلی الله علیه و آله و سلم فاذا رأیتموه فبایعوه ولو حبوا علی الثلج فانه خلیفة الله المهدی یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود پس وقتیکه حضرت امام مهدی علیه السلام را می بینید بیعت وی کنید اگرچه شمارا بر روی برف بدست و پا رفتن باشد زیراکه او خلیفة الله مهدی موعود است **و در دعاء ندبه** وارد شده است که ترجمه چنین میشود کاش میدانستم که تو در کجا مستقر شدی آیا در **رضوی** یا در **ذی طوی** یا غیر آنها و رضوی کوهی است در مدینه و ذی طوی موضعی است قریب مکه معظمه **و در خطب** در ذکر القاب آنجناب میشود الغائب عن الابصار والحاضر فی الامصار الذی یظهر فی بیت الله ذی الاستار ویطهر الارض من لوث الکفار و در غیبت **شیخ نعمانی** از حضرت صادق علیه السلام مرویست که از برای صاحب این امر شباهت تامه است با حضرت یوسف علیه السلام تا آنکه فرموده پس چه انکار میکنند این امت خداوند بکند بحجت خود آنچه که بیوسف کرد و اینکه صاحب مظلوم شما که انکار حق او کردند و همان صاحب امر است تردد کند میان شما و راه رود در بازارهای ایشان و پا بگذارد بر فرشهای آنها با وجود این نشناسند اورا تا آنوقت که خداوند اذن دهد او را بشناسانیدن **و در غیبت شیخ طوسی** از محمد بن عثمان عمری مرویست که والله صاحب این امر هر آینه حاضر میشود در موسم یعنی در موسم حج در هر سال می بیند مردم را و میشناسد ایشان را و مردم می بینند آنحضرت علیه السلام را مگر نمیشناسند اورا **و نیز** روایت کرده است **شیخ نعمانی و نیز شیخ المشائخ شیخ صدوق** از صادق آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود گم خواهند کرد مردم امام خود را پس حاضر میشود در موسم و می بیند ایشان را و آنها حضرت علیه السلام را نمی بینند **منجمله** در مشکوة روایت کرده است قال صلی الله علیه و آله و سلم اذا رأیتم الرایات السود قد جاءت من قبل خراسان فأتوها فان فیها خلیفة الله المهدی یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود وقتیکه علمهای سیاه می بینید که از جانب خراسان می آیند در آن خلیفة الله المهدی موعود امام آخر الزمان است

ورواه احمد فی مسنده والبیهقی فی الدلائل وابونعیم فی کتاب المهدی وفی دلائل النبوة مجمله در مشکوة از صحیح ترمذی وصحیح ابوداؤد وسنن ابن ماجه از سعید خدری باسانید خود روایت کرده اند قال صلی الله علیه وآله وسلم یومئذ کد وس فیقوم او یجیئ الیه رجل فیقول یا مهدی اعطنی اعطنی فیحثی له فی ثوبه ما استطاع ان یحمله وفی اخری یقول خذ فی ثوبک ما استطعت یعنی سیم وزر در آن ایام چنین وبسیار طریق بدون حرص جمع افتاده باشد وفقیری پیدا نخواهد شد که آنرا بگیرد شخصی خواهد آمد واز حضرت امام همام مهدی موعود علیه السلام خواهش میکند پس آنجناب او را امر بگرفتن آن خواهد فرمود که بگیر و بردار بهر آنقدر که بر داشته بتوانی ومحمد بن یوسف شافعی صاحب کفایة المطالب که از مشاهیر علماء عامه است کتابی مستقل در بیست وپنج باب اثبات ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام نوشته است من شاء فلیرجع الیها ودر یکی از زیارات جامعه است درسلام بر آنحضرت ع السلام علی الامام الغائب عن الابصار الحاضر فی الامصار والموجود فی الافکار بقیة الاخیار وارث ذی الفقار المنتظر والحسام الذکر والشمس الطالع والسماء الظلیله والارض البسیط نور الانوار الذی تشرق به الارض عما قلیل بهر التمام وحجة الله علی الانام براج البروج و الیوم الموعود وشاهد ومشهود وبر بعضی ابنیه که قبل از اسکندر ساخته شده اند ودر عهد عبد الملک آنرا یافتند بر دیوار آن ابیاتی بسیار مکتوب بود از آنجمله است این شعر هست

تقوم بامر الله قائمهم من السماء اذا ما باسمه نودی وحضرت صادق آل محمد علیهم السلام مکرر این بیت را میخواندند

لکل اناس دولة یرقبونها
ودولتنا فی اخر الدهر یظهر

تنبیه

از این آیات واحادیث چون ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام ثابت شد خواستم که از انجیل هم بشارتی در وجود وظهور آنجناب علیه السلام نوشته باشم اگرچه در کتاب بشارات احمدیه مفصل نوشته ایم لکن نظر باختصار این وجیزه به بیان یک بشاره

اکتفا نمائیم در انجیل یوحنا فصل ششم وارد شده است ونیز ملا اسا باطی
در کتاب خود موسوم به براهین ساباطیه مینویسد و آخر بشارت اینست و اعطیه نجمة الصبح
فمن کانت له اذن سامعة فلیستمع یعنی حق تعالی عز اسمه عطا کرده است حضرت محمد
صلی الله علیه وآله وسلم را نجم صبح پس هر کس گوش شنونده دارد ضرور است که گوش گذار این
بوده باشد مراد از نجم حضرت مهدی موعود است زیرا که حضرت رسول صلی الله علیه
وآله وسلم نیز ائمه اطهار علیهم السلام را بنجوم تشبیه داده است بقوله صلی الله علیه وآله وسلم اهل بیتی
امان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء **ایضاً** قال صلی الله علیه وآله وسلم
النجوم امان لاهل الارض من الغرق واهل بیتی امان لامتی من الاختلاف **والونعیم**
از حذیفه **و** ابو امامه الباهلی روایت کرده است ان المهدی یلمع وجهه کالنجم وعلی خده
الایمن شامة سوداء **و در عرائس ثعلبی** از انس روایت طولی نقل فرموده و آخرش
اینست اما النجوم الزاهرة فهم الائمة التسعة من صلب الحسین والتاسع مهدیهم یعنی
اما ستاره زاهره حضرات ائمه اطهار نه گانه اند از صلب مطهر حضرت امام ابی عبدالله الحسین نهم
ایشان حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام است **اما وجه** شباهت بنجوم اینست
که نجوم در ظاهر و باطن روشن و ضیا بخش میباشند بنحویکه اثر آن بر زمین میافتد و حبوب و
علفت و غیره را از زمین میرویاند **همچنین** حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام نیز
بسبب ماده عصمت و طهارت ظاهر و باطن شان بنور هدایت چون نجم روشن است که
که در وادی ظلمت جهالت و ضلالت عامه عباد صراط المستقیم هدایت و رشاد را بذریعه روشنی
این نجوم امامت علیهم السلام مییابند **لهذا** در احادیث ایشان علیهم السلام بنجوم تشبیه داده
شده است **و** در بشارة انجیل بجهت مبالغه لفظ نجم بر ایشان اطلاق شده است **پس**
نجم بودن ایشان ثابت است **اما کلمه صبح** که مضاف الیه نجم واقع شده است
این اشاره است بطرف ولادت باسعادت آنجناب علیه السلام چونکه امام عصر الزمان

حضرت مهدی موعود بوقت صبح پانزدهم شهر شعبان المعظم متولد شده اند بنا براین معنی فقرهٔ مذکوره چنان بشود که حق سبحانه جل شانه عطا کرده است حضرت محمد رسول عربی صلی الله علیه وسلم را نجم یعنی مهدی موعود علیه السلام که بوقت صبح متولد شده است و میتواند که کلمهٔ صبح اشاره باشد بطرف ظهور آنجناب ع زیرا که ظهور آنحضرت نیز در آخر زمان قریب بقیامت یوم جمعه بوقت صبح خواهد شد انشاء الله تعالی

بحث سادس در تحقیق وقت ظهور مهدی موعود

چون وجود و غیاب و ظهور آنجناب علیه السلام از قرآن و انجیل و احادیث بثبوت رسید باید دانست که تاریخ و سنه ظهور آنجناب علیه السلام معین و مقرر نشده است زیرا که علم برفع علل غیبت و رفع موانع ظهور از اموریست که تعلق بغیبت دارند و عالم بالغیب غیر از حضرت احدیت عز اسمه دیگری نیست پس آنجناب از انظار غایب است الی ما شاء الله تعالی که مصلحت الهی در آن باشد چون مصلحت بظهور رسد همان وقت آنجناب ظاهر خواهد شد انشاء الله تعالی لکن مومنین را باید و مخلصین را شاید که انتظار فرج آنجناب بکشند چنانچه آیات و احادیث بر عبادت بودن انتظار فرج آنجناب گذشت و آیهٔ شریفه وانتظروا انی معکم من المنتظرین علانیه ناطق است که حق تعالی خود منتظر است آن وقت را که مصلحت ظهور در آن است و مومنین را نیز امر بانتظار کشیدن فرموده است اینست که برای ظهور آنجناب علیه السلام وقتی معین نشده است بلکه در احادیث وارد شده است کذب الوقاتون معین کنند وقت ظهور آنجناب را دروغگو اند و در اعلام الوری شیخ طبرسی آورده است

قال ابو علی بن محمد بن همام کتبت اسأله عن ظهور الفرج متی یکون فخرج التوقیع کذب الوقاتون یعنی راوی میگوید نوشتم عریضه که از امام علیه السلام از ظهور موفور السرور در یافت نمایم پس در جواب من توقیع رفیع از آنجناب علیه السلام بیرون شد که وقت معین کننده برای

ظهور در و نگو اند در کتاب **منتخب البصائر** از مفضل بن عمر بسند معتبر روایت کرده است
که گفت سوال کردم از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آن امامی که مردم انتظار ظهور وی را
میکشند و امیدوار فرج وی هستند یعنی مهدی موعود علیه السلام برائی خروج آنجناب وقت
معین است فرمود که حق تعالی ابا نموده از اینکه از برائی ظهور آنجناب علیه السلام وقتی تعیین فرماید
که شیعیان بدانند پس فرموده است همگی در باب قیام آنحضرت علیه السلام نازل شده اند
هرکس برائی ظهور مهدی ما وقتی معین قرار دهد خود را با خدا در علم غیب شریک گردانیده است
و دعوی اطلاع بر اسرار الهی کرده است **البته** آنچه در احادیث بابت وقت ظهور
آنجناب وارد شده است بقدر است که **ابو بصیر** از حضرت ابی عبدالله علیه السلام آورده

است قال لا یخرج القائم علیه السلام الا فی وتر من السنین سنة احدی او ثلث او
خمس او سبع او تسع یعنی خارج نمیشود قائم آل محمد علیه السلام مگر در سال و تر چون سال
یک یا سه یا پنج یا هفت یا نه و نیز از آنجناب علیه السلام آورده است قال ینادی

باسم القائم علیه السلام فی لیلة ثلاث وعشرین ویقوم فی یوم عاشوراء و
هو الیوم الذی قتل فیه الحسین علیه السلام یعنی ندا کرده میشود باسم آنجناب علیه
السلام در شب بیست و سوم و قائم میشود در روز عاشورا یوم قتل حسین شهید علیه السلام
زیاده ازین توضیح در وقت ظهور وارد نشده است **مگر ملا جواد ساباطی**
در براهین خود مینویسد چون سنه هفت هزار به هجرت نبی آخر الزمان صلی الله علیه و آله وسلم
طلوع کند پس در صدی اول انده اعلی ماه اول صبح یوم اول آن سال حضرت مهدی
موعود ظاهر خواهد شد

بحث سابع در بیان علامات قبل از ظهور مهدی موعود

چون ظهور آنجناب علیه السلام نیز بثبوت رسید گوییم قبل از ظهور علاماتی چند بظهور خواهد رسید

[illegible] موعود امام مهدی [illegible]

بعضی از متکلمین در کتب غیبت تا قریب بچهار صد علامت نوشته اند و ما در اینجا بجهت مرعی
داشتن نظر اختصار بعضی علامات آنجناب علیه السلام را مینگاریم هر وقت آنها جمیعاً بظهور رسند
آنجناب نیز عقب آنها ظهور خواهد فرمود منجمله آنها طلوع شمس از مغرب منها خروج سفیانی
منها ایستادن آفتاب نزد زوال منها خراب شدن دیوار مسجد کوفه منها بوقوع رسیدن
قتل نفس زکیه و ذبح هفتاد کس از صالحان منها فرو رفتن بعضی در زمین مشرق و مغرب
منها طلوع نمودن ستاره از مشرق که نور دهد مثل نور قمر پس از آن منعطف گردد بنحویکه
نزدیک باشد که هر دو طرف او بهم برسد منها نزول ترک بجزیره منها نزول روم برمله
منها ظهور مغربی بمصر منها مالک شدن شامات را منها ظاهر شدن سرخی که آفاق را
فرا گیرد منها ظاهر شدن آتشی در مشرق که تا سه یوم یا هفت یوم باقی بماند منها زیادتی آب
فرات بحدیکه در کوچه و بازارهای کوفه آب داخل شود منها خروج شصت کذاب که همه آنها دعوی
نبوت کنند منها خروج دوازده نفر از اهل ابوطالب که همه آنها دعوی امامت برای نفس خود
کنند منها کندن عرب عنانها خود را منها مالک شدن آنها بلاد را منها خروج آنها
بر سلطان عجم منها کشتن اهل مصر امیر خود را منها خرابی شام منها احتراق مرد عظیم القدر
از گروه بنی عباس در میان جلولا و خانقین منها پیدا شدن زلزله عظیم منها شامل شدن
ترس باهل عراق منها مردن آنها بسرعت تمام منها پیدا شدن ملخ بسیار بر وقت و
غیر وقت منها کمی کشت و زراعت منها اختلاف عجم منها ریختن خون بسیار میان
همدیگر منها مسخ شدن قومی از بدع که بصورت خوک و بوزینه خواهند گردید منها ندا
آمدن از آسمان که بشنوند آنرا اهل زمین منها سخن گفتن هر قومی بلغت ایشان منها
بیرون شدن بندگان از خدمت آقایان خود منها کشتن خواجگان خود را منها در
اول یا نصف ماه مبارک رمضان کسوف شمس و در آخر رمضان خسوف قمر خواهد شد
منها در همان ایام دجال بطال از نواحی اصفهان ظاهر خواهد شد پس صبح از قرص شمس ندا

بیشود هذا هو الدجال البطال الموعود منها در همان یوم عیسی مسیح بن مریم علیه السلام از
آسمان بر بیت المقدس نازل میشود و از آسمان ندا خواهد شد هذا عیسی بن مریم الموعود
المسیح پس یوم جمعه و عاشورا حضرت مهدی موعود علیه السلام ظاهر میشود ان شاء الله تعالی و حضرت
عیسی علیه السلام با قتدا از آنجناب نماز میخوانند **تنبیه** از اینجا فضیلت حضرت مهدی موعود بر حضرت
عیسی علیهما السلام ثابت است فافهم **اشکال** این چگونه میشود زیرا که عیسی نبی و حضرت
مهدی موعود امام است نه نبی و نبی را اقتدا با غیر نبی جائز نیست قطعاً **جواب** عدم جواز
اقتدا با غیر نبی در حالت نبوة است و این وقت حضرت عیسی منسوخ الشریعة والنبوة است پس
در اینصورت با قتدا کردن قدحی و اشکالی لازم نمی آید چنانکه در خواص الامه **ابن جوزی**
نیز مثل همین فرموده **ایضاً** حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرموده لا نبی بعدی و نبوت
آنحضرت ناسخ ادیان و شریعت وی ناسخ شرائع سلف است پس اگر عیسی اقتدا بمهدی نکند
بلکه مهدی اقتدا بکند بعیسی مشتبه میشود قول آنحضرت که فرموده لا نبی بعدی زیرا که عیسی اگر نبی نیست
حضرت مهدی موعود با وجود امامت چگونه بغیر نبی و با غیر امام اقتدا کرده است **ایضاً** اگر
عیسی اقتدا نکند بلکه حضرت مهدی اقتدا با عیسی بکند پس تابع و ماموم میشود نه امام و در اینصورت
خروج آنحضرت از امامت لازم می آید **ایضاً** سابق افضلیت آنحضرت هم چون باقی ائمه
اطهار بر جمیع انبیاء سلف ثابت نموده ایم پس اگر حضرت مهدی با ثبوت افضلیت بر عیسی اقتدا
کند تفضیل مفضول لازم می آید و آن جائز نیست **ایضاً** موید بلکه مصحح این مرام است مروی
احمد حنبل و بیهقی و مشکوة و جامع الاصول و نهایه حضرت عمر خطاب از کتب یهود آیاتی چند چیده آورد
و بحضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد اگر مصلحت عالی باشد میخواهم آنها را داخل اسلام
کنم پیغمبر بغضب آمد و فرمود یا ابن الخطاب امتهوکون انتم کما تهوکت الیهود والنصاری
لقد جئتکم بها بیضاء نقیة لو کان موسی حیاً ما وسعه الا اتباعی یعنی ای پسر خطاب
آیا گمراه میگردید شما این مسلمانان چنانکه گمراه شدند یهود و نصاری بدرستیکه آوردم شما را [illegible]

اشکال خواندن نماز حضرت عیسیٰ [illegible] امام مهدی [illegible]

روشن و خالص اگر حضرت موسیٰ در قید حیوٰۃ میبود و نبوۃ مرا ورک میکرد البتہ بدین خود و این
زمان گذارۂ نیتوانست بکند و وسعت نیند اشتند مگر با طاعت و پیروی دین و اسلام و شریعت
من و معلوم است کہ ادیان سابقہ جمیعاً بمجئی این نبی آخر الزمان منسوخ گردیدند و اسلام ناسخ
آنہا تا فنا دنیا باقی است پس اگر ہمہ انبیاء بدنیا رجوع نمایند اتباع اسلام و عمل شرع محمدی
خواہند کرد و قطعاً نہ با ادیان خود پس حضرت عیسیٰ و خضر از انبیاء در زمانہ حضرت مہدی موعود
علیہ السلام چارہ ندارند از اینکہ باید اتباع اسلام کنند و در صورت اطاعت و پیروی مطاع
و مقتدا حضرت مہدی موعود نمیتوانند شد بلکہ باید مقتدی باشند ایضاً بر اقتدا کردن عیسیٰ بحضرت
مہدی موعود حدیث مسلم مؤید است کہ آخر حدیث اینست فینزل عیسیٰ بن مریم فیقول لہ
امیرہم احمد صل لنا فیقول لا ان بعضکم علیٰ بعض امراء تکرمۃ اللہ ہذہ الامۃ یعنی پس
وقت نزول عیسیٰ از آسمان امیر آنہا بعیسیٰ خواہد گفت بیا تو نماز جماعت بخوان عیسیٰ خواہد
گفت این ہرگز نمیشود زیرا کہ بعض از این امت آخر زمانہ را بر بعض دیگر اکرام و تکریم دادہ است
سوال چون این علامات بظہور رسند پس بعد از آن حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام از کدام
جا و مقام ظاہر خواہند شد **جواب** از قریہ کرعہ چنانچہ در کتاب مستطاب **ضیاء
العالمین** علامہ فہامہ شیخ ابو الحسن شریف عاملی نقل فرمودہ است از حافظ ابو نعیم و ابو العلاء
ہمدانی کہ ہر دو بسند خود روایت کردہ اند تا ابن عمر گفت فرمود حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بیرون
میآید حضرت مہدی موعود آخر الزمان از قریہ کہ او را **کرعہ** گویند و ہمراہ اوست کہ ندا
میکند این مہدی خلیفہ حق تعالیٰ است پس او را متابعت کنید **اشکال** در بعضی احادیث
وارد شدہ است کہ ظہور آنجناب علیہ السلام از مکہ معظمہ خواہد شد پس اختلاف چہ معنی دارد **جواب**
چنین است مگر منافاتی نیست بین آنچہ ذکر شد خروج حضرت مہدی موعود علیہ السلام از کرعہ
و بین آنچہ ثابت است اول ظہور آنجناب علیہ السلام از مکہ معظمہ زیرا کہ آنجناب بیرون میآید
از موضعیکہ در آنجا مقیم است تا اینکہ میآید بمکہ معظمہ و در آنجا امر خود را ظاہر میفرمایند و در اخبار

جواب اشکال در مقام ظہور حضرت مہدی موعود و اختلاف احادیث

ما نیز وارد شده است چنانچه در **کفایة الاثر** علی ابن محمد خزاز آورده است که حضرت رسول
صلی الله علیه وآله وسلم فرمود بیرون میآید مهدی از قریه کرعه و بر سروی عمامه و فرع من را
پوشیده و ذو الفقار حمائل نموده خواهد بود **پس** منادی ندا میکند که این مهدی موعود علیه السلام
است خلیفة الله او را متابعت کنید و همین خبر را **کنجی شافعی** نیز آورده است بسند خود عن
ابی هریرة قال قال النبی صلی الله علیه وآله وسلم یخرج المهدی من القریة یقال لها کرعه وعلی راس
المهدی ملک ینادی الا ان هذا المهدی فاتبعوه قال هذا حدیث حسن یعنی ابو هریره گفت که
حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود بیرون میآید حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از قریه
که آنرا کرعه گویند و بر سر مبارک آنجناب علیه السلام ملکی خواهد بود که ندا میکند اینست مهدی موعود
متابعت وی کنید بعد از نقل حدیث گفته است این حدیث حسن است و همین روایت را **ابو نعیم**
و نیز **طبرانی** و غیرهما نقل فرموده هستند **خلاصه** وقت ظهور آنجناب علیه السلام از
آسمان بفرمان حضرت ملک منان ندا خواهد شد چنانچه وارد است یخرج المهدی وعلی راسه
عمامة فیها مناد ینادی هذا المهدی خلیفة الله فاتبعوه **و در** حدیث دیگر وارد
شده است وعلی راسه ملک ینادی هذا المهدی فاتبعوه یعنی مهدی موعود علیه السلام
همین است پس متابعت وی کنید **اشکال** این ندا کننده کیست و تمام اهل دنیا چگونه در مشرق
و مغرب و جنوب و شمال خواهند شنید **جواب** بروایتی بامر حق سبحانه جل شانه از میان عمامه یا
ابر که همیشه بر سر مبارک است ندا خواهد شد **و** بروایت دیگر آن منادی جبرئیل امین است که
بر زمین شوره و شیرین چهار مرتبه ندا میکند یک دفعه بمشرق **و** دفعه دیگر بمغرب **و** دفعه ثالثه
بجنوب **و** دفعه رابعه بشمال **و در** روایتی است که یک دفعه ندا میکند پس حق تعالی
بادی را مسلط میگرداند که جوهر صوت را بیک مرتبه بگوش تمام سکان زمین شوره و شیرین
خواهد رسانید **پس بعد** از آن جمیع اهل ایمان از برای نصرت آنجناب علیه السلام جمع
خواهند شد **پس** حضرت عیسی بامر آنجناب علیه السلام در وادی بیداء دجال بطال را قتل خواهد

خلاصه ندای آسمانی وقت ظهور و جواب اشکال

جواب اشکال بجهت در یکماه شدن کسوفین شخصی مدعی مهدویت گردیده

فرمودند اوّل کسیکه با نجناب علیه السلام بیعت کند جبرئیل امین خواهد بود و بعد وی میکائیل **و نیز** اوّل کسیکه از بنی آدم بیعت آنجناب کند حضرت عیسیٰ علیه السلام و حضرت خضر خواهند بود **و بعد** از ایشان جمیع اہل دنیا کرہاً و طوعاً بیعت آنحضرت علیه السلام خواهند کرد چنانچه در **تفسیر عیاشی** از حضرت صادق آل محمد صلی الله علیه وآله مرویست ذیل آیه شریفه وله اسلم من فی السموات والارض طوعاً وکرهاً یعنی چون قائم آل محمد علیهم السلام ظاهر شود کسیکه نماند بیعت نکرده مگر آنکه اقرار کند در آن شهادت لا اله الا الله وان محمداً رسول الله **و نیز** از حضرت کاظم علیه السلام ذیل تفسیر آیه شریفه مذکوره مرویست که فرمود نازل شد این آیه شریفه در حق قائم آل محمد علیهم السلام **اشکال** شما نوشتید از جمله علامات ظهور آنجناب علیه السلام در یکماه رمضان کسوف و خسوف است شاید عرصه پنج سال است که چنین اتفاق در ماه رمضان مبارک شده بود بنابر آن شخصی مدعی مهدویت در این زمانه علامت ظهور خود قرار داده است نسبت بوی چه حکم است **جواب** این اشکال چند قسم است **اوّل** بلی همچنین است مگر خسوف قمر در آخر ماه نشده است بلکه حسب قاعده در لیالی بیض خسوف شده بود و علامت آنست که خلاف قاعده اہل هیئت و حکمت و فلاسفه و نجوم در آخر ماه خسوف خواهد شد چنانچه **کلینی** از بدر بن خلیل و ابن شاذان **و مفید** در ارشاد و ابن شهر آشوب از ثعلبه بن ازدی **و صدوق** از امام ابی جعفر علیه السلام **و مجلسی** در بحار مجلد سماء والعالم و مجلد حجة **و ابو نعیم و نیز بیهقی** در دلائل النبوة در علامات حضرت امام مهدی موعود علیه السلام باسانید مستفیضه آورده اند قال علیه السلام ایتان تکونان قبل قیام القائم کسوف الشمس فی الاوّل من شهر رمضان وخسوف القمر فی آخره یعنی معصوم علیه السلام فرموده که دو علامت اند قبل از ظهور قائم آل محمد علیهم السلام کسوف شمس است در اوّل ماه رمضان و خسوف قمر است در آخر ماه رمضان و این کسوفین که پنج سال پیش از این در یک ماه

رمضان شده است برخلاف است با آنچه نقل کردیم پس حجیت مهدویت مدعی نمیشود کائناً
من کان پس وی در دعوی خود کاذب است دوم آن مهدی موعود علیه السلام
را سلسله نسب و حسب از بطن فاطمه متصل برسالت مآب صلی الله علیه و آله وسلم و علی المرتضی است
و میگویند این مدعی مهدویت عامی النسب است نه سید سوم آنجناب علیه السلام از
جانب مادر حسنی و از جانب پدر حسینی از اولاد امام یازدهم حضرت ابومحمد حسن العسکری علیه
السلام است چنانکه مفصل گذشت و این مدعی مهدویت پسر غلام مرتضے است چهارم
آنجناب علیه السلام در سنه ۲۵۵ هجری متولد شده است چنانچه مفصل با قرار و اعتراف شیعه و
سنی ثابت نمودیم و این مدعی مهدویت در اواخر سنه ۱۲۰۰ هجری متولد شده است پنجم
آنجناب علیه السلام از ائمه معصومین و مطهرین بنص قرآن انما یرید الله و نص احادیث
متفقه فریقین کلهم معصومون مطهرون است و این مدعی مهدویت از نطفه
خبیثه نجسه است که یک قطره آن موجب غسل تمام بدن میشود ششم آنجناب علیه السلام
عالم علوم قرآن تنزیلاً و تاویلاً و ترتیلاً و تفسیراً و ناسخاً و منسوخاً و محکماً و متشابهاً تفصیلاً و تکمیلاً
است و آیه شریفه منه آیات محکمات الخ و اخر متشابهات و ما یعلم تاویله الا الله والراسخون
فی العلم شاهد علوم اهل بیت رسالت علیهم السلام است زیرا که بکر ایشان علیهم السلام میفرمود
اند نحن الراسخون فی العلم بجهت همین بعضی از ایشان دعوای میکردند که انبیاء علیهم السلام
چنان نکرده اند بعضی فرموده اند سلونی قبل ان تفقدونی و سلونی عن طرق السموات فانی
اعرف بها من طرق الارض و بعضے میفرمودند اشارة بقرآن کرده هذا کلام الله الصامت
و انا کلام الله الناطق و حضرت امیر علیه السلام میفرموده است والله من اية الا و قد علمت
فیما نزلت و این نزلت و کیف نزلت و علی من نزلت فی لیل نزلت ام فی نهار نزلت فی جبل
نزلت ام فی سهل نزلت ان ربی لقد وهب لی عقلاً سالماً و لساناً ناطقاً یعنے سوگند
بخداوند نیست آیتے از قرآن مجید مگر من میدانم در چه نازل شده است و کجا نازل شده است

مدعی مهدویت کاذب بمقابله شرائط با مهدی موعود صادق

وچگونه نازل شده است وبرکه نازل شده است ودر خشکی نازل شده است یا در دریا یا در
کوه نازل شده است یا در زمین مستوی بدرستیکه خدای من بخشیده است مرا عقل سلیم وطبع
مستقیم وزبان بیان کننده کدام شخص سراغش وارید که غیر از اهل بیت وحی وتنزیل
علیهم السلام چنین ادعا کرده باشد پس این همه علوم نبوی صلی الله علیه وآله وسلم بائمه اثنا
عشر علیهم السلام دست بدست وسینه بسینه از یکی بعد دیگری بخلف صالح حضرت حجة امام
العصر والزمان مهدی موعود علیه السلام رسیده است شئی نیست مگر آنکه علم آن بآنجناب علیه
السلام میباشد واین مدعی مهدویت جاهل محض است اصلا بهره از علم که نور
یقذفه الله فی قلب من یشاء ندارد هفتم آنجناب علیه السلام صاحب معاجز قاهره
باهره است که جمیع سکان زمین شوره وشیرین از اتیان مثل معاجز قاهره آنجناب علیه السلام
عاجز شده تسلیم مهدویت وامامت وی علیه السلام خواهند کرد واین مدعی مهدویت
را الهامی میشود که هر خری صد هزار معجزه بهتر از وی در آن واحد میتواند ظاهر کند بلکه عقلا
اگر قصور کنند لابد تصدیق کنند البا بیکه زنبور وبکس عسل برای ساختن خانه خود من الله میشود
بهتر از الهام وی میشود پس آنهائیکه تصدیق مهدویت این مدعی میکنند باحتجاج مزخرفات
وی را الهام میشوند اگر گذشته از نبوت باطنیت وربوبیت زنبوری یا مگسے هم قائل شوند
آنها را چه عذری خواهد بود وما را چه عجبے هشتم ادعا کردن شصت نفر بمهدویت و
نبوة چنانچه از حضرت ابی عبد الله علیه السلام وارد شده است قال قال رسول الله
صلی الله علیه وآله وسلم لا تقوم ساعة حتی یخرج المهدی من ولدی ولا یخرج المهدی
حتی یخرج ستون کذابا کلهم یقول انا نبی یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود یوم قیامت
نمیشود تا اینکه قبل از آن از اولاد من مهدی موعود خارج نشود وخارج نمیشود مهدی تا اینکه
قبل از وی شصت نفر کذاب مدعی نبوة خارج نشوند ونیز از حضرت ابی عبد الله علیه السلام
وارد شده است قال لا یخرج القائم حتی یخرج قبله اثنا عشر من بنی هاشم کلهم یدعی

الامامة یعنی ظاهر نمیشود قایم آل محمد علیهم السلام تا آنکه قبل از آنجناب خارج شوند دوازده نفر از بنی هاشم که هر کسی مدعی امامت و مهدویت باشد و تا حال سه نفر که مدعی کاذب گذشتند و دراین زمانه چهارم ازان کذابها مدعی خارج شده است و هنوز باید باقی کذابهای دیگر خارج شوند تا ظهور آنجناب علیه السلام شود **پس علامات** آنجناب علیه السلام که تا اینجا ذکر کردیم عقلاء را لازم و واجب است که تحقیق فرمایند آیا همه آنها بوقوع رسیده اند یا نه **اگر همه** علامات و شصت کذاب مدعیان نبوت و مهدویت و امامت خارج و ظاهر شده اند و دجال بطال از نواحی اصفهان ظاهر شده باشد و حضرت عیسی علیه السلام از آسمان نازل شده باشد و بر ظهور مهدی موعود از آسمان ندا شده باشد و اصحاب کهف و حضرت خضر نبی از وزراء و اصحاب آنجناب علیه السلام باشند پس البته بحیثیت وجود شرائط واجب المتابعت خواهد بود **واما چون** تمام این صفات بظهور نیامده اند پس بفقدان احد شرائط که فقدان مشروط هم لازم است فضلاً عن فقدان جمیع الشرائط و در اینجا همه شرائط مفقود اند پس در نصورت عقلا چنین مدعی مهدویت را کائنا من کان بسبب عدم وجود شرائط مذکوره تصدیق نکنند بلکه یکی از کاذبان شصت نفر دانند **واما** سفهاء جهال که حجاب ظلمت جهالت و ضلالت از همه شش جهت بنور شعور شان احاطه کرده است تصدیق بلا تصور شان چگونه حجت میتواند بود و حق تعالی جمله مومنین و مومنات را از شر کاذبین وضالین و منافقین و ملبسین در حفظ و حمایت خویش مصون و محفوظ دارد و حضرت مهدی موعود علیه السلام را که لنگر ارض و سما و حجة خدا بر جمیع اهل دنیا است بتعجیل ظاهر فرماید و بحق محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم جمیع مومنین و احباب اطیاب و اصحاب آنجناب را مشاهده کنندگان و خدمتگذاران آنجناب علیه السلام قرار دهد آمین یا رب العالمین

تمت الکتاب در بیان رجعت است

پس بدانکه چون احوال امام زمان حضرت مهدی موعود علیه السلام تا اینجا مفصل معلوم شد باید دانست که دو قیامت آینده اند یکی قیامت کبری که فنا کل شئی در آن میشود و بغیر ذات حضرت احدیت عز اسمه چیزی نخواهد ماند **و** دیگر قیامت صغری که همین یوم الرجعت را گویند و آن روزی را گویند که حضرت مهدی موعود علیه السلام در آن ظاهر خواهد شد و در این روز نبی آخر الزمان حضرت محمد مصطفے صلی الله علیه وآله **و** اکثر انبیاء دیگر وحضرت ائمه طاهرین علیهم السلام **و** محض مومن **و** محض کافر زنده خواهند شد **و** اما سایر مردم پس ایشان بحال خود گذاشته خواهند شد **مسئله رجعت** اکثر علمای امامیه دعوای اجماع کرده هستند **و** بسیارے متکلمین رسایل **و** کتب در خصوص همین رجعت تصنیف فرموده هستند **و** از **حضرة** امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که فرموده از ما نیست کسیکه ایمان برجعت ما نداشته باشد و متعه را حلال نداند **و** **ثبوت** رجعت از دلائل عقلیه و نقلیه میباشد **اما دلیل عقلی** آنست که حق سبحانه جل شانه بر جمیع اشیاء قادر است زیراکه جمیع موجودات را در اول خلقت از کتم عدم بهستی وجود آورده است چون قدرت بر چنین خلقت ثابت باشد و استبعادی نباشد در رجوع نمودن آنها بدنیا که نسبت بخلقت اولی مطلقیست چه استبعادی تواند بود چنانچه حق تعالے فرموده است وضرب لنا مثلا ونسی خلقه **و** نیز فرموده است قوله تعالے قال من یحیی العظام وهی رمیم **و** نیز فرموده است قل یحییها الذی انشأها اول مرة **علاوه** بر این قدری مطالعه تفسیر آیه شریفه رب ارنی کیف تحیی الموتی که سوال حضرت خلیل الرحمن درباره احیاء اموات است **قال** خذ اربعة من الطیر الخ حضرت ابراهیم خلیل الرحمن چهار طیر مختلف الانواع را بعد ذبح کردن جمیع اجزاء بدن آنها را مع بال و پر و ریشه باهم کوفته خمیر ساخته در سهام اربعه منقسم فرموده هر یکی را بر یک یک کوه که میان آنها قدری فاصله بود گذاشت پس هر چهار سر این طیور اربعه را

مسئلۂ رجعت از ضروریات مذہب [illegible] است

درچہار زاویہ پنجہ خود گرفتہ ہر چہار جانور را بیک صوت نزد خود طلب فرمود دران حال آنجناب علیہ السلام نظارہ لحم کوفتہ میفرمود کہ محض استدعای حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام یکدفعہ آن سہام کوفتہ باہم آمیختہ از ہم جدا گردیدہ چون ذرات در ہوا پریدہ در آن واحد اجزا بدن ہر جانوری باہم جمع شدہ بلا سر بالانفراد بخدمت آنجناب رسیدہ با سر خود ملحق و ملصق گردید و آب ودانہ در حضور آنجناب خوردہ پرواز نمود ومفصل تفسیر این آیہ شریفہ از تفسیر **لوامع التنزیل** معلوم خواہد شد **پس** دیدی کہ برای حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام حق تعالی چگونہ طیور اربعہ را زندہ فرمود ہرگاہ حق تعالے را در خلقت مرتبہ اولی واتندہ فرمودن این طیور اربعہ استبعادی نباشد ومقدور الہی باشند پس در یوم رجعت از زندہ فرمودن مخلوق چرا استبعاد باشد **ونیز** جائیکہ مکرر رجعت اکثر اشخاص از امم سابقہ بقرآن واحادیث ثابت باشد ہرگز عقل سلیم وطبع مستقیم را در قبولیت آن استبعاد وشبہ وانکار نتواند بود **چنانچہ** آیہ شریفہ الم تر الی الذین خرجوا من دیارھم حذر الموت وھم الوف فقال لھم اللہ موتوا فاحیاھم یعنی ہزارہا نفوس از خانہ ہای خود بخوف موت مرض وبا خارج شدند پس بفرمان حق سبحانہ جل شانہ ایشانرا موت بگرفت پس بعد از مردن ایشان حق تعالی **ثانیاً** ایشان را زندہ فرمود **ونیز** جائی دگر فرمودہ است انی یحیی ھذہ اللہ بعد موتھا فاماتہ اللہ مائۃ عام ثم بعثہ قال کم لبثت قال لبثت یوما او بعض یوم قال بل لبثت مائۃ عام الخ یعنی شخصی از بنی اسرائیل در حشر شدن خلایق اولین وآخرین تعجب نمود حق تعالی ہمان وقت در ہمان جا موت برای آن شخص بفرستاد وبعضی گویند کہ حضرت عزیر بود در خاک زحیوانات وغیرہ محفوظ بگذاشت پس صد سال بر آن شخص در حالت موت منقضی گردید پس از ان شخص مذکور را حق تعالی بحیات در آورد پس از ان ازوی استفسار فرمود کہ چہ مقدار زمانہ در حالت موت بودہ عرض کرد یک روز یا چیزی کمتر از روز بودہ است حق سبحانہ جل شانہ فرمود بلکہ زمانہ موت تو

یکصد سال بوده است **ونیز** آیه شریفه ثم بعثناکم من بعد موتکم لعلکم تشکرون
که در جمعی از امت حضرت موسی علیه السلام شرف نزول یافته است بعد از آنکه بسبب صاعقه
موت ایشان را بگرفت حق تعالی ثانیاً ایشان را زنده فرمود حاصل ترجمه آنست که زنده
فرمودیم شما را بعد از آنکه شما را موت گرفته بود بجهت آنکه شاید شکریه پروردگار خود را نموده
باشید **ونیز** قصه اصحاب کهف که در قرآن مجید مفصل ذکر آن کرده شده است **و** حضرت
رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرموده است آنچه در امم سابقه یا در بنی اسرائیل واقع شده است
در این امت مرحومه نیز واقع خواهد شد طابق النعل بالنعل والقذة بالقذة لقوله تعالی
طبقاً عن طبق الخ **بنابراین** چونکه در امم سالفه بنص آیات مذکوره سابقه رجعت واقع
شده است در این امت مرحومه نیز واقع خواهد شد **پس** از احتجاج باین آیات و دلیل عقلی
گوئیم آیا احیاء اموات از حیطه امکان و قدرت حضرت احدیت عز اسمه خارج است یا نه
بنابر اول که قدرت و امکان نباشد **اولاً** کذب بر خدا و **ثانیاً** نقصان در ذات حق تعالی
لازم آید **پس** در بدو خلقت حضرت آدم ابو البشر علیه السلام را با وجود عدم قدرت و امکان
چگونه احیاء فرموده است **و بنابر ثانی** که اگر قدرت بر احیاء اموات دارد و نیز زنده
شدن آنهائیکه در آیات مزبوره ذکر آنها کرده شده است ثابت باشد و مقدور الهی بودن
آنها بعدی نداشته باشد پس در خصوص مسئله رجعت چگونه و چرا استبعاد خواهد بود **و از**
نقلیات پس بسیاری از آیات و احادیث نبویه صلی الله علیه و آله وسلم وارد شده
اند **منجمله** آنها آیه شریفه ویوم نحشر من کل امة فوجاً ممن یکذب بآیاتنا یعنی
روزی رسد که از جمله کسانیکه تکذیب آیات من نموده هستند از هر امتی فوجی را حشر خواهیم کرد **و**
از حضرة امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که این آیه شریفه در رجعت است
و مراد از آیات حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام اند پس کسانیکه تکذیب ائمه طاهرین
علیهم السلام نموده اند که آیات و حجج خداوند متعال اند فوجی را از هر امتی روزی میرسد که

محشور خواهیم کرد پس درینجا دو چیز ثابت شد یکی یوم رجعت که همان را یوم قیامت
صغری نیز گویند **دوم** حشر بعض مردم **اگر** گفته شود یوم قیامت همین روز است **در**
جواب گوئیم اگرچه قدر مشترک را که قیامت باشد قبول داریم لکن قیامت کبری که یوم حشر اولین
و آخرین باشد هرگز مراد ازین نمیتواند بود زیرا که در آیه مذکوره اخبار بحشر بعضی هست دون
البعض و در قیامت کبری بمفاد آیه شریفه و یوم نحشرهم جمیعا **و نیز** آیه شریفه وحشرنا
هم فلم نغادر منهم احدا اخبار بحشر جمیع خلایق اولین و آخرین است که میفرماید محشور
گردانیم ایشان را پس ترک نکنیم احدی از ایشان را **منجمله** آیه شریفه و حرام علی قریة
اهلکناها انهم لا یرجعون یعنی حرام است قریه را که هلاک نموده باشیم بدرستیکه رجوع
نخواهند کرد یعنی در رجعت که قیامت صغری باشد و اگرنه در قیامت کبری که جمیع خلایق
حشر خواهند شد **منجمله** آیه شریفه ان الذی فرض علیک القران لرادک الی معاد
یعنی بدرستیکه آنکه بر تو واجب گردانیده قرآن را تو را برمیگرداند بسوی معاد یعنی محل عود
و در احادیث معتبره بسیار وارد شده است که مراد رجعت حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم
است بطرف دنیا بعد از ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام **منجمله** آیه شریفه و لئن قتلتم
فی سبیل الله او متم لالی الله تحشرون یعنی البته و اگر کشته شوید در راه خدا یا بمیرید هر آئینه
بسوی خدا محشور میشوید منقولست باحادیث معتبره مستنده که این آیه شریفه در رجعت است
و مراد از سبیل الله صراط علی ابن ابیطالب علیه السلام و ذریت طاهره طیبه وی علیهم السلام
است هر آنکس که ایمان باین داشته باشد و اگر کشته شد نیز مرگی هست اگر در حیوة
دنیا کشته شود در راه ایشان در رجعت برمیگردد **و** اگر بمیرد در رجعت برمیگردد تا در راه ایشان
کشته شود **و** آنچه ما نوشتیم تائید میکند آنرا تفسیر آیه شریفه کل نفس ذائقة الموت تفسیر
شده است هر که کشته شود مرگ را نچشیده است در رجعت بدنیا برمیگردد تا مرگ را بچشد
منجمله آیه شریفه و لنذیقنهم من العذاب الادنی دون العذاب الاکبر لعلهم

برجعون یعنے البتہ بچشانیم ایشانرا از نزدیکتر یا پیشتر از عذاب بزرگتر شاید ایشان برگردند
حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام فرمود کہ عذاب نزدیکتر عذاب رجعت است کہ
بشمشیر ایشان را عذاب خواہند کرد و عذاب بزرگتر عذاب قیامت است و مراد از زندہ گشتن
و زندہ شدن در قیامت است منجملہ آیہ شریفہ ربنا امتنا اثنتین و احییتنا
اثنتین یعنی ای پروردگار ما میرانیدی ما را دو بار و زندہ گردانیدی ما را دو بار
در احادیث معتبرہ وارد شدہ است کہ مراد از یک زندہ شدن در رجعت و دیگری
در قبور است اشکال علاوہ برین دو مرتبہ احیاء و اماتت معاد عقبیٰ کہ احیا مرتبہ سوم
است و آنہا یکہ بمعاجز انبیاء علیہم السلام مردند و زندہ شدند باید صحیح نباشد زیرا کہ در آیہ
شریفہ مذکورہ انحصار احیاء و اماتت دو دفعہ است جواب سابقاً گفتیم این رجعت و زندہ شدن در قبور
وارد شدہ است اما معاد عقبیٰ کہ احیا محض است و بمفاد لا یموت فیہا ولا یحییٰ مردن
نیست و انہائیکہ بمعاجز انبیاء علیہم السلام مردند یا زندہ شدند یا مردند و ہم زندہ شدند
در این آیہ شریفہ داخل نیست ذکر آنہا در آیات و احادیث دیگر مفصل کردہ شدہ است پس
این آیہ شریفہ مذکورہ منافی اعادہ مرتبہ ثالثہ یا رابعہ نمیشود منجملہ آیہ شریفہ انا لننصر
رسلنا والذین امنوا فی الحیٰوۃ الدنیا ویوم یقوم الاشہاد یعنے بدرستیکہ ما البتہ یاری
میکنیم رسولان خود را و آنہا را کہ ایمان آوردند در زندگانی دنیا و در روزیکہ می ایستند گواہان
برای گواہی دادن بر مردمان یعنے در دنیا و آخرت ہر دو یاری میکنیم ایشان را از
حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام منقولست کہ فرمود یاری دنیا در رجعت است
مگر نمیدانی کہ بسیاری انبیاء و رسولان یاری کردہ نشدہ اند در دنیا تا کشتہ شدند پس در
رجعت یاری آنہا کردہ خواہد شد منجملہ آیہ شریفہ واذا وقع علیہم القول اخرجنا
لہم دابۃ من الارض تکلمہم ان الناس کانوا بایاتنا لا یوقنون یعنے
چون واقع شود عذاب خدا بر ایشان با آنکہ وقتیکہ نازل شود عذاب بر ایشان نزدیک

قیامت بیرون آوریم از برای ایشان دابه از زمین که سخن گوید با ایشان بدرستیکه مردم بودند
که بآیات ما یقین نداشتند در احادیث معتبره مستنده وارد شده است که این آیه شریفه هم
در رجعت وارد شده است وآنچه میان خاصه و عامه متفق است ظهور دابة الارض است قریب قیامت

امّا محل خلاف و نزاع میانه اصحاب ما و اهل خلاف آنست که نزد فرقه ناجیه
ناصبه امامیه دابة الارض اسم حضرت امیر المومنین علیه السّلام است **واحتجاج**
میکنند بآنچه آنجناب علیه السّلام مکرر در خطبات خود میفرموده است انا صاحب العصا و
المیسم والدابة التی تکلم الناس یعنی من هستم صاحب عصا و نشانیکه با آن بر جبین هر
کسی داغ نموده خواهد شد و من هستم دابه که با مردم کلام خواهم کرد **و نیز ذهبی**
در کتاب المیزان از ابن عیینه آورده است قال کان جابر الجعفی یقول دابة الارض
علی علیه السّلام یعنی جابر جعفی میگوید دابة الارض امام انام حضرت امیر المؤمنین علی
مرتضی علیه السّلام است و در **معالم التنزیل** بغوی آورده است عن علی علیه
السّلام قال لیس هی بدابة لها ذنب ولکن لها لحیة کانه یشیر الی انه رجل یعنی حضرت
امیر علیه السّلام فرمود مراد از این دابه نیست که دم داشته باشد بلکه این دابة الارض را
عوض از دم ریش خواهد بود گویا باین الفاظ آنجناب علیه السّلام اشاره میفرموده است بانکه
دابة الارض انسان است و در **خطبه** نیز حضرت امیر المومنین علیه السّلام فرموده است
انا دابة الارض یعنی دابة الارض من هستم و در کتاب مستطاب **ما نزل من القرآن**
فی الائمة ع از اصبغ بن نباته روایت آورده است که گفت معاویه مرا خطاب کرد شما شیعه
گمان میکنید که دابة الارض علی علیه السّلام است گفتم با تنها نمیگوییم **یهود** نیز میگویند معاویه
ملازم خود را فرستاده اعلم علما یهود را طلبیده و پرسید که شما در کتب خود دابة الارض را میابید
گفت بلی معاویه گفت چه چیز است عالم گفت مردیست معاویه گفت میدانی چه نام دارد گفت الیا
فقال هو علی علیه السّلام یعنی همان علی ع است و بروایتی گفت الیا چه نزدیک است بعلی

علیہ السلام **سوال** این دابۃ الارض کہ علی علیہ السلام باشد از کجا ظاہر میشود و چہ کار خواہد کرد **جواب** خاصہ و عامہ از عمار و ابن عباس روایت کردہ اند **و** صاحب کشاف نیز آوردہ است کہ آن دابہ از کوہ صفا **و** مروہ ظاہر میشود و با او عصاء موسیٰ علیہ السلام و انگشتر سلیمان علیہ السلام خواہد بود پس عصاء را بر محل سجود ہر مومن خواہد زد **یا** در میان دو دیدہ اش پس نقطۂ سفیدی بہم خواہد رسید کہ تمام روئی او را روشن خواہد کرد مانند ستارہ درخشان یا آنکہ میان دو چشمش نوشتہ میشود **ھذا مومن حقا و** انگشتر را بر بینی ہر کافر میزند پس سیاہ میشود و تمام روئیش را تیرہ میکند یا در میان دو چشمش نوشتہ میشود **ھذا کافر حقا اما اھل سنت** گویند لفظ دابہ حیوان است و اسپ را گویند اطلاق آن بر حضرت امیر علیہ السلام باعث بی احترامی است **جواب** در لغت لفظ دابہ موضوع برای کسی است کہ یدب علی الارض یعنی روندہ بر زمین باشد چنانچہ آیہ شریفہ ما من دابۃ فی الارض الا علی اللہ رزقھا نیز مشعر مقصود ما میباشد **پس** گرچہ کثرت استعمال این لفظ برای اسپ است باین جہت مستلزم وضع ثانی یا موجب بہم خوردن وضع اول ہرگز نمیشود **پس** موجب نقصان و باعث قدح در انتاج مطلب ما ہرگز نمیتواند شد **و ہر گاہ** اطلاق و موضوع بودن لفظ دابہ بجمیع ما یدب علی الارض انسانا کان او حیوانا نبیا او اماما ثابت باشد پس در اطلاق آن بخصوص حضرت امیر علیہ السلام با ثبوت آنکہ وی نیز از جملہ یدب علی الارض است چہ بی احترامی باشد **علاوہ** براین چونکہ حضرت امیر علیہ السلام اکثر علی الارض سفر نمودہ است و این امریکہ مخصوص آنجناب و ذریت طاہرہ طیبہ وی بودہ است لہذا حق سبحانہ جل شانہ بجہت اظہار فضل و مرتبہ و امتیاز حاصل بودن از جمیع خلق اسم خاص برای آنجناب علیہ السلام کہ ابو الائمۃ النجباء است در عزیز کتاب خویش اطلاق فرمودہ است پس این اسم بودن بر آنجناب عین احترام و اظہار اعظم مرتبہ وے علیہ السلام برای خواص و انام است **چنانکہ** بجہت کلام کردن زمین باآنجناب

مکنّی بہ ابو تراب گردید چہ اگر اسم دابۃ الارض کہ معنی آن روندہ بر زمین است بزعم شما بی احترامی باشد پس کنیت آنحضرت علیہ السلام با بو تراب کہ معنی آن پدر خاک است بطریق اولی بے احترامی تر باشد و حال آنکہ باعتراف خاصہ و عامہ ثابت است کہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مکرر بآنجناب فرمودہ است قم یا ابا تراب و هرگاہ اطلاق کردن کنیت بر آنجناب علیہ السلام موجب بے احترامی نباشد اطلاق اسم دابۃ الارض ہرگز بے احترامی نتواند البتہ اطلاق اللفظ لما وضع لہ بے احترامی نیست بلکہ وضع الشئ فی غیر ما وضع لہ بے احترامی است فافہم خلاصہ بحث طول کشید خلاف موعود شد مگر بحمد اللہ سبحانہ و بعونہ جل شانہ از این آیہ شریفہ رجعت وہم عود کردن انبیاء و ائمہ علیہم السلام ثابت گردید من جملہ آیہ شریفہ و اذ اخذ اللہ میثاق النبیین لما اتیتکم من کتاب وحکمۃ ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم لتؤمنن بہ ولتنصرنہ قال ءاقررتم واخذتم علی ذلکم اصری قالوا اقررنا قال فاشہدوا وانا معکم من الشاہدین یعنی بیاد آور وقتی را کہ خدا پیمان گرفت پیغمبران را کہ ہر آینہ آنچہ دادہ ہستم شما را از کتاب و حکمت پس بیاید بسوی شما پیغمبری کہ تصدیق کنندہ شما باشد البتہ ایمان بیاورید بآن پیغمبر و یاری کنید او را گفت آیا اقرار کردید عہد و پیمان مرا گفتند اقرار کردیم گفت پس گواہ باشید بر یکدیگر و من بر شما از گواہان ہستم در احادیث معتبرہ وارد شدہ است کہ این نصرت در رجعت خواہد بود و در بصائر الدرجات از حضرت امام جعفر صادق منقول است کہ فرمود یعنی ایمان برسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خواہند آورد و حضرت امیر المومنین علیہ السلام را یاری خواہند کرد در رجعت پس فرمود بخدا سوگند کہ ہر پیغمبری کہ خداوند مبعوث گردانیدہ است از آدم تا محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم برمیگردند بدنیا تا قتال و جہاد کنند در پیش حضرت امیر المومنین علیہ السلام اما احادیث کہ برجعت دلالت صریحہ دارند

بسیار اند **منجمله** سعد بن عبد الله در کتاب مستطاب **بصائر الدرجات** از حضرت امام جعفر صادق ع روایت کرده است که شیطان ملعون از حق سبحانه جل شانه سوال کرد که او را مهلت وهد تا روز قیامت حق تعالی ابا کرد و فرمود ترا مهلت دادم تا یوم معلوم چون آن روز شود شیطان با جمیع اتباعش ظاهر شود و نیز انبیاء و ائمه علیهم السلام بدنیا برمیگردند و حضرت نیز ظاهر خواهد شد و این آخر برگشتهای آنحضرت است بر روی زمین **راوی** میگوید گفتم مگر رجعتهای بسیار خواهد شد فرمود بلی و هر امامی که در قرنی بوده نیکوکاران و بدکاران زمانش با او برمیگردند تا حق تعالی مومنان را بر کافران غالب گرداند و مومنان از ایشان انتقام بکشند چون آن روز شود حضرت امیر علیه السلام برگردد با اصحابش و شیطان بیاید و ملاقات ایشان بر کناره فرات واقع شود نزدیک بکوفه پس قتالی واقع شود که هرگز مثل آن واقع نشده باشد **گویا می بینم** اصحاب حضرت امیر علیه السلام که صد قدم از پس پشت برگردند و پاهای بعضی در میان آب فرات داخل شود پس ابری بزیر آید از آسمان که پر شده باشد از ملائکه **و حضرت** رسول صلی الله علیه و آله و سلم حربه از نور بر دست داشته باشد و در پیش آن چون نظر شیطان بر آن حضرت افتد از عقب برگردد و اصحاب او بوی گویند اکنون که ظفر یافتی بکجا میروی او گوید من می بینم آنچیزرا که شما نمی بینید من میترسم از پروردگار عالمیان **پس** حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم باو برسد و حربه را در میان دو کتفش بزند که او و اصحابش همه هلاک شوند پس بعد از آن همه خلایق خدا را بیگانگی بپرستند و هیچ چیزی را با خدا شریک نگردانند **منجمله** از حضرت امام همام محمد باقر علیه السلام منقولست که فرمود گویا می بینم عبد الله شریک را که عمامه سیاهی بر سر دارد و دو علامت در میان کتفش آویخته از دامن کوه بالا میرود و در پیش روی حضرت قائم ما با چهار هزار نفر که در رجعت زنده شده اند و صدا تکبیر بلند کرده اند **و شیخ کشی** نیز روایت کرده است از داود رقی که گفت بخدمت امام همام حضرت صادق آل محمد علیه السلام عرض کردم که من پیر شدم

ذکر حضرت رسول و شیطان مع اصحابش

و استخوانهای من باریک شده اند میخواهم که ختم اعمال من بآن باشد که در راه شما کشته
شوم حضرت علیه السّلام فرمود که چاره از این نیست اگر در اینوقت نشود در رجعت خواهد
شد در کتاب خطب حضرت امیر علیه السّلام شیخ حسن بن سلیمان خطبه طولانی از
آنجناب روایت کرده است که ضبط نمیکنند احادیث ما را مگر قلعهای حصین یا سینهای امین
یا عقلهای متین پس فرمود العجب و کل العجب از آنچه واقع خواهد شد در میان ماه
جمادی و رجب پس از شرطة الخمیس رسید که این چه تعجب است که مکرر میفرمائید حضرت علیه السّلام
فرمود چون تعجب نکنم از آنکه مرده چند زنده خواهند شد و شمشیر بر سر زندها خواهند زد بحق خداوندیکه
حبه را شکافته و گیاه را بیرون آورده و خلایق را خلق فرموده گویا می بینم ایشان را که
در میان بازارهای کوفه راه روند و شمشیرهای برهنه بر دوش گذاشته باشند و زنند بر سر دشمنان
خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم اینست معنی آنچه خدا فرموده است بقوله تعالی یا ایها
الذین امنوا لا تتولوا قوما غضب الله علیهم قد یئسوا من الاخرة کما
یئس الکفار من اصحاب القبور یعنی ای گروه مومنان دوستی میکنید با قومیکه غضب کرده
است خدا تعالی بر ایشان بتحقیق که نا امید گردیده اند از آخرة چنانچه نا امید گردیده اند کافران
از صحاب قبرها و نیز در ذیل تفسیر آیه شریفه بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه و لما یاتهم
تاویله یعنی تکذیب میکنند بآنچه احاطه نکرده اند بعلم آن و هنوز تاویل آن بایشان نرسیده
است حضرة امام محمد باقر علیه السّلام فرموده است که نازل شده است این آیه
شریفه در باب رجعت و غیره که هنوز وقت آنها نیامده و ایشان آنها را انکار مینمایند و میگویند
نخواهد بود و روایت دیگر بسند معتبر آورده اند که دشمنان اهلبیت علیهم السّلام
در رجعت خوراک شان عذره انسان خواهد بود چنانچه حق تعالی فرموده است ان له
معیشة ضنکا و از حضرة امام همام محمد باقر علیه السّلام و امام جعفر صادق ع
علی بن ابراهیم روایت کرده است که هر قومی را که حق تعالی بعذاب هلاک کرده است در

رجعت برنخواهند گشت چنانچه حق سبحانہ جل شانہ فرموده است وحرام علی قریۃ

اهلکناها انهم لایرجعون وان حضرت امام همام جعفر صادق علیه

السلام پرسیدند از تفسیر آیه شریفه وجعلکم انبیاء وجعلکم ملوکا یعنی وگردانید شما را

پیغمبران وگردانید شمارا پادشاهان فرمود که پیغمبران حضرت رسول خدای صلی الله علیه و

آله وصحابه وسلم وابراهیم و اسماعیل و ذریت اویند و پادشاهان حضرات ائمه اطهار

علیهم السلام اند مراوی گوید چه پادشاهی بشما داده خواهد شد فرمود پادشاهی بهشت

و پادشاهی رجعت سوال آن روز رجعت چه فائده است جواب فائده رجعت

اظهار دولت وسلطنت حقه حضرت نبوی صلی الله علیه وآله وسلم وازاله کفر و ملل مختلفه واثبات

حقوق آل محمد صلی الله علیه وآله وسلم وانبساط ملت واحده اسلام است سوال حضرت

امام مهدی در یوم رجعت برکدام ملت خواهند که همه ملل مختلفه را بر آن جمع خواهد فرمود جواب

بر ملت اصلیه جد خود محمد مصطفے صلی الله علیه وآله وسلم و بر سیر آبا طاهرین خود خواهد بود وآنچه

از مرویات جد وآبائش بدون دست درازی منافقین صاحب غرضان صحیح ومحفوظ

مانده باشد آنها را جاری وساری میگذارد وآنهائیکه صاحب غرضان برای فائده

خود یا نقصان دیگری بعد از آنها زیادتی وکمی کرده هستند بعلم ملهمه که بواسطه ملک بآنجناب

الهام میشود مطابق الهام در آن حکم بتعمیل یا عدم تعمیل میان مردم میفرمایند چنانچه قریب

همین مضمون در دراسات لبیب وغیره نیز مسطور است سوال انبیاء علیهم السلام

وامامت مرحومه که در رجعت خواهند زنده شد آیا از امم سلف هم کسی زنده میشود یا نه

جواب بلے از حضرت امام همام محمد باقر علیه السلام منقولست که می آید با قائم آل محمد علیه السلام

از پشت کوفه یعنی نجف اشرف بیست وهفت مرد یا پانزده نفر از قوم حضرت موسے از آنها

که حق تعالی فرموده است که هدایت میکردند بحق وبحق عدالت میکردند وهفت نفر از اصحاب

کهف ویوشع بن نون وسلمان وابوذر وجابر انصاری ومقداد ومالک اشتر

سیوطی در رساله اعلام ابانی آورده است ان اهل الکهف یحیون فیکون اعوان
المهدی یعنی اصحاب کهف زنده میشوند و مددگار امام مهدی موعود علیه السلام هستند و
در سیر حلبی است ان اهل الکهف کلهم اعجام ولا یتکلمون بالعربیة
وانهم یکونون وزراء المهدی بدرستیکه اهل کهف تماما عجمی اند کلام بعربی نمیکنند و
ایشان وزرا حضرت امام مهدی موعود علیه السلام خواهند بود **سوال** خدا کند من از
انصار آنجناب علیه السلام باشم مگر کدام دعائی منقول از معصوم علیه السلام هست که باستدامة
قرائت آن مشرف بزیارت آنجناب علیه السلام شوم **جواب** بلی دعائیست مشهور که آنرا
دعای عهد گویند که بنسخ مختلفه واسانید متعدده وارد و در بعضی زیاده و در بعضی جمله از فقرات
ندارد وابن طاوس روایت کرده که این را جمیل صباح بخوانند واز حضرت صادق
آل محمد علیهم السلام ابن الباقر علیه السلام در اختیار مصباح همین روایت آورده است که آنجناب علیه السلام
فرمود هر کس بخواند بعد از هر نماز فریضه این دعا را پس بدرستیکه او خواهد دید امام همام
(م ح م د) ابن الحسن علیهما السلام را در بیداری یا در خواب و دعا اینست
بسم الله الرحمن الرحیم اللهم بلغ مولینا صاحب الزمان اینما کان
وحیثما کان من مشارق الارض ومغاربها سهلها وجبلها عنی وعن والدی
وعن ولدی واخوانی التحیة والسلام عدد خلق الله وزنة عرش الله وما احصاه
کتابه واحاط به علمه اللهم انی اجدد له فی صبیحة هذا الیوم وما عشت فیه
من ایام حیوتی عهدا وعقدا وبیعة له فی عنقی لا احول عنها ولا ازول ابدا اللهم
اجعلنی من انصاره وناصریه الذابین عنه والممتثلین لاوامره ونواهیه فی
ایامه والمستشهدین بین یدیه اللهم فان حال بینی وبینه الموت الذی جعلته
علی عبادک حتما مقضیا فاخرجنی من قبری مؤتزرا کفنی شاهرا سیفی مجردا
قناتی ملبیا دعوة الداعی فی الحاضر والبادی اللهم ارنی الطلعة الرشیدة

وَالْغُرَّةَ الْحَمِیْدَةَ وَاکْحُلْ بَصَرِیْ بِنَظْرَةٍ مِنِّیْ اِلَیْهِ وَعَجِّلْ فَرَجَهُ اَللّٰهُمَّ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ
اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ اَزْرَهُ وَقَوِّ ظَهْرَهُ وَطَوِّلْ عُمْرَهُ وَاعْمُرِ اللّٰهُمَّ بِهِ بِلَادَكَ وَاَحْیِ بِهِ عِبَادَكَ
فَاِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا کَسَبَتْ اَیْدِی النَّاسِ فَاَظْهِرِ
اَللّٰهُمَّ لَنَا وَلِیَّكَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِیِّكَ الْمُسَمّٰی بِاِسْمِ رَسُوْلِكَ صَلَوَاتُكَ عَلَیْهِ وَاٰلِهِ حَتّٰی
لَا یَظْفَرَ بِشَیْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ اِلَّا مَزَّقَهُ وَیُحِقَّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِکَلِمَاتِهِ وَیُحَقِّقَهُ اَللّٰهُمَّ اکْشِفْ
هٰذِهِ الْغُمَّةَ عَنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ بِظُهُوْرِهِ اِنَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعِیْدًا وَنَرَاهُ قَرِیْبًا وَصَلَّی اللّٰهُ
عَلٰی مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ وَصَحَابِهِ و در **مصباح الزائر** از حضرت امام همام جعفر صادق علیه
السلام منقولست هر که این دعای **عهد** را چهل روز بخواند از انصار حضرت قائم آل محمد
صلی الله علیه و آله وسلم باشد و اگر پیش از ظهور بمیرد حق تعالی او را از قبر در وقت خروج آنحضرت
علیه السلام بیرون آورد و در عهد مذکور هست که خداوندا اگر حائل شود میان من و
آنجناب مرگی که بر بندگان خود حتم و لازم گردانیده پس بیرون آور مرا از قبر من در حالتیکه
کفن خود را بر کمر خود بسته باشم و شمشیر و نیزه خود را برهنه کرده باشم و لبیک گویم دعوت کسی را
که جمیع خلق را بسوی باری او دعوت مینماید **سوال** مردگان که در وقت ظهور آنجناب
علیه السلام از قبر بیرون میشوند در قبر آنها را چگونه خبر ظهور حضرت امام عصر مهدی موعود علیه
السلام خواهد رسید پس آنها چگونه ظاهر میشوند **جواب** در احادیث معتبره مستنده وارد شده
است چنانچه **نعمانی** از حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام روایتی نقل فرموده است
که آنجناب علیه السلام فرمود چون قائم آل محمد علیهم السلام قائم شود و خروج نماید نزد
قبر هر مؤمن ملکی بیاید و او را ندا کند که ای فلان ابن فلان صاحب تو امام عصر و زمان
تو ظاهر شده است اگر میخواهی ملحق شوی باوی ملحق شو و اگر میخواهی در کرامت و نعمت
خدا باشی هم آنجا باش پس بعض بیرون آیند و بعضی در نعیم الهی بمانند **سوال** کدام
دعائی منقول از حضرت رسول مقبول و یا از حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام هست

سوال مردگان از ظهور حضرت صاحب عصر

که بذریعه آن دعا در حالت گرفتاری استغاثه بآنحضرت کرده شود تا انقضاء حوائج گردد

جواب دعائیست مشهور به رقعه یا عریضه استغاثه چنانچه حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم بابو الوفاء شیرازی فرموده چون گرفتار شدی و درماندی پس استغاثه کن بحجه علیه السلام که او ترا درمی یابد و او فریادرس است و پناه است از برای هر کس که بوی استغاثه کند و در تحفة الزائر **علامه مجلسی** و در **مفاتیح النجاة علامه سبزواری** مرویست هر کرا حاجتی باشد بنویسد در رقعه و در یکی از قبور حضرات ائمه هدی علیهم السلام بیندازد و یا به بندد و مهر کند و خاک پاکے را گل سازد و آنرا در میان گذارد و در نهری یا چاہے عمیق یا غدیر آبے اندازد که بحضرت صاحب الزمان علیه السلام میرسد و او بنفسه متولی برآوردن حاجت میشود و اینست **نسخه عریضه استغاثه** بسم الله الرحمن الرحیم

کتبت یا مولائی صلوات الله علیک مستغیثا وشکوت ما نزل بی مستجیرا بالله عزوجل ثم بک من امر قد دهمنی واشغل قلبی واطال فکری وسلبنی بعض لبی وغیر خطیر نعمة الله عندی اسلمنی عند تخیل وروده الخلیل وتبرء منی عند ترائی اقباله الی الحمیم وعجزت عن دفاعه حیلتی وخاننی فی تحمله صبری وقوتی فلجات فیه الیک وتوکلت فی المسئلة لله جل ثناؤه علیه وعلیک فی دفاعه عنی علما بمکانک من الله رب العالمین ولی التدبیر ومالک الامور واثقا بک فی المسارعة فی الشفاعة الیه جل ثناؤه فی امری متیقنا لاجابته تبارک وتعالی ایاک باعطائی سؤلی وانت یا مولائی جدیر بتحقیق ظنی وتصدیق املی فیک فی امر کذا وکذا (بجاے کذا نام وحاجت خود را بنویسد) فیما لا طاقة لی بحمله وصبرلی علیه وان کنت مستحقا له ولا ضعافه بقبیح افعالی وتفریطی فی الواجبات التی لله عزوجل فاغثنی یا مولائی صلوات الله علیک عند اللهف وقدم المسئلة لله عزوجل فی امری قبل حلول التلف و

بما ته الاعداء فیك بسطت النعمة علیّ واسئل الله جل جلاله لی نصراً عزیزاً
وفتحاً قریباً فیه بلوغ الآمال وخیر المبادی وخواتیم الاعمال والامن من المخاوف
کلها فی کل حال انه جل ثنائه لما یشاء فعال وهو حسبی ونعم الوکیل فی المبدأ و
المآل پس بپیچد و ببندد و در نهر یا غدیر و قصد کند یکی از نایبان آنحضرت علیه السلام یا عثمان
بن سعید عمری یا پسر او محمد بن عثمان یا حسین بن روح یا علی بن محمد السمری که اینها عمده
وکلاء و نایبان آنجناب در زمان غیبت صغری بوده اند یکی از ایشان را ندا کند که یا
فلان بن فلان سلام علیك اشهد ان وفاتك فی سبیل الله وانك حی عند الله مرزوق
وقد خاطبتك فی حیاتك التی لك عند الله عز وجل وهذه رقعتی وحاجتی الی
مولانا علیه السلام فسلمها الیه فانت الثقة الامین پس بیندازد رقعه را در نهر یا
چاه غدیر تا حاجتش بر آورده شود از این خبر شریف چنین مستفاد میشود که این چهار
شخص معظم چنانکه در غیبت صغری واسطه بودند میان رعایا و آنجناب در عرض حوائج و
رقاع و گرفتن جواب و ابلاغ توقیعات در غیبت کبری نیز در رکاب همایون آنجناب هستند
و باین منصب بزرگ مفتخر و سرافرازند پس معلوم شد که خوان احسان و جود و نعم و فضل و کرم
امام زمان در هر قطری از اقطار ارض برای هر پریشان و درمانده و گم گشته و متحیر نادان و
سرگشته حیران گسترده است و دروازه آن باز و شارعش عام اگر نادانست شربت علمش
بخشند و اگر گم شده است براهش رسانند و اگر مریض است لباس عافیتش پوشانند پس
نتیجه و غایت مقصود در این مقام آنکه آنحضرت حاضر در عباد و ناظر بجمیع بلاد بر حال رعایا و
قادر بر کشف بلایا و عالم با سرار و خفایا است بجهت غیبت از منصب خلافت عزل نشده
است **سوال** مردمان که در یوم رجعت برای جزا و سزا زنده میشوند حساب کنند ایشان
که خواهد بود **جواب** در احادیث معتبره وارد شده است که شیطان از دست حضرت
رسول آخر الزمان در همان یوم رجعت مع جمیع اتباعش کشته شود پس از دست حضرت

مهدی موعود علیه السلام و در تمام روی زمین شوره و شیرین لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم جاری و ساری میگردد پس حساب خلق متعلق بحضرت امام حسین علیه السلام خواهد بود چنانچه **از حضرت** امام همام صادق آل محمد علیهم السلام منقولست که حساب خلق متعلق بحضرت امام غریب شهید حسین مظلوم علیه السلام خواهد بود در رجعت پیش از قیامت **سوال** چون از حساب مردم فراغت حاصل شود آیا جزا و سزا هم بایشان داده خواهد شد یا نه **جواب** بے شک جزا و سزا بایشان داده میشود احادیث معتبره مستنده متعدده براین ناطق صریح و صادق صحیح اند چنانچه **از حضرت** امام همام موسی کاظم علیه السلام منقولست که برگردند در رجعت ارواح مومنان با ارواح دشمنان ایشان بسوی ابدان شان تا حق خود را از ایشان استیفا کنند هر که ایشان را عذاب و شکنجه کرده باشند انتقام از او بکشند و اگر ایشان را خشم آورده باشند او را بخشم آورند اگر کشته باشند بعوض بکشند پس سی ماه بعد از دشمنان خود زندگانی کنند بعد از آن همه در یک شب بمیرند و ایشان بنعیم بهشت بگردند و دشمنان ببد ترین عذابهای جهنم برگردند **سوال** معلوم شد که مومنین و منافقین را که حساب و کتاب و جزا و سزا خواهد شد آیا دشمنان اولاد رسول و احفاد بتول را هم جزا و سزا میشود یا نه اینکه لازم است زیرا که سلطنت تمام روی زمین شوره و شیرین بایشان علیهم السلام خواهد بود **جواب** بے شک و لا شبه از دشمنان خود انتقام خواهند گرفت و غاصبان حقوق خود را سزا خواهند داد چنانچه در کتاب مستطاب **منتخب البصائر** از سعد بن عبدالله روایت کرده است از جابر جعفی از حضرت **صادق** آل محمد علیهم السلام که فرمود علی رضی الله عنه را در زمین رجعتی خواهد بود تا فرزندش حسین علیه السلام با علم خود خواهد آمد تا انتقام بکشد از بنی امیه و معاویه و آل معاویه و هر که با آنحضرت علیه السلام جنگ کرده باشد پس یاوران او را از اهل کوفه زنده کنند و هفتاد هزار نفر از سایر مردم پس با ایشان ملاقات کنند در صفین مثل مرتبه اول تا همه را بکشند و کسی

ازایشان نمانده که خبر بیرون برد پس خدا ایشان را ابر و بسوی بدترین عذابها با فرعون و
آل فرعون ببین بار دیگر حضرت امیر علیہ السلام رجوع فرماید با رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم و او خلیفه باشد بر زمین وسائر ائمه اطہار علیہم السلام عاملان او باشند در اطراف زمین تا
عبادت حق تعالیٰ آشکاره کرد و چنانچه پیشتر نہان عبادت کرده بودند و ضعاف آن عبادت
خواهد شد و حق سبحانه جل شانه به پیغمبر خود خواهد داد بقدر پادشاهی جمیع اہل دنیا روزیکه خدا خلق
کرده است دنیا را تا روزیکه دولتهای دیگران برطرف شود تا آنکه حق سبحانه جل شانه وفاء
کند بوعده که او را داده که غالب گرداند او را بر همه دینها هر چند نخواهند مشرکان **وعیاشی**
از حضرت امام ہمام حضرت صادق آل محمد علیہم السلام روایت آورده است اول کسیکه
بدنیا برمیگردد **حضرت** امام حسین مظلوم علیہ السلام است واصحاب او ویزید پلید واصحاب
او خواهند بود پس همه ایشان را بکشد مثل آنکه ایشان کشته اند چنانچه حق سبحانه جل شانه در عزیز کتاب
خویش فرموده است ثم رددنا لکم الکرة علیهم وامددکم باموال وبنین وجعلنا
کم اکثر نفیرا یعنی پس گردانیدیم از برای شما غلبه بر ایشان را واعانت کردیم شما را بمالها و
پسران وگردانیدیم لشکرهای شما را زیاده از لشکرهای آنها **اشکال** جزا و سزا دادن دشمنان
اہل بیت علیہم السلام وقاتلین حسین علیہ السلام مسلم بگر ذراری قتله حسین را دریوم رجعت سزاء
داده خواهد شد چنانچه حدیث امام صادق براین ناطق است که جناب حضرت صادق علیہ السلام
فرمود اذا قام قائمنا المهدی قتل ذراری قتلة الحسین بفعال ابائهم وحال آنکه
آیه شریفه لا تزر وازرة وزر اخری ظاهر است که بفعل ووزر یکی دیگری گرفتار نمیشود پس
این ذراری قاتلین حسین بفعل ووزر آباء خود چرا گرفتار دریوم رجعت خواهند شد وحال آنکه حضرت
مهدی موعود یوم رجعت از عدل زمین را مملو میکند واین علانیه خلاف آیه قرآن وعدالت
است **جواب** هرگز خلاف قرآن وعدالت نیست زیرا که حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام
بعد از آنکه فقره مذکوره بالا را فرمود میگوید فان ذراری قتلة الحسین یرضون ویفتخرون بفعال

ابائهم ومن رضی شیئاً کمن فعله ولو ان رجلاً قتل فی المشرق فرضی بقتله رجل فی المغرب

لکان شریکاً فی القتل یعنی ذراری قاتلین حسین بکرده آبا خود بحسین راضی میشوند بلکه فخر میکنند و

راضی شونده بشئی چون فاعل آنشئی است چنانچه اگر شخصے مثلاً در طرف مشرق قتل کرده شود پس راضی

بشود بقتل وی شخصے در طرف مغرب شخص راضی شونده در قتال مقتول با قاتل شریک است و

نزول آیہ شریفہ من قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً فلا یسرف فی القتل انه کان

منصوراً در امام حسین و مهدی موعود علیهم السلام است حضرت امام محمد باقر فرموده ان

الحسین قتل مظلوماً ونحن اولیائه والقائم منا یطلب ثار الحسین فیقتل من رضی

بقتله **اشکال** کسانی راکه در یوم رجعت سزا داده بشوند آیا در آخرت هم وی را جزاء و سزاء

اعمال داده بشود یا نه اگر همین حد یوم رجعت کافی بشود پس بنی امیه و غاصبان حقوق

اهلبیت اطهار علیهم السلام در آخرت یکجا میروند اگر بجهنم بروند بنا بر چه استحقاق زیراکه در یوم

رجعت بجزاء اعمال قبیحه خود رسیدند ظلم لازم میآید و حق تعالی عادل است ظلم هرگز از وے

غیر ممکن بشود اگر بجنت بروند بنا بر چه استحقاق زیراکه در دنیا شرائط ایمان نداشتند

جواب بیشک معاندان خاندان حضرت رسالت را مهدی موعود علیه السلام بعد از ظهور

انتقام میگیرد بلکه **شیخ صدوق** علیه الرحمة در کتاب علل الشرائع از ابی جعفر علیه السلام

آورده است اذا ظهر قائمنا یجیی احدی الزوجات لیقام علیها الحد وینتقم

لفاطمة لکن در این رجعت انتقام تمام اعمال قبیحه از انها گرفته نمیشود چونکه این یوم قیامت

صغری است پس جزاء و سزا هم بعض از اعمالیکه بالنسبت یکدیگر صغایر اند و بالنسبت اکبر

کبایر اند داده بشود **واما** جزاء و سزاء معاصی اکبر کبایر در قیامت کبرے داده خواهد شد

نه در یوم رجعت پس جمیع معاندان خاندان رسالت را عذاب و جزاء و سزاء وحد و شرعیه

بعضے گناهان صغایر و کبایر در یوم رجعت بشود **اما** از گناهان اکبر کبایر در قیامت کبری

عذاب و جزا داده خواهد شد اشکالی ندارد **سوال** این سلطنت اهل بیت اطهار علیهم السلام

بعد از ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام تا چند مدت باقی خواهد ماند **جواب** سلطنت
ائمه اهلبیت اطهار علیهم السلام تا قیامت متصل است زیرا که حضرت در وقتی ظاهر میشود که سلطنت
مردم ختم میشود و شیطان ملعون در آخر آن قتل خواهد شد پس ظلم و عدوان و کفر و طغیان ابدا
نخواهد بود زیرا که محرک این امور که ابلیس است مرده خواهد بود **پس** تمام روی زمین پر شوره
و شیرین محض عدل و داد و انصاف خواهد بود و سلطنتیکه ذره در آن ظلم و تعدی نباشد
بجز معصوم و مطهر نمیتواند کرد زیرا که ایشان را مانع از این چنین امور قوه عصمت و طهارت
است **هذا** سلطنت ایشان علیهم السلام متصل خواهد بود بقیامت **و مؤید** است
براین دلیل مذکور آنچه که **سید علی** ابن طاوس در کتاب البشارة از حمران آورده
ان مجموع عمر الدنیا مائة الف سنة عشرون الف سنة منها دولة جمیع الناس
و ثمانون الف سنة منها دولة آل محمد علیهم السلام یعنی تمام ایام و مدة بقاء عمر
دنیا صد هزار یعنی یک لکھ سال است بیست هزار سال دولت و سلطنت تمام مردمان
غیر معصوم است و باقی هشتاد هزار سال دولت و سلطنت آل محمد علیهم السلام است
سوال آیا در یک زمان هر کدامی از حضرات ائمه اطهار علیهم السلام جمیعاً سلطنت
خواهند کرد یا یکبعد دیگرے در ازمنه مختلفه خواهند کرد **جواب** در اینکه حضرات ائمه اطهار
علیهم السلام جمیعاً سلطنت میکنند شکے نیست زیرا که احادیث صحیحه معتبره کثیره در این مطلب
وارد شده اند لیکن ثابت نمیشود که در وقت ظهور حضرت قائم آل محمد علیهم السلام آیا رجعت
همه ایشان علیهم السلام خواهد شد در زمانه واحد یا آنکه متقدم و مؤخر از یکدیگر رجعت ایشان خواهد
شد از بعض اخبار بوضوح میرسد انهم یرجعون بترتیب ایام امامتهم یعنی از ایشان
هر کسے مطابق تقدم و تأخر زمانه امامت رجعت خواهند کرد و **شیخ حسن** بن سلیمان فرموده
ان لکل واحد من الاثنی عشر صلوات الله علیه ایام امامته و ایام لکونه مهدیا و اول
ما یظهر القائم صلوات الله علیه فهو ایام امامته ثم یرجع بعد باشه یعنی برائی هر یکی

جواب سوال ائمہ اطہار کی ... سلطنت ...

از ائمه دوازده گانه علیهم السلام دو زمانه است زمانه امامت و زمانه مهدویت و ابتداء
ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام زمانه امامت وی است پس بعد از آباء خود علیهم السلام
رجوع میفرماید برای مهدویت **مؤلف گوید** بنا برین روایت تاویل حدیث ان منا
اثنی عشر اماما و اثنی عشر مهدیا نیز ظاهر و ثابت شد باین معنے که از برای همین ائمه اثنا عشر
علیهم السلام زمانه امامت است و پس ازان زمانه مهدویت است **وارد** شده است
حضرت امیر علیه السلام چهل و چهار هزار سال سلطنت خواهد کرد **و از حضرت** امام همام
محمد باقر علیه السلام منقولست اول کسیکه در رجعت برگرد حضرت امام حسین علیه السلام خواهد
بود و آن مقدار پادشاهی خواهد کرد که از پیری موهای ابروهای آنجناب علیه السلام بر روی
دیده اش آویخته شود **تنبیه** پس چون آنجناب علیه السلام بر تمام روی زمین شود
و تیسیر کلمه طیبه لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحابه وسلم و ان علیا
و ابنائه علیهم السلام حجج الله جاری کند و بروی زمین بساط عدل و داد بسیط گرداند
و عبادت الٰهی بر زمین رونق گیرد و جمیع مخلوق خدا یک مذهب بشود و از کافران و منافقان
و مشرکان و معاندان انتقام بگیرد و اهل حق را بحق خود برساند و عالم را پر از لمعات انوار الٰهی گرداند
پس آخر کار چون از دنیا رحلت فرماید حضرت امام غریب مظلوم ابی عبد الله الحسین علیه
السلام آنجناب علیه السلام را غسل دهد و کفن کند و دفن نماید چنانچه **سید علی بن عبد الحمید**
در کتاب الانوار المضیئه آورده است سئل ابو عبد الله علیه السلام عن الرجعة هل هی حق
قال بلی قیل فمن یرجع اولا قال الحسین علیه السلام یخرج بعد القائم علیه السلام مع
اصحابه و معه سبعون نبیا کما بعثوا مع موسی علیه السلام فیعطیه القائم خاتمه من
الدنیا فیغسله الحسین علیه السلام و یکفنه و یحنطه و یواریه فی القبر خلاصه آنست که از ابو
عبد الله سوال رجعت کرده شد پس آنجناب فرمود رجعت برحق است گفته شد پس در یوم رجعت
کدام شخص رجوع خواهد کرد فرمود امام حسین علیه السلام بعد از ظهور قائم آل محمد صلی الله

علیه وآله وسلم خارج میشود و با اصحاب خود و با آنجناب مقاتله خواهند نمود چنانکه مبعوث شدند با حضرت
موسی علیه السلام پس قائم آل محمد صلی الله علیه وآله وسلم خاتم با آنجناب علیهما السلام عطا میفرماید
و از دنیا رحلت میکند پس حضرت امام حسین علیه السلام امام مهدی موعود را حنوط و غسل و
کفن مینماید و **کلینی** از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت طویلی کرده است
در تاویل آیه شریفه وقضینا الی بنی اسرائیل فی الکتاب لتفسدن فی الارض مرتین
و آخر روایت اینست فاذا استقر معرفة الحسین علیه السلام وکفنه وحنطه
والحده لانه لا یرتکب امور الوصی الا الوصی خلاصه آنست که چون معرفت حضرت
امام همام ابی عبد الله الحسین علیه السلام در دلهای مومنان قرار گیرد حضرت قائم آل محمد علیهم السلام
از دنیا رحلت نماید و حضرت امام حسین علیه السلام آنجناب را غسل دهد و کفن و حنوط کند و بر او
نماز بخواند و او را در لحد بگذارد زیرا که امور وصی را غیر از وصی احدی مرتکب نمیشود **اشکال**
اگر چنین است که امور وصی را غیر از وصی احدی مرتکب نمیشود پس حضرت امام حسین علیه السلام
را کی غسل خواهد داد **جواب** چونکه حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام در نشاء شهید در
معرکه بود احتیاج غسل ندارد **علاوه** بر این ائمه اطهار علیهم السلام که بدنیا بر میگردند آنحضرت
علیه السلام را غسل دهند و نماز خواهند کرد اشکالی ندارد **اشکال** اگر شهید بسبب شهادة
غسل ندارد چنانچه در کتب احادیث و فقه مسطور است پس حضرت ابو الائمه امیر المومنین
علی بن ابیطالب علیه السلام را با وجود حصول مرتبه شهادت چرا غسل داده شد **جواب**
در این شکی نیست که حضرت امیر المومنین و حضرت امام حسین علیه السلام هر دو امام شهید
شده اند لکن فرق در شهادت این هر دو بزرگوار علیهما السلام آنست که حضرت امام حسین علیه
السلام در معرکه جنگ شهید شده است و همین قسم شهادت محکوم شرعا است بانیکه چنین شهید
بی غسل و کفن و حنوط در همان خون و خاک و لباس خود دفن کرده شود و بجهت مصالح بسیار که
این مقام مقتضی بیان آنها نیست **فاما** حضرت امیر المومنین هر چند شهید شده است مگر شهادت

وی علیه السلام در معرکهٔ جنگ نبوده است بلکه در بیت الله در حالت عبادت بوده است و در آنوقت ضربت بر فرق مبارک آنجناب رسید و انتقال بعد از دو سه یوم بوقوع رسید و این سنت حکم نفتیم شهادت بغیر از حکم شهادت در معرکه میباشد و تفصیل این مسئله در کتب مبسوطه فقه چون جواهر و تذکرة الفقهاء و سرائر الشیعه وغیره معلوم خواهد شد و ما نیز بالتفصیل علل و وجوه غسل میت و مس میت را عقلاً و نقلاً در رساله شریفه موسومه به انوار فی جواب اسولة الابکار نوشته هستیم من شاء فلیرجع الیها چونکه بحمد الله سبحانه از جمیع حالات حضرت امام مهدی موعود علیه السلام بالاستقلال باستدلال تا اینجا نوشتیم خواستیم که بعض از قصائد یکه اخیار ابرار در مدح و منقبت آنجناب گفته معه ترجمه بنویسیم

للعلامة الفهامة منه الشیخ البهائی فی مناقب امام العصر المهدی الموعود علیه وعلی آبائه السلام

خلیفة رب العالمین وظله — علی ساکنی الغبراء من کل دیار

خلیفه پروردگار جهانیان است و سایه خدا — بر ساکنین روی زمین از هر جماعتی

هو العروة الوثقی الذی من بذیله — تمسک لا یخشی عظائم اوزار

او دست دستگیر محکم آنچنانی که هر که بدامن او — چنگ زند نترسد بزرگیهای گناهان را

امام هدی لاذ الزمان بظله — والقی الیه الدهر مقود خوار

پیشوائی هدایت پناه برده است روزگار بسایه او — و انداخته است بسوی او روزگار مهار شتر میرا

علوم الوری فی جنب ابحر علمه — کغرفة کف او کغمسة منقار

علمهای همه مردم در پهلو دریای علوم او — چون یک مشت آب ست یا فرو بردن منقار

فلو زار افلاطون اعتاب قدسه — ولم یغشه عنها سواطع انوار

پس اگر زیارت میکرد افلاطون آستانهائی درگاه قدس آنحضرت را — و نمیپوشانید او را ازان عتبه نورهائی بلند شده آن

ترای حکمة قدسیة لا یشوبها ... شوائب انظار وادناس افکار

میبینی حکمت قدسیه پاکی را که مخلوط نشده بود آنحکمت را ... مخلوط شوندهای نظرها و چرکهای فکرها و اندیشها

باشراقها کل العوالم اشرقت ... کما لاح فی الکونین من نورها الساری

بتابش نورهای علمیه آنحضرت همه عوالم روشن گردیده شده اند ... چنانکه روشن شد دو کون از نور فرو گیرنده آن

امام الوری طود النهی منبع الهدی ... وصاحب سر الله فی هذه الدار

پیشوای خلائق است کوه رفیع عقل است منبع هدایت است ... و صاحب اسرار خدا است آنحضرت در این دار دنیا

به العالم السفلی یسمو و یعتلی ... علی العالم العلوی من دون انکار

بواسطه آنحضرت عالم سفلی خاک با وجود پستی بلندی می‌یابد ... بر عالم علوی و آسمانها از غیر انکار او

ومنه عقول العشر تبغی کمالها ... ولیس علیها فی التعلم من عار

و از فیض وجود آنحضرت عقول عشره مجرده شدند کمال خود را از آنحضرت میطلبند ... و نیست بر عقلها ننگی در تعلم فیض از آنحضرت هیچ عاری او

ابا حجة الله الذی لیس جاریا ... بغیر الذی یرضاه سابق اقدار

ای حجت خدا آنچنان حجتی که نیست جاری شود ... بغیر از آنچیز یکه راضی شود آنحضرت سابق گیرنده قدرها

ویا من مقالید الزمان بکفه ... وناهیک من مجد به خصک الباری

وای کسیکه کلیدهای روزگار بکف مبارک اوست ... و آن بس است ترا از بزرگواری بزرگی که مخصوص گردانیده ترا آن خدا

اغث حوزة الایمان واعمر ربوعه ... فلم یبق منها غیر دارس آثار

و دریاب جمعیت اهل ایمان را و آباد کن منازل آنرا ... پس باقی نمانده است از آن منازل بجز آثار کهنه شده

وخلص عباد الله من کل غاشم ... وطهر عباد الله من کل کفار

و خلاص فرما بندگان خدا را از ستم هر ستم کننده ... و پاک کن بندگان خدا را از کفر جمیع کافرها

وعجل فداک العالمون بأسرهم ... وبادر علی اسم الله من غیر انظار

و تعجیل فرما فدای تو باد همه عوالم امکان بتمامی ایشان ... و مبادرت فرما بر اسم خدا و بدون بغیر انتظار وادن

تجد من جنود الله خیر کتائب ... واکرم اعوان واشرف انصار

خواهی یافت از لشکرهای خدا بهترین لشکرها را ... و گرامی ترین یاری کنندگان و شریفترین نصرت دهندگان

لأبي البحر شرف الدين جعفر بن محمد الحسيني العبيدي الخطي في مدح حجة الله الأكبر مهدي العصر الامام المنتظر ع

سمي النبي المصطفى وأمينه
همنام رسول برگزیده است واین پیغمبر است

على الدين في ايراد حكم واصدار
بر دین خدا در مداخله وصدور حکم او

ومضطلع بالفضل زرّت قميصه
وتور است متجمل دانش وفضل وتکمه شده است جامه آنحضرت

على كنز آثار وعيبة أسرار
بر گنج آثار و بقچه محفظه اسرار خدا

به قام بعد الميل وانتصبت به
به آنحضرت استاد بعد از کجی وراست شد باو

دعائم قد كانت على جرف هار
ستونهای دین که بتحقیق بودند بر کناری افتاده ریزنده

ومنتظر ما أخّر الله وقته
وآنحضرت منتظریست که تاخیر کرده است خدا وقت اورا

لشيء سوى ابراز حق واظهار
بجهت چیزی بجز آشکار کردن حق و اظهار حقایق

له عزمة تثني القضا وهمة
از برای او عزم هست که برمیگرداند قضا را وهمتی است

تألف بين الشاة والأسد الضاري
که الفت میدهد میان گوسفند و شیر درنده

أبا القاسم انهض واشف عصابة
ای بوالقاسم برخیز بر پای و شفا بده طایفه را که لاغر و سست

قضى وطرا من ظلمها كل كفار
خواهش خود را از ستم نمودن آنها هر کافری

الى م وحتى م المنى وانتظارنا
تا کی و تا چند آرزو و انتظار ما

سحائب قد أظللن دون أمطار
ابرها که بتحقیق سایه انداخته اند بدون باریدن باران

أبح حرم الجور المنيع جنابه
مباح کن حرم جور را که بلند است درگاه او

بجر خميس يملأ الأرض جرار
بکشیدن لشکری که پر میکند زمین را و سنگین سیر انداز بسیاری

للفاضل النحرير الاديب الفقيه الخبير والمجدد [illegible] في مدحه عليه السلام

ولي الاله صاحب الأمر في الورى
آنحضرت ولی خدا است صاحب امر خلافت است در خلایق

بسيفه شمل الحق يرجى انتظامه
بشمشیر او جمعیت و انبوهی حق امید داشته انتظام او

امامُ الھدی بحرُ الندی من بہ اقتدی
پیشوای ہدایت و دریای جود است کسیکہ بآنحضرت اقتدا کردہ است
مسیحٌ فطوبی من بہ ائتمامہٗ
حضرت عیسی پس خوشا کسیکہ باآنحضرت ہست طلب پیشوا کردنش

ھو الشمسُ فی الاشراق لولا افولھا
اوست آفتاب تابش و نور اگر نبود آفتاب غروب کنندہ
ھو البدرُ فی الانوار لولا اغتیامہٗ
اوست ماہ شب چہاردہ در روشنائیہا اگر نمیبود ماہ افرو گرفتن ابر

ھو العروةُ الوثقی و ملتجأُ التقی
اوست دستگیر محکم و پناہ دہندہ پرہیزگاران
لقد فاز حقًّا من بہ اعتصامہٗ
ہر آئینہ رستگار شد براستی کسی کہ بآنحضرت ست اعتصام او

ھو الآیةُ الکبری و مفتخرُ الوری
اوست آیت و نشانہ بزرگ خدا و محل افتخار ہمہ خلایق
امامُ الانامِ فی الثری و ھمامہٗ
پیشوای خلقست در روی زمین و مہتر خلق است

ھو الخلفُ المہدیُّ من آلِ احمدٍ
اوست جانشین و مہدی از اولاد حضرت رسولؐ
عنانُ الہدی فی کفہ و زمامہٗ
کہ لگام ہدایت در دست اوست و مہار او

ھو المستجارُ المنی و ولاءُہٗ
اوست پناہ از برای منی و ارزو و دوستی او
لذی الحجر و الرکن لازمٌ التزامہٗ
از برای صاحب حجر و رکن واجبی است الزام دوستی

و کعبةُ آمالِ الوری و حریمہٗ
و اوست کعبہ امیدہای خلایق و حرم محترم او
حطیمٌ لحطم الذنب یرجی استلامہٗ
شکنندہ است گناہ را کہ امید داشتہ شدہ است بوسیدن آن

و ملتثمُ الاملاکِ موطیءُ نعلہ
و محل بوسہ گاہ ملائکہ است قدمگاہ کفش مبارک او
علی کحلِ عینِ الحور یزھو رغامہٗ
بر سرمہ چشم حور العین میبالد خاک قدم او

سیملأُ دھرًا قسطُہٗ بعد ما ملا
زود باشد پر کند زمانہ را عدل او بعد از انکہ پر شدہ باشد
بسیطَ البسیطِ ظلمُہٗ و اھتضامہٗ
روی زمین پہن شدہ را ستم زمانہ و شکست روزگار

فلولاہُ ساخ الارضُ بالناس و الثری
لیکن اگر نمیبود وجود مبارکش فرو میبرد زمین مردم را و خاک زمین
تزلزل طرًّا وھدُہٗ و اکامہٗ
متزلزل میگردانید ہمہ را ہمواران و بلندان

ولولاہُ لم یخضر روضٌ و لم یفض
و اگر نمیبود آنحضرت سبز نمیشد بستانی و پائین نمی آمد
من المزن قطرٌ جودُہٗ و رھامہٗ
از ابر بارندہ باران بسیار او و باران ضعیف او

وَلَوْلَا دِیْنُ الْحَقِّ ذَلَّ وَمَا بَدَیٰ
واگر نمیبود آنحضرت دین حق خوار میشده و ظاہر نمیگردید

عَلیٰ کُلِّ دِیْنٍ عِزُّهٗ وَتَمَامُهٗ
بر ہر دینی عزة دین حق و تمامی او

فَدَیْنَاکَ قَدْ طَالَ الْمَدیٰ وَاعْتَدَی الْعِدیٰ
فدایت گردم بتحقیق دراز شده مدت غیبت و از حد گذشتن دشمنان

وَرُکْنُ الْهُدیٰ وَالْعَدْلُ بَانَ انْثِلَامُهٗ
و دیوار ہدایت و عدل و راستی آشکار گردید رخنہ او

وَقَدْ غَیَّرُوْا دِیْنَ النَّبِیِّ بِجَهْلِهِمْ
و بتحقیق تغیر دادند دشمنان دین نبی بسبب نادانی خود

فَحُرِّمَ حِلُّ الشَّرْعِ وَحُلَّ حَرَامُهٗ
پس حرام شد حلال شریعت وحلال شد حرام آن

کِرَامُ الْوَریٰ فِی الدَّهْرِ صَارُوْا اَذِلَّةً
کریمان خلق در زمانہ گردید ذلیلان

وَسَادَ عَلَی الْاَشْرَافِ فِیْهَا لِاٰمُهٗ
و بزرگ شدند بر اشرف خلایق در زمانہ بخیلان

اِلیٰ مَ اُقَاسِیْ لَوْعَةَ الْوَجْدِ فِی النَّویٰ
تا بکی رنج کشم سوزش حزن را در دوری حضرت

بِقَلْبِیْ جُرْحٌ لَیْسَ یُرْجیٰ الْتِیَامُهٗ
در دل من زخمی است کہ نیست امید داشتہ شده بہم آمدن را

لِلشَّیْخِ رَجَبِ الْبُرْسِیْ فِیْ مَدْحِهٖ وَمَنْقَبَتِهٖ عَلَیْهِ السَّلَامُ

فَلَیْسَ لِلدِّیْنِ مِنْ حَامٍ وَمُنْتَصِرٍ
پس نیست برای دین حمایت کننده و یاری کننده

اِلَّا الْاِمَامُ الْفَتَی الْکَشَّافُ لِلظُّلَمِ
مگر پیشوا و جوانمردی کہ بردارنده ستمہا است

اَلْقَائِمُ الْخَلَفُ الْمَهْدِیُّ سَیِّدُنَا
قائم و خلیفهٔ حق مہدیست کہ آقای ماست

اَلطَّاهِرُ الْعَلَمُ ابْنُ الطَّاهِرِ الْعَلَمِ
پاکیزه باشرف پسر پاکیزه باشرف

بَدْرُ الْغَیَاهِبِ بَلْ بَحْرُ الْمَوَاهِبِ مَنْ
ماه شب چہار و تاریکیہا است بلکہ دریای بخشش است

صُوَرُ الْکَتَائِبِ حَامِی الْحِلِّ وَالْحَرَمِ
و یاری کرده شده است لشکرہای آنحضرت حامی حل و حرم است

یَا ابْنَ النَّبِیِّ وَیَا ابْنَ الطُّهْرِ حَیْدَرَةٍ
ای پسر پیغمبر و ای پسر پاک حیدر

یَا ابْنَ الْبَتُوْلِ وَیَا ابْنَ الْحِلِّ وَالْحَرَمِ
ای پسر زہرا بتول و ای پسر حل و حرم

اَنْتَ الْفَخَارُ وَمَعْنَاهُ وَصُوْرَتُهٗ
توئی اصل فخر و معنی فخر و صورت فخر

وَنُقْطَةُ الْحُکْمِ لَا بَلْ خُطَّةُ الْحِکَمِ
و توئی نقطه و اصل حکم نہ بلکہ توئی شاہراه حکمتہا

مَتیٰ تَرَاکَ فَلَا ظُلْمٌ وَلَا ظُلَمٌ
چہ وقت ببینیم ترا پس نبوده باشد ہیچ ستمی و نہ تاریکیہا

وَالدِّیْنُ فِیْ رَغَدٍ وَالْکُفْرُ فِیْ رَغَمٍ
در حالیکہ دین در آسایش باشد و کفر در رنج

أَقِيلُ فَسُبُلُ الْهُدَىٰ وَالدِّينُ قُدْ طُمِسَتْ … وَمِنْهَا نُصِبَ وَالْحَقُّ فِي عَدَمٍ
رو فرا ہیں راہ ہدایت و دین تحقیق کہنہ و مندرس است … و رسید او را رنج و تعب و دین حق در نیستی است

وللدعبل الخزاعی فی مدحہ و منقبتہ علیہ السلام

کہ قصیدہ را خدمت حضرت امام رضا علیہ السلام خواند و آخر ابیات این است

خروج امام لا محالۃ واقع … یقوم علی اسم اللہ والبرکات
یمیز فینا کل حق و باطل … و یجزی علی النعماء والنقمات

قال الشیخ الجلیل عبد الکریم الیمانی فی مدحہ علیہ السلام

و فی میم امن یکون لاهلها … الی ان تری نور الهدایۃ مقبلا
بمیم مجید من سلالۃ حیدر … و من ال بیت طاهرین بمن علا
یسمی بالمهدی من الحق ظاهر … بسنۃ خیر الخلق یحکم اولا

وللشیخ الکبیر عبد الرحمن البسطامی صاحب درۃ المعارف

یظهر المیم المجد من ال محمد … و یظهر عدل اللہ فی الناس اولا
کما قدر وینا عن علی الرضا … و فی کنز علم الحروف اضحی محصلا

وایضا لہ فی مدحہ

و یخرج حرف المیم من بعد شینہ … بمکۃ نحو البیت بالنصر قد علا
فهذا هو المهدی بالحق ظاهر … سیاتی من الرحمن للخلق مرسلا
و یملأ کل الارض بالعدل رحمۃ … و یمحو ظلام الشرک والجور اولا
ولایتہ بالامر من عند ربہ … خلیفۃ خیر الرسل من عالم العلا

للشیخ محی الدین العربی فی مدحہ علیہ السلام

فعند فناء خاء الزمان ودالها … علی قائم لول الکرور یقوم
مع السبعۃ الاعلام والناس غفل … علیم بتدبیر الامور حکیم

فاشخاصًا خمس وخمس وخمسة | علیهم تری امر الوجود یقیم
ومن قال لاربعین نهایة | لهم فهو قول یرتضیه کلیم
وان شئت اخبر عن ثمان ولا تزد | طریقهم فرد الیه قویم
فسبعهم فی الارض لا یجهلونها | وثامنهم عند النجوم لزیم

للشیخ صدر الدین القونوی فی مدحه علیه السلام

یقوم بامر الله فی الارض ظاهرا | علی رغم شیطانین یمحق الکفر
یؤید شرع المصطفی وهو ختمه | ویمتد من میم باحکامها یدری
ومد له میقات موسی وجنده | خیار الوری فی الوقت یخلو عن الجهر
علی یده محق اللیام جمیعهم | بسیف قوی المتن علک ان تدری
حقیقة ذلک السیف والقائم الذی | تعین للدین القویم علی الامر
لعمری هو الفرد الذی بان سره | بکل زمان فی مظاهر یسری
تسمی باسماء المراتب کلها | خفاء واعلانا کذاک الی الحشر
الیس هو النور الاتم حقیقة | ونقطة میم منها امدادها یجری
یفیض علی الاکوان ما قد افاضه | علیه اله العرش فی ازل الدهر
فما ثم الا المیم لا شیء غیره | وذو العین من نوابه مفرد العصر
هو الروح فاعلم وخذ عهده اذا | بلغت الی قد مدید من العمر
کانک بالمذکور تصعد راقیا | الی ذروة المجد الاثیل علی القدر
وما قدره الا الوف بحکمة | علی حد مرسوم الشریعة بالامر
بذا قال اهل الحل والعقد فاکتفی | بنصهم المثبوت فی صحف الزبر
فان تبغ المیقات الظهور فانه | یکون بدور جامع مطلع الفجر
بشمس نمد الکل من ضوء نورها | وجمع دراری الاوج فیها مع البدر

وصل علی المختار من آل ہاشم	محمد المبعوث بالنہی والامر

واز کلام بلاغت نظام شیخ احمد جامی قدس سرہ در فات علیہ السلام

مصطفی ختم رسل شد در جہان	مرتضیٰ ختم ولایت در جہان
جملہ فرزندان حیدر اولیاء	جملہ یک نور اند حق کرد این ندا

وبعد از تعداد اسماء حضرات ائمہ احد عشر علیہم السلام گفتہ

صد ہزاران اولیاء روئے زمین	از خدا خواہند مہدی را یقین
یا الٰہی مہدیم از غیب آر	تا درجہان عدل گردد آشکار
مہدی ہادی است تاج اتقیاء	بہترین خلق برج اولیاء
اے ولائے تو معین آمدہ	بر دل و جانہا ہمہ روشن شدہ
اے تو ہم پیدا و پنہان آمدہ	بندہ عطارت ثنا خوان آمدہ

وحضرات علمائے اخیار وفضلائے ابرار قصاید بسیار وابیات بیشمار در مناقب و فضائل ومدائح حضرت محمد رسول مختار وحضرات ائمہ اطہار علیہم السلام من اللہ الغفار در کتب خود اختیار فرمودہ اند وبعض بالخصوص دواوین در ہمین مطلب ترتیب دادہ اند

فشکر اللہ مساعیہم فی ترویج الدین ونشر فضائل ائمۃ الطیبین الطاہرین

صلوٰۃ اللہ علیہم اجمعین ابد الآبدین واکرمہم الحور والقصور بمفاد کل بیت بیت فی الجنۃ وبا نظر بوعدہ اختصار کہ در اول کتاب کردہ ایم باندراج ہمین چند قصاید غرا اکتفا نمودیم

تمت بدانکہ آنچہ از اول کتاب مستطاب تا اینجا در وجود وجود وشمائل وخصائل و معاجز وغیاب وظہور موفور السرور حضرت حجۃ اللہ العلام علی الانام فی تلک اللیالی والایام الی ساعۃ القیام آن امام عالیمقام جناب ہادی مہدی موعود علیہ السلام مع براہین عقلیہ وقوانین نقلیہ ذیل ہر اشکال وسوال معضل لاینحل ہر ملت ومذہب بحجت

مدعی و نشستن نظر اختصار گویا یکی از صدہا ہزار بطور نمونہ مشتی از خروار را از برای مخلصان حضرات اہل بیت اطہار و محبان ذریۂ رسول مختار کہ ابرار اخیار اند در تحریر آوردم **پس** صاحب عقل سلیم و طبع مستقیم را لازم است کہ بدام کلاب دنیا نیاید و عقیدۂ صحیحہ سلیمہ خود را گفتۂ آنہا فاسد نسازد و چون کلاب بنیاد دین خود را بدبنیاد نمود شد **و اگر کسی** مثلاً قبل از ظہور جمیع علامات مذکورۂ مسطورہ اجتناب مدعی مہدویت شود یکی از کذاب شصت گانہ بیاشد **حق تعالیٰ** بعذاب خود گرفتار سازد و کسانے را کہ دست ظلم از اہل بیت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم عقب نمیدارند ہر کسی را از لاعین دست رسید دقیقۂ از آن باقی نگذاشت مگر آنکہ بایشان رسانید و آنہا یکہ از دست نتوانستند بزبان بر آنہا ظلم کردند و میکنند **بعضے** نسبت بایشان منسوب نمودند روایات را بجہت نصرت دین و مذہب خود کہ از آنہا منقول نبودند **و بعضے** اخفا نمودند روایات از ایشان را بجہت طعن وارد شدن بر مذہب خود **و بعضے** حق آنہا را حق خود قرار دادند **پس** خود را بتمسک و اجماع چند نفر جہال مضل ضال بعضے خلیفۂ رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و جانشین زوج بتول و مہدی موعود و مسیح مسعود قرار دادند حق سبحانہ جل شانہ برحمت کاملہ و نعمت شاملہ خود مومنین و محبین را از شر اینچنین جمیع ضالین و مضلین در ہر قرن و دہر از ان زمان تا این زمان محفوظ داشتہ است و امید کہ تا ظہور حضرت مہدی ہادی موعود علیہ السلام ہموارہ مصون و محفوظ دارد و سبحان من دانت لہ السمٰوات والارض بالعبودیۃ واقرت لہ بالوحدانیۃ

یا من توحد بنفسہ عن خلقہ یا من غنی عن خلقہ بصنعہ یا من عرف نفسہ خلقہ بلطفہ یا من سلک باہل طاعتہ مرضاتہ یا من اعان اہل محبتہ علی شکرہ یا من من علیہم بدینہ ولطف

لہم بنائلہ ان سبیلک ضایعۃ واحکامک معطلۃ واہل نبیک فی الارض ہائمۃ کالوحش السائمۃ

فارحم العترۃ الضایعۃ المقتولۃ الذلیلۃ من الشجرۃ الطیبۃ المبارکۃ اصلہا ثابت وفرعہا فی السماء

اللّٰہم اعل الحق واستنقذ الخلق وامنن علینا بالنجاۃ واللّٰہم برحمتک الکاملۃ ونعمۃ الشاملۃ

معاندان خاندان رسالت از دست و زبان ظلم کردن دقیقہ باقی نگذاشتند

عجل فرج آل محمد وسهل مخرج الاسعد لیکشف هذه الغمة عن هذه الامة ویبین سبل
الهدایة عن الغوایة حتی یظهر فساد عقاید العامة علی وجه التام ویحصل لهم الندامة عن هذه الملازمة
بالمزاحمة والمراجمة والمکالمة فی وقت المکالمة بالمخاصمة و تثبت مقاهنتهم فی المجاهلة والمفاضلة
بالمسیح المسعود والمعادلة والمشاکلة بالمهدی الموعود فارجو من الهادی الودود وان یظهرهما معجلاً
ومؤجلاً فی الآن المعهود لیطلبا خصمهما بالمجادلة والمقاتلة عن المضل اللدود والشارد المطرود
عن الصلاح والفلاح الی بئس الورد المورود و آخر دعوانا الحمد لله المعبود والصلوٰة
علی محمد المحمود علة وجود الوجود و آله المسعود اولهم علی صاحب الفضل والبذل والجود
وآخرهم المهدی الهادی الموعود ههنا ختم المجلد الاول من کتاب غایة المقصود
فی ثامن عشر من ربیع الاول عید المسلمین یوم المولود سنه ۱۳۱۷ هجری سبع عشر وثلث
مائة بعد الالف من الهجرة المقدسة النبویة علی هاجرها السلام والتحیة البهیة تم فی اللاهور
حفظه الامن والسرور وتتلوه المجلد الثانی والثالث

تمت و بالخیر عمت

رباعی

تنگ است بسے سینہ ام را نفس
پرگشتہ جہان سراسر از ظلم و نفاق

از بسکہ براہ حق نبینم کس
ای پادشہ عصر بفریاد و برس

قطعہ تاریخ تصنیف و انطباع کتاب غایة المقصود از منشی محمد شمس الدین شائق مالک و مہتمم مطبع شمس الہند پریس لاہور

جناب مولوی سید علی بازده
شده مکشوف بر عالم که الحق
ز دل پرسید شائق سال تاریخ

ز فہم نو و نو کتابے نغز و نایاب
مجتہد مشہور علم است و علی باب
بگفتا غایة المقصود در باب
۱۸۹۹ء